

PhD értekezés

Varga Ferenc t. dandártábornok

- 2018 -

**NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
KATONAI MŰSZAKI DOKTORI ISKOLA**

Varga Ferenc t. dandártábornok

**A hazai mentő tűzvédelem szervezeti és
technikai fejlesztési lehetőségeinek kutatása,
különös tekintettel az önkéntes tűzoltóságok
növekvő szerepére**

Doktori (PhD) értekezés

Tudományos témavezetők:

.....

Prof. em. Bleszity János ny. t. altábornagy CSc.

.....

Dr. Bérczi László t. dandártábornok PhD.

BUDAPEST, 2018.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA.....	6
KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK	9
KUTATÁSI HIPOTÉZISEK	9
KUTATÁSI MÓDSZEREK.....	10
RELEVÁNS SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE	12
AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE.....	14
1. A MENTŐ TŰZVÉDELEM OPTIMÁLIS DISZLOKÁCIÓJÁNAK TERÜLETI ÉS SZERVEZETI SZINTŰ ELEMZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE	17
1.1 A mentő tűzvédelmi tevékenység fogalmi értelmezése	17
1.2 A mentő tűzvédelmi szabályozás fejlődésének történeti áttekintése.....	19
1.3 A mentő tűzvédelem szervezetének és szervezésének vizsgálata	23
1.3.1 A mentő tűzvédelem szervezeti formáinak bemutatása	24
1.3.2 A mentő tűzvédelem szervezése a gyakorlatban.....	28
1.4 A mentő tűzvédelem optimális diszlokációjának meghatározó szempontok.....	30
1.4.1 Kérkezési idő.....	31
1.4.2 A védett település jellemzői	34
1.4.3 Kiemelt létesítmények, illetve speciális veszélyforrások.....	35
1.4.4 A területre végrehajtott vonulások átlagos száma.....	36
1.4.5 A legközelebbi tűzoltóság távolsága és szervezeti formája	36
1.4.6 Gazdaságosság (költséghatékonyság, finanszírozhatóság)	37
1.5 Az optimális diszlokációt meghatározó egyes szempontok elemzése	37
1.6 Informatikai alkalmazás kidolgozása az optimális diszlokáció vizsgálatára	48
1.7 Részkövetkeztetések – 1. fejezet.....	50
2. AZ ÖNKÉNTES TŰZOLTÓI TEVÉKENYSÉG FEJLESZTÉSE AZ EGYSÉGES KATASZTRÓFAVÉDELEM SZERVEZETÉBEN	51
2.1 Az önkéntesség szerepének és jelentőségének vizsgálata a hazai tűzvédelemben	51
2.1.1 Az önkéntes tűzoltó mozgalom hazai szervezeti fejlődéstörténetének áttekintése.....	51
2.1.2 Az önkéntesség fogalmi értelmezése	54
2.1.3 Az önkéntes közreműködés szervezett formái a katasztrófavédelem területén	56

2.1.4 A fővárosi működési terület önkéntes tűzoltó egyesületei fejlődési tapasztalatainak vizsgálata.....	61
2.2 Az ÖTE-k nemzetközi működési modelljének bemutatása és összevetése	65
2.2.1 Az önkéntes tűzoltó egyesületek működésének vizsgálata külföldön	65
2.2.2 Tagállami önkéntességi tapasztalatokat felmérő kérdőíves kutatás eredményeinek összevető elemzése.....	72
2.3 Az ÖTE-ek tűzoltási és műszaki mentési feladatokba történő bevonásának vizsgálata	85
2.3.1 Az önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységének szabályozása.....	85
2.3.2 A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületeket érintő szabályozás gyakorlati megvalósulásának elemzése.....	89
2.4 Részkövetkeztetések – 2 fejezet	100
3. A TŰZOLTÓSZÖVETSÉG SZEREPE AZ ÖNKÉNTES TŰZOLTÓEGYESÜLETEK EREDMÉNYES FELADATELLÁTÁSÁNAK NÖVELÉSÉBEN.....	103
3.1 A Magyar Tűzoltó Szövetség szervezeti fejlődéstörténetének áttekintése	103
3.1.1 Az MTSZ szerepe a tűzvédelem fejlesztésében.....	103
3.1.2 Az MTSZ történeti fejlődésének hatása az önkéntes tűzoltómozgalomra	104
3.2 A Magyar Tűzoltó Szövetség működésének elemzése	112
3.3 Tűzoltó szövetségek Ausztriában és Németországban.....	117
3.3.1 Tűzoltószövetség Ausztriában.....	118
3.3.2 Tűzoltószövetség Németországban	121
3.3.3 Nemzetközi Tűzoltó Szövetség (CTIF) tevékenységének bemutatása	124
3.4 A Magyar Tűzoltó Szövetség szerepének erősítési lehetőségei.....	128
3.5 Részkövetkeztetések–3 fejezet	129
4. AZ ÖNKÉNTES TŰZOLTÓSÁGOK BEAVATKOZÓ MŰSZAKI ESZKÖZRENDSZERE FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEINEK VIZSGÁLATA	131
4.1 Az önkéntes tűzoltóságok feladatrendszerének műszaki vonatkozásai	131
4.2 A tűzoltás eszközei történeti fejlődésének áttekintése	133
4.3 A napjainkban alkalmazott tűzoltó járművek és szakfelszerelések általános értékelése	137
4.4 Az önkéntes tűzoltó egyesületek műszaki feltételrendszerének fejlesztési lehetőségei	143
4.4.1 Tűzoltó vezetői engedély bevezetése	143
4.4.2 Tűzoltó szertárak építése.....	146
4.4.3 Tűzoltó gépjármű fejlesztése az ÖTE-k számára.....	149

4.4.4 Korszerű oltóberendezések, szakfelszerelések alkalmazása	151
4.5 Részkövetkeztetések – 4. fejezet	158
BEFEJEZÉS	160
ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK	160
ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK.....	163
AZ ÉRTEKEZÉS AJÁNLÁSAI	164
A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA.....	164
HIVATKOZOTT IRODALOM.....	165
A TÉMAKÖRBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓIM	175
MELLÉKLETEK	178
1. A kutatási témához kapcsolódó fontosabb jogszabályok és belső szabályozó eszközök jegyzéke.....	179
2. Alkalmazott rövidítések jegyzéke	181
3. Fogalomjegyzék	183
4. Diszlokációs informatikai alkalmazás műszaki leírása	185
5.1 Kutatási kérdőív – magyar nyelvű	190
5.2 Kutatási kérdőív – német nyelvű.....	193
5.3 Kutatási kérdőív – angol nyelvű.....	197

BEVEZETÉS

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

A kezdetektől fogva az emberi közösségek valamennyi tagjával szemben elvárás volt a fenyegető veszélyek elhárításában való közreműködés. A társadalmi és technikai fejlődés kikényszerítette a szakmai specializálódást, szakmai szervezetek létrejöttét, így a katasztrófavédelem területén is, ennek ellenére a széles körű állampolgári közreműködés a modern társadalmakban sem nélkülözhető.

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: katasztrófavédelmi törvény, vagy rövidítve Kat. tv.): *A katasztrófavédelem nemzeti ügy. A védekezés egységes irányítása állami feladat. Ugyanakkor minden állampolgárnak joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben.* [1, 1. §]

Továbbá a védekezést és a következmények felszámolását az erre a célra létrehozott szervek és a különböző védekezési rendszerek működésének összehangolásával, ..., *az önkéntesen részt vevő társadalmi szervezetek, valamint az egyesületek és az erre a célra létrehozott köztestületek, ... bevonásával, illetve közreműködésével kell biztosítani.* [1, 2. § (1)]

Az elmúlt évtizedekre visszatekintve példátlan léptékű és jelentőségű szervezeti változás felveti, egyúttal a kodifikációs jogalkotási folyamat megteremti a lehetőségét az önkéntes segítők, önkéntes szakmai szervezetek státuszának jogi rendezésére, egységes követelmény- és támogatási rendszer kidolgozására.

Az önkéntes szervezetek fontosságát a hivatásos katasztrófavédelmi szervek vezetői és a jogalkotók egyaránt elismerik, ezt bizonyítja az a szabályozási tevékenység, amely a szakirányítást végző BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF) által Kat. tv. hatályba lépése óta folyamatos.

Az „önkéntesség” elvét a köztestületként működő önkormányzati tűzoltóságoknál (a továbbiakban: ÖTP) és az önkéntes tűzoltó egyesületeknél (a továbbiakban: ÖTE) is megtalálhatjuk, azonban a klasszikus önkéntes működés az utóbbiakra jellemző. Az értekezésemben az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzvédelemben elfoglalt helyzetével, a jövőbeni fejlődés szabályozási, szervezeti, eljárási és műszaki lehetőségeinek kutatásával foglalkozom.

Az aktuális kutatási problémák (területek) azonosítása során szem előtt tartottam a Bleszity János és szerzőtársai által tett megállapítást, amely szerint „*a katasztrófavédelmi műszaki kutatásoknak a társadalom katasztrófákkal szembeni ellenálló képességének növelését, a sérülékenységének csökkentését, valamint a normális működési rendjéhez való mielőbbi visszatérés elősegítését, a rugalmasság növelését kell szolgálnia.*” [2, p. 225]

Az idézett rendező elvre – a PhD doktori tanulmányaim során végzett vizsgálataim alapján – kutatásaimat az alábbiakban részletezett tudományos problémák megoldására összpontosítottam.

1. A tüzek elleni védekezés alapeleme a mentő tűzvédelem szervezet, eszköz és eljárásrendszerének a jelentkező társadalmi igények szerinti folyamatos fejlesztése, amelyben kiemelt szerepet játszik a tűzvédelem optimális területi és szervezeti diszlokációjának kutatása és fejlesztése. A mentő tűzvédelem, a tűzoltás és műszaki mentés optimális diszlokációja leegyszerűsítve azt jelenti, hogy a beavatkozást végző tűzoltó egységek az ország területén bárhol, közel azonos idő alatt kiérkezve, a szükséges erővel és eszközökkel meg tudják kezdeni a tevékenységüket, az állampolgárok élete, testi épsége és anyagi javaik, továbbá a természeti és az épített környezet védelme érdekében. Az ehhez szükséges feltételrendszer biztosítása műszaki, szervezeti, közigazgatási, társadalmi és nem utolsósorban gazdasági tényezők egymással összefüggő kérdéseit veti fel.

E tudományos probléma megoldásakor arra vállalkozom, hogy az optimális diszlokációt meghatározó szempontok vizsgálatával javaslatokat tegyek annak szervezeti és területi szintű megoldására.

2. A következő kutatási problémaként az önkéntes tűzoltói tevékenységnek katasztrófavédelem egységes szervezetrendszerében történő fejlesztését határoztam meg. Véleményem szerint napjainkban a fejlett társadalmak nem nélkülözhetik a tűz elleni védekezésre létrehozott, szakmailag felkészült szervezeteket, a tűzoltóságokat. A hivatásos, illetve főfoglalkozású tűzoltóságok mellett, azonban az önkéntes tűzoltóságok is jelen vannak szinte minden országban. Szerepük, jelentőségük eltérő, ezt számos tényező befolyásolja.

Meggyőződésem alapján tudományos módszerek alkalmazásával vizsgálni szükséges, hogy a tűz és az ellene való védekezés évezredek hagyományából hogyan alakult ki a jelenkori önkéntesség hazánkban? Milyen szervezeti megoldások előzték meg a mai magyar önkéntes tűzoltó egyesületeket, s azok hogyan fejlődtek tovább a történelem viharaiiban?

Ki kell emelni továbbá azt a tény is, hogy a katasztrófák elleni védekezés közelmúltban megalkotott új szabályozása jelentős hangsúlyt fektet a társadalom széles körű bevonására, ezáltal felértékelődik az önkéntes és karitatív szervezetek szerepvállalása. Kérdés, hogy az elmúlt évtizedekben különböző módon és mértékben fejlődő, az önkéntes mozgalom eltérő múlttal, hagyományokkal és nem utolsó sorban szakértelemmel és felkészültséggel rendelkező szervezetei hogyan vonhatók be a védekezés különböző fázisaiba. A tudományos probléma megoldásakor erre a kérdésekre kívánok választ adni, jogi és szervezeti hazai és nemzetközi áttekintés mellett a hazai eredmények ismertetésével. A vizsgálatoknak ki kell terjedniük a mentő tűzvédelem egy lényeges új elemére, az önálló beavatkozás végzésére jogosult önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységére.

3. A Magyar Tűzoltó Szövetség (a továbbiakban: MTSZ) másfél évszázados múltra tekinthet vissza, amelynek folyamatosan része volt az önkéntes tűzoltó mozgalom. Életre hívása a szervezett tűzoltóságok megjelenésével egyidejűleg történt, az alapítók önkéntes kezdeményezésére. A szövetségre lépés időtálló célja a közös érdekek képviselése, a tapasztalatok megosztása, az egységesítés, az új elemek beépülésének elősegítése, a hagyományok ápolása, a személyes és szervezetek közötti kapcsolatok erősítése. A Szövetség – és elődszervezete, a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség – története, működése, léte elválaszthatatlan a magyar tűzoltóügytől. Küzdelmes múltja átível politikai korszakokon, aktuális állam- és tűzvédelmi szervezet-rendszeren, de az eredeti célkitűzések nem változtak, sőt, napjainkra új aktualitást nyertek.

A harmadik tudományos problémám tehát a tűzoltószövetségek önkéntes tűzoltó egyesületi tevékenység fejlesztésében játszott szerepének meghatározásával foglalkozik.

4. A mentő tűzvédelem, vagyis a tűzoltás és műszaki mentés összetett feladat, amely kizárólag megfelelő szakmai háttérrel működhet kellő hatékonysággal. A feltételrendszer tartalmazza a szakértelemmel rendelkező tűzoltó állományt és a beavatkozáshoz szükséges eszközöket és felszereléseket egyaránt. A tűzoltói feladatok ellátása, az adott káreset jellegének megfelelő speciális eszközöket igényel, amelyekkel a beavatkozásban közreműködő önkéntes tűzoltóknak is rendelkezniük kell. A mentő tűzvédelem műszaki technikai eszközrendszerének fejlesztése állandó tudományos kutatási területe a katasztrófavédelmi tudományos műhelytevékenységnek.

Az önkéntes tűzoltó egyesületi mozgalom utóbbi évtizedben megfigyelhető fejlődése igényli tehát a tűzoltási és mentési eszközrendszer feladat és tevékenység specifikus kialakítását.

KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK

A kutatási célkitűzéseimet négy kutatási részterületen fogalmazom meg:

1. Célkitűzésem megvizsgálni a mentő tűzvédelem fogalmi értelmezését, a szervezeti fejlődéstörténetét és jogi szabályozását, amelyet követően az általam felállított szempontrendszer és módszertan alapján *elemzem és értékelem* a mentő tűzvédelem területi és szervezeti szintű diszlokációját, amelyre építve javaslatokat tervezem tenni az optimális diszlokációt biztosító intézkedések bevezetésére.
2. Célkitűzésemnek tekintem *meghatározni* az önkéntes tűzoltói tevékenység tűzoltási és mentési feladatokban történő bevonásának feltételrendszerét és lehetséges formáit, amelyhez kapcsolódóan nemzetközi összehasonlító elemzésekre és hazai szervezeti fejlődéstörténeti értékelésre alapozva *vizsgálni* kívánom az önkéntesség hazai tűzvédelemben betöltött szerepét, jelentőségét, továbbá a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületek kialakításának jogi- és szervezeti feltételeit és megoldásait.
3. Az önkéntes tűzoltó egyesületek eredményes feladatellátásának növelése érdekében kutatási feladatommak tekintem a Magyar Tűzoltó Szövetség szerepvállalásának *elemzését*, felhasználva a nemzetközi tapasztalatok *értékelésének* eredményeit, az elemző-értékelő megállapításaim alapján korszerűsítési eljárásokra tervezek konkrét módszertani javaslatokat tenni.
4. Az önkéntes tűzoltó egyesületek mentő tűzvédelemben történő bevonásának egyik feltétele a szakfeladatok ellátásához szükséges és feladat specifikus műszaki technikai eszközrendszer alkalmazása, amelynek biztosításához *vizsgálni* tervezem a lehetséges továbbfejlesztési megoldásokat és azok műszaki tartalmát.

KUTATÁSI HIPOTÉZISEK

A célkitűzéseimnek megfelelő rendben a következő hipotéziseket állítottam fel:

1. Feltételezésem szerint a mentő tűzvédelem optimális területi lefedettségének növelése területi és szervezeti szinten megvalósítható, az optimális diszlokációt megalapozó egymással szoros kapcsolatban álló szempontok meghatározásával és értékelésével. Ennek alapján – figyelemmel az alkalmazott szabályozási, szervezeti, eljárási és eszközrendszerre – azonosíthatóak a fejlesztési lehetőségek.

2. Felvetésem szerint a nemzetközi trendek és a magyarországi társadalmi igények szem előtt tartásával feltárhatók az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzoltási és mentési feladatokba történő bevonásának feltételei, illetve a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületeket érintő szabályozási és végrehajtási elvek és eljárási rend.

3. Feltételezem, hogy a tüzek elleni védekezés területén - az állami feladat ellátás primátusának biztosítása mellett - a tűzoltószövetségi szerepvállalás hatékonyan támogatja az önkéntes tűzoltó egyesületek működését és fokozza azok eredményes szakmai feladatellátását.

4. Feltételezésem alapján az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzoltási és mentési feladatok ellátásába történő – az elmúlt években fokozódó mértékű - bevonásához elengedhetetlenül szükséges a szakfeladatok ellátásához alkalmazható feladat specifikus műszaki technikai eszközrendszer megteremtése. Ennek megfelelően a jelenleg heterogén eszközállománnyal rendelkező önkéntes tűzoltó egyesületek műszaki fejlesztését a beavatkozási képesség növelése érdekében tervezett módon végre kell hajtani.

Az önkéntes tűzoltói műszaki háttér egységes koncepció mentén történő javítása elgondolásom szerint hosszú távon szolgálhatja az optimális diszlokáció kialakítását, ugyanakkor elősegíti az önkéntes tűzoltó egyesületek szerepvállalását. A korszerű eszközök, felszerelések rendszerbe állításától, a szakmai munka eredményességének javulása mellett, a költséghatékonyság, gazdaságosság, a működési kiadások tekintetében is pozitív változások várhatók.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

Az értekezésem elkészítése során valamennyi kutatási probléma esetében tanulmányozom a hatályos nemzetközi és hazai szabályozást és a mértékadó szakirodalmat. A téma kutatása és kidolgozása, a szakirodalom feldolgozása során az analízis, a szintézis, az indukció és dedukció általános kutatási módszereket alkalmaztam.

A tartalmi fejezetek kidolgozásakor a kutatási célkitűzéseimnek megfelelő módon a következő kutatási módszereket alkalmaztam:

- a) A kutatási részterületekhez tartozó fogalmak értelmezése és rendszertani elemzések készítése.
- b) Szervezeti fejlődéstörténetet vizsgáló kutatások végzése a mentő tűzvédelem, az önkéntes tűzoltói tevékenység, a tűzoltószövetségi mozgalom területén.

- c) Összefoglaló tanulmány készítése a mentő tűzvédelem jog-, intézmény és eszközrendszerének elemzése céljából.
- d) Hazai és nemzetközi szakirodalom, jogi szabályozás, valamint a jogalkalmazás okmányainak áttekintő értékelése, következtetések levonása.
- e) A nemzetközi és hazai összehasonlító elemzések készítése a optimális diszlokáció, az önkéntes tűzoltóságok bevonása, illetve a tűzvizsgálati rendszer optimalizálása érdekében.
- f) Korrelációs elemzések készítése a mentő tűzvédelem optimális diszlokációjának megállapításához alkalmazott szempontrendszer kidolgozása útján.
- g) Informatikai szoftveres alkalmazás - logikai függvényrendszerek együttes felhasználásával történő - kidolgozása a települések mentő tűzvédelmi szintének és kategóriájának meghatározása érdekében.
- h) Empirikus kutatás végrehajtása saját készítésű angol és német nyelvű kérdőív felhasználásával az önkéntes tűzoltó mozgalom nemzetközi helyzetének felmérésére, valamint az ÖTE-k nemzetközi működési modelljeinek elemzése és értékelése céljából.
- i) Külföldi szabályzási, szervezeti és szervezési példák vizsgálata és esetleges adaptálhatóságának értékelése.

Folyamatos konzultációt folytattam a BM OKF Országos Tűzvédelmi Főfelügyelőség (a továbbiakban: OTF) és területei szerveinek állományába tartozó szakemberekkel, valamint a Nemzeti Községi Egyetem (a továbbiakban: NKE) Katasztrófavédelmi Intézetének és az NKE Katonai Műszaki Doktori Iskola oktatóival.

Meghatározó mértékű szakmai és tudományos iránymutatást kaptam témavezetőimtől Prof. em. Bleszity János ny. t. altábornagytól és Dr. Bérczi László t. dandártábornoktól, amiért ezúton is köszönetemet fejezem ki.

A kutatómunkámat és publikációim megjelenését jelentős mértékben segítette a NKE a KÖFOP-2.1.2.-VEKOP-15-2016-00001

„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés című projekt, A jó kormányzást célzó tény-alapú közszolgálat-fejlesztés hatásvizsgálati és kutatási megalapozása”

című projekt keretében meghirdetett ún. „Concha Győző Doktori Programban” való részvételi lehetőségem.

RELEVÁNS SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE

A kutatásom összhangban van Magyarország Alaptörvénye II. és a XXI. cikkében az emberi élet, az egészséges környezet és a vagyonbiztonság védelme érdekében deklarált alapjogokkal, és az állam 53. cikk szerinti különleges jogrendben végzendő veszélyhelyzeti feladatokkal. [3] Ezek alapján fő célkitűzésem vizsgálni és fejleszteni az önkéntes tűzoltóságok katasztrófavédelmi állami feladatellátásba történő bevonásának jogi szabályozási, szervezeti, gazdaságossági, és műszaki feltétel- és követelményrendszerét.

A kutatásom az állami, önkormányzati és köztestületi tűzvédelmi szakmai tevékenység hatékony és egységes végrehajtásának fejlesztésére irányul, amelynek szabályai a *katasztrófavédelemről szóló 2011. évi CXXVIII. törvényben és a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvényben* (a továbbiakban: tűzvédelmi törvény, vagy Ttv.) [4] találhatóak meg.

Az önkéntes tűzoltó egyesületeket érintő további szabályokat tartalmaz *az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény* [5] és az *önkormányzati és létesítményi tűzoltóságokra, valamint a hivatásos tűzoltóság, önkormányzati tűzoltóság és önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásához való hozzájárulásra vonatkozó szabályokról szóló 239/2011. (XI. 18.) Korm. rendelet*. [6]

A jogi szabályozás elemzésén és értékelésén túl a kutatási témám vonatkozásában a mértékadó és releváns nemzetközi és hazai katonai műszaki tudományok területén publikált szakirodalomra alapozok, ahol külön vizsgálom az egyes fejezetek kutatási témakörében - viszonylag kis számban - közzétett külföldi és hazai önkéntes tűzoltói tevékenységgel foglalkozó tudományos publikációkra.

Az általam vizsgálni tervezett mértékadó hazai tudományos igénnyel készült publikációk végigkövetik a tűzvédelem szervezetének több mint 150 éves fejlődéstörténetét, amelyet az értekezésem adott fejezetében, a témának megfelelő mértékben elemzem és értékelem. Itt meg kell említeni Szilágyi János és Szabó Károly munkáját [7], Minárovics, Soltész és Csöglei könyvét [8], vagy Hoffmann Imre és Németh Károly tanulmányát. [9]

Mivel a kutatási témám szempontjából fontos önkéntes tűzoltói tevékenységet alapvetően az adott korszak politikai, gazdasági és társadalmi közegében, illetve az adott jogrendben működő szervezeti rendszerben szükséges vizsgálni, ezért a mértékadó szakirodalom közül többségében az elmúlt 6-8 év eredményeit értékeltem részletesebben.

A publikációk többsége nem tudományos vizsgálat eredményét, hanem a kutatómunkámhoz felhasználható szakmai tény, adatot és ismeretanyagot tartalmaz.

A kutatásaimban alkalmazható katonai műszaki tudományok [10] körébe tartozó tudományos munkák száma viszonylag kevés számban jelent meg Magyarországon. Az egységes katasztrófavédelemben működő tűzvédelmi jog-, intézmény és eszközrendszer vizsgálata megjelenik társ-témavezetőmnek, Bérczi Lászlónak a PhD értekezésében [11], valamint szakmai és tudományos folyóiratcikkeiben. Az utóbbi publikációkat rendre felhasználom az értekezésem különböző fejezeteiben megjelenő részkutatásaim megalapozásához.

Az értekezésem kisebb mértékben kapcsolódik a tűzvédelem személyi és technikai feltételének kutatásához. A tűzvédelmi képzéssel kapcsolatos munkák közül Bleszity János, Horváth Galina, Pántya Péter, Vass Gyula munkái, míg a tűzvédelmi szakmai tevékenység műszaki megalapozásában többek között Kuti Rajmund, Pimper László, Pántya Péter és Zólyomi Géza munkái emelhetők ki.

Míg az önkéntes tűzoltóságok tevékenységét csak kevés számú szerző vizsgálta, ezzel szemben az önkéntes mentőszervezetek munkáját több hazai kutató (Endrődi István, Muhoray Árpád, Teknős László) is tanulmányozta. Utóbbiak részletes értékelése azonban nem tartozik a kutatási célkitűzéseim közé.

A kutatásaim során figyelembe veszem továbbá az általam feldolgozott viszonylag csekély számban íródott, azonban tudományos igényességgel készült önkéntes tűzvédelmi tevékenységgel foglalkozó, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézeténél készült diplomamunkára, amelyek az NKE könyvtárában férhetők hozzá.

Az értekezésem kidolgozásához felhasználom a Magyar Tűzoltószövetség és a Nemzetközi Tűzoltószövetség (International Firefighters' Association, rövidítve a továbbiakban: CTIF) bizottságaiban végzett munkám során, továbbá külföldi tanulmányutakon rendelkezésemre bocsátott ismeretanyagot.

A nemzetközi információ jelentős része a külföldi tanácskozásokon átadott, többségében a nyilvánosság részére hozzá nem férhető szakmai munkaanyag, illetve kérdőíves válaszadás formájában áll rendelkezésemre. A kutatási témámhoz kapcsolódó nemzetközi gyakorlat felmérésnél, ezért elsősorban az adott ország tűzvédelmét érintő jogi szabályozásában és internetes hivatalos honlapjain hozzáférhető információt használom fel.

Az új kutatási eredményeimet folyamatosan közzétettem a Védelem Tudomány, a Védelem Katasztrófavédelmi Szemle, a Bolyai szemle, a Hadmérnök és a Műszaki Katonai Közlöny rangos tudományos folyóiratokban, valamint a katasztrófavédelmi és tűzvédelmi konferenciákon a témában előadott konferenciaközleményeimben, a tudományos közélet széles nyilvánossága elé tárva azokat. A kritikai észrevételek nagymértékben hozzájárultak a kutatási irányvonalaim további rendezéséhez.

Az értekezésemben feldolgozott releváns tűzvédelmi jogi szabályozás listáját az *1. számú melléklet* tartalmazza. Az értekezésben szereplő rövidítéseket és fogalmakat a *2. és a 3. számú mellékletek* tartalmazzák

AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

A tudományos célkitűzéseim alapján *a doktori értekezést négy egymással szoros tartalmi kapcsolatban lévő fejezetre bontva dolgozom ki.*

Az **első fejezetben** a mentő tűzvédelem, a tűzoltás és műszaki mentés optimális diszlokációjának a kérdésével foglalkozom. Elsőként elvégzem a mentő tűzvédelmi tevékenység fogalmi értelmezését, illetve szervezeti fejlődéstörténetéhez tartozó tapasztalatok rövid értékelését. Ezt követően azt vizsgálom, hogy a beavatkozást végző tűzoltó egységek az ország területén bárhol, közel azonos idő alatt kiérkezve, a szükséges erővel és eszközökkel meg tudják kezdeni a tevékenységüket, az állampolgárok élete, testi épsége és anyagi javaik, továbbá a természeti és az épített környezet védelme érdekében. Az ehhez szükséges feltételrendszer biztosítása műszaki, szervezeti, közigazgatási, társadalmi és nem utolsó sorban gazdasági tényezők egymással összefüggő kérdéseit veti fel.

Ezt követően javaslatot teszek az optimális diszlokációt meghatározó szempontok szervezeti és területi szintű megoldására.

A **második fejezetben** az önkéntesség fogalmának értelmezése és a tűzoltóságok szervezeti fejlődéstörténetének ismertetése mellett, kitekintek a környező országok önkéntes tűzoltó szervezeteinek működésére. Az általam elvégzett kérdőíves kutatás alapján összehasonlítom az egyes európai országok gyakorlatát az önkéntes tűzoltó mozgalom tekintetében, az önkéntes tűzoltó egyesületek helyzetét.

Külön foglalkozom az önkéntes tűzoltó egyesületeket érintő jogi szabályozás és belső szabályozás vizsgálatával, illetve a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületeket érintő szabályozás gyakorlati megvalósulásának tapasztalataival és a fejlesztés irányainak vizsgálatával.

Az értekezés **harmadik fejezetében** a Magyar Tűzoltó Szövetség (MTSZ) történetének ismertetése mellett, kitekintek a környező országok tűzoltószövetségi működésére, amelynek során röviden ismertetem a CTIF-nek az értekezés szempontjából meghatározó főbb ismérveit.

A legfontosabb feladatomban annak vizsgálata, milyen szerepe van, és főképpen lehet a jövőben az MTSZ-nek a hazai tűzoltó társadalomban, különös tekintettel az erősödő önkéntes tűzoltó mozgalom támogatásában, az önkéntes tűzoltó egyesületek eredményes feladatellátásának növelésében.

Végül az értekezés **negyedik fejezetében** az önkéntes tűzoltóságok tűzoltásnál és műszaki mentésnél alkalmazott technikai eszközrendszere történeti fejlődéstörténetének áttekintését követően értékelem a napjainkban alkalmazott tűzoltó járművek és szakfelszerelések alkalmazhatóságát.

Az előző kutatásaimra alapozva megvizsgáltam az önkéntes tűzoltó egyesületek műszaki feltételrendszerének fejlesztési lehetőségeit.

A doktori értekezésem elkészítésekor a következő szempontokra voltam még figyelemmel:

- a) Nem végzek elemzéseket az önkéntes tűzoltó egyesületek tekintetében a tűz megelőzés, a tűzvizsgálat, az iparbiztonság, a katasztrófavédelmi műveletek vonatkozásában, mivel azok csak marginálisan befolyásolják a kutatásom tárgyát képező önkéntes tűzoltói tevékenységet.
- b) Nem folytatok kutatást a már meglévő, működő hivatásos és a főfoglalkozású (önkormányzati, létesítményi) tűzoltóságok indokoltsága vonatkozásában, azokat a kutatásaim során determinálnak tekintem. Elsődleges célom annak vizsgálata volt, hogy az önkéntes tűzoltó egyesületek fejlesztésével a jelenlegi diszlokáció hogyan javítható.
Ugyanakkor a kutatásaim során kidolgozott, az optimális diszlokáció vizsgálatát megalapozó szempontok véleményem szerint alkalmasak lehetnek a teljes tűzvédelmi szervezeti rendszer ilyen célú átvilágítására, igény esetén.
- c) Nem végeztem továbbá kutatásokat a mentő tűzvédelem egyes szereplői, szervezeti működésének fajlagos gazdaságossági és költséghatékonysági kérdéskörében. Külön bizonyítás nélkül igazoltnak látom, hogy az önkéntes tűzoltóságok működtetése a legkisebb költségigényű, hiszen nem történik bér jellegű kifizetés, ami a főfoglalkozású tűzoltóságok esetében az éves költségvetés 50-80%-át is kiteheti.

A kutatásaimat 2018. szeptember 30-án zártam le.

"A mű a KÖFOP 2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére a Concha Győző Doktori Program keretében készült."

„The work was created in commission of the National University of Public Service under the priority project KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 titled „Public Service Development Establishing Good Governance” in Győző Concha Doctoral Program.

1. A MENTŐ TŰZVÉDELEM OPTIMÁLIS DISZLOKÁCIÓJÁNAK TERÜLETI ÉS SZERVEZETI SZINTŰ ELEMZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

1.1 A mentő tűzvédelmi tevékenység fogalmi értelmezése

A mentő tűzvédelem jelentése, feladattartalma csak részben vezethető le a tűzvédelem fogalmából. A tűzvédelmi törvény [4, 4. § b)] megfogalmazásában a tűz elleni védekezés (a továbbiakban: tűzvédelem): a tüzesetek megelőzése, a tűzoltási feladatok ellátása, a tűzvizsgálat, valamint ezek feltételeinek biztosítása. A tűzoltási feladat: a veszélyeztetett személyek mentése, a tűz terjedésének megakadályozása, az anyagi javak védelme, a tűz eloltása és a szükséges biztonsági intézkedések megtétele, továbbá a tűz közvetlen veszélyének elhárítása. Ugyanakkor a tűzoltási feladatok a beavatkozó tűzoltó egységek, szervezetek tevékenységének egyik részét jelentik. A másik jelentős szakfeladat a műszaki mentés, melynek fogalmát a törvény a következők szerint határozza meg: természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a tűzoltóság részéről - a rendelkezésére álló, illetőleg az általa igénybe vett eszközökkel - végzett elsődleges beavatkozási tevékenység. [4. § g)]

Mentő tűzvédelemnek tehát azt az elsődleges beavatkozási tevékenységet tekintjük, amely a tűzoltási feladatok ellátására és a műszaki mentés végrehajtására irányul, röviden a tűzoltást és műszaki mentést. A mentő tűzvédelem biztosítása érdekében létrehozott és fenntartott szervezetek a tűzoltóságok, amelyek tűzoltást és műszaki mentést végeznek. Ezek jelenleg hazánkban: a hivatásos tűzoltóság (hivatásos tűzoltóparancsnokság, katasztrófavédelmi őrs), az önkormányzati tűzoltóparancsnokság, a létesítményi tűzoltóság és az önkéntes tűzoltó egyesület. A beavatkozás elsődlegessége egyszerre utal az azonnali reagálásra és a tevékenység időkritikusságára egyaránt. A tűzoltás és műszaki mentés mihamarabbi megkezdése a jelzéstől, vagyis a tűzoltóság tudomására jutástól a mentendő személyek, a veszélyeztetett vagyontárgyak, a környezet szempontjából elemi érdek, egyúttal a beavatkozók jogszabályokban rögzített kötelessége is.

Magyarország Alaptörvénye a IV. cikk (1) bekezdésében deklarálja az állampolgárok biztonságához való jogát: „*Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.*” A személyi biztonságba beleértendő a mentő tűzvédelem feladatkörébe tartozó veszélyeztető hatásokkal szembeni védelem is.

Annak érdekében, hogy hazánk valamennyi állampolgára, az épített és a természeti környezet azonos, vagy legalább megközelítően azonos védelemben részesüljön, szükséges a mentő tűzvédelem szervezetének rendszerszintű kialakítása, a beavatkozó egységek számának és elhelyezésének kidolgozása, utánkövetése, szükség esetén a korrekciója.

A tűzoltóságok tervszerű létrehozására, területi elosztására a *diszlokáció* kifejezést használjuk. A szó latin eredetű, egyik, a számunkra releváns jelentése az elhelyezés [dis- (el-) + loco (állít, elhelyez) < locus (hely)]. [12] Az optimális diszlokáció elsődleges szempontja a kiérkezési idő, vagyis, hogy a jelzésétől számítva mikor érkeznek, és kezdik meg a beavatkozást az eseményhez riasztott erők. Ez a tűzoltás hatékonyságát, a műszaki mentések alkalmával az életmentés eredményességét nagyban befolyásolja. E tekintetben az ideális megoldás az lenne, ha minden településen rendelkezésre állnának tűzoltói beavatkozásra alkalmas erők és eszközök. Ez azonban a hazai viszonyok között nemcsak, hogy megvalósíthatatlan, de a gazdaságosság szempontjából célszerűtlen is. [13]

A tűz- és káresetek gyakorisága az egyes településeken jelentős különbségeket mutat, nullától több száz esetig terjed éves szinten. Könnyű belátni, hogy a beruházás, fenntartás, képzés, a készenlét költségei fajlagosan másképpen hasznosulnak az ellátott tevékenység mennyiségi mutatói alapján.

Az optimális diszlokáció tehát nem azonos a maximális védelemmel, hanem a szakmailag kielégítő védelmi szint és a vállalható kockázat, valamint a finanszírozhatóság közötti egyensúly megteremtése. [13]

Az optimális diszlokáció kidolgozásakor a kiérkezési időn és a költséghatékonyságon túlmenően természetesen számos szempontot kell figyelembe venni. Így például, hogy az adott település, terület védelmét milyen tűzoltósági szervezettel célszerű védeni. Továbbá a védett területen van-e olyan veszélyeztető tényező, ami speciális eszközöket igényel. Mindezek mellett az optimális diszlokáció megteremtéséhez elengedhetetlen a kormányzati szándék, a jogalkotói akarat, a közigazgatási rendszer kompatibilitása, nem utolsósorban a társadalmi támogatottság, az állampolgári közreműködés. [13]

Jelen fejezetben a fentiekben ismertetett kérdéscsoportok, az optimális diszlokációt meghatározó szempontok vizsgálatával foglalkozom, azzal a céllal, hogy javaslatot tegyek annak szervezeti és területi szintű megoldására.

1.2 A mentő tűzvédelmi szabályozás fejlődésének történeti áttekintése

A kezdetektől fogva az emberi közösségek valamennyi tagjával szemben elvárás volt a fenyegető veszélyek elhárításában, így a tüzek oltásában való közreműködés. Az ókori Római Birodalom városainak fejlett tűzoltóságaitól eltekintve azonban sokáig csak a szervezett tűzoltás csíráit tapasztalhatjuk Európa szerte. A tűzoltásra kötelezett céhek, az egyetemek diáktűzoltóságai, a főként Angliában alakult gyári tűzoltóságok csekély száma és szervezettsége nem biztosított általános védelmet. [13]

Magyarországon a mentő tűzvédelem létrehozásának kezdetét, a szervezett tűzoltóságok létrejöttét az 1834-ben - Európában úttörő módon elsőként - Aradon, az Aradi Polgári Önkéntes Tűzoltókar, mint önkéntes tűzoltó testület megalakulásához köthetjük. [7, p. 171]

A szabadságharc, és az azt követő Haynau és Bach korszak politikai bizalmatlansága következtében a fejlődés csak 1866-tól folytatódhatott. Először spontán szervezett egyletek formájában, majd 1888-tól testületi formában működött a tűzoltóság, mint a helyi előljárárság tűzvédelmi szerve. Az 53.888. Kormányrendelet a spontán szerveződött egyletek felosztatását is elrendelte, a spontán alakult szervezetek helyett egységes szabályozás kiadásával kívánták a tűzoltási feladatok végzésére alakult szervezeteket létrehozását, működését szabályozni, „kamarai – köztestületi” jelleggel. [14, 8-10. §.]

Gróf Széchenyi Ödön nevéhez köthető az első hivatásos tűzoltóság létrehozása. 1870-ben, több éves engedélyezésért folyó küzdelem után, egyidejűleg kezdte meg a működését a Budapesti Hivatásos Tűzoltóság és a Budapesti Önkéntes Tűzoltó Egylet.

Az 1888-ban kiadott Tűzrendészeti Kormányrendelet különbséget tesz a díjazott tűzoltóság, az önkéntes tűzoltóság és a községi (köteles) tűzoltóság között. Díjazott tűzoltóságot csak a törvényhatósági jogú városok és a rendezett tanácsú városok állíthattak fel, ugyanis a magas fenntartási költségeket a települések költségvetéséből kellett fedezni. [15, p. 31.]

Újabb mérföldkő a tűzvédelem hazai szabályozásában a 230.000/1925. sz. BM rendelet, amelynek III. fejezetében minden, legalább 300 lakóházból álló község számára kötelezettségként került előírásra, hogy akár önkéntes tűzoltótestület, akár köteles tűzoltóság által, akár más módon gondoskodjanak a készenléti szolgálat megszervezéséről. Rendezett tanácsú városokban hivatásos tűzoltóság, községekben elsősorban önkéntes tűzoltóegylet létesítését írták elő. Ez a megkülönböztetés csupán a települések méretéből adódott.

Az egyletek működése felett a községi előljáróság, illetve a városi tanács gyakorolt felügyeleti jogot. Azonban a települések a gazdasági helyzetre való hivatkozással a rendeletnek általában nem tettek eleget. 1930-ban az 54 magyarországi városból még csak 28-nak volt hivatásos tűzoltósága, és 1300 községben pedig nem létezett semmilyen tűzoltó egység. [16, p. 19]

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség (a továbbiakban MOTSZ) kitartó küzdelemének köszönhetően került kiadásra az 1936. évi X. törvénycikk [17], valamint a tűzrendészet fejlesztéséről és a végrehajtásáról szóló 180.000/1936. BM sz. rendelet. [18] A törvénycikk csak a hivatásos tűzoltóságokról tesz említést, a nagy- és kisközségek tűzoltói szervezetének, a szolgálat ellátásának rendjének szabályozását a végrehajtási rendelet tartalmazza. Hivatásos tűzoltóságot a törvényhatósági jogú városokban és a megyei városokban szükséges felállítani. Az élükön álló tűzoltófőparancsnokot és tűzoltóparancsnokot a főispán, Budapesten a főpolgármester, az országos tűzrendészeti felügyelő meghallgatása után nevezi ki.

A rendelet 20.§ kimondta, hogy városokban és községekben önkéntes tűzoltó testület alakítására kell törekedni, melyre az alapítás és a szervezet tekintetében a MOTSZ szabályzata az irányadó. Egy településen csak egy önkéntes tűzoltó testület működhetett, azonban több őrség felállítására volt lehetőség. A rendelet szabályozta továbbá a tűzoltóságok legkisebb kötelező létszámát. Bár a községek teherbíró képessége nem mindenhol tette lehetővé az előírtak maradéktalan végrehajtását, 1942-ben Magyarországon mintegy 7130 hivatásos és önkéntes tűzoltóság működött. [8, p. 22]

1945-ben az Ideiglenes Kormány megszüntette az önkéntes tűzoltó testületeket, a háború után megmaradt vagyont a településeknek kellett átadni. Névleg megszűnt a tűzoltóságok típusai közötti különbségtétel is, egységesen a tűzoltóság elnevezést kellett használniuk. A községi és városi tűzoltóságokat önkéntes jelentkezőkből, ha pedig ilyenek nem voltak, 18-40 éves arra alkalmas férfiakból tűzoltói szolgálatra kötelezéssel kellett megszervezni településeknek. A megyei és törvényhatósági jogú városok tűzoltóságainak kötelező minimum létszámát a belügyminiszter állapította meg.

Az 5090/1948. Korm. rendelet állami tűzoltóságok szervezéséről rendelkezett. Azokban a községekben, ahol nem volt kötelező az állami tűzoltóság megszervezése, továbbra is önkéntes jelentkezőkből, vagy hatósági kötelezés alapján kellett létrehozni a tűzoltó szervezetet. Az új tűzoltóságok felállításánál a hangsúlyt a körzeti állami tűzoltóegységekre helyezték, a községi egységek a háttérbe szorításával.

A körzeti tűzoltóságok felállítását a 15.000 főnél nagyobb községek tűzoltóságainak államosításával kezdték meg, azonban hamar világossá vált, hogy az elképzelés, hogy 10-30 község tűzvédelmét egy állami tűzoltóegység lássa el, nem volt kivitelezhető. Továbbra is szükség volt a községekben működő tűzoltóságokra.

A 9350-2/1952 BM sz. rendelet értelmében a községi tűzoltóságok megszervezése és működtetése a tanácsok feladatává vált, a minimum létszám lakosságszámtól függött. Az önkéntes tűzoltó szervezetek is Községi Tűzoltóparancsnokság néven működtek tovább.

1956-tól a községi önkéntes tűzoltóságok ismét testületként működhetnek. A testületek felügyeletét a tanács végrehajtó bizottsága igazgatási osztálya és a tűzrendészeti szervek látták el. [15, p.37] A tűzoltóságról és a tűzrendészetről szóló 1956. évi 13. számú törvényerejű rendelet értelmében a tűzoltói feladatokat az állami tűzoltóságok mellett az üzemi és a községi hivatásos, illetve önkéntes tűzoltóságok látták el. A tvr. és a végrehajtási rendelete szerint a községi önkéntes tűzoltóságok a tanács szervei, amelyek fenntartásáról, működésének biztosításáról a tanácsnak kellett gondoskodnia. Az állami tűzoltóság, mint a községi tűzoltóságok szolgálatának irányítója és ellenőrzője jelent meg. A felügyeleti jogkör a tanácsot illette meg. A tvr. értelmében minden községben meg kellett szervezni az önkéntes tűzoltóságot, amelyet indokolt esetben hivatásos tűzoltósággal lehetett megerősíteni.

Újabb jelentős korszakot fémjelez az 1973. évi 13. számú törvényerejű rendelet és végrehajtási rendeleteinek megjelenése. A tvr. az állami tűzoltóságot már egyértelműen rendészeti szervként határozta meg, melynek a központi szerve a BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság (mint a Belügyminisztérium szerve), területi szervei pedig a tanácsok intézményei voltak. Az önkéntes tűzoltóság a községekben, a nagyközségekben és a városokban létesített egyesület, a tanács tűzvédelmi szerve. [19, p. 19]

A szabályozás tehát ismét az egyesület megnevezést vezeti be. Ez a változás akkor nem, viszont a rendszerváltozás utáni időszakban komoly hátrányt jelentett, aminek a hatásai a mai napig érezhetők.

A rendszerváltozás következtében a tanácsrendszert felváltotta az önkormányzati rendszer. Az addig állami feladatként meghatározott tűzvédelem átkerült az önkormányzatok feladatkörébe. Ezen az 1991. évi XX. törvény, az un. Hatásköri tv. változtatott annyiban, hogy azon önkormányzatok kötelező feladata a tűzvédelemről való gondoskodás, ahol hivatásos tűzoltóságok működnek. Ez időben a tűzoltóság gyűjtőfogalom alatt a hivatásos állami, hivatásos önkormányzati, az önkéntes és a vállalati tűzoltóságot kellett érteni.

A módosításokkal ma is hatályban lévő, *a tűzvédelemről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény* ugyan megteremtette a feltételt, hogy a tűzoltó egyesület és az önkormányzat létrehozza a tűzoltó közttestületét, de a kötelező működési terület előírásával, gyakorlatilag a tűzoltó egyesületek túlnyomó többsége számára vállalhatatlan követelményt támasztott. [20]. Az önkéntes tűzoltó egyesületek száma drasztikusan lecsökkent. Az érdekképviseleti szövetségek felhívták a figyelmet, hogy nyilvántartásuk szerint 1990-ben 1566 önkéntes tűzoltó egyesület működött Magyarországon 2876 egységgel. 255 gépjárműfecskeendővel, 3056 kismotorfecskeendővel és 627 egyéb gépjárművel. Az azt követő 18 év alatt az 1566 önkéntes tűzoltó egyesületből 13 hivatásos önkormányzati tűzoltósággá, 67 önkéntes tűzoltósággá alakult, és mindössze 177 egyesület volt alkalmas tűzoltás és műszaki mentés végzésére. [15. p. 50]

2009-ben Magyarország mentő tűzvédelmi szempontból 163 működési területre volt felosztva. E működési területeket 96 hivatásos önkormányzati (58%) és 69 önkéntes (közttestületi) tűzoltóság (42%) fedte le. [15, p. 47] A hivatásos és az önkéntes tűzoltóságok saját elsődleges működési területtel rendelkeztek, amelyen a mentő tűzvédelmi feladatokat kötelesek voltak ellátni. 2010-ben megkezdődött az országos egységes katasztrófavédelmi szervezet megalakítása, amely - a tűzoltóság és a polgári védelem központi és területi szintű szerveinek 2000-ben történt összevonása után - a helyi szervek (hivatásos önkormányzati tűzoltóságok és az állami polgári védelmi kirendeltségek) integrálását jelentette. A cél a természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezés hatékonyságának fokozása, az egységes elven szervezett katasztrófavédelmi szervezetrendszer erősítése, a katasztrófavédelmi intézkedések eredményességének növelése volt. [20]

A 2011. szeptember 19-én az Országgyűlés által elfogadott katasztrófavédelmi törvény jelentős változásokat eredményezett a mentő tűzvédelem rendszerében, különösen azzal, hogy az 1995. július 1. óta önkormányzati intézményként működő hivatásos tűzoltóságokat állami irányítás alá vonta.

A mentő tűzvédelem szabályozásának történeti áttekintése során az alábbi releváns következtetések vonhatók le:

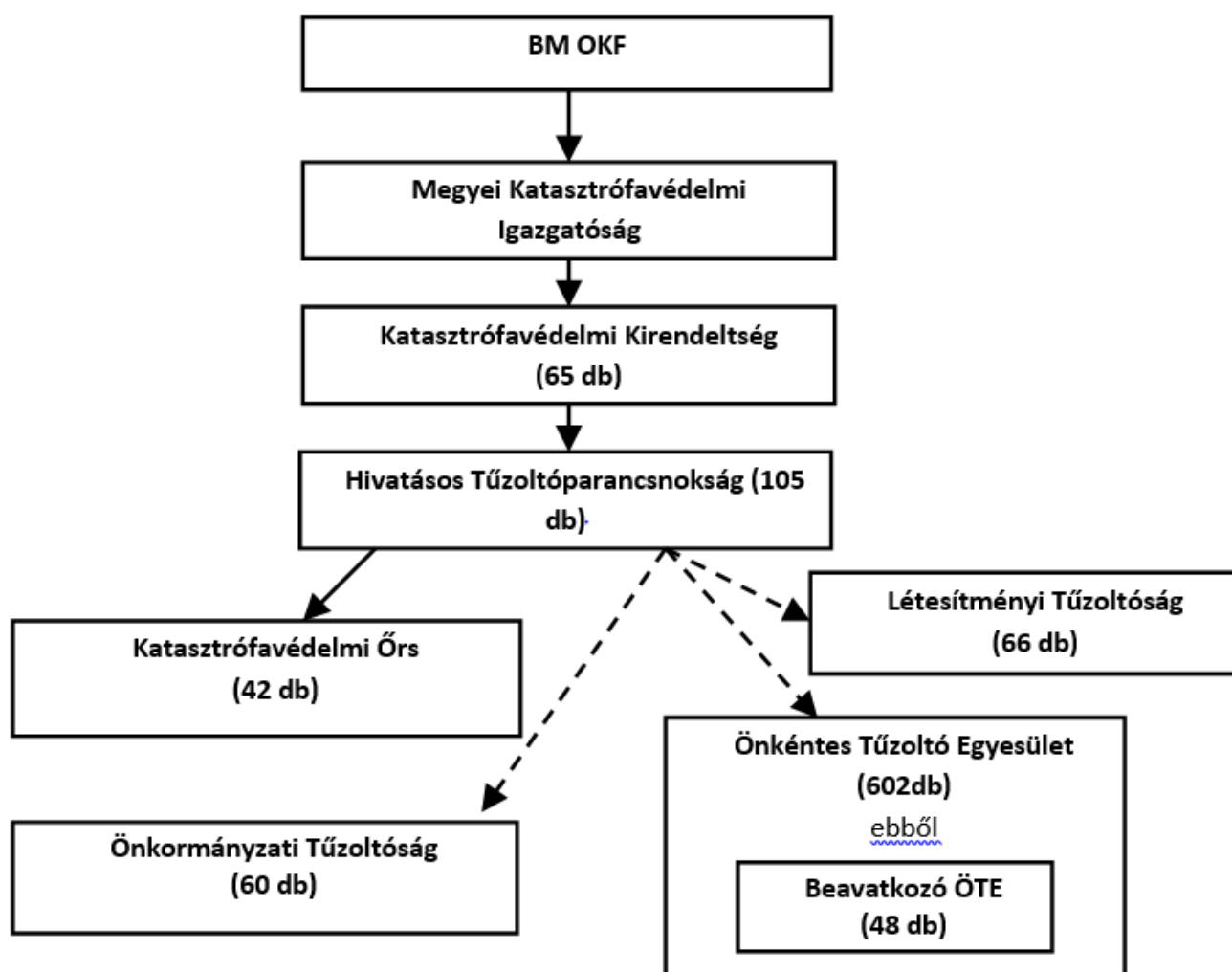
- a mentő tűzvédelmi feladatok ellátására a döntően a települések voltak kötelezettek;
- a települési tűzoltó szervezet és a minimális létszám megállapítása, előírása a települések besorolása alapján (típus, lakosság szám, épületek száma, stb.) történt;
- a települési tűzoltóságok (kiemelten az önkéntes szervezetek) szorosan kapcsolódtak a település helyhatóságához, annak intézménye, illetve szerve voltak;

- a hivatásos állami tűzoltóságok időszakában is fontos szerepet kaptak az önkéntes tűzoltó szervezetek (testület, egyesület) a területi lefedettség, a védelmi képesség és színvonal növelése érdekében.

A felsorolt szabályozási elvek napjainkra mit sem veszítettek felhasználhatóságukból. A diszlokáció javítása, a területi lefedettség növelése jelenleg aktuális szakmai cél, amit a belügyi ágazat felső vezetése is támogat.

1.3 A mentő tűzvédelem szervezetének és szervezésének vizsgálata

A 2012. január 1-én hatályba lépett Katasztrófavédelmi törvény által létrehozott mentő tűzvédelmi szervezet alapjaiban nem változott, jellemzően a szervezetek számában következett be kisebb, különböző irányú változás.

1. ábra: A mentő tűzvédelem szervezete Magyarországon 2018-ban, készítette: szerző

Forrás: BM OKF

1.3.1 A mentő tűzvédelem szervezeti formáinak bemutatása

A hivatásos állami tűzoltóság. A hivatásos állami tűzoltóság szervezeti formái a hivatásos tűzoltóparancsnokság (HTP) és a katasztrófavédelmi őrs (KŐ). A hivatásos tűzoltóparancsnokság a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátására létrehozott tűzoltó egység, amely a meghatározott működési területén 24 órás készenléti jellegű szolgálati rendben végzi feladatait. A szolgálat ideje alatt a készenlétkben lévő személyi állomány a kijelölt állomáshelyén, a laktanyában tartózkodik, ahol felkészül a kialakuló káresemények gyors, szakszerű és hatékony felszámolására. A riasztástól számított 120 másodpercen belül a szükséges erő és eszköz állomány kivonul, lehető leggyorsabban megérkezik a kárhelyszínre, ahol haladéktalanul megkezd az életet és anyagi javakat veszélyeztető hatások felszámolását. A hivatásos tűzoltóságok technikai eszközökkel, gépjárművekkel való felszerelésében az alapvető szempont, hogy a működési területen jellemző kockázatok kezelésére alkalmas és elegendő legyen. [13]

A területi lefedettség javításának egyik elemeként a hivatásos tűzoltóságok meglévő erő és eszköz rendszerének átcsoportosításával megkezdődött a katasztrófavédelmi őrsök kialakítása, amelyből jelenleg 44 működik, és még további 6 megalakítása tervezett. A katasztrófavédelmi őrs a hivatásos tűzoltóság elsődleges tűzoltási és műszaki mentési, tűz megelőzési feladatok elvégzésére létrehozott szervezeti egysége. A katasztrófavédelmi őrs az adott hivatásos tűzoltóparancsnokság részeként, annak székhelyétől távolabb működik. Az őrs a mentő tűzvédelmi feladatait jellemzően egy fél raj (4 fő) erővel és egy gépjárműfecskendővel látja el. Az őrs tevékenységi területe a hivatásos tűzoltóság működési területén belül, a „fehér foltokon” került meghatározásra. Ezzel csökkenthető az elsődleges beavatkozás megkezdéséhez szükséges idő.

A hivatásos tűzoltóparancsnokságok szerepének fontossága a mentő tűzvédelem szervezetében elvitathatatlan. Az állandó készenlét, a gyors reagáló képesség, a nagy tapasztalat mellett, a speciális szakismeretet és gépjárműveket igénylő, összetett tűz- és káresemények felszámolására való képesség jelenik meg döntő érveként. A HTP-k nagy többségén, illetve regionálisan speciális tűzoltó gépjárműveket (magasból mentő, műszaki mentő, tűzoltódaru, stb.) tartanak készenlétkben. Emellett országos riasztású szerek, illetve szolgálatok működnek, például: hajós, bűvár és kutyás szolgálat Budapesten. [13]

A hivatásos katasztrófavédelmi őrök, bár 1 db gépjárműfecskenővel állnak készenlétben, az ugyancsak gyors reagáló képesség mellett, a kisebb vonulási távolságból adódó rövidebb kiérkezési idő jelentkezik fő előnyként. A tűzfejlődés korábbi stádiumában megkezdett beavatkozás kisebb erővel is lehetővé teszi az eset felszámolását, egyúttal csökkenti a keletkező kár mértékét. [13]

Az önkormányzati tűzoltóság. Az önkormányzati tűzoltóság a Ttv. megfogalmazása szerint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok elvégzésére létrehozott, elsődleges műveleti körzettel rendelkező önkéntes tűzoltóság. A Ttv. 34.§ további szabályokat tartalmaz az önkormányzati tűzoltóságra vonatkozóan. Az (1) bekezdés értelmében az önkormányzati tűzoltóság a települési önkormányzat vagy az önkormányzati társulás és az önkéntes tűzoltó egyesület által közösen vagy a települési önkormányzat vagy az önkormányzati társulás által önállóan alapított köztestület, amely”*a hivatásos tűzoltósággal kötött együttműködési megállapodás alapján és annak szakmai irányutatása alapján tűzoltási és műszaki mentési célokra folyamatosan igénybe vehető készenléti szolgálatot lát el....*”

Tehát az önkormányzati tűzoltóság *köztestület*, amelyet többféleképpen lehet létrehozni. Önkormányzati tűzoltóságot alapíthat:

1. A *települési önkormányzat* – ebben az esetben a feladatát csak a települési önkormányzat közigazgatási területén látja el.
2. A *települési önkormányzat és a helyben működő önkéntes tűzoltó egyesület* együtt, ebben az esetben a feladatát szintén csak a települési önkormányzat közigazgatási területén látja el.
3. Az *önkormányzati társulás* - több települési önkormányzat együttes alapítási szándéka esetén, ebben az esetben a feladatát az alapító települési önkormányzatok, azaz az önkormányzati társulás közigazgatási területén látja el.
4. Az *önkormányzati társulás és az önkéntes tűzoltó egyesület* együtt, ebben az esetben a feladatát az alapító települési önkormányzatok, azaz az önkormányzati társulás közigazgatási területén látja el.

Az önkormányzati tűzoltóságok a nem hivatásos tűzoltóságok kategóriájába tartozó, a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátására szervezett egységek. A beavatkozásokban résztvevő tagjaik főfoglalkozású, illetve önkéntes jogviszonyban álló tűzoltók. [13]

Az önkormányzati tűzoltóságok az általuk gyorsabban elérhető településeket tartalmazó elsődleges művelési körzettel rendelkeznek. Tevékenységüket *az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságokra, valamint a hivatásos tűzoltóság, önkormányzati tűzoltóság és önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásához való hozzájárulásra vonatkozó szabályokról szóló 239/2011. (XI.18.) Korm. rendeletben* foglaltak alapján látják el.

Az önkormányzati tűzoltóság híradó-ügyeleti szolgálatának feladatellátását a laktanyában egy fő végzi. A káresemények helyszínére *az önkormányzati tűzoltóság legkisebb létszámáról, létesítményei és felszereléseinek minimális mennyiségéről, minőségéről és a szolgálat ellátásáról szóló 48/2011. (XII. 15.) BM rendelet 2. §-ában* foglaltak alapján legalább 4 fővel és legalább egy 2000 liter oltóvíz szállítására alkalmas gépjárműfecskendővel, továbbá az előírt felszerelésekkel kötelesek vonulni. A vonulást a riasztástól számított 8 percen belül kötelesek megkezdeni. A szolgálati rendjüket önállóan határozzák meg, az előírt riasztási idő betartásának figyelembe vételével.

Az önkormányzati tűzoltóságokból jelenleg 60 működik, amelyek 533 településen, közel 1,5 millió lakos védelmére gondoskodnak, és az éves események 11-15 %-nak (forrás: KAP-online statisztikai adatszolgáltató rendszer, BM OKF) felszámolásában vesznek részt. A tűzoltóságok az átvállalt állami feladatért a központi költségvetésből támogatásban részesülnek.

Az önkormányzati (köztestületi) tűzoltóságok létrehozása a Ttv. alapján 1996-tól a lefedettség szempontjából „*fehér foltnak*” számító területeken kezdődött meg, és gyors ütemben folytatódott az akkori kormányzati szándéknak megfelelően. Az állandó készenlét és a viszonylag gyors, 8 percen belüli kivonulási idő ütőképes beavatkozó képességet eredményez. Emellett a szervezeti forma legfőbb előnye a költséghatékony üzemeltetés, amely a kisebb mértékű személyi juttatás és a szerényebb követelmények szerint kialakított szertárépületek révén érhető el. [13]

A létesítményi tűzoltóság. A létesítményi tűzoltóságokat ott kell létrehozni, ahol a végzett tevékenység, az alkalmazott technológia, a tárolt és felhasznált anyagok jelentősen megnövelik a környezetben lévő élet és anyagi javak veszélyeztetésének kockázatát. A létesítményi tűzoltóság elsődleges művelési körzete az adott létesítmény területe. Ezen kívül a létesítményi tűzoltóságok az alaptevékenység veszélyeztetése nélkül, együttműködés keretében vállalhatnak művelési területet a létesítményen kívül. A létesítményi tűzoltóságok a rendeletben meghatározottak alapján főfoglalkozású, vagy alkalmoszerűen igénybe vehető tűzoltóságok lehetnek. [13]

A szolgálat szervezést úgy kell megvalósítani, hogy a működésük során az alkalmoszerűen igénybe vehető létesítményi tűzoltóság a riasztástól számított 5 percen belül, a főfoglalkozású 2 percen belül kezdje meg a vonulást, és állomáshelyéről a riasztástól számított tíz percen belül érkezen ki a káreset helyszínére. Magyarországon ma 66 létesítményi tűzoltóság működik, amelyekből 11 főfoglalkozású, 55 pedig alkalmoszerűen igénybe vehető.

A létesítményi tűzoltóságok sajátossága, hogy az erő és eszköz állomány kiválasztásában, felkészítésében, kialakításában a létesítményre vonatkozó a környezet veszélyeztetését okozó specifikus körülmények a meghatározóak. Mivel a tüzesetek megelőzése, illetve gyors felszámolása a fenntartó alapvető gazdasági érdeke, ezért a létesítményi tűzoltóságok felszereltsége magas színvonalú, a személyi állománnyal szemben támasztott szakmai követelményekkel együtt. A létesítményi tűzoltóságok legfőbb előnye, amellett hogy helyben, a létesítmény területén állomásoznak, az, hogy kiemelkedő helyismerettel rendelkeznek, a technológia tekintetében is fontos, speciális ismeretekkel bírnak.

Az önkéntes tűzoltó egyesület. A Ttv. fogalom-meghatározása szerint jelenleg: „*önkéntes tűzoltó egyesület: a tűzmelegelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő vagy részt vevő olyan egyesület, amely alapszabályában ezt tevékenysége céljaként rögzítette*” [4, 4.§ r)]. Az ÖTE önálló jogi személyiséggel rendelkező szervezet, azonban az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény hatálybalépésekor átalakulásra kötelezett ÖTE-k lényegében mai napig „civil” szervezetnek minősülnek. [21, p. 17] A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 2/2013. (V. 17.) számú utasítása alapján az ÖTE-k – járműveik és szakfelszereléseik alapján – I-IV. kategóriában együttműködési megállapodást (a továbbiakban: EMÜ) kötöttek a működési terület szerinti HTP-vel, melynek alapján az I-III. kategória jogosít a mentő tűzvédelmi tevékenységben való részvételre. Fontos mutató, hogy 2010 óta 283-ról 2017-ben 602-re nőtt az együttműködési megállapodással rendelkező egyesületek száma. [13]

Kiemelkedő jelentőségű, hogy 2013-ban a Ttv. 4. § r) pontja bevezette a *beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület fogalmát*: a vállalt tevékenységi területen a hivatásos katasztrófavédelmi szervvel kötött megállapodás alapján tűzoltási, műszaki mentési feladatokat végző egyesület. [22] A vonatkozó 2/2014. (I. 17.) BM OKF utasítás, I. rész. 4. pont értelmében az általa vállalt területen tűzoltási és műszaki mentési feladatok önálló ellátására köthet megállapodást az ÖTE, amennyiben teljesíti a rendszerbeállító gyakorlatot; a működési terület szerinti hivatásos tűzoltósággal I. kategóriájú együttműködési megállapodással rendelkezik és vállalja az éves minimális készenléti óraszámot (4500 óra illetve 3000 óra). [13]

Lényeges követelmény továbbá, hogy a beavatkozó ÖTE a vállalt készenléti időszakban a készenlétben tartott tűzoltó gépjármű és legalább 4 fő beavatkozó önkéntes tűzoltó vonultatásáról gondoskodik, akik közül legalább 1 fő rendelkezzen tűzoltás vezetésre jogosító végzettséggel. Ezzel a szabályozás a mentő tűzvédelem új szereplőjét hozta létre, amely ha nem is állandóan van készenlétben, és csak bizonyos, nem időkritikus tűzoltói események önálló felszámolására jogosult, támogatja a hivatásos tűzoltóságok tevékenységét, ezzel tehermentesítve azokat. A koncepció életképességét igazolja, hogy az eltelt négy évben a beavatkozó ÖTE-k száma 48-ra növekedett. Az egyesületek, különösen a beavatkozó egyesületek aktív bevonása a tűzoltás, műszaki mentési feladatokba jelentős lépés a területi lefedettség, és nem utolsó sorban a költséghatékonyság javításában. Az ÖTE-k tevékenységének fontos mutatója az éves vonulások száma is, ami a 2011. évi 2.460 esetszámról 2017-ben 7.711-re nőtt, ezáltal az ÖTE-k tavaly az összes tűzoltói esemény 10%-ánál vettek részt a kárfelszámolásban. [23, p. 62.]

1.3.2 A mentő tűzvédelem szervezése a gyakorlatban

Annak érdekében, hogy a tűz- illetve káresetekhez a megyei közigazgatási határoktól függetlenül, a legközelebb lévő, és ha szükséges, a legnagyobb létszámú katasztrófavédelmi (tűzoltó) erők és eszközök vonuljanak, a Ttv. felhatalmazása alapján a 23/2014. (IV.4.) számú BM OKF Főigazgatói intézkedés műveletirányító tervek készítéséről rendelkezik. Az országos műveletirányító terv (OMT) összeállítása érdekében a hivatásos tűzoltóságoknak a működési területükhöz tartozó településekre, valamint a főfoglalkozású létesítményi tűzoltósággal rendelkező létesítményekre műveletirányító tervet kell készíteni. A Műveletirányító Terv (a továbbiakban: MT) tűzesetek eloltására, műszaki mentést igénylő események felszámolására és a katasztrófák elleni védekezésre irányuló terv. Az MT a BM OKF, annak területi és helyi szervei, az önkormányzati, a létesítményi tűzoltóságok és a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületek erői és eszközei igénybevételének rendjét határozza meg. [13]

A tervezés alapvető szabályai következők:

- A hivatásos tűzoltóság minden raját, csökkentett raját, fél raját, a működési területén tervezni kell. Az MT adatlapon meg kell állapítani a saját működési területen kívüli hivatásos tűzoltó rajok létszámát.
- A főfoglalkozású létesítményi tűzoltóságokat – önkéntes kötelezettségvállalás esetén – vonulási területükön kívülre az illetékességi terület szerinti katasztrófavédelmi igazgató által kijelölt területen tervezni kell.

- Az önkormányzati tűzoltóságokat, melyek vállalják az elsődleges műveleti körzetükön kívüli vonulást, legfeljebb II-es kiemelt riasztási fokozatig az MT adatlapon tervezni kell a Döntéstámogató Térinformatikai Rendszerben (a továbbiakban: DÖMI) lévő távolságmátrix alapján.
- A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület csak a vállalt tevékenységi területén tervezhető. [13]

A 112-es Egységes Segélyhívó Rendszer Hívásfogadó Központjaiba érkező segélyhívások átadása, vagy automatikus tűzjelző berendezés közvetlen tűzátjelzése, illetve más kommunikációs csatornán a tudomására jutott tűz- és káreset esetén a szükséges tűzoltó erők és eszközök riasztását a fővárosi/megyei Műveletirányítási Ügyeletek hajtják végre.

A PAJZS egységes riasztási és döntéstámogatási rendszerbe az eseményről rendelkezésre álló adatok alapján a káreset helyéhez legközelebbi, a tűzoltói esemény felszámolásához – a riasztáskor rendelkezésre álló információk szerint, illetve előzetesen tervezett – szükséges erőket és eszközöket jelöli ki, a riasztást a műveletirányító ügyeletes rendeli el. A riasztás az állandó ügyelettel rendelkező hivatásos és önkormányzati tűzoltóságokhoz a PAJZS rendszeren elektronikusan érkezik. Az önkéntes tűzoltó egyesületek az SMS alapú riasztási rendszerben egyesületenként 6 telefonszámra kapnak értesítést. Az önállóan beavatkozó ÖTE esetén nem elegendő az SMS értesítés, annak bizonytalansági tényezői miatt (megérkezés, észlelés, pontos átvitel, stb.) ezt mindig ki kell egészíteni EDR rádió-kommunikációval is, így: riasztás leadása, nyugtázás. [13]

A tűzeset felszámolásához szükséges erőket a riasztási fokozattal kell kifejezni:

- a) I-es a riasztási fokozat, amelyben a beavatkozáshoz legfeljebb 2 raj (teljes raj: 6 fő), amely fél rajokkal (fél raj: 4 fő) is kiadható,
- b) II-es a riasztási fokozat, amelyben a beavatkozáshoz 2,5-3 raj,
- c) III-as a riasztási fokozat, amelyben a beavatkozáshoz 3,5-4 raj,
- d) IV-es a riasztási fokozat, amelyben a beavatkozáshoz 4,5-6 raj,
- e) V-ös a riasztási fokozat, amelyben a beavatkozáshoz 6-nál több raj riasztása szükséges. [8]

Ha a jelzésből egyértelműen megállapítható, hogy a beavatkozáshoz az I-es riasztási fokozatban tervezett erőkre, eszközökre teljes egészében nincs szükség, akkor legalább egy fél raj önálló vonultatására is lehet intézkedni, a riasztási fokozat ekkor is I-es.

A mentő tűzvédelem éves statisztikai adatainak vizsgálatából megállapítható, hogy a káresetek felszámolása során a tűzoltó erők 2012-ben az esetek 98,39 %-ban, [24], 2013-ban 98,94 %-ban, 2014-ben 99,17 %-ban [25], míg 2017-ben 97,47 %-ban I. riasztási fokozatnak megfelelő erőkkel avatkoztak be. Ezen belül az esetek 62-73 %-ban (forrás: KAP-online statisztikai adatszolgáltató rendszer, BM OKF) egy gépjármű vett részt kárelhárítási munkában. [13] Tehát megállapíthatjuk, hogy a katasztrófavédelmi őrök, az önkormányzati tűzoltóságok, illetve a beavatkozó ÖTE-k esetében az 1 db gépjárműfecskendő, 1 teljes vagy fél rajjal is elegendő az esetek túlnyomó többségében, és azzal a beavatkozások hatékonyságának, a biztonság szintjének növelését eredményezik.

A riasztás alapján elsőnek a helyszínre érkező tűzoltó egység – a szakmai szabályok alapján – megkezdi a káreset felszámolását. Önálló beavatkozás esetén a tűzoltásvezető (kárhely-parancsnok) a beavatkozó ÖTE, illetve az önkormányzati tűzoltóság – tűzoltás vezetésére jogosult – rajparancsnoka. Hivatásos tűzoltó egység kiérkezésekor, a hivatásos tűzoltóság – mint a működési terület mentő tűzvédelméért felelős szerv – legmagasabb beosztású tagja átveszi a tűzoltás vezetését, amit a számára át kell adni. A tűzoltás vezetésének átvételét félreérthetetlen módon, a tűzoltás vezetőjének a tudomására kell hozni, és azt a működési terület szerinti műveletirányítási ügyeletnek jelenteni kell, továbbá közölni kell a tűzoltás vezetésének szervezetébe bevontakkal is. A napi gyakorlatban immár megszokottá vált, hogy, az önkormányzati tűzoltóságok, illetve a beavatkozó ÖTE-k önállóan végzik a kárfelszámolás feladatait, magasabb riasztási fokozatú eseményeknél pedig közreműködőként támogatják a hivatásos tűzoltóságok tevékenységét. [13]

1.4 A mentő tűzvédelem optimális diszlokációjának meghatározó szempontok

Kutatásom alapján a mentő tűzvédelem optimális diszlokációját meghatározó szempontjait az alábbiakban határoztam meg:

1. Kérkezési idő.
2. A védett település jellemzői.
3. Kiemelt létesítmények, illetve speciális veszélyforrások.
4. A területre végrehajtott vonulások átlagos száma.
5. A legközelebbi tűzoltóság típusa és távolsága.
6. Gazdaságosság (költséghatékonyság, finanszírozhatóság).

A továbbiakban a fenti szempontok részletes elemzésével kívánok foglalkozni. [13]

1.4.1 Kierkezési idő

A kiserkezési idő alatt tágabb értelemben a tűz észlelésétől a tűzoltó egység helyszínre érkezéséig eltelt időt értjük. Tekintettel arra, hogy az észlelés és a jelzés időtartama, annak módjától és körülményeitől függően változó, kevésbé egzakt módon mérhető, vagy becsülhető, a kiserkezési idő összetevőit szűkebb értelemben használom. Ennek megfelelően a kiserkezési idő összetevői az alábbiak: [13]

1. *Riasztási idő*: a riasztás elrendelése, illetve a riasztási információk megjelenése és a vonulás megkezdése között eltelt idő.

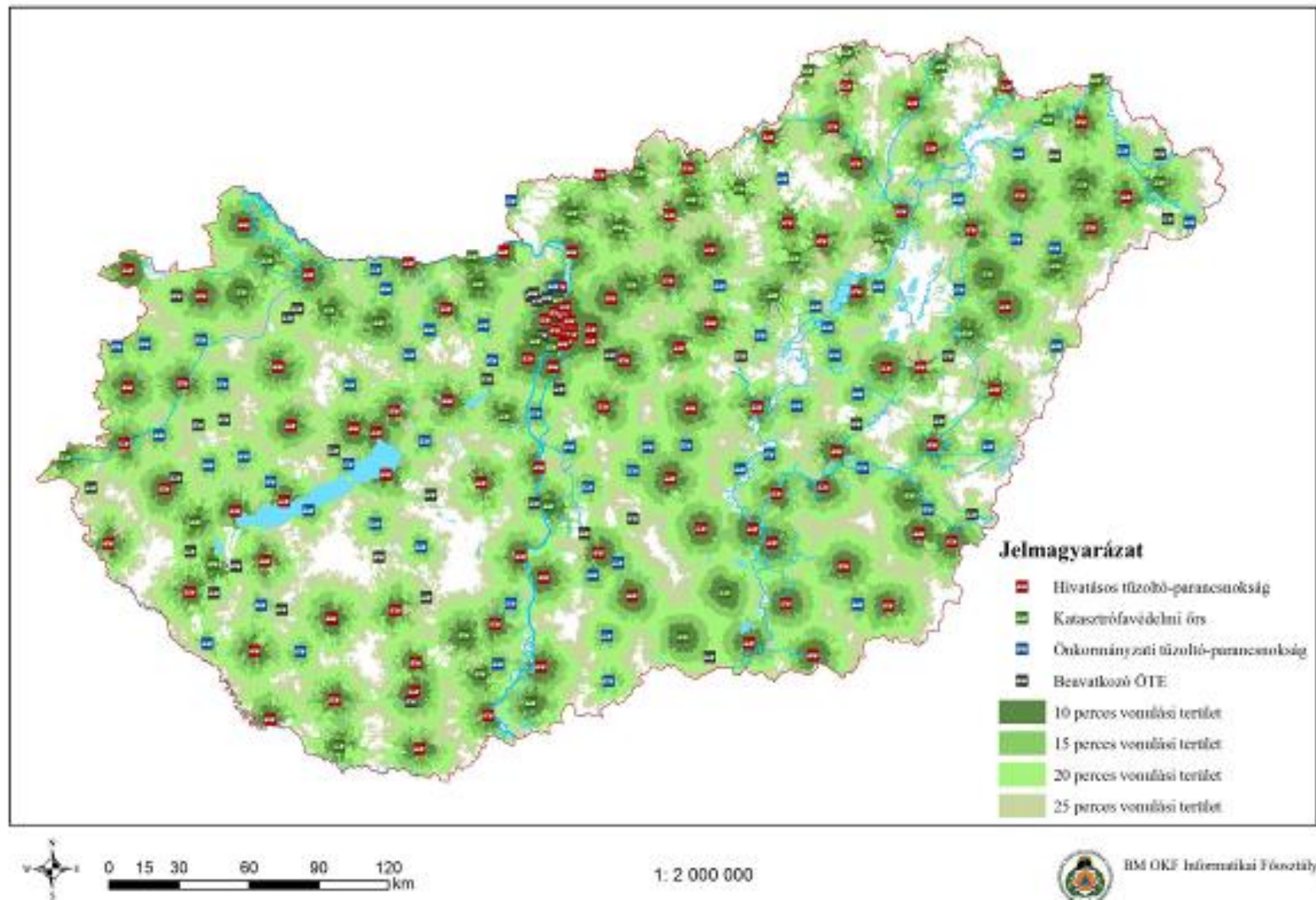
A vonatkozó jogszabályok értelmében, hazánkban a hivatásos tűzoltóságnak 2 percen, az önkormányzati tűzoltóságnak pedig 8 percen belül kell megkezdenie a vonulást. A beavatkozó ÖTE az együttműködési megállapodásban vállalja a riasztási idejét, például 10 percet. A vállalt- és teljesített riasztási idők összehasonlításakor megállapítható, hogy a beavatkozó ÖTE-k a vállalt riasztási időnél lényegesen előbb megkezdik a vonulást. Átlagot tekintve a vállalt riasztási idő 11.57 perc, míg a tényleges riasztási idő 4.55 perc. Ezzel a tervezési értékhez képest átlagosan 7 perccel hamarabb kezdődött meg a beavatkozás az általuk védett területen, ami a prognosztizálthoz képest további hatékonyság növekedést eredményezett. [26, p.72]

2. *Vonulási idő*: a riasztott tűzoltó gépjármű állomáshelye és a káreset helyszíne közötti útvonal megtételéhez szükséges időt jelenti.

Ez az időintervallum elsődlegesen a vonulási távolság függvénye, de befolyásolják még a domborzati és meteorológiai viszonyok, a forgalom sűrűsége, úthálózat állapota. A számítás során 60 km/óra vonulási sebességgel kell számolni. [27, 1. §]

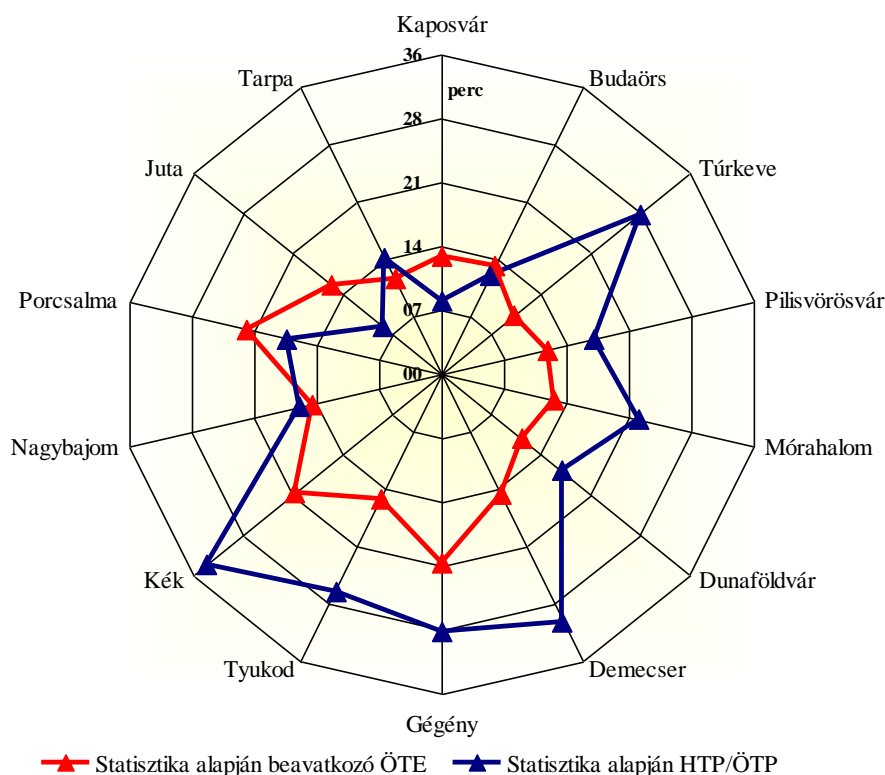
A kiserkezési időre általános jogszabályi normatíva jelenleg nincsen, kivéve a létesítményi tűzoltóságok esetében, ahol előírás, hogy állomáshelyéről a riasztástól számított 10 percen belül érkezzen ki a káreset helyszínére. Levezethető a kiserkezési idő az önkormányzati tűzoltóságok esetében is, ahol az elsődleges műveleti körzet meghatározása ennek figyelembe vételével történik. [13]

Tűzoltóságok úthálózatra vetített 10, 15, 20 és 25 perces ellátási területei

2. ábra: Magyarország mentő tűzvédelmi lefedettsége 2017-ben [28]

A biztosított védelmi szint jelentősen függ a kikerkezési időtől, melynek csökkentése országos viszonylatban kormányzati és szakmai szándék is egyben. Azok a települések, amelyek esetében a segítő erők 25 percnél később érkeznek ki, „fehér folton” található. Ezekben az esetekben a beavatkozás hatékonysága jelentősen csökkenhet. A mentő tűzvédelem újjászervezésének egyik alapköve, hogy a települések elérhetőségét 25 perc alá csökkenjen. A kikerkezési időt tehát a diszlokáció tervezésénél kiemelten kell figyelembe venni. [13]

3. **ábra:** Beavatkozó ÖTE-k és a hivatásos egységek kikerkezési idejének összehasonlítása

Forrás: BM OKF Tűzoltósági Főfelügyelőség

Az ábra jól szemlélteti, hogy a beavatkozó ÖTE-k jellemzően rövidebb idő alatt kikerkeznek a helyszínre, mint a működési terület szerinti hivatásos tűzoltó egységek, ezzel javítva a mentő tűzvédelem diszlokációját. Azokban az esetekben amikor, a beavatkozó ÖTE kikerkezését számíthatóan megelőzi a hivatásos egység, az ÖTE működése kettős jelentőséggel bír. Egyrészt kisebb, nem időkritikus események felszámolására önállóan riasztható, nem terhelve ezzel a hivatásos egység készenlétét. Másrészt egyidejűség esetén, a másik káreset felszámolását végző hivatásos egység helyett riasztható a jelzésre. Továbbá támogató erőnek is igénybe vehető magasabb riasztási fokozatú káresethez. A mentő tűzvédelem optimális diszlokációjának kialakítása során, elsődlegesen azon beavatkozó ÖTE-k támogatása (indulás, műszaki fejlesztés) kell, hogy prioritást élvezzen, amelyek a hivatásos egységnél hamarabb érkeznek ki, vagyis „fehér folton” működik.

1.4.2 A védett település jellemzői

A települések veszélyeztetettségi besorolására – mint a korábbi fejezetekben is kitűnt – minden korszakban történtek lépések vagy kísérletek. A besorolások mindegyike kiemelt szempontként kezelte a lakosság számát, akár közvetlenül, akár a település méretét (város, község) tekintve, közvetetten. A lakosság száma mellett már korán, így a 230.000/1925. sz. BM rendeletben megjelent az épületek száma, mint veszélyeztetettségi mutató. A Magyar Tűzoltó Szövetség által 1998-ban tárgyalt koncepció [29, p. 21] besorolási rendszerének alapjául a lakosság és az épületek számát tekinti. A javasolt osztályok a következők:

1. osztály 200 vagy kevesebb épület, 800 vagy kevesebb lakos,
2. osztály 201-500 épület, 801-2000 lakos,
3. osztály 501-1000 épület, 2001-4000 lakos,
4. osztály 1001-1500 épület, 4001-6000 lakos,
5. osztály 1501-2000 épület, 6001-8000 lakos,
6. osztály 2001-2500 épület, 8001-10000 lakos,
7. osztály 2501-3000 épület, 10001-12000 lakos,
8. osztály 3001-4000 épület, 12001-16000 lakos.

Ezzel a beosztással településeknek a közigazgatásban elfoglalt helye is objektíven meghatározható. A mentő tűzvédelem sajátos szempontjainak érvényesítésével a településeket két csoportba sorolja a koncepció:

„A” csoport, amelybe az alábbi szempontok alapján kerülnek besorolásra a települések:

- csekély szintkülönbségek,
- átlagos beépítettségi fok,
- nincsenek fokozottan veszélyes objektumok,
- jó a megközelítési lehetőség,
- a tűzivíz ellátottság megfelelő.

„B” csoportba azok a települések tartoznak, amelyek az „A” csoportba nem kerültek bele. Ezzel megtörtént a települések kategorizálása a közigazgatás, valamint a tűzvédelem szempontjai alapján.

Ezek után már elvégezhető a létszám, a műszaki felszerelés, valamint az elhelyezés hozzárendelése az egyes kategóriákhoz. [29, p. 21] Az előremutató koncepció végül a tervező asztalon maradt, megvalósítására az elmúlt húsz év alatt nem került sor.

Tekintettel arra, hogy az emberi tevékenységből, a napi életvitel során törvényszerűen megjelenő kockázatokból fakadó tűzvédelmi veszélyeztetés prognosztizálható, a következő alfejezetben részletes elemzést mutatok be a lakosság száma és a bekövetkezett tűzoltói események számának összefüggéséről. [13]

1.4.3 Kiemelt létesítmények, illetve speciális veszélyforrások

Külön igazolás nélkül is belátható, hogy a működési területen jelen lévő, kiemelt kockázatot jelentő létesítmények szükségessé teszik a felkészülést az esetlegesen bekövetkező tűzoltói események kezelésére. A gyakorlatban ez a Tűzoltási Műszaki Mentési Tervek (TMMT) készítésével valósul meg. A TMMT-k készítésének részletes szabályait a BM OKF Főigazgatójának 20/2018. (V.10) számú intézkedése tartalmazza. A TMMT-t a működési terület szerinti hivatásos tűzoltóság készíti el, és gondoskodik annak naprakész állapotáról. A TMMT-t az elkészültét követően, elektronikus formában meg kell küldeni az elsődleges működési körzet alapján illetékes önkormányzati tűzoltóságnak és a vállalt tevékenységi terület szerinti beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületnek. [13]

A TMMT készítése az alábbi létesítmények, területek esetében kötelező:

- Mélyépítésű létesítmények, talajszint alatti helyiségek és gépjárműtárolók.
- Szállásépületek: a kereskedelmi szálláshely, kollégium, munkásszálló, üdülőszálló, gyógyszálló, szanatórium és gyógyüdülő.
- Közösségi épületek közül: könyvtár, múzeum színház, rendezvény és sportcsarnok többszintes bevásárlóközpontok, időskorúak intézményei.
- Ipari épületek, területek közül: raktárak, erőművek, veszélyes üzemek.
- Éghető folyadéktároló tartálytelepek.
- Magasépületek.

A TMMT mellékleteként készített tervkivonatoknak tartalmazniuk kell a tervezett erőket, eszközöket, ez lényegében azt jelenti, hogy előre meg kell határozni a tűzjelzés esetén elrendelt riasztási fokozatot és hozzá kell rendelni az ilyen esetben riasztásra kerülő tűzoltó egységeket. Az ilyen jellegű létesítmények nagyobb erő- és eszköz igényt képviselnek, ezért jelentős befolyással vannak a diszlokáció tervezésére. [13]

1.4.4 A területre végrehajtott vonulások átlagos száma

A diszlokáció megítélése szempontjából meghatározó tényező a vizsgált területen bekövetkezett tűzoltói események száma, amely közvetlen következtetések levonására ad lehetőséget a védelmet biztosító tűzoltósági szervezet formájára.

A vonulások száma, gyakorisága, a napszak szerinti előfordulása olyan fontos kérdésekre ad választ, mint hogy indokolt-e állandó készenlét fenntartása, beavatkozások egyidejűsége esetén a területvédelem biztosítható-e a legközelebbi tűzoltóság által, esetleg indokolt-e a hivatásos tűzoltóság megerősítésére önkéntes tűzoltó erők biztosítása.

A fajlagos vonulás szám szorosan összefügg a költséghatékonyság kérdéskörével, így az alacsony káreset számú településeken felmerül, hogy valóban indokolt-e a településen biztosítani, és fenntartani a tűzoltás technikai eszközöket és annak képzett tűzoltó erőit. A diszlokációs számításoknál az előző öt év káreset számának átlagát célszerű figyelembe venni, tekintettel arra, hogy egy adott évben szélsőséges időjárási körülmények (viharok, csapadéktevékenység vagy az aszályos időszak) az átlagot jelentősen meghaladó vonulás számot generálhat. A tervezést azonban nem a rendkívüli időszakokra kell végezni, annak kezelése magasabb szintű koordinációval történik. [13]

1.4.5 A legközelebbi tűzoltóság távolsága és szervezeti formája

A legközelebbi tűzoltóság távolsága és szervezeti formája három aspektusból is vizsgálatot igényel:

- a) Állandó készenléttel nem rendelkező, időszakos készenlétet vállaló tűzoltóságnál (beavatkozó ÖTE) készenléti időn kívül mennyi időn belül érkezik ki az első, szomszédos tűzoltó egység?
- b) Nagyobb erő-eszköz igényű káreseménynél mennyi időn belül várható a további egységek érkezése?
- c) Káresetek egyidejűsége esetén a területvédelem hogyan, mennyi időn belül biztosítható?

A fenti kérdések egyúttal felvetik a helyi (települési) és területi (körzeti) szervezettségű védelmi rendszer problematikáját is, amely szorosan összefügg a költséghatékonyság és finanszírozhatóság szempontjaival is. [13]

1.4.6 Gazdaságosság (költséghatékonyság, finanszírozhatóság)

A gazdaságosság szempontjából elsődlegesen két kérdéscsoport vizsgálata indokolt:

- a) Milyen számú, illetve milyen földrajzi közelségben létrehozott tűzoltó egységek képesek a védelmi szint biztosítására?
- b) Milyen tűzoltósági szervezeti forma alkalmas a szakmailag elégséges, egyúttal költséghatékony védelem ellátására?

Belátható, hogy a kizárólag hivatásos tűzoltóságok megfelelő sűrűségű létrehozásával kialakított védelmi rendszer nem finanszírozható. Ugyanakkor a leginkább költséghatékony beavatkozó ÖTE-k önmagukban nem tudnák biztosítani az állandó, elégséges védelmi szintet. A mentő tűzvédelmi rendszer átalakításakor ezért a finanszírozhatóság és a költséghatékonyság kérdése megkerülhetetlen. [13]

1.5 Az optimális diszlokációt meghatározó egyes szempontok elemzése

Hazánkban a hivatásos tűzoltóságok (HTP-k) a címzettjei valamennyi településen a tűzoltás és műszaki mentési feladatoknak. A tűzoltóparancsnok felelős a működési területén a tűzoltás és műszaki mentés irányításáért, akkor is, amikor a HTP működési területén saját műveleti körzettel rendelkező önkormányzati tűzoltóság (ÖTP) vagy beavatkozó ÖTE működik. A HTP-k működési területe és vonulási számai között jelentős különbség van, amely ugyanúgy jelentkezik az ÖTP-k és a beavatkozó ÖTE-k adatai között. A jelenlegi diszlokáció kialakítása a vonulási időkre alapul, legfontosabb szempontként kezeli az uniós ajánlást, hogy minden településre 15 percen belül megérkezzen egy gépjárműfecskendő, mint elsődleges tűzoltási és mentési beavatkozó egység. [13]

Hipotézisem szerint a jelenlegi kizárólagosan a földrajzi adatokra támaszkodó diszlokációs rendszer nem teljesen jeleníti meg a településeken jelentkező tűzoltási-mentési feladatokat és más szempontokat (lakosság/népsűrűség) is be kell vonni a mentő tűzvédelem fokozatának (beavatkozó ÖTE, ÖTP, KŐ, HTP) kialakításában. A hivatásos tűzoltóparancsnokságok működési területei lefedik az ország valamennyi települését, így a HTP-hez egyszerre több település (Mátészalka, Szigetvár esetében akár száz fölötti település) tűzoltási mentési feladatának ellátása tartozik. Ebben az esetben is a tűzoltói események számával kerestem szignifikáns összefüggést a védett települések tükrében.

Feltételezéseim helyességét a matematikai statisztika módszereivel (Pearson-féle korreláció) (r) számítottam és lineáris regressziós görbének az adatokra való illesztésével történő determináltsági koefficiens (r^2) meghatározásával ellenőriztem. A korrelációs koefficiens (r) megmutatja az adatok közötti kapcsolat erősségét, amennyiben az „ r ”értéke:

0-0,25 között van akkor a kapcsolat nincs vagy igen gyenge,

0,25-0,50 közötti kapcsolat gyenge,

0,50-0,75 R tényező mérsékelten erős vagy erős kapcsolatot tükröz,

0,75-1,00 R érték igen erős kapcsolatot jelent. [13]

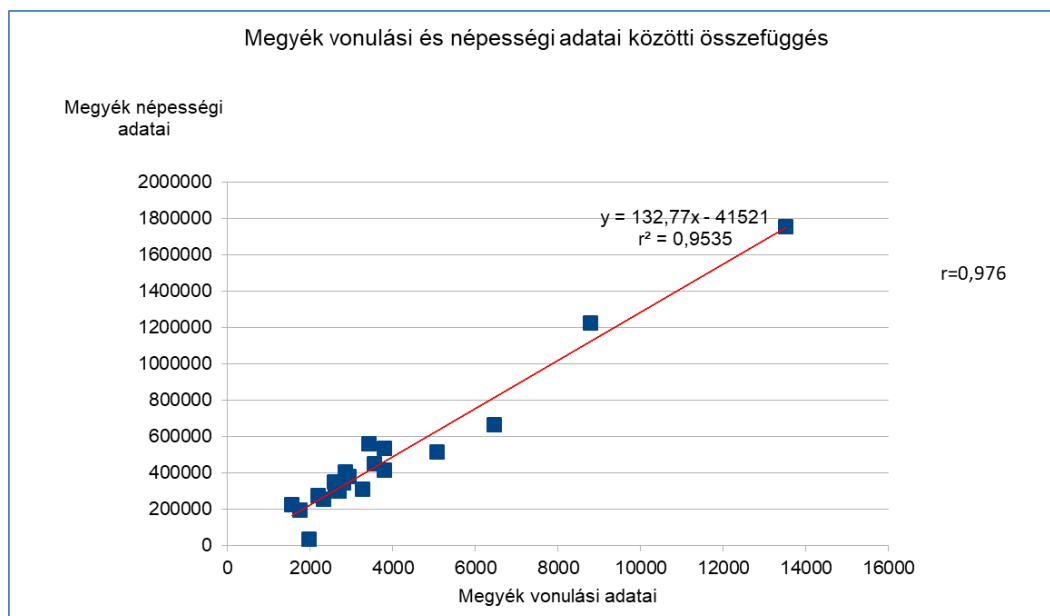
A determináltsági koefficiens (r^2), az r^2 érték azt fejezi ki, hogy az egyik változó változásai várhatóan milyen mértékben járnak a másik változó változásaival, vagyis mennyire lehet az egyikből a másikat előre jelezni. Ha az $r=0,50$, az $r^2=0,25$, akkor 25%-ban lehet előre jelezni az egyik, független változóból a másik, függő változót.

A kutatásom során a tűzoltóságok vonulási adatai és azok működési területének nagysága, a hozzá tartozó települések száma, a lakóépületek száma és jellege, lakosság száma/népsűrűsége adatai közötti összefüggéseket elemezve, mutatom be azokat a szempontokat, amelyeket figyelembe véve a tűzoltóságok optimális diszlokációja kialakítható.

Az elemzés alapjául a BM OKF adatnyilvántartó számítógépes rendszereiben (KAP Online, DÖMI) rendelkezésre álló információk szolgáltak, amelyek tekintettel az adatszolgáltatás előírt rendszerére, kellő pontosságú adatokat szolgáltatnak. Az elemzés során tematikusan ugyanazokat a szempontokat vettem alapul a mentő tűzvédelem hazai rendszerének valamennyi elemének vonatkozásában, az összehasonlíthatóság érdekében. [13]

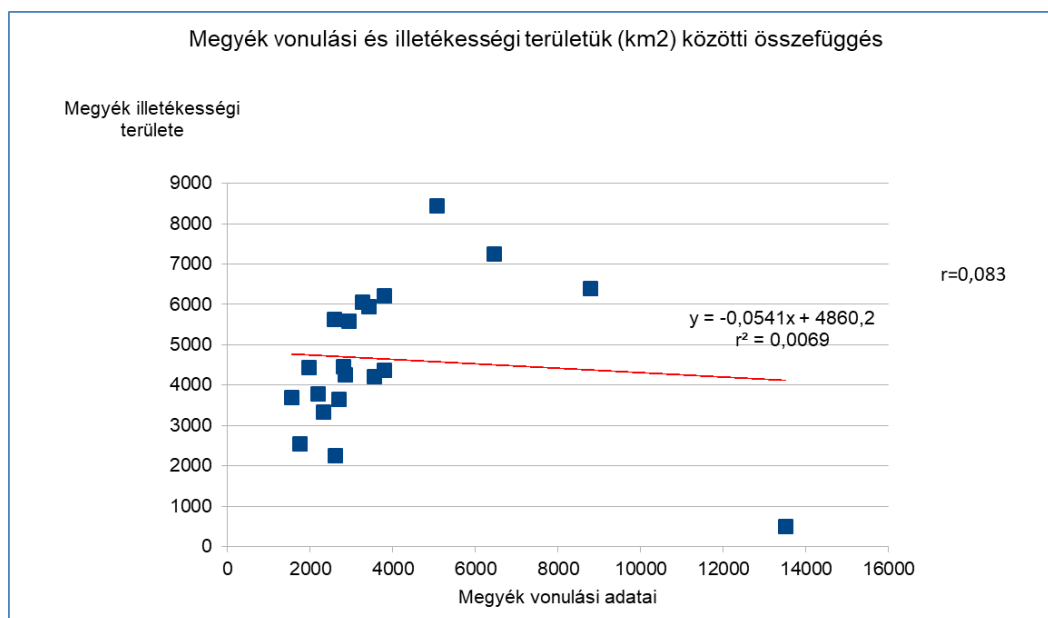
Az elemzést a megyei adatok feldolgozásával kezdtem. Azokat megvizsgálva, a tűzoltói eseményekhez történő vonulási statisztika és népességi mutatók összefüggése ($r=0,976$) nagyon erős korrelációt mutat.

A determináltsági koefficiens (r^2) alapján 95%-ban lehet következtetni a népességi adatokból a vonulási számokra, amely ok-okozati összefüggést mutat. (4. sz. ábra) [13]

4. ábra: Megyék vonulási adatai és népességi mutatóinak összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A megyék tűzoltási-mentési statisztikai adatai és illetékességi területük nagyságának összefüggéseit vizsgálva előzetesen feltételeztem a szoros összefüggést az adatok között, azonban megvizsgálva az adatokat ($r=0,083$) nem találtam szignifikáns kapcsolatot, hipotézisem nem igazolódott. (5. sz. ábra) [13]

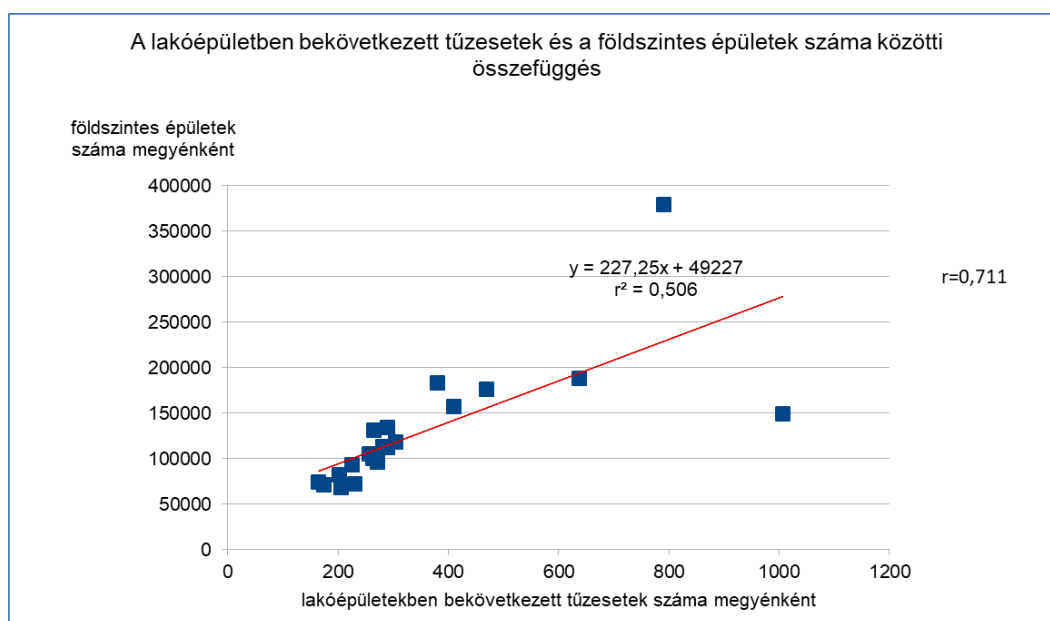

5. ábra: Megyék vonulási adatai és területük méretének összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A lakóépületekben bekövetkezett tüzeseteinek száma és területükön található épületek számának összefüggését elemeztem megyei szinten. A vizsgálata során feltételeztem, hogy a tüzesetek mennyisége szoros összefüggést mutat a lakóépületek számával.

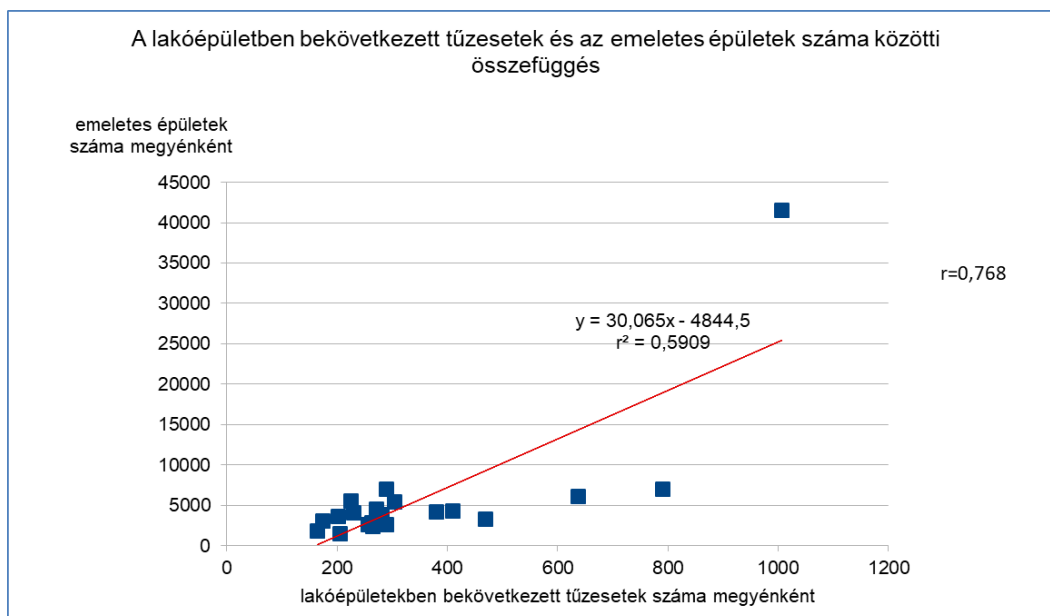
Vizsgáltam továbbá, hogy kimutatható-e szignifikáns eltérés a földszintes, illetve több szintes, emeletes lakóépületekben keletkezett tüzesetek száma között. Az elemzés azt célozta, hogy indokolt-e különbséget tenni az épületek szintszáma tekintetében, egy besorolási rendszer megalkotásakor. Az elemzés során kontroll jelleggel elvégeztem a lakások számának és a lakóingatlanban keletkezett tüzesetek mennyiségének korrelációs vizsgálatát is.

Az adatokat megvizsgálva ($r=0,711$) erős korrelációt tudtam megállapítani a földszintes lakóépületek mennyisége és a tüzesetek száma között. (6. sz. ábra)

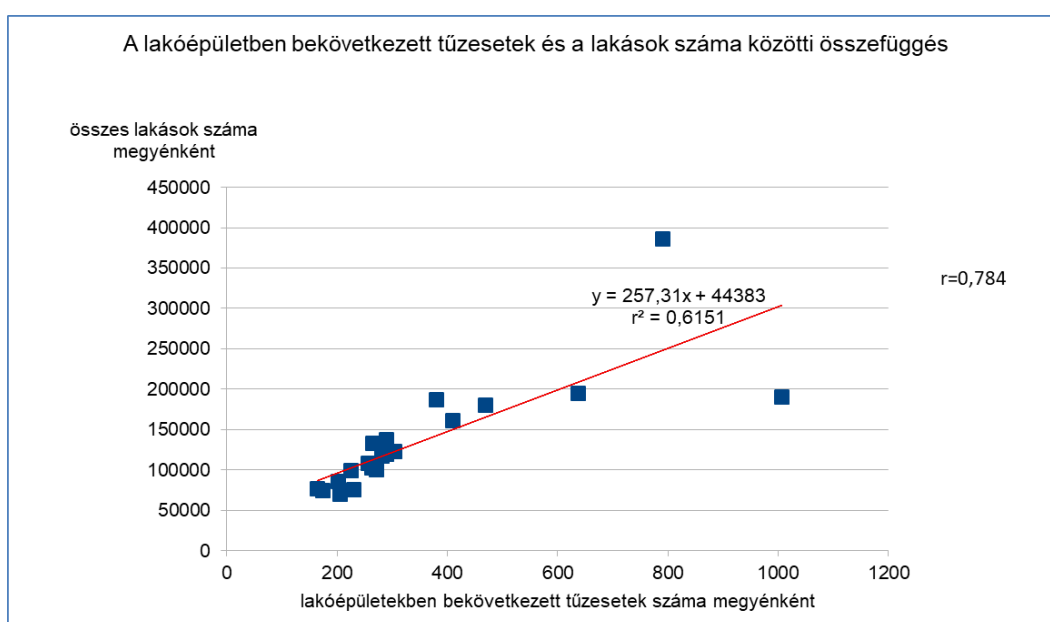
6. ábra: Földszintes lakóépületek és a keletkezett tüzesetek számának összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

Hipotézisem szerint igen erős, lényegesen magasabb szintű összefüggést találok a több szintes, több lakásos épületek száma és a tüzesetek között, mint a földszintes épületek esetében, Ez azonban számításaim során nem igazolódott ($r=0,768$), az összefüggés nem különbözik szignifikánsan a földszintes lakóépületekhez viszonyítva. (7. sz. ábra)

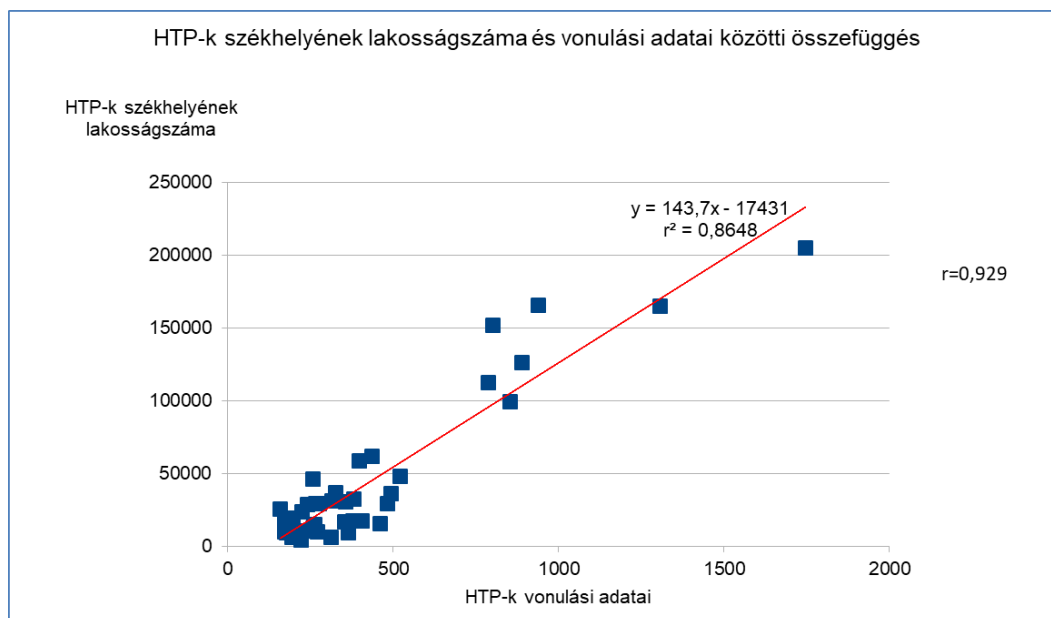
7. ábra: A keletkezett tüzesetek és a többszintes lakóépületek és számának összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

Az elemzés során kontroll jelleggel elvégeztem a lakások számának és a lakóingatlanban keletkezett tüzesetek mennyiségének korrelációs vizsgálatát. Ennek során arra az eredményre jutottam, hogy a lakások száma mutatja a legszorosabb összefüggést a lakóingatlanokban bekövetkezett tüzesetek számával ($r=0,784$). A korrelációs koefficiens magasabb, mint a lakóépületek szintszámát figyelembe vevő vizsgálatoknál kapott érték, ezért kijelenthető, hogy az épületek száma, és szintszáma kevésbé releváns mutató. (8. sz. ábra)

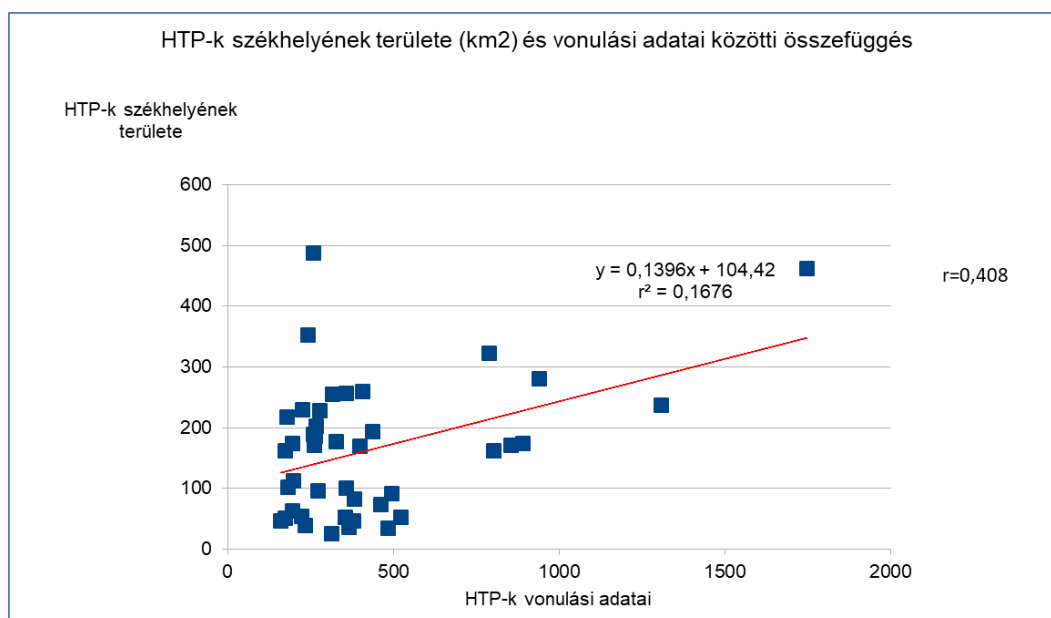
8. ábra: A keletkezett tüzesetek és a lakások számának összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A HTP-k (n=105) székhelyének lakosság száma és vonulásainak száma közötti összefüggést mutatja az alábbi ábra. ($R=0,929$), amely nagyon szoros korrelációt mutat és 86%-ban lehet következtetni a lakosság számából a vonulási adatokra a regressziós egyenesre vetített rangkorreláció alapján. (9. sz. ábra) [13]

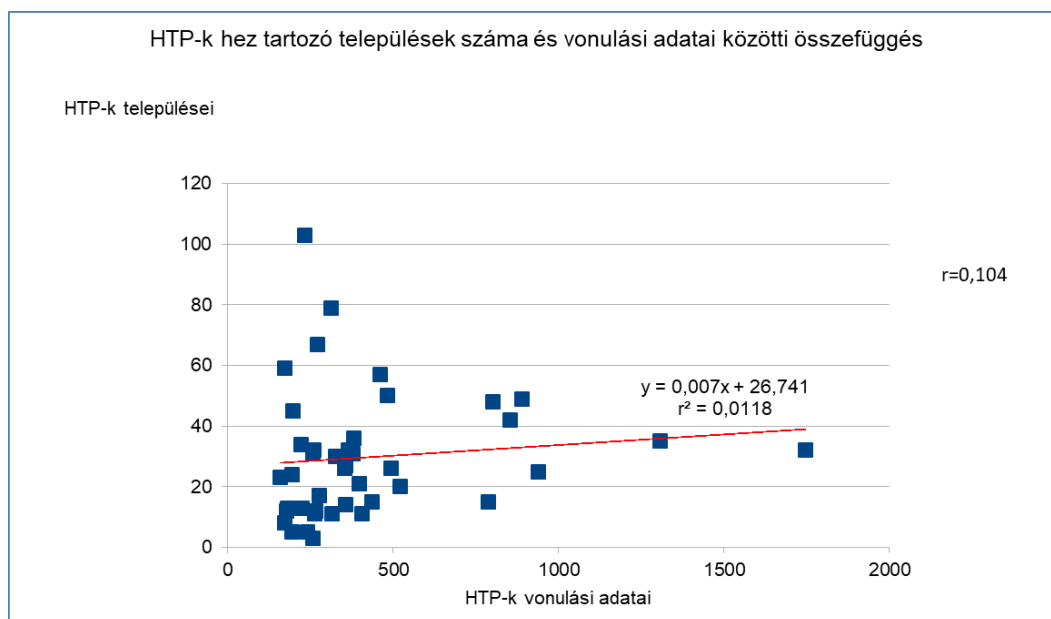
9. **ábra:** HTP-k vonulási adatai és a székhely település népességi mutatóinak összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A HTP székhelyének területi nagysága és a vonulási adatok között nincs jelentős összefüggés, ezt mutatja az alábbi grafikon. (10. sz. ábra)

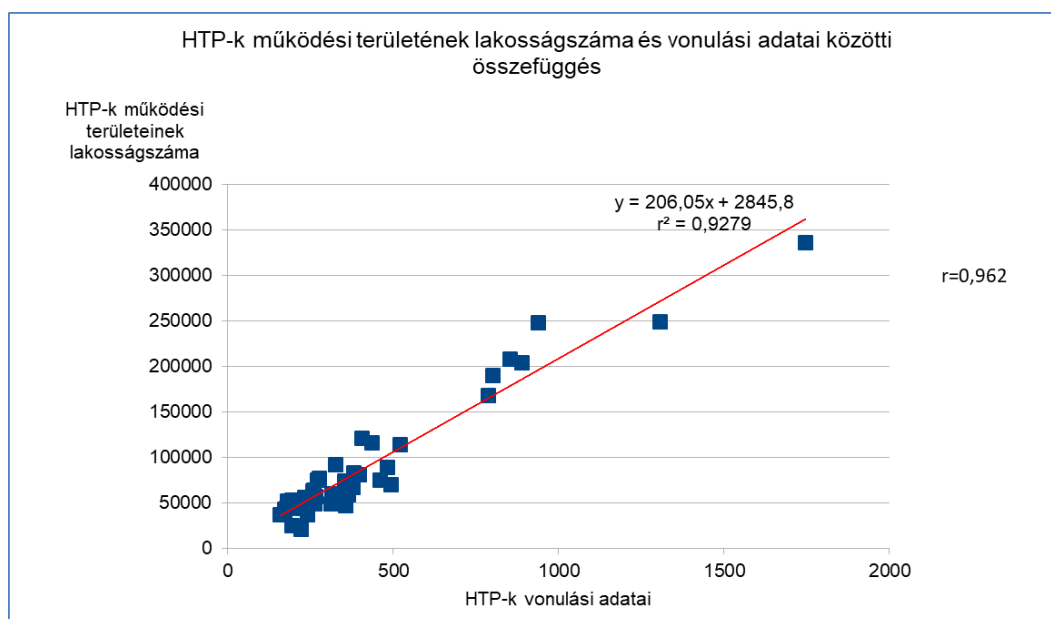
10. **ábra:** HTP-k vonulási adatai és a székhely település területi összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A HTP-khez tartozó települések száma (átlag 35, szórás 24) és a HTP-k vonulási adatok között szintén nem tapasztalható összefüggés, ezt igazolja a 11. sz. ábra. [13]

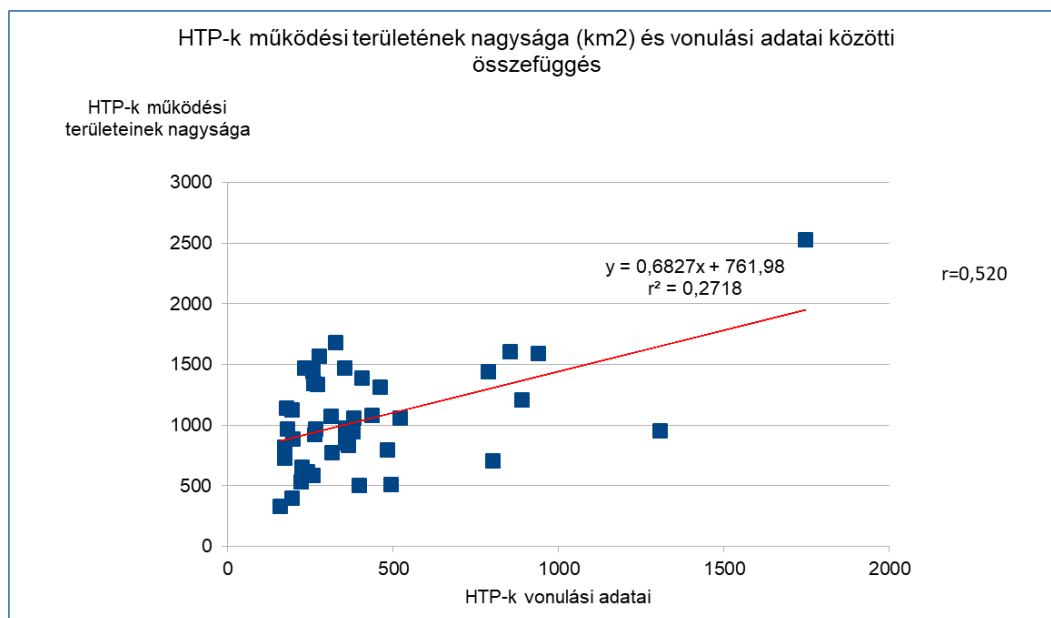
11. ábra: HTP-k vonulási adatai és a működési területen lévő település száma közötti összefüggés
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

Az alábbi grafikon (12. sz. ábra) a HTP működési területének lakosság száma (átlag: 89680 fő) és a vonulási adatai közötti nagyon szoros összefüggés mutatja ($R = 0,962$) az igen magas korreláció, amely alátámasztja a feltételezést, miszerint a lakosság száma az, amely legfőbb meghatározó a tűzoltóság létjogosultságának az adott szektorban. [13]

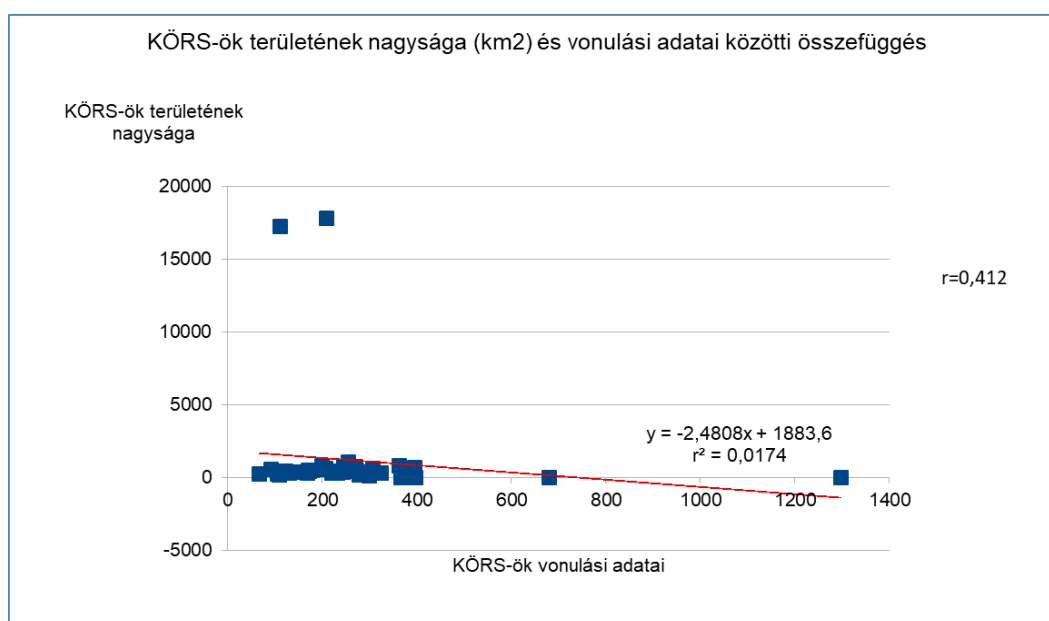
12. ábra: HTP-k vonulási adatai és működési terület népességi mutatóinak összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A 13. sz. ábrán látható grafikon a HTP működési területének nagysága és a vonulási számok közötti gyenge korrelációt ($R=0,52$) mutatja. A determináltsági koefficiens ($r^2=0,27$) alapján 27 %-ban jelezhetők előre a terület nagyságából a tűzoltási-mentési tevékenység számszaki mutatói. [13]

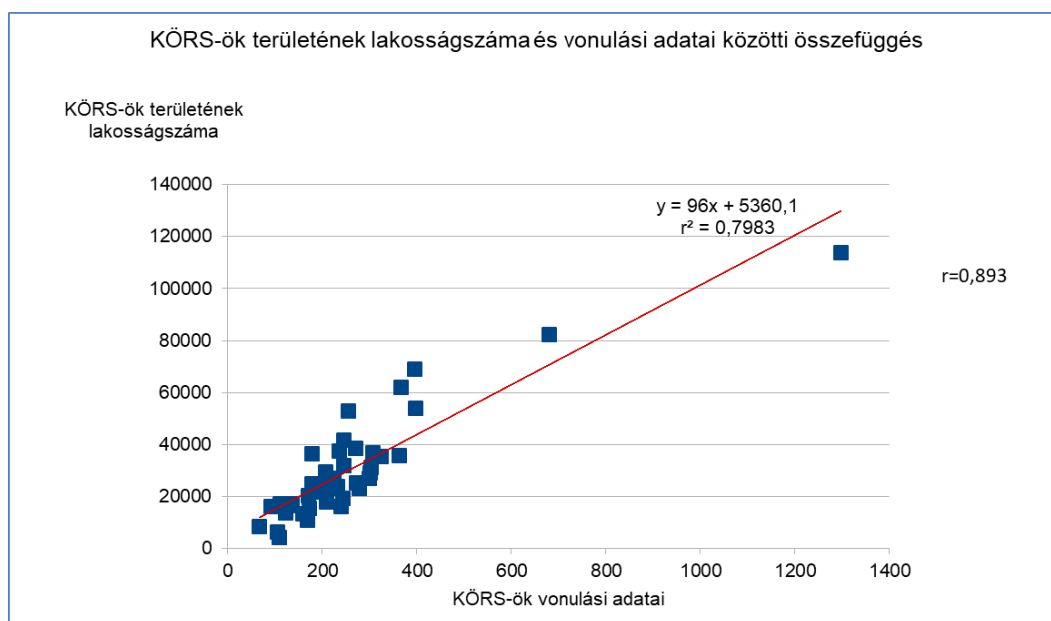
13. ábra: HTP-k vonulási adatai és működési terület nagysága közötti összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A 14. sz. ábra a katasztrófavédelmi őrsök ($n=44$) területének mérete és vonulási adatainak összefüggésének hiányát mutatja.

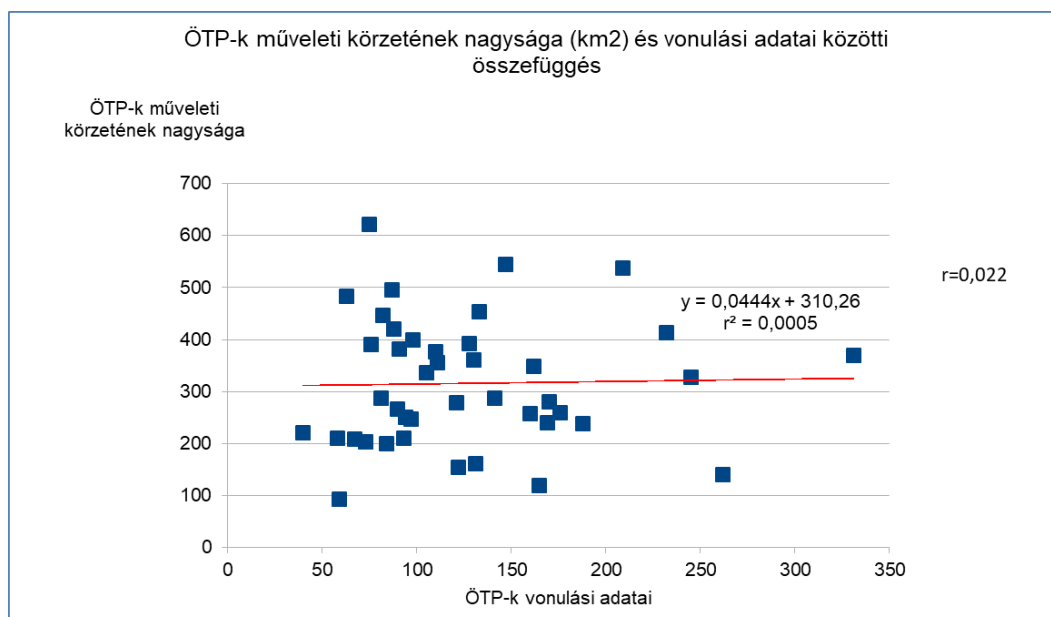
14. ábra: Katasztrófavédelmi őrsök vonulási adatai és működési terület nagysága közötti összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A 15. sz. ábra a katasztrófavédelmi őrök területének lakosság száma és a vonulási adatainak erős korrelációját ($R=0,892$) mutatja. A determináltsági koefficiens (r^2) alapján 79 %-ban jelezhető előre a népszerűségi adatokból a tűzoltói beavatkozások száma. [13]

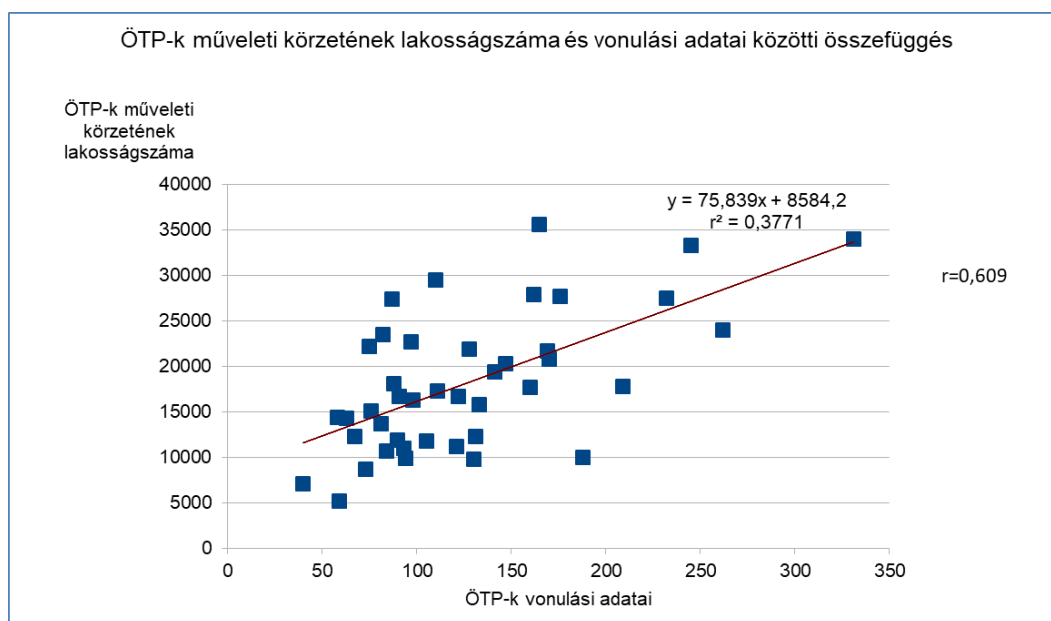
15. ábra: Katasztrófavédelmi őrök vonulási adatai és a működési terület népességi mutatóinak összefüggése. Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A 16. sz. ábra az ÖTP-k ($n=60$) műveleti körzetének nagysága (átlag: 95 km^2 , szórás: $57,04$) és vonulásainak számai közötti összefüggést mutatja. A regressziós egyenesből jól látható, hogy nincs korreláció a két felmért adatsor között, sőt negatív előjelű hatás érzékelhető. [13]

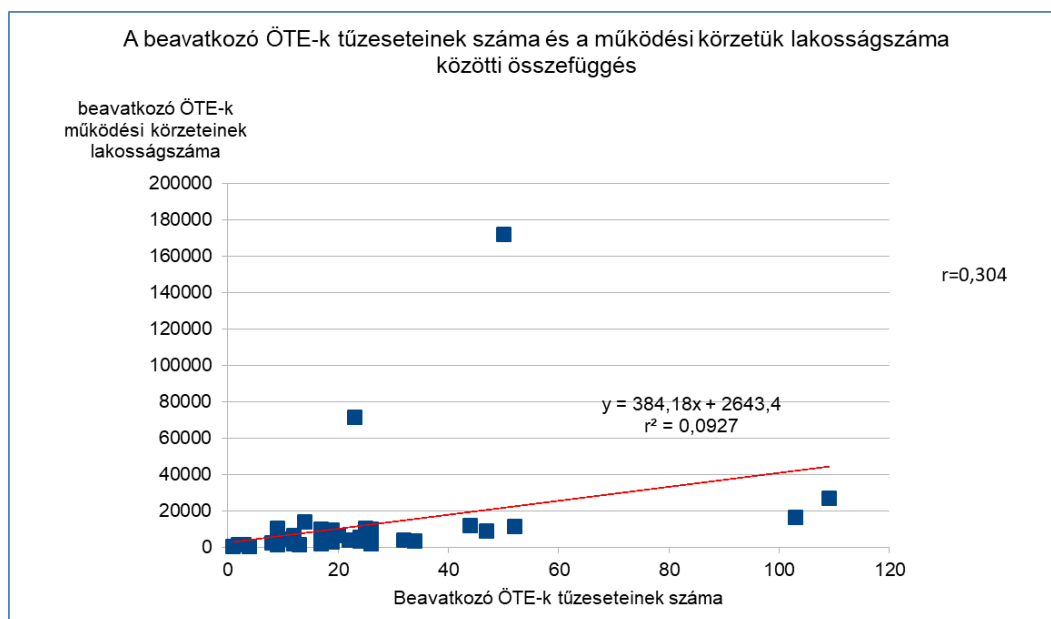
16. ábra: ÖTP-k vonulási adatai és működési terület nagysága közötti összefüggése. Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A 17. sz. grafikonon az ÖTP működési körzetén a lakosság száma és a vonulási adatok mérsékelt korrelációja ($r=0.609$) látható, amelyet az adatokra fektetett regressziós egyenes (r^2) értéke is kiválóan tükröz. Itt hasonló mértékű az összefüggés, mint a HTP-knél! [13]

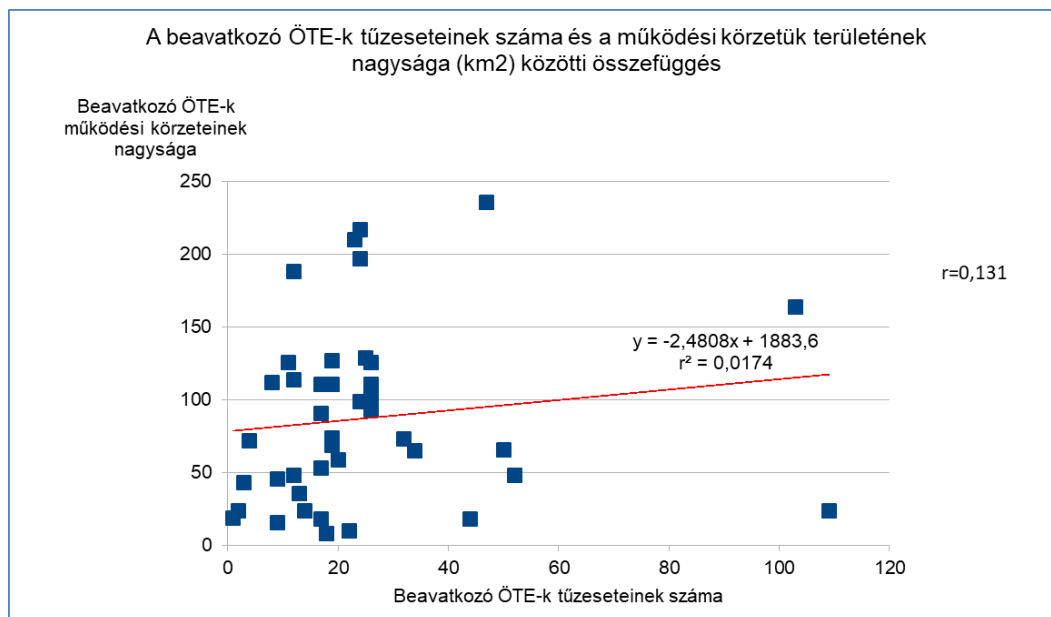
17. ábra: ÖTP-k vonulási adatai és a működési terület népszerű mutatóinak összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A beavatkozó ÖTE-k ($n=48$) riasztásainak száma és a vállalt településeik lakosságszámának vizsgálata során feltételeztem, hogy a vonulások száma összefüggést mutat a település lakosságának számával. Az adatokat a Pearson féle rangkorreláció módszerével megvizsgálva ($r=0,304$) gyenge összefüggést tapasztaltam az adatok között. [13]

18. ábra: Beavatkozó ÖTE-k vonulási adatai és a működési terület népszerű mutatóinak összefüggése.
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A 19. ábra a beavatkozó ÖTE-k vonulásainak száma és a vállalt településeik területének (átlag: 87,16 km²) adatainak (km²) gyenge korrelációját ($r=0,411$) szemlélteti. [13]

19. ábra: ÖTP-k vonulási adatai és működési terület nagysága közötti összefüggése
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

Az elvégzett korrelációs elemzés alapján a következő összegző megállapítások tehetők.

- A tűzoltói beavatkozások száma megyei, HTP és ÖTP szinten a legerősebb összefüggést a népesség/lakosság számával mutatja. Ez az összefüggés a beavatkozó ÖTE-k esetében nem igazolódott szignifikánsan, azonban az eredmény értékelésekor figyelembe kell venni, hogy a beavatkozó ÖTE-k időszakos készenlélet látnak el, így a beavatkozási esetszámuk eltér a bekövetkezett események számától.
- A tűzoltó szervezetek és működési területének mérete, továbbá a települések száma alacsony mértékű összefüggést mutat a beavatkozások számával.
- A lakóépületek száma és jellege/szintszáma közepesen korrelál a tűzoltói események mutatóval. A legerősebb összefüggést a lakások száma mutatja a beavatkozásokkal.

Fentiek alapján kijelenthető, hogy az optimális diszlokáció kialakítása során elsődleges szempontként a működési terület lakosságszámát kell számításba venni. A további, közepesen erős összefüggést mutató szempontokat (lakóépületek száma, szintszáma) a meglévő, illetve létrehozásra kerülő tűzoltó szervezetek műszaki felszereltségének követelményei tekintetében szükséges figyelembe venni, annak érdekében, hogy a működési területen előforduló tűzoltói események felszámolására alkalmasak legyenek.

1.6 Informatikai alkalmazás kidolgozása az optimális diszlokáció vizsgálatára

Kutatási eredményeim alapján, logikai függvényrendszerek együttes alkalmazásával, kialakítottam egy alkalmazást, amely a települések egyes mentő-tűzvédelmi jellemzőinek és statisztikai adatainak megadásával, azok mentő tűzvédelmi szintjét, kategóriáját képes meghatározni. Egyúttal lehetővé válik a mentő-tűzvédelmi adatok egzakt értékelésével, az egyes településeken szükséges és elégséges mentő tűzvédelem erő-eszköz szintje megállapítása.

A kutatás alapján sikerült meghatározni azt a legfőbb befolyásoló tényezőt (*lakosságszám/népsűrűség*), amely alapvetően determinálja a tűzoltói beavatkozásokat.

További meghatározó szempontok, egyúttal bemenő adatok a védelmi szintet biztosító mentő tűzvédelmi szervezet jellegének megállapításához:

- *vonulási statisztika*: a település közigazgatási területén (bel- és külterület) bekövetkezett tűzoltói események száma, az utóbbi öt év átlagában
- *kiemelt létesítmények*: a védett területen lévő, TMMT készítésére kötelezett létesítmények, amelyek fokozott veszélyeztetést, illetve kockázatot képviselnek.

Bemenő adatok	Adatforrás	Súlyozási érték	Argumentumok
Lakosságszám	KSH	2-es szorzó	1-2000=2 2001-5000=4 5001-10000=6 10001-20000=8 20001<=10
5 év káreseteinek átlaga	KAP	1-es szorzó	1-50=1 51-100=2 101-150=3 151-250=4 251<=5 -
TMMT-s létesítmények száma	KAP	1-es szorzó	0=1 1-2=2 3-5=3 6-9=4 10<=5

1. táblázat: A program által alkalmazott bemenő adatok és argumentumok
Készítette: a szerző

A program keresőmezője tartalmazza az ország valamennyi települését, amelyből egyet kiválasztva a függvény szintaxisa az argumentumokat hozzárendeli az adatbázisokból (vonulási statisztika, TMMT-k száma, vonulási idő az Online-KAP rendszerből, népességi adatok a KSH rendszeréből).

A logikai függvény szintaxisa a lakosságszámot súlyozva veszi figyelembe az argumentumok kiterjesztésénél, míg egyéb befolyásoló tényezőket (az elmúlt öt év káreseteinek átlaga a településen, a TMMT-vel rendelkező létesítmények száma a településen) szimplán, súlyozás nélkül.

Első lépésként a program a logikai függvény alapján meghatározza az adott településen szükséges mentő-tűzvédelem szintjét, vagyis az *alapvédelmet*. Az alapvédelmet biztosító tűzoltóság szervezeti formája lehet: beavatkozó ÖTE, ÖTP, KŐ vagy HTP.

Második lépésben a program a legközelebbi állandó készenléti egységgel rendelkező, vagyis a fedővédelmet biztosító tűzoltóság vonulási idejét figyelembe véve (a logikai függvény szintaxisába beágyazott argumentummal) módosítja, módosíthatja az első lépésben meghatározott, az alapvédelmet ellátó tűzoltóság szervezeti szintjét.

20. ábra: A program kezelő, illetve megjelenítő felülete.
Készítette: a szerző

A 20. számú ábrán látható példa szerint Sárospatak település Sátorajjújhely HTP működési területén fekszik. A 12759 fős lakosságszám, a TMMT-re kötelezett létesítmények száma (4), és az átlagos vonulás szám (67) alapján a program ÖTP működtetését hozza eredményként az *alapvédelem* céljára.

Tekintettel azonban arra, hogy a *fedővédelmet* ellátó Sátorajjújhely HTP 15 percen belül kiérkezik Sárospatak településre, az alapvédelem szintje, egy fokozattal alacsonyabb szervezeti szinten, beavatkozó ÖTE-vel biztosítható.

1.7 Részkövetkeztetések – 1. fejezet

A fejezetben a hazai mentő tűzvédelem diszlokációjának helyzetét vizsgáltam. Ennek során áttekintettem a jelenlegi helyzethez vezető történeti előzményeket, bemutatva azokat a korokon átívelő elveket, amelyek napjainkban is alkalmazhatók a szervezeti fejlesztés érdekében. Bemutattam a hazai mentő tűzvédelmi rendszert, annak meghatározó elemeit, hangsúlyozva az egyes tűzoltósági szervezeti formák sajátosságait, előnyeit és az alkalmazhatóság korlátait egyaránt.

Az optimális diszlokáció területi és szervezeti szintű kidolgozása érdekében, elvégeztem a meghatározó szempontok elemzését, azzal a törekvéssel, hogy a szempontok közötti összefüggést láthatóvá tegyem.

Statisztikai szempontú, részletes elemzést végeztem a mentő tűzvédelem valamennyi szereplőjének tevékenységi mutatói és az ellátott terület releváns jellemzői közötti kapcsolat igazolása érdekében.

Továbbá, a fejezetben igazolt, a diszlokációt meghatározó szempontok alapján olyan informatikai alapú alkalmazást készítettem, amely képes az ország bármely települését vizsgálva, a szükséges és elégséges védelmi szint biztosításhoz szükséges tűzoltósági szervezet meghatározására.

A szervezeti fejlesztés megoldását egyértelműen az önkéntes tűzoltóságok fejlesztésében látom. Javaslatot kívánok tenni új tűzoltósági kategória, az *önkéntes tűzoltóság* életre hívására, amelyet a mai önkormányzati tűzoltóságok (ÖTP) és a jelenlegi „beavatkozó” ÖTE-k alkotnának. Szükségesnek tartom az önkéntes tűzoltóság jogi és szervezeti szintű kapcsolatának erősítését a települési önkormányzattal (például köztisztület alapításával, önkormányzati intézményként, stb.)

Az önkéntes tűzoltóságok spontán alakulása helyett, a célzott, a diszlokációt javító létrehozást kell támogatni, központi források bevonásával. Jogi és gazdasági eszközökkel erősíteni kell az önkéntes tűzoltóságok fenntartásához fűződő önkormányzati érdeket, egyúttal az önkéntes tűzoltók motivációját is. A fenti, az optimális diszlokációt célzó fejlesztésekhez elengedhetetlen a vonatkozó jogszabályok és belső normák módosítása is.

2. AZ ÖNKÉNTES TŰZOLTÓI TEVÉKENYSÉG FEJLESZTÉSE AZ EGYSÉGES KATASZTRÓFAVÉDELEM SZERVEZETÉBEN

2.1 Az önkéntesség szerepének és jelentőségének vizsgálata a hazai tűzvédelemben

2.1.1 Az önkéntes tűzoltó mozgalom hazai szervezeti fejlődéstörténetének áttekintése

A kezdetektől a rendszerváltozásig. Őseink Kárpát-medencében való letelepedésé alapvető életmódváltozással járt. A kiépülő zárt települések, a korabeli építőanyagok a tüzesetek számát, a sűrű beépítés pedig egy-egy tüzeset pusztító hatását növelte meg. A tűz elleni védekezés közösségi feladattá vált. Európa más államaihoz hasonlóan a középkori magyar tűzvédelem is lassan fejlődött, melyben a feudális társadalom általánosan érvényesülő hibai is szerepet játszottak.

I. (Szent) István király, a magyar államiság megalapítója már rendelkezett arról, hogy *„vasárnaponként [...] minden ember, nagyja es apraja, férfja s asszonya, mind templomba menjen, kivéve azokat, a kik a tűzhelyet őrzik.”* [30, p. 23] Ez a rendelkezés az első magyar tűzvédelmi előírásnak tekinthető. A tüzek őrzése mellett I. István a gyújtogatásokról is szigorú intézkedést hozott. A gyújtogató büntetése az épület helyreállítása, es a kárba veszett berendezések megfizetése mellett további, jelentős mértékű kárpótlást is magában foglalt.

Az első komolyabb tűzvédelmi intézkedések a városi polgárság kialakulásával egyidejűleg jelentek meg. A tűzoltás a céhek, kézműves szervezetek és a lakosság közös feladata volt, a tüzek oltása a külföldi tapasztalatokkal rendelkező céh tagok irányítása mellett zajlott. Ugyanakkor az alkalmazott technikai eszközök – egyszerű vödrök, létrák, kéziszerszámok – fejletlensége miatt a lakosság egy nagyobb tűzzel szemben csak kevés sikerrel vehette fel a harcot. A XVII. században a diák tűzoltóságok megalakulásával jelentek meg az első, önkéntes alapon szervezett tűzvédelmi erők, melyek közül a debreceni (1660) és a sárospataki kollégium diák tűzoltói emelkedtek ki. A diákok eleinte csak a kollégiumok területen, belső udvarán tevékenykedtek, illetve tartottak váltásos éjjeli őrzőjáratokat, míg az 1600-as évek vége körül már a városban támadt tüzek oltásában is komoly szerepet tölthettek be. A középkor évszázadai során megjelent, különböző tiltó es szabályozó rendelkezések ellenére egyik tüzeset követte a másikat, így a XVIII. század elejére már az országgyűlés is kötelességének érezte, hogy komolyabban foglalkozzon a tűzvédelem kérdésével. [31]

Az 1723-ban megjelent II. dekrétum a közigazgatás megoldandó feladatai közé sorolta a tűzvédelmet. A törvény kihirdetése után évtizedekig nem történt változás, sem a tűzvédelem szervezete, sem felkészültsége nem vált megfelelővé. Ezért 1788-ban II. József olyan országos tűzoltalmi intézkedést – Tűzrendészeti Pátenst – adott ki, amely négy csoportba osztotta a feladatokat [7, p. 122]: 1. megelőzés, 2. tűzjelzés, 3. tűzoltás teendői, 4. az építkezésben alkalmazandó tűzvédelmi követelmények.

II. József pátense a tűzvédelem szakmai felosztásának alapja napjainkban is. Egészen a XIX. század közepéig a tűzoltást a céhek tagjai végezték és irányították. Európában az első önkéntes tűzoltó szervezetet az akkor még a Magyar Királysághoz tartozó Aradon hoztak létre 1834-ben. A szabadságharc következményeként a Habsburg-önkényuralom az 1849-1867 közötti időszakban, sokáig nem engedélyezte az önkéntes tűzoltó egységek működését, így a Soproni Tűzoltó- és Tornaegylet csak 1866-ban, míg a Pesti Tűzoltó-egylet, illetve a főfoglalkozású (szegődményes, hivatásos) tűzoltóság 1870-ben – mindkettő Gróf Széchenyi Ödön vezetésével – kezdte meg működését. A Budapesti Önkéntes Tűzoltó Egylet 1870. január 9-én alakul meg. 1877-től már testület elnevezést használ a szervezet. Az 1888. évi 53.888 BM rendelet szét is választja az egyletet és a testületet [14]. Az egylet magánszemélyek magánügyben, még a testület közügyben, valamilyen kötelezés kapcsán alakul. Mindkét szerv maximálisan autonóm közösség, amely a saját tevékenységét önállóan szabályozta. [20]

Az állam az 1936-ban a tűzrendészet fejlesztéséről elfogadott törvényben [17] vont a szabályozási körébe a tűzoltótestületek tevékenységét és próbálta egységesíteni és egy minimális biztonsági szint fenntartására kötelezni a fenntartó településeket. Mintaalapszabályt adott ki és minden települést kötelezett – a település státuszától függően – hivatásos, vagy önkéntes tűzoltótestület fenntartására. [32] Ahol nem volt önkéntes jelentkező, ott megalapította a köteles tűzoltóság intézményét, a végrehajtási rendeletben – amelyet tűzvédelmi kódexnek hívtak – előírták a települések veszélyeztettségéhez rendelt legkisebb készenlétben tartható technikai eszközöket és önkéntes tűzoltók létszámát. [18, II. 1.] 1942-ben 7130 tűzoltótestület működött Magyarországon.

A II. világháború az önkéntes tűzoltóságra is súlyos hatással volt, szertárikaik tönkrementek, a szerek egy részét nyugatra hurcolták. A tűzoltó testületek meggyengültek, szétestek. [7, p. 214] 1948-ban a gazdaság államosítása mellett a tűzvédelem szervezetét is államosították. Létrejöttek az állami tűzoltóságok a városokban és a háború után újrászerveződtek az önkéntes tűzoltótestületek. [32]

1952-ben BM rendelet, majd 1956-ban az 1001/1956.(I.4.) Mt. határozat rendezte a testületek felügyeletét, a helyi tanács vb igazgatási osztályai alá helyezték, majd 1956. évi 13. tvr. írta elő, hogy minden községben meg kell szervezni az önkéntes tűzoltótestületet és lehetőséget adott arra is, hogy indokolt esetben hivatásos tűzoltókkal is megerősítsék az önkéntes tűzoltóságokat. Az önkéntes tűzoltótestület parancsnokát a községi tanács nevezte ki. [32]

A rendszerváltás előtt a legmagasabb szintű tűzvédelmi jogszabály az 1973. évi 13. tvr. 8.§ mondta ki, hogy az önkéntes tűzoltóság a községekben, nagyközségekben és a városokban létesített egyesület, a tanács tűzvédelmi szerve. [32] A rendelet 1975. december 31-ig adott az önkéntes tűzoltótestületeknek haladékot, hogy átalakuljanak egyesületté. Azóta működtek az önkéntes tűzoltó szervezetek egyesületi formában, mint a tanács tűzvédelmi szerve. Az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény azonban már nem tette lehetővé, hogy egy egyesület valaminek a szerve legyen. A törvény hatálybalépésekor működő egyesületeket kötelezte, hogy újítsák meg az alapszabályukat a törvény szellemében és szakadjanak le a fenntartóról. Így alakultak meg az önálló önkéntes tűzoltó egyesületek. [32]

Változások a rendszerváltás után. A rendszerváltozáskor mintegy 1500 ÖTE volt nyilvántartva 2876 egységgel, mintegy 50.000 fővel, 255 gépjárműfecskekövel, 3056 kismotorfecskekövel, 627 egyéb járművel évente csaknem 3500 beavatkozással.

1990-ben újjáalakult az -1945-ben az ideiglenes kormány által megszüntetett - Magyar Tűzoltószövetség. [8, p. 119] Többek között kiemelt feladatként kezelte az önkéntes tűzoltó egyesületek helyzetbehozását, hogy egy magyar hagyományokon alapuló, de a jelenlegi osztrák, német, svájci tűzvédelmi rendszerrel kompatibilis önkéntes tűzoltómozgalom indulhasson el. A legnagyobb probléma az volt, hogy hogyan lehet az önálló és autonóm önkéntes tűzoltó egyesületet visszahozni a vagyonnal, a tűzoltó technikával és az önkéntes tűzoltói állománnyal az önkormányzatok tűzvédelmi szervezetévé. Azért, hogy legyen megint gazdája az egyesületeknek, sőt legyen fenntartója, kötelezettségvállalója.

Az Országgyűlés 1996-ban elfogadta a – módosításokkal - ma is hatályban lévő, a tűzvédelemről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvényt. A törvény ugyan megteremtette a feltételt, hogy a tűzoltó egyesület és az önkormányzat létrehozza a tűzoltó köztestületét, de a 34.§ megfogalmazásával, a kötelező működési terület előírásával, gyakorlatilag a tűzoltó egyesületek túlnyomó többsége számára vállalhatatlan követelményt támasztott. [21, p. 18]

Az Önkéntes tűzoltóságok (köztestületek) megalakulását a – Tűzvédelmi törvény végrehajtási rendeleteként kiadott - 119/1996 (VII. 24.) Kormányrendelet szabályozta. Elsődleges célja a rosszul ellátott területek védelmének javítása volt. A politika által erősen preferáltan még abban az évben 33 új köztestületi tűzoltóság alakult, 2011-ig a számuk 68-ra növekedett. Meg kell jegyezni, hogy a köztestületi tűzoltóságok a gyakorlatban „főállású” önkormányzati tűzoltóságként működtek, állandó 24 órás szolgálattal. Az állami támogatás, sőt az önkormányzati finanszírozás nagy részét (50-120 %) munkabérre és járulékokra fordították, ezért az önkéntesség esetükben egyre inkább névlegessé vált. Sajnos, nem egy köztestületi tűzoltóság az addig a településen működő önkéntes tűzoltó egyesület leépülését, a valódi önkéntes mozgalom megszűnését eredményezte. [21, p. 18]

1996-tól a köztestületi formába átalakult önkéntes tűzoltóságok jelentős fejlődésnek indultak, kontrasztot mutatva az egyesületek elszegényedése, szervezeti anarchiájának fokozódására. Az országosan privilegizált köztestületi tűzoltóságokra fordított egyre nagyobb összegű források (például: 2011-ben: 2 Milliárd forint) az önkéntes tűzoltó egyesületek támogatására egyre kevesebb jutott (1996-ban 400 millió Ft, 2012-ben 121 millió Ft). Az egyesületek kezdtek ellehetetlenülni, (megkülönböztető jelzés, jogi szabályozatlanság, jogosultságok csorbítása, pályázati pénzek csökkenése stb.), így fokozódott a megszűnésük üteme. [32]

A Magyar Tűzoltó Szövetség felismerve a kedvezőtlen tendenciát, törvény megalkotását kezdeményezte, melynek eredményeképpen az Országgyűlés elfogadta „*az önkéntes tűzoltó egyesületekről szóló 2008. évi XXXIII. törvényt*” (a továbbiakban: ÖTE tv.). A törvény már a megalkotás folyamatában megosztotta a tűzoltó társadalmat, amelynek egy része önálló törvény helyett, a Tűzvédelmi törvény módosítását, az új elemeknek abban való megjelenítését szorgalmazta. Az elfogadott ÖTE tv. végül már nem is hasonlított az eredeti tervezethez, megint elmulasztva a lehetőséget, hogy az önkéntes tűzoltó egyesületek pozícióját, szakmai és pénzügyi támogatásának alapjait megteremtse. Az ÖTE tv. rendelkezéseit – érdemben változatlanul – hatálybalépésekor a Katasztrófavédelmi törvény a Tűzvédelmi törvénybe emelte át, az ÖTE tv. hatályon kívül helyezésével egyidejűleg. [21, p.19]

2.1.2 Az önkéntesség fogalmi értelmezése

Az *önkéntes* fogalma egyszerre jelöli azt a feladatot, amit önkéntesen vállalnak és azt a személyt, aki szolgáltatásait önként ajánlja fel. Az *önkéntesség* kifejezés a latin “voluntarius” szóból származik, ami “hajlandót” jelent. Az önkéntes fogalmát sok helyütt megfogalmazták, fő jellemzői azonban nem változnak. [21, p.7]

Az önkéntességet három jellemző tulajdonság határozza meg:

- A tevékenység nem folytatható elsősorban anyagi ellenszolgáltatásért, bár a kiadások megtérítése és jelképes fizetség megengedhető.
- A tevékenységet önként kell végezni, az egyén saját, szabad akarata alapján, bár itt lehetnek területek, mint például az iskolai közösségi munka, amely szorgalmazza, esetenként előírja a diákoknak a részvételt az önkéntes munkában. (például: Magyarországon kötelező 50 óra „közösségi szolgálat”)
- Végül, a tevékenységnek - az önkéntesen kívüli - más személy hasznát kell szolgálnia, vagy a társadalom egészét, bár az önkéntesség közvetve jelentős haszonnal jár az önkéntesre nézve is.

Önkéntes tehát az, aki szabad akaratából, tudatosan, mások javára történő tevékenységet anyagi ellenszolgáltatás, fizetség nélkül végez. Az önkéntesség olyan nonprofit jellegű, ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenység, melyet egyének folytatnak a környezetükben élő személyek, a közösség, vagy az egész társadalom helyzetének javítása érdekében. Az önkéntes segítség több alakban nyilvánul meg, a hagyományos kölcsönös támogatástól kezdve a krízishelyzetekben, katasztrófák alkalmával megszervezett közösségi segítő akciókig.

Az önkéntesség azt a természetes igényünket elégíti ki, hogy olyan csoporthoz tartozzunk, melynek a céljait és értékrendjét teljesen el tudjuk fogadni és azonosulni tudunk vele. A tevékenységek köre kiterjed többek között a humanitárius segélyezésre, a technikai együttműködésre, az emberi jogok védelmére, az egészségügyi és szociális segítségre, a közügyek képviselésére és társadalmi kampányok megvalósítására. Egyes területeken az önkéntesek részvétele nélkülözhetetlen. [21, p.8]

Az önkéntesség kialakulása a korai kereszténység időszakára vezethető vissza, a különböző rendek és egyházak már szervezett formában próbáltak segíteni az időseken, betegeken és árvákon, alamizsnát osztogattak, egyeseket kolostoraikba is magukhoz vettek. A céhek megjelenésével és a polgárság kialakulásával megjelent egy tehetősebb társadalmi réteg, amely felelősséget vállalt a közösség elesettjeiért. [21, p.9]

Az önkéntesség történelmének ismertetéskor ki kell emelni a felvilágosodás korát, ekkor alakult ki a mai civil társadalmat életre hívó társadalmi nyilvánosság: a civil társadalom alapja, az önkéntesség. [33, p. 41]

Magyarországon a nagyfokú felelősséget feltételező önkéntesség elterjedéséről csak a '90-es évek közepétől beszélhetünk. A törvényi változásokkal egy időben gombamód kezdtek elszaporodni a főképpen önkéntes munkán alapuló egyesületek, egyletek és körök. 1987-ben a Polgári Törvénykönyv módosítása szabad utat engedett az alapítványok létrejöttének. A rendszerváltozást közvetlenül megelőző egyik legfontosabb törvény 1989-ben született meg, amely visszaállította az egyesülés teljes szabadságát. [34] A fejlődés szempontjából kiemelkedő jelentőségű, hogy 1988-tól létrejött egy korszerű adórendszer is, amely lehetővé tette a civil szektor közvetlen támogatását is. A nemek közötti önkéntes aktivitás arányát tükrözi a Központi Statisztikai Hivatal felmérése. [35 p. 9.] *A közbiztonság, közrend védelme, a katasztrófa-elhárítási, mentési munka*, a település- és gazdaságfejlesztés, a környezetvédelmi tevékenység továbbra is a férfiak által preferált területek közé számítanak.

Az Európai Unió 1983 óta rendez meg a különféle témákra koncentrált „Európai Éveket”. 2011. évet az „önkéntesség évének” nyilvánították, melynek kapcsán – Európa-szerte egységes megközelítést alkalmazó kampánnyal – igyekszik az állampolgárok tájékozottságát növelni, és a nemzeti kormányok figyelmét a témakörre irányítani. [36]

2.1.3 Az önkéntes közreműködés szervezett formái a katasztrófavédelem területén

Az önkéntes közreműködés szabályozott formája az alábbi szervezetek közreműködésével valósul meg a gyakorlatban: önkéntes tűzoltó egyesületek, önkéntes mentőszervezetek, karitatív szervezetek. [21, p.77]

Az önkéntes tűzoltó egyesületek. Az önkéntes mozgalom legnagyobb múlttal, hagyományokkal és nem utolsó sorban szakértelemmel és felkészültséggel rendelkező szervezetei az önkéntes tűzoltók. Az „önkéntesség” elvét a - köztestületként működő - önkormányzati tűzoltóságoknál (ÖTP) és az önkéntes tűzoltó egyesületeknél (ÖTE) is megtalálhatjuk, azonban a klasszikus önkéntes működés az utóbbiakra jellemző.

A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény meghatározása szerint jelenleg: önkéntes tűzoltó egyesület: a tűzmelegelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő vagy részt vevő olyan egyesület, amely alapszabályában ezt tevékenysége céljaként rögzítette. [4, 4.§ r)]

Mérföldkőnek tekinthető a Ttv. 2013. évi módosítása [37], melynek révén a tűzvédelmi törvény 33.§ megkülönbözteti az önkéntes tűzoltó egyesületekkel kapcsolatos részletes szabályokat, így különösen a közreműködő önkéntes tűzoltó egyesület, illetve a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület fogalmát. [32]

A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője jóváhagyásával a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjével kötött megállapodás alapján a vállalt tevékenységi területen önállóan végez tűzoltási, műszaki mentési feladatokat.

A jelenleg országosan bejegyzett 646 ÖTE taglétszáma több mint 22.000 fő. Közülük 602 rendelkezik a katasztrófavédelem helyi szerveivel kötött Együttműködési megállapodással. Taglétszámuk: 17.029 fő, ebből 8.355 fő vállal szaktevékenységet. A taglétszámon felül további több mint 2.200 fő ifjúsági tűzoltó is van az ÖTE-k szervezetében. Az ÖTE-k 2016-ban 21.238 eseményről összesen kaptak SMS értesítést, összesen 4.746 eseményhez vonultak. Közel 5000 esemény felszámolásában való részvételük mintegy 150 millió Ft-os megtakarítást jelent a katasztrófavédelem részére. Az ÖTE-k 2016-ban is jelentős szerepet töltek be a lakosság mentő tűzvédelmi ellátásának javításában. Mind a közreműködő, mind a beavatkozó ÖTE-k aktivitása nőtt. Megállapítható, hogy jóval a vállalt riasztási normaidőn belül megkezdik a vonulást (átlag 4:55 perc). Gyorsabb kiérkezésükből adódóan, az emberélet mentésnél és a károk minimalizálásánál is jelentkezik előny. 2017. január 1-től a 48 önállóan beavatkozó ÖTE 179 településen és Budapest 4 kerületében, összesen 6.376 km²-en látják el mentő tűzvédelmi feladataikat, mintegy 800 ezer lakos védelmében. [38, p.8]

2. Az önkéntes mentőszervezetek. Önkéntes mentőszervezet: különleges kiképzésű személyi állománnyal rendelkező, speciális technikai eszközökkel felszerelt, katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak kivédésére, felszámolására, katasztrófavédelmi feladatok ellátására, valamint emberi élet mentésére önkéntesen létrehozott civil szerveződés. A Kat. tv. kimondja, hogy az önként jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel kötött megállapodás alapján vesznek részt. Fontos előzmény, hogy Genfben aláírt jegyzőkönyvek szerint a polgári védelem humanitárius szervezetté vált, majd Minisztertanács 3344/1989. sz. határozatában úgy rendelkezett, hogy a polgári védelem országos irányítását a Belügyminisztérium lássa el. [39, p.165.] Az egyesületté alakult önkéntes speciális mentőszervezetek a 90-es évek első felében sorozatosan keresték a kapcsolatot a polgári védelem városi és megyei, majd országos szerveivel is. Felajánlották speciális szakismereteiket a rendvédelmi és mentési feladatokban. Az önkéntes mentőszervezetekkel az együttműködési megállapodásokat kötötték, a referenciákkal rendelkezőket központi nyilvántartásunkba is felvették. Önként vállalt polgári védelmi kötelezettség keretében vették igénybe őket a speciális kutatásmentési feladatokra, hazai és nemzetközi gyakorlatokra is. [21, p. 46]

Ezzel egy időben a rendőrség, a tűzoltóság és a határőrség is egyre gyakrabban alkalmazta őket, főleg az eltűntek felkutatásában, bűvár, barlangi, vízi és alpinista felkészültséget igénylő esetekben. Az önálló önkéntes mentőszervezetek eseti alkalmazása mellett szakmai igény merült fel előbb országos, majd területi rendeltetésű mentőszervezetek létrehozására, amelyek ernyőszervezetként működve, komponensekként egyesítették a speciális szaktudást. 1998. szeptember 12-én, a Fővárosi Polgári Védelmi Parancsnokság bázisán megalakult a Fővárosi Központi Rendeltetésű Mentőszervezet (továbbiakban: FKRMSZ), 2005 novemberében megszerezte a „nehéz városi kutató-mentő minősítést” az ENSZ-INSARAG irányelveknek megfelelően, számos hazai és nemzetközi alkalmazásban, gyakorlaton vett részt. [21, p.45] Az első megyei mentőcsoport megalakítására 2009-ben, Békés megyében került sor, Békés Megyei Közgyűlés és Védelmi Bizottság támogatásával, a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság szakmai irányításával. A Körös Mentőcsoport (KMCS) speciális mentőcsoport elsősorban megyén belül alkalmazható, de szükség esetén az ország bármely részén, és a határ menti segítségnyújtási feladatokban is közreműködik. [40] Az úttörő kezdeményezéseket a Kat. tv. és végrehajtási rendeletei is beépítették a hatályos szabályozásba. Jelenleg hazánkban az alábbi önkéntes mentőszervezetek működnek:

Elnevezés	Rendeltetés	Szervezetek száma	Taglétszám
HUSZÁR	országos	1	80
Megyei mentőcsoport	területi	20	1550
Járási mentőcsoport	járási	178	5700
Települési mentőcsoport	települési	934	9800

2. táblázat: Önkéntes mentőszervezetek hazánkban [21]

Fővárosi sajátosság, hogy Budapesten nem járasonként (23 kerület), hanem az öt katasztrófavédelmi kirendeltség illetékességi területén alakult mentőcsoport. Az FKRMSZ utódszervezetének tekinthető, területi rendeltetéssel a 2015-ben létrehozott Budapest Önkéntes Mentőszervezet (a továbbiakban: BMSZ). A BMSZ összességében 38 civil szervezetet tömörít. Fő erejét az önkéntes tűzoltók, polgárőrök, önkéntes polgári védelmi egyesület, alapítványok, mentőcsoportok adják. A szervezet számos képességgel bír, összetétele sokszínű: alpinista, barlangi mentő, bűvár, kutyás kereső, elsősegélynyújtó, vízi speciális mentő, önkéntes tűzoltó, műszaki mentő. Minden tagszervezet a képességeihez, profiljához technikai eszközökkel, ruházattal, saját identitással rendelkezik. [41]

A tageszcsületeknek saját különleges eszközeik (például: drón, quad, mentőcsónak, mentőrobogó, tolólapal és daruval rendelkező lánctalpasok, terepjárók, mobil vezetési pont, gulyáságyú, mozgó kemence, sátrak) állnak rendelkezésre.

A BMSZ jelentős emberi erőforrást képvisel. Riasztástól számított 1-3 órán belül az első beérkező erők megkezdhetik a beavatkozást és képes 6-12 órán belül a felfejlődni a 400-500 fős állomány létszámra. A BMSZ sajátossága, hogy önálló jogi személyiséggel rendelkezik, továbbá, hogy minden komponensét, a vezetést is kizárólag önkéntesek alkotják. Cél az egységes felkészülés, felkészítés rendszerének kialakítása az egységes koordináció és irányítás. Az önálló kárhelyszíni működés és az önellátó képesség biztosítása. [41]

3. A karitatív szervezetek. A „valódi” karitatív szervezetek közös jellemzője, hogy forrásaikat a célok megvalósítása érdekében költséghatékonyan igyekeznek felhasználni, ezért nem nélkülözhetik az önkéntes segítők közreműködését. A karitatív szervezetek egy részénél tapasztalhatjuk, hogy a természeti és civilizációs katasztrófák felszámolásában, a katasztrófák hatásainak enyhítésében való közreműködésre saját szakmai szervezet hoztak létre (például: Baptista Szeretetszolgálat - Rescue 24 mentőszervezet, Magyar Máltai Szeretetszolgálat - Katasztrófavédelmi Szakszolgálat), illetve katasztrófavédelmi stratégiát, irányelvet dolgoztak ki (Magyar Vöröskereszt).[42]

A karitatív szervezetek védekezésben való közreműködésére együttműködési megállapodás alapján, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének döntése alapján kerülhet sor. A kormányrendelet a közreműködés két típusát különbözteti meg:

- A karitatív szervezetek operatív beavatkozó tevékenységet végző állományára, a védekezésben való részvételére az önkéntes mentőszervezetekre vonatkozó szabályok az irányadók.
- A humanitárius tevékenységet végző karitatív szervezetek a veszély-elhárítási tervekben meghatározott feladatokat látják el. [21, p. 65]

A karitatív szervezetek közül jelenleg hat szervezet rendelkezik a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal megkötött együttműködési megállapodással. A Magyar Vöröskereszt, Magyar Máltai Szeretetszolgálat, Baptista Szeretetszolgálat, Katolikus Karitás, Magyar Ökumenikus Segélyszervezet, Magyar Református Szeretetszolgálat. Egyes szervezetek a regionális, illetve megyei egységeiken keresztül a katasztrófavédelem területi szerveivel is szoros munkakapcsolatot tartanak fenn. [21, p. 65]

Az önkéntes közreműködés egyéb esetei a katasztrófavédelemben. A „baj órájában” a védekezésben segítségét felajánló, önkéntesen közreműködő állampolgár jelentős támogatója lehet a katasztrófavédelmi szervezetnek. Különösen igaz ez, ha gyors létszámtöbbszörözésre van szükség, egyúttal a szakértelem másodlagos jelentőségű (például homokzsákos árvízi védekezés). A tapasztalat ugyanakkor azt mutatja, hogy a „minél több munkáskéz” helyett az optimális létszám elvét kell alkalmazni, az alkalmi önkéntesek felkészítése, irányítása, ellátása és személyi biztonságának garantálása érdekében. Jó példa erre a 2013-as budapesti dunai árvízi védekezés, ahol a zárt védekezési helyszínekre csak regisztrált, helyszínenként eltérő színű karszalagot viselő önkéntesek léphettek be, majd munkavédelmi oktatást követően állhattak munkába.

Az optimális létszám-elosztás érdekében az önkéntesek előzetesen internetes felületen jelentkezhetnek az egyes védekezési helyszínekre, napszakonként, meghatározott időtartamra. Az automatikus válasz e-mailt a helyszíni regisztrációnál bemutatva, megkapták a belépésre jogosító karszalagot. Érdekes fejlemény, hogy a főpolgármester döntése alapján a karszalagot viselő önkéntesek a védekezés ideje alatt ingyen használhatták a budapesti közösségi közlekedés valamennyi járatát.

Megítélésem szerint igazolást nyert, hogy az önkéntes közreműködőket és önkéntes szakmai szervezeteket – természetesen szakmai felkészültségüknek megfelelően – a katasztrófák elleni védekezés valamennyi területén és a védekezés minden fázisába érdemes és lehetséges bevonni, illetve tervezni. Az önkéntes személyes közreműködését, szakértelmét, idejét, energiáját ajánlja fel a szakmai cél érdekében. Véleményem szerint a szükséges eszközpark előteremtésében, működtetésében központi költségvetési forrásból indokolt lenne nagyobb részt vállalni. [21, p. 77]

Végül, de nem utolsó sorban elengedhetetlennek tartom az ifjúsági felkészítést, illetve a szaktáborok szervezését, hiszen régi tapasztalat, hogy a fogékony életkorban átadott ismeretek jobban beépülnek. Továbbá fontos felismerés, hogy az aktív, érdeklődő, a tevékenységbe bevont fiatalok képezik később az önkéntes szervezetek utánpótlásának bázisát. A ma Magyarországon az önkéntesség megkerülhetetlen tényező. A szervezetek kimagasló száma jelzi, hogy az emberek nagy százaléka vesz részt szabadidejében önkéntes tevékenységben. A nemek közötti önkéntes aktivitás arányát is tükrözi a Központi Statisztikai Hivatal közelmúltban végzett felmérése. [35] A közbiztonság, közrend védelme, a *katasztrófa-elhárítási, mentési munka*, a település- és gazdaságfejlesztés, a környezetvédelmi tevékenység továbbra is a férfiak által preferált területek közé számítanak.

Véleményem szerint a hagyományos társadalmi értékekhez kötődő önkéntesség mellett új típusú önkéntesség van kialakulóban, ahol a szaktudás, gyakorlati tapasztalat megszerzése, megszerzett tudás megőrzése állnak a középpontban.

2.1.4 A fővárosi működési terület önkéntes tűzoltó egyesületei fejlődési tapasztalatainak vizsgálata

A Fővárosi Tűzoltóparancsnokság (a továbbiakban: FTP) elsődleges működési területe Budapest közigazgatási területén túlmenően további 19 Pest megyei települést foglalt magába. A 2000-es évek elejére tehető a budapesti agglomeráció robbanászerű fejlődése, lakóparkok tömeges építése, ami többszörösére növelte, nem csak a települések lakosságát és a lakóingatlanok mennyiségét, hanem a gépjárművel ingázók számának növekedésével, hatalmas forgalmat, rendszeres dugókat generált a fő ki-, illetve bevezető útvonalakon. A Pest megyei működési terület közlekedési, forgalmi helyzetének bekövetkezett drasztikus romlása a fővárosi egységek vonulására, kitérkezésére olyan hatást gyakorolt, amely a helybeli önkéntes tűzoltók szerepét rendkívüli módon felértékelte.

A 2004. év mérföldkő volt a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság és a pest megyei működési területén tevékenykedő Önkéntes Tűzoltó Egyesületek kapcsolatában. A Pilisi-medence településén: Pilisvörösváron, Pilisborosjenőn, Solymáron, Pilisszentivánon, Nagykovácsiban és Perbálon működő tűzoltó egyesületekkel 2004. december 6-án aláírt *Együttműködési megállapodás* [43, p. 10] révén a napi szakmai együttműködés egészen új dimenziója jöhetett létre.

1. kép: Együttműködési megállapodás ünnepélyes megkötése a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság és az önkéntes tűzoltó egyesületek között
 Forrás: FTP hivatalos honlapja: www.tuzoltosagbp.hu

Az együttműködés területei:

- A tűzoltó egyesületek haladéktalan értesítése a területükön bejelentett tűzoltói eseményekről.
- Képzés, továbbképzés, a szakmai ismeretek bővítése.
- Adatszolgáltatás, információ csere.

A megállapodások egyebek közt kiterjedtek a tűz- és káreseti beavatkozásokra, valamint az FTP által az önkéntes tűzoltó egyesületek tagjai számára térítésmentesen szervezett rendszeres képzésekre, illetve továbbképzésekre is. A megállapodást követően az országban egyedülálló módon, az FTP Hírközpontja a számítógépes bevetés-támogató rendszeren (ERIR) keresztül automatikusan SMS-ben küldött értesítést, a beérkezett jelzés alapján a tűzoltói beavatkozást igénylő eseményről az érintett önkéntes tűzoltó egyesületnek. [44]

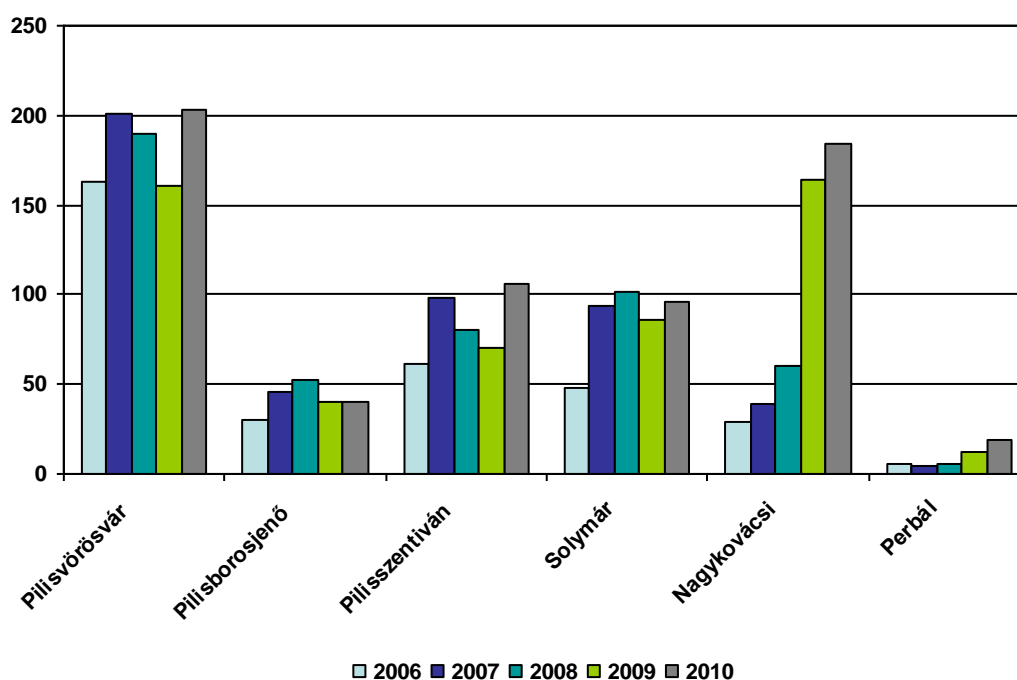
Az ÖTE-k által megadott 2-2 db mobiltelefonszámra küldött SMS-üzenet tartalmazta a káreset helyét és jellegét, illetve egyidejűleg került elküldésre a hivatásos egységeknek továbbított riasztással. Hogy ez akkoriban milyen jelentőségű újításnak számított, azt igazolja az is, hogy napjainkban, közel tíz évvel később biztosított csak országosan is ez az értesítési mód a PAJZS rendszer¹ bevezetésével. A tűzoltó egyesületek SMS-ben történő értesítése a tűzoltói eseményekről nem csak az egyesületek vonulási számának 20-50%-os növekedését eredményezte, hanem biztosította azt is, hogy a káresetről időben értesülve a beavatkozást minél hamarabb megkezdjék. 2005-től immár megszokottá vált, hogy a riasztott fővárosi egységek kiérkezésekor az önkéntes tűzoltók már megszerelt sugarakkal dolgoznak, a sérülteket feszítő-vágóval a gépjárműből kiemelték. Nem egy esetben a káresetet önállóan felszámolták, így a vonuló rajokat visszafordítva, csak az adatfelvétel céljából kellett 1 gépjárműnek a helyszínre kimenni. Az ÖTE-k esetében a *riasztás* kifejezés nem volt használható, hiszen az egyrészt állandó készenlétet, riaszthatóságot feltételez, másrészt az ÖTE igénybevételére csak a székhelytelepülésen volt mód, azon kívül, az igénybevételt elrendelő kötelezett a működés költségeinek megtérítésére. [21, p. 20]

A másik nagy előrelépés a káreseti kommunikáció megoldása volt. Az ÖTE-k saját használatra különböző rádió-rendszereket (CB, URH) üzemeltettek. A FTP 2-es rádiócsatorna közös használata a káresetek során történő együttműködést pontosabbá, hatékonyabbá tette.

¹ PAJZS: számítógépes riasztási és döntéstámogató szoftver. Bevezetése 2012. április 1-től történt meg a létrehozott megyei/fővárosi műveletirányítási ügyeleteken.

Az FTP és az önkéntes tűzoltó egyesületek közötti együttműködés jelentőségét igazolta, hogy a Budapesten és az egyes környező településeken 2008. március 1-jén pusztító vihar által okozott kárelhárítás során összesen 110 esetben az önkéntes tűzoltó egyesületek tagjai hajtották végre a kárfelszámolást, ami megközelítőleg az összes riasztás 10 %-át tette ki [21, p. 21]. Budapest Főváros Önkormányzata az FTP-vel megállapodással rendelkező önkéntes tűzoltó egyesületek együttműködésének hatékonyságát elismerve, 2007-től fővárosi költségvetési forrásból differenciáltan nyújtott évente mindösszesen 6.000.000,- Ft összegben pénzügyi támogatást az önkéntes tűzoltó egyesületeknek. [45]

Az FTP a kedvező tapasztalatok alapján törekedett további önkéntes tűzoltó egyesületeket bevonni az együttműködésbe, egyéni vállalásuk és felkészültségük függvényében. 2008-ban a Gyálon működő Önkéntes Tűzoltó Egyesülettel került sor az együttműködési megállapodás aláírására. [21, p. 21]

21. ábra: Budapest környéki ÖTE-k éves vonulás száma [21]

A fenti ábra jól mutatja, hogy a Fővárosi Tűzoltóparancsnoksággal együttműködési megállapodást kötött Önkéntes Tűzoltó Egyesületek jelentős esetszámban vonultak, illetve vonulnak ma is a településükön bekövetkező tűzoltói eseményekhez. Ugyanakkor az is látható, hogy az egyes településeken az éves eseményszám viszonylag kis szórást mutat. Az első év jellemzően kisebb vonulás-száma az egyesületek kezdeti szolgálat szervezési és létszámproblémáival, illetve a technikai felszerelések hiányával magyarázható.

Figyelemre méltó továbbá, hogy a Pilisvörösvár ÖTE éves vonulás száma (kb. 200/év) eléri, sőt meghaladja egyes vidéki hivatásos tűzoltóság éves vonulásainak számát. [21, p. 22]

2. kép: Pilisvörösvári önkéntes tűzoltók közötti balesetnél. 2009. [46]

Időközben Budapest közigazgatási területén is megkezdtek működésüket tűzoltó egyesületek, jellemzően – ahogyan a nevük is mutatja – polgárőr egyesületek „profilbővítésével” (például: Wolf ÖTE, Budapest X. kerület). Ezen egyesületektől nem a korai kiérkezést, vagy a kiemelkedő helyismeretet várjuk szakmailag, hiszen a helyi hivatásos egységek ezt biztosítják. Nagy szerepük van viszont a káreseti előerős támogatásnál, a kárhelyszín lezárásánál, őrzésénél, valamint a tömeges riasztások (például: viharkárok elhárítása) esetén, akár önálló beavatkozóként is. A budapesti ÖTE-k esetében számítunk még a megelőzési, figyelőszolgálati (például: kisvízfolyásoknál) tevékenységre és a lakossági, iskolai rendezvényeken való közreműködésre is. [21, p. 22]

Kijelenthető, hogy az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek rendkívüli felelősségérzettel kezelték és kezelik ma is azt a helyzetet, hogy első kiérkezőként hatékony intézkedéseket kell tenni, a Műveletirányító Ügyelet és a még vonuló egységek egyidejű tájékoztatása mellett. Mindent elkövetnek, hogy szakmailag és a műszaki felszereltség tekintetében is eleget tegyenek az elvárásoknak. Öröndetes, hogy a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság (a továbbiakban: FKI) személyi állománya is partnerként tekint az együttműködő egyesületek önkéntes tűzoltóira, a bajtársiasság különböző megnyilvánulásaival nap, mint nap találkozunk, amit az önkéntesek hálás visszajelzései is igazolnak. [21, p. 23]

2.2 Az ÖTE-k nemzetközi működési modelljének bemutatása és összevetése

2.2.1 Az önkéntes tűzoltó egyesületek működésének vizsgálata külföldön

Európai összehasonlító szervezeti fejlődéstörténeti visszatekintésben azt láthatjuk, hogy a tűz elleni védekezés szervezettsége, a közreműködők, illetve a létrehozott szakmai szervezetek tekintetében nem lineárisan fejlődött, ahogy azt feltételeznénk, hanem leginkább az adott kor társadalmi fejlettsége határozta meg. [47] Így például, a tűzoltásra létrehozott szervezetekkel találkozunk az ókori Római Birodalom területén, ahol tűzoltó laktanyákban a „collegiumok”, kézműves társulatok tagjai láttak el szolgálatot [7, p. 13]. A középkor nem hozott jelentős előrelépést, de a szakosodott tűzoltók szerepét továbbra is a céhekbe tömörült mesteremberek, ácsok, kovácsok, építómesterek látták el. Az önkéntes tűzoltótestületek előfutáraiként tekinthetők a diáktűzoltóságok. [7, p. 168]

Az önkéntes tűzoltó egyesületek gondolata kétségkívül Nyugat-Európából származott. Bonaparte Napóleon inváziós fenyegetése hatására az angol szigetországban alakultak meg az első önkéntes tűzoltótestületek „gentlemanok tűzoltóbrigádja” néven.

1828-ban Londonban önkéntes életmentő társulat is alakult, amely a tűzvészekből sok száz ember életét mentette meg.

Az európai kontinensen úttörő módon először 1834-ben Aradon alakult önkéntes tűzoltó testület, Aradi Polgári Önkénytes Tűzoltókar néven [7, p. 171], az ezt követő évtizedekben számos országban jöttek létre az önkéntes tűzoltó szervezetek. A németországi Ulmban 1847-ben, Salzburgban 1861-ben létesítettek egyletet, melyek tagjai testületileg vettek részt a tüzek oltásában. A csehországi Reichstadtban 1858-ban 144 tagú önkéntes tűzoltó és életmentő intézet alakult. A „önkéntes tűzoltóság” elnevezés külföldön először 1847-ben Karlsruheban fordult elő. [7, p. 171]

Magyarország az elsőségét több mint egy évszázadon át tartotta, egyes vélemények szerint a tűzvédelem magasabb szintre fejlődött, mint Németországban.

A német tűzoltótestületek már a XIX. század közepén –az egyes államokon belül – szövetségekké tömörültek. Conrad Dittrich Magirus 1853-ban javasolta tűzoltószövetségek megalakítását, a július 10-én Pölchingenben tartott összejövetelt tekintik a Német Tűzoltószövetség (Deutscher Bundesfeuerwehrverband, rövidítve: DFV) alapító kongresszusának. [48. p. 10.]

Magyarországon az áttörést a korábban már említett Gróf Széchenyi Ödön munkássága hozta meg az önkéntes tűzoltó egyletek fejlődésében. Az ő nevéhez fűződik a fővárosban a Budapesti Önkéntes Tűzoltó Egylet megalapítása 1870-ben. A korszak másik meghatározó személyisége a regensburgi származású Rösch Frigyes, a soproni önkéntes tűzoltó egylet parancsnoka. Rösch linzi tapasztalatai alapján 1870-ben tett javaslatot országos tűzoltószövetség megalakítására, amelyre még abban az évben sor is került. [49, p. 15]

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség alapításától 1945-ben történt megszüntetéséig a hazai tűzoltó társadalom integrálásán tevékenykedett, gyakran dacolva a társadalmi és politikai ellenállással. Vezetői között a korszak meghatározó tűzoltó egyéniségeit találjuk. A szervezet tagsága az alapításkori 17-ről és 7130(!) tűzoltó egyletre nőtt fennállása alatt. Mintegy fél évszázados kényszerszünet után 1990-ben alakult újjá az országos szövetség, Magyar Tűzoltó Szövetség néven, magát az MOTSZ jogutódjának tekintve, s működik azóta is, megalakításának 150. évfordulójához közeledve.

Az önkéntesség összes fajtája fellelhető a világ minden részén, azonban országról országra jelentősen különböznek az önkéntesség formái. Az adott ország gazdasági, társadalmi és politikai berendezkedése és fejlettségének foka alkotják az önkéntességet befolyásoló tényezőket. Az önkéntesség a különféle alapokon szerveződő társadalmak természetes velejárója, segítője, amelynek motivációs hátterében a szolidaritás, mint emberi alapérték nevezhető meg. Az önkéntesség története tehát egyidős az emberiség történelmével, rögzített formában azonban csak az újabb időkben jelent meg, egyúttal az önkéntesség új funkcióit hozta magával, illetve alakította ki. [21, p. 8]

Az önkéntesség az Európai Unió egyik alapelve, hiszen az önkéntesség hozzájárul a demokrácia és az állampolgári együttműködés fejlődéséhez. Az együttműködésen keresztül az önkéntesség hozzájárul az egyén szociális kompetenciáinak megerősítéséhez. A közösségért való tudatos munka fejleszti az egyén társadalmi részvételi készségét, a társadalmi szolidaritást.

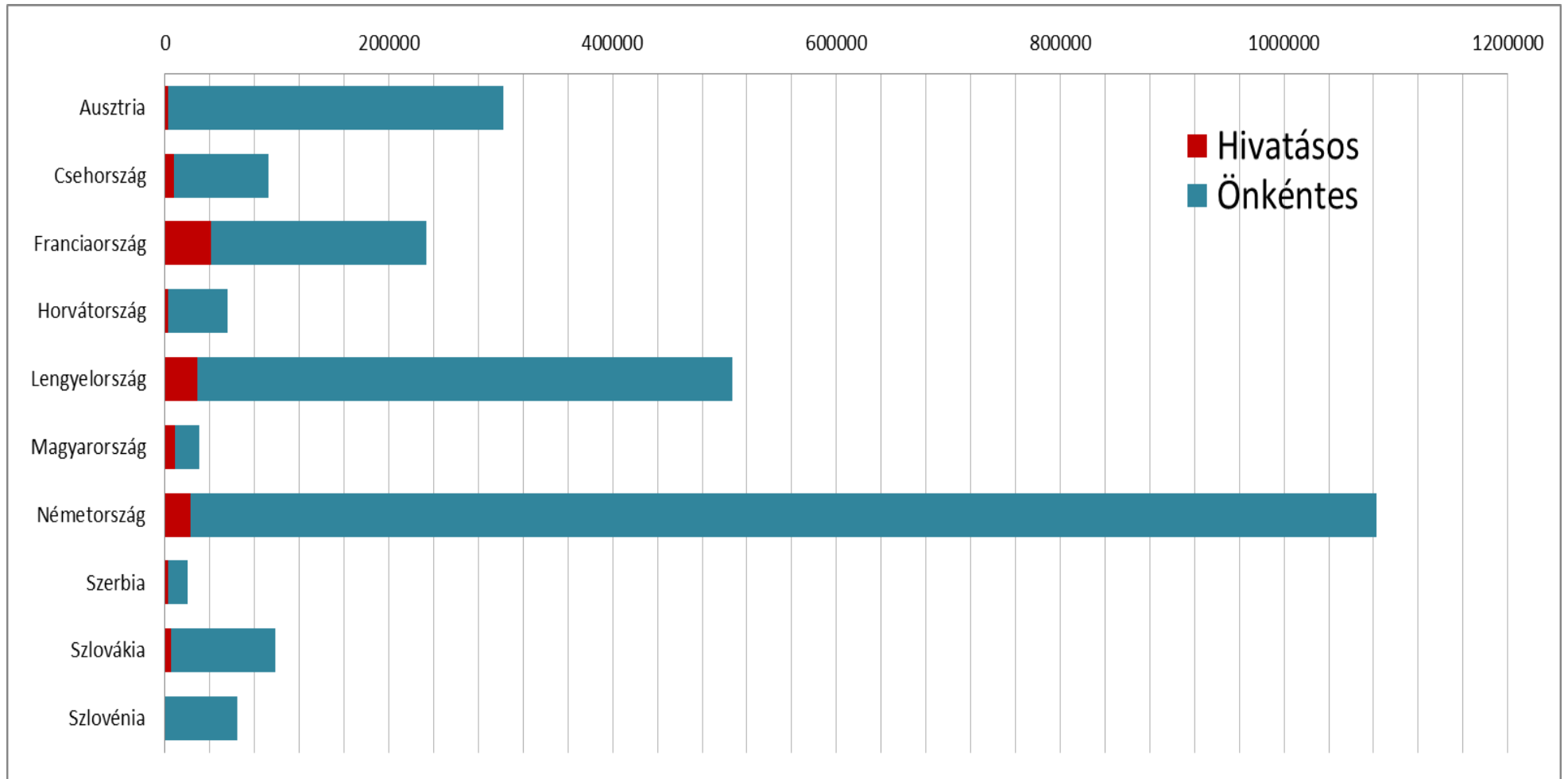
Az Európai Unió 1983 óta rendezi meg a különféle témákra koncentrált „Európai Éveket”. Minden évre megjelöl egy tevékenységi területet, melynek kapcsán – Európa-szerte egységes megközelítést alkalmazó kampánnyal – igyekszik az állampolgárok tájékozottságát növelni, és a nemzeti kormányok figyelmét a témakörre irányítani. A Tanács 2010/37/EK számú határozata alapján a 2011-es évet az önkéntesség témájának szentelte az unió. [50]

A 2011-es év szimbolikus jelentőséggel bír, ugyanis 2001 az önkéntesség nemzetközi éve volt, az európai intézmények pedig – a nemzetközi év tízedik évfordulóján – ismételten felkívánták hívni a figyelmet erre az Európa-szerte milliókat megmozgató tevékenységre. [51]

A külföldi gyakorlat szempontjából az európai, ezen belül is a környező országokat tartom célszerűnek vizsgálni. Ennek okaként elsősorban a hasonló társadalmi hagyományok, a politikai berendezkedés és a tűzoltói szakmai fejlődés közös gyökerei említhetők.

A tűzvédelem hivatásos és önkéntes szereplőinek számát és arányát az egyes európai országokban a 22. számú ábra szemlélteti:

Látható, hogy Magyarországon az önkéntes tűzoltók száma mind nominálisan, mind arányában elmarad az európai országok adataitól. Különösen figyelemre méltó az eltérés a Magyarországhoz hasonló lakosság számú Ausztria, sőt a mindössze 2 millió lakosú Szlovénia esetében, ahol egyébként a mentő tűzvédelem kizárólag önkéntes alapon szervezett.

	Ausztria	Csehország	Franciaország	Horvátország	Lengyelország	Magyarország	Németország	Szerbia	Szlovákia	Szlovénia
Hivatásos	2500	8100	40800	2470	29000	9000	23000	3100	5000	0
Önkéntes	299500	84000	193000	53000	478000	22000	1060000	17000	94000	65000

22. ábra: a hivatásos és önkéntes tűzoltók aránya Európa egyes országában [43]

Eltérést tapasztalhatunk a hivatásos tűzoltóságok szervezésében és fenntartásában. Míg a nyugat-európai országokban a hivatásos tűzoltóságok is alapvetően a települések, helyhatóságok szervezetei, addig Kelet-Európa több államában – a rendszerváltást követő néhány éves-évtizedes – kitérőt követően a hivatásos tűzoltóságot ismét állami irányítás alá vonták. (Csehország, Lengyelország, Magyarország). A döntés számos indoka között szerepel megítélésem szerint, hogy az elsorvadt, technikailag elégtelen önkéntes tűzoltóságok nem képesek azt a lefedettséget nyújtani, ami a kevés számú hivatásos egységgel együtt kellő védelmet biztosítana. Emiatt a hivatásos erők nagyobb szervezettségére, központi irányítására van szükség.

Az önkéntes tűzoltóságok szervezeti felépítését megvizsgálva azt tapasztaljuk, hogy azok minden országban erősen kötődnek a település helyhatóságához (önkormányzat, tanács). Az önkéntes tűzoltóságokat nagy számban működtető országokra egyaránt jellemző, hogy a településeket – különböző mérő- és mutatószámok alapján besorolva – törvény kötelezi a településen jelentkező tűzvédelmi feladatok ellátására. Ez elsődlegesen a mentő tűzvédelem, tűzoltás és műszaki mentés, illetve a katasztrófa-elhárítás feladatait jelenti a gyakorlatban. Ugyanakkor az is közös ismérve a különböző országok szabályozásainak, hogy a tűzvédelmi feladatok ellátására központi forrást biztosít a települések önkormányzatai számára. A finanszírozás legalább két formában valósul meg, a normatív támogatás a működés feltételeit biztosítja, míg a fejlesztést százalékos arányú hozzájárulás teszi lehetővé.

Tulajdonképpen valamennyi környező ország gyakorlatában találunk átvételre érdemes elemeket (például: Horvátországban a „vegyes”, hivatásos és önkéntes tűzoltóságok), alaposabban azonban Németország és Ausztria példáját érdemes megvizsgálunk. A német nyelvű országokkal működtetett azonos mintájú tűzvédelmi szervezeti rendszert korábban Magyarország, így a mai képből arra következtethetünk, milyen is lehetne a hazai rendszer, ha akkoriban nem a szocialista útra lép. Németország és Ausztria esetében egyaránt a Szövetségi Alkotmány alapján a tűzvédelemről és a tűzoltóságokról való jogszabályalkotás a tartományok illetékességébe tartozik, ezért az arra vonatkozó előírások is a tartományi törvényekben és rendeletekben található. A tartományi törvényi előírások szerint *minden település köteles* a település szerkezetéhez illő, a helyi viszonyoknak megfelelő közszolgálati tűzoltóságot létrehozni és működtetni. A közszolgálati tűzoltóság lehet Önkéntes Tűzoltóság, - főállású, vagy anélküli erőkkel -, vagy lehet Hivatásos Tűzoltóság. Németországban a 100 ezernél nagyobb lakosságú városokban az Önkéntes Tűzoltóság mellett hivatásos tűzoltóságot is létre kell hozni és fenntartani. [47]

Ausztriában kizárólag a tartományok fővárosaiban működik hivatásos tűzoltóság. Az önkéntes tűzoltóságok rendszere – minden településen jól kiképzett, fizetés nélküli önkéntes erők – régóta bevált. Az önkéntesek tűzörségein nincs állandó készenlét, az önkéntes tűzoltókat egy integrált vezetési hírközponton keresztül (ez általában járási ügyeleti központ) személyi hívón riasztják, akik ezt követően azonnal a tűzoltószertárhoz mennek, majd onnan a személyi védőfelszerelésükbe öltözve az elsőnek induló gépjárművel a kárhelyre vonulnak. Meghatározott időn belül (az előbb említett tartományi törvények szerint 10 percen belül) köteles a tűzoltóság a helyszínre kiérkezni és segítséget nyújtani- teljesen mindegy, hogy hivatásos, vagy önkéntes. A tűzoltóságok egyben a katasztrófavédelem fő megtestesítői is, mivel a lehető leggyorsabban rendelkezésre tudnak állni. [47]

A két ország közötti hasonlóságokat, illetve eltéréseket a következő táblázat szemlélteti:

Ausztria	Németország
Hivatásos tűzoltóság száma: 6	Hivatásos tűzoltóság száma: 100
Önkéntes tűzoltóság száma: 4549	Önkéntes tűzoltóság száma: 25.000
Önkéntes tűzoltóság jogállása: közjogi testület	Önkéntes tűzoltóság jogállása: önkormányzati intézmény, jogi személyiség nélkül
Önkéntes tűzoltók száma: 299.500 fő	Önkéntes tűzoltók száma: 1,3 millió
Aktív tagok száma: 240.000 fő	Aktív tagok száma: 1,06 millió
Aktív tagok életkora: 16-65 év	Aktív tagok életkora: 17-60 év
Ifjúsági tűzoltók életkora: 10-16 év	Ifjúsági tűzoltók életkora: 10-17
Díjazás a tevékenységért: nincs	Díjazás a tevékenységért: nincs

3. táblázat: Tűzvédelmi szervezetrendszer összehasonlítása 2017. Készítette a szerző. [44]

A nagyvároson belül is, ahol hivatásos tűzoltóság van szervezve, az önkéntesek fednek le területeket (például Frankfurt/Main-ban 7 hivatásos és 28 önkéntes tűzoltólaktanya van, amelyek egymás munkáját kölcsönösen segítik). [47] Kifejezetten nagyobb természeti káresemények során (viharkárok, árvíz stb.) az önkéntesek munkája nélkülözhetetlen. Praktikus, hogy a hivatásos tűzoltóság riasztási rendjében megkülönböztetik a délutáni-éjszakai és hétközi időszakokat, ilyenkor a riasztott erők meghatározott részét az önkéntesek adják, míg hétköznapi nappal kizárólag hivatások riasztásával biztosítják. Az önkéntes tűzoltóságok fenntartását, a tűzoltó tagok részére a személyi védőfelszerelést a település biztosítja - magas színvonalon. [47]

Ehhez a tartományok tűzvédelmi adóalapjaiból különböző jogi szabályozások és alapelvek alapján, kiegészítően, 30-50%-os tűzvédelmi fejlesztési hozzájárulást, vagy új beszerzések esetén átalánytámogatás kapnak.

3. kép: Önkéntes tűzoltóság laktanyája a németországi Lipcsében. Készítette a szerző.

Az önkéntes tűzoltóparancsnokot a beavatkozó állomány választja, és a polgármester nevezi ki 5 évre. A polgármester csak szakmailag és személyében alkalmas és kifogástalan tűzoltó állománybeli személyt nevezhet ki. Ha a településen hivatásos tűzoltóság is működik, akkor annak vezetője egyidejűleg az önkéntesek parancsnoka is. Tehát a települési önkormányzat tűzvédelmi szervezete az „önkéntes tűzoltóság” (Freiwillige Feuerwehr), ugyanakkor működik számos „tűzoltó egyesület” (Feuerwehrverein). Ez társadalmi szervezet, részt vesz a hagyományok ápolásában, támogatja a tűzoltóság rendezvényeit, stb.

Németországban és Ausztriában egyaránt, az önkéntes tűzoltóságok szakmai felügyeletét a Tűzoltó Szövetség látja el. Járási, tartományi és köztársasági szövetségi szinten a tűzoltóságok tagjai tűzoltó szövetségekbe tömörülnek. A Tűzoltó Szövetség a tűzoltóságok érdekeit képviseli köztársasági szinten, egyúttal működteti a fentről lefelé működő szakmai felügyeleti rendszert és az alulról felfelé működő vélemény-nyilvánítási, közös felelősségi rendszert. A Tűzoltó Szövetség alapvető feladatai közé tartozik a tűzvédelem, a környezetvédelem, a katasztrófavédelem fejlesztése, a műszaki mentőszolgálatok és egyéb szervezetek között, valamint a hazai és a külföldi tűzoltóságok közötti együttműködés elősegítése. [47]

2.2.2 Tagállami önkéntességi tapasztalatokat felmérő kérdőíves kutatás eredményeinek összevető elemzése

EU tagállami önkéntességi tapasztalatokat felmérő kérdőíves kutatást végeztem, amelynek során európai országok önkéntes tűzoltó mozgalmainak működését kívánom bemutatni. A kutatás felöleli a jogi szabályozási környezet, a szervezet, működés, technikai ellátottság és a finanszírozás témaköreit egyaránt. Eltérő gazdasági fejlettségű, különböző történelmi múltra és tűzoltó hagyományokra építő országok gyakorlatát ismertetem jelen alfejezetben. Közös elvként megállapítható, hogy az önkéntességet minden országban értéként, erőforrásként, fejlesztendő területként tekintik, amely gazdaságossága mellett a tevékenység gyakorlati hasznán túlmutat azáltal, hogy közösségépítő szerepet is játszik.

A kérdőíves kutatás előzményei, szempontjai. Hivatásos tűzoltóként több évtizede van rálátásom az önkéntes tűzoltó mozgalomra. 2000-től a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság összekötői feladatait láttam el az együttműködő önkéntes tűzoltó egyesületekkel. Részesem lehettem annak a látványos fejlődésnek, ami az elmúlt több mint másfél évtized alatt bekövetkezett. Közreműködtem a működési feltételek javítását célzó fejlesztések és jogi szabályozás előkészítésében. Jelenleg a CTIF Önkéntes Tűzoltóságok Munkabizottság tevékenységében veszek részt CTIF Magyar Nemzeti Bizottság által delegált képviselőként.

Tapasztalatom szerint a tagországokban az önkéntes tűzoltó mozgalom helyzete eltérő. Az eltérő társadalmi és gazdasági adottságú, különböző politikai múlttal bíró országok különböző elvek mentén alakították ki mai formáját a tűz elleni védekezésnek. Ugyanakkor minden ország tekintetében vannak olyan elemek, eredmények, amelyek érdemesek átvételre, a honi gyakorlatába, jogi szabályozásba való beillesztésre, természetesen a közjogi berendezkedés, a közigazgatási és tűzoltószakmai szervezetrendszer kereteit figyelembe véve. Figyelemre méltó, hogy a mentő tűzvédelmet kizárólag (például: Litvánia, Ukrajna) vagy elsődlegesen (például: Bulgária, Szlovákia) hivatásos állami tűzoltóságokra építő országok is jelentős potenciált látnak az önkéntes tűzoltó mozgalomban. Azonban ennek fejlesztése nem csak magas eszköz-, ezáltal költségigénye miatt nagy kihívás, hanem az önkéntes mozgalom bázisának megteremtése miatt is.

Kérdőívem 50 kérdést tartalmaz, három fő témakörben csoportosítva:

1. Szabályozási kérdések
2. Szervezeti kérdések
3. Technikai ellátottság

A megkeresett országok közül a válaszadók a következők voltak: Németország, Szász Tartomány, Ausztria, Franciaország, Horvátország, Szlovákia, Szerbia.

Az értekezésben bemutatásra kerülők közül két ország, Ausztria és Németország – hasonlóságuk ellenére – tudatos választás. Ausztriával közös történelmi gyökereink kötnek össze, valószínűsíthetjük, hogy ha a II. világháború után hazánk is a „nyugati” úton halad, de legalábbis nem sorvad el az önkéntes tűzoltó mozgalom, ma leginkább az osztrák mintát követnénk.

Németország, mondhatnánk így, riválisa volt Magyarországnak a szervezett tűzoltóságok alakulásánál. Egyes nézetek szerint, volt időszak, amikor számos jó mintát sikerült szolgáltatnunk a német tűzoltók számára. Ezt a kölcsönt, ha valóban így volt, a rendszerváltozás után igyekeztünk visszavenni, és meggyőződésem, hogy a németországi tűzvédelmi modell ma is számos, átvételre érdemes elemet tartalmaz.

Horvátországban még az Osztrák-Magyar Monarchia idején kezdődtek a közös tűzoltó hagyományok, később Szerbiával és hazánkkal együtt élte meg a szocializmus időszakát, majd a rendszerváltozást, ennek ellenére jelentős különbségek mutathatók ki országaink önkéntes tűzoltó mozgalmi között.

Franciaország közös történelmi gyökerek hiányában a leginkább eltérő gyakorlatot mutatja „német-utas” szisztémától, hiszen ott a nagyvárosokban (Párizs, Marseille) hivatásos katonai tűzoltóságok is működnek.

A kérdőívekben adott válaszok kiértékelése során az egyes országok tűzvédelmi szervezeti rendszerét és az önkéntes tűzoltó mozgalom legfőbb ismérveit kívánom bemutatni.

Szabályozási kérdések

A választ adó országok fejlett demokráciák, a jogállamiság alapján működnek. Ennek megfelelően a *tűzvédelem*, mint társadalmi közügy és közérdek törvényben került leszabályozásra.

Az állampolgárok biztonságához, köztük a tűz elleni védelemhez való jogát a nemzetek Alkotmánya tartalmazza. Ezen túlmenően a horvát Alaptörvény arról is rendelkezik, hogy a tűzvédelem a helyi önkormányzat ügye. A szövetségi államokban (Németország, Ausztria) az Alaptörvény rögzíti, hogy a szövetségi tartományok önálló törvényhozásra jogosultak. [52]

Az alaptörvényből ered, hogy a tűzvédelem tartományi jog, és a tűzvédelem a települések önálló kötelezettségi feladata. [53]

A tűzvédelem ügye valamennyi országban (szövetségi tartományban) önálló törvényben került szabályozásra. A törvények rendelkeznek a tűzvédelmi feladatokról, az ezt ellátó szervezetekről, a feladat, és hatáskörökről, a finanszírozás módjáról. Figyelemre méltó, hogy Szlovákiában önálló törvényt alkottak az Önkéntes Tűzoltóságról. [54]

A *tűzvédelem* fogalmán valamennyi nemzeti törvény egyaránt érti a megelőző tűzvédelmet (tűzmegeelőzés) és a mentő tűzvédelmet (tűzoltás, műszaki mentés). Horvátországban a tűzkárok helyreállítását is ide sorolják. A tűz elleni védekezés további részletszabályait különböző szintű jogforrások – miniszteri, önkormányzati rendeletek – tartalmazzák.

Mentő tűzvédelem alatt eszközt, szakfelszerelést, módszert, szervezeti intézkedéseket, emberi erőforrásokat értenek a vizsgált szabályozók, amelyek a tűz lehatárolásához, a tűzkárok mérsékléséhez, illetve az eredményes tűzoltáshoz szükségesek.

Jelentős eltérést tapasztalhatunk az egyes országok tűzvédelmi szervezeti rendszerében, ennek meghatározó tényezője, hogy a tűzvédelem állami vagy önkormányzati feladat. Állami feladat a mentő tűzvédelem Franciaországban, Szlovákiában és Szerbiában, míg a helyi, települési önkormányzatok a feladat címzettjei Németországban, Ausztriában és Horvátországban. A hatáskör döntő a szervezetalakítás, működtetés és finanszírozás kérdésében. [47]

Azt láthatjuk, hogy ahol állami feladat a mentő tűzvédelem biztosítása, ott ezt jellemzően állami tűzoltóságokkal (különböző elnevezésű szervezetekben) valósítják meg. Ezáltal az önkéntes tűzoltóságoknak a szerepe kisebb, kiegészítő jellegű.

Franciaországban, a ‘‘Service départemental d’incendie et de secours’’, körzeti mentő- és tűzoltó szolgálat feladata a tűzvédelem. Minden egyes körzetben 1 mentő- és tűzoltó szolgálat működik. (Franciaországban, a ‘‘Département’’, körzet a közigazgatási egység. A francia közigazgatás felépítése: 1 állam, 13 régió, 100 körzet – 96 kontinentális és négy tengerentúli körzet). Kelet-Franciaországban egyes kisebb önkormányzatok önkormányzati tűzoltóságot tartanak fenn, de a körzeti Tűzoltóság feladata ezen önkormányzatok tűzvédelme is. [55]

Szlovákiában a tűzoltási és a műszaki mentési feladatokat elsősorban a Tűzoltó és Műszaki Mentő Szolgálat végzi. A Tűzoltó és Műszaki Mentő Szolgálat működése teljes mértékben az állami költségvetésre épül. A Kerületi Tűzoltó és Műszaki Mentő Szolgálat igazgatóságai irányítják és finanszírozzák a Járási Tűzoltó és Műszaki Mentő Szolgálatokat és az egyes laktanyákat.

Szerbiában az állami tűzoltóság, a Tűzoltó-mentő Szolgálat a mentő tűzvédelmi feladatokat ellátó szervezet. Fenntartója a Belügyminisztérium. Meglepő módon a hivatásos és az önkéntes tűzoltók között semmilyen jogi kapcsolat nincs, továbbá az együttműködés sem nevezhető hatékonynak, ahogy ez a későbbiekben is látható lesz.

Az önkormányzati fenntartású tűzoltóságokat preferáló országokat vizsgálva az tapasztalható, hogy a mentő tűzvédelem rendszere homogén, a megfelelő diszlokáció érdekében integrálja a hivatásos és önkéntes tűzoltóságokat egyaránt.

A Német Szövetségi Köztársaság közigazgatása tartományi rendszerre épül. A tartományi törvényi előírások szerint minden település köteles a helyi viszonyoknak megfelelő közszolgálati tűzoltóságot létrehozni és működtetni. 80-100 ezernél nagyobb lakosságszámú városokban hivatásos tűzoltóságot is kell működtetni. Ausztriában hasonló a helyzet, azzal a különbséggel, hogy hivatásos tűzoltóság csak a tartományok fővárosaiban működik. Horvátországban ugyancsak a helyi közigazgatás (városok, községek) feladata a mentő tűzvédelem biztosítása.

Valamennyi ország szabályozása tartalmazza a tűzvédelmi szervezeti rendszer részeként a hivatásos és az önkéntes tűzoltóságokat. A német és osztrák gyakorlatban a települési tűzoltóság szervezeti formája lehet, un. kötelezett is. Főfoglalkozású vagy önkéntes létesítményi tűzoltóságok működnek a választ adó országok többségében. Itt a fenntartó a működtető gazdálkodó szervezet. Katonai tűzoltóságok működnek Párizsban és Marseille-ben, valamint a német hadsereg, a Bundeswehr szervezetében.

Az önkéntes tűzoltóságokra minden vizsgált országban vonatkozik a tűzvédelmi törvény, Szlovákiában, a már említett önálló, önkéntes tűzoltóságokról szóló törvény is. [54] Ugyanitt Belügyminisztériumi Hirdetmény is szól a Tűzoltó Egységekről. Horvátországban, ahol az önkéntes tűzoltóság egyesületi formában működik, az Egyesületi tv. szabályait is alkalmazni kell.

Sajátos a szerbiai szabályozás, ahol az önkéntes tűzoltóságokra vonatkozó szabályokat a Szerb Országos Tűzoltó Szövetség határozatai tartalmazzák.

Lényeges szempont az összehasonlítás tekintetében az önkéntes tűzoltóságok jogállása, ezzel összefüggésben az, hogy rendelkeznek-e önálló jogi személyiséggel. Nem tapasztalható szignifikáns összefüggés ebben a tekintetben azzal, hogy a mentő tűzvédelem állami, vagy önkormányzati tűzoltóságokra épül. Németországban az önkéntes tűzoltóság közjogi szervezet, az önkormányzat (hivatal) része, önálló jogi személyiség nélkül. Horvátországban és Szerbiában egyesületként működnek, de míg az előbbiben önálló jogi személyként, Szerbiában nem. Sajátos a helyzet Franciaországban, ahol az önkéntesek a Körzeti Tűzoltó és Mentőszolgálat szervezetében működnek közintézményként. Szlovákiában az önkormányzatok által létrehozott Önkéntes Tűzoltó Testületek közjogi, önálló jogi személyi jogosultsággal nem rendelkeznek. [47]

A szervezeti jogállással szorosan összefügg az önkéntes tűzoltóság parancsnokának kinevezése. Négy országban a testület/egyesület tagjai által választott személyt a polgármester nevezi ki. Franciaországban a Körzeti Tűzoltó és Mentőszolgálat vezetője a kinevező, a helyi prefektus, a közigazgatási hivatal vezetőjének egyetértésével. Szerbiában az egyesület elnöksége nevezi ki a parancsnokot.

A tűzoltóságok szervezeti rendszerének felépítésénél már szembeötlő az összefüggés az állami tűzoltóságokat működtető országok esetében. Jellemző a hierarchikus felépítés, országos, megyei, járási, területi szervek. Az önkéntes tűzoltóságokat azonban minden országban a helyi szinten találjuk.

Az önkéntes tűzoltóságok szakmai irányítását az önkormányzati tűzoltóságokat működtető országok esetében mindig a Tűzoltószövetség illetékes szervei (tartományi, megyei) látják el. Állami tűzoltóságok esetében az irányító a hivatásos szervezet. Kivételt képez Szerbia, ahol a hivatásos tűzoltóságokkal az önkénteseknek semmiféle jogi kapcsolata nincs (!). Az irányítást a Megyei Tűzoltószövetség végzi. A törvényességi felügyeletet az önkéntes tűzoltóságok felett országonként változóan a felügyeleti hatóságok és az ügyészség (Németország, Ausztria), a tűzoltószövetség (Szlovákia, Szerbia), a Körzeti Tűzoltó és Mentőszolgálat főigazgatója (Franciaország), illetve Horvátországban a Védelmi és Mentési Hivatal látja el. Az önkéntes tűzoltóság létrehozásának jogi alapját Németország, Ausztria esetében a tartományi törvények adják, a döntés a városi tanácsban dől el. Szlovákiában az önkormányzat Községi Tűzvédelmi Rendelettel alapítja meg a tűzoltóságot. Horvátországban és Szerbiában egyéni, vagy szövetségi kezdeményezés alapján történik az alapítás, míg Franciaországban a Körzeti Tűzoltó és Mentőszolgálat főigazgatója dönt az önkéntesek bevonásáról az optimális diszlokáció, kikerkezési idő elérése érdekében.

Mintaalapszabály az önkéntes tűzoltóságok működésére minden válaszadó országban létező fogalom. Német nyelvterületen a tartományi belügyminisztérium ad ki mintaalapszabályt, amely a városi tanács döntésével adaptált a helyi viszonyokra. A balkáni országokban a Horvát, illetve a Szerb Tűzoltószövetség a kiadó. Országos szintű jogszabály tartalmazza a francia és a szlovák önkéntes tűzoltó szervezetek működésének egységes szabályait.

A szakági szabályozás részeként döntő jelentőségű, hogy milyen besorolási szabályokat alkalmaznak az egyes nemzetek a tűzoltóság, ezen belül az önkéntes tűzoltóságok kategóriájának meghatározásakor.

Németországban, Ausztriában és Szlovákiában taxatív besorolási szempontokat tartalmaznak a jogi szabályozók. Ilyenek különösen:

- a település lakosságszáma,
- az építmények típusa és rendeltetése,
- magas tűzkockázattal rendelkező üzemeket, létesítmények,
- a veszélyes anyagokkal történő beavatkozás lehetőségei,
- földrajzi elhelyezkedést és a település adottságai,
- oltóvíz ellátottság,
- a tűzoltóság riasztása,
- a beavatkozási helyszín megközelíthetősége.

Franciaországban az optimális diszlokáció, területi lefedettség, Horvátországban a települési önkormányzat döntése a meghatározó az önkéntes tűzoltóság paramétereinek, szervezési kategóriájának eldöntésekor. Ez utóbbi országban az önkéntesek két fokozatban vannak: középfokú és egyéb besorolású (a település tűzvédelmi terve alapján). Szerbiában az önkéntes tűzoltóságokra nincs besorolási rendszer kidolgozva.

Az önkéntes tűzoltóságok vonulási területére, az ellátási körzetre minden országban általános szabály, hogy az adott település területén végzik a mentő tűzvédelmi feladatokat. A település területén kívül tevékenységet felkérésre, vagy segítségnyújtási terv alapján végez. Kivételt képez Franciaország, ahol az önkéntesek a Körzeti Tűzoltó és Mentőszolgálat szervezetében, a körzet területén működnek.

A szabályozási környezet sarkalatos kérdése a önkéntes tűzoltóságok működésének finanszírozása. Franciaország kivételével, ahol a Körzeti Tűzoltó és Mentőszolgálatok a központi költségvetésből működnek, az önkéntes tűzoltóságok működési kiadásait jellemzően a települési önkormányzatok fedezik. A fejlesztésekhez a legtöbb országban központi, tartományi vagy tűzoltószövetségi támogatás igényelhető.

Németországban, Ausztriában a települési tűzoltóságok létrehozója és fenntartója a helyi önkormányzat. A fenntartói finanszírozás mellett a működtetést a további források is biztosítják, így: szövetségi és tartományi támogatások, térítéses beavatkozásokból befolyt összegek, adományok, gyűjtések, tűzoltói rendezvények bevételei.

Szlovákiában az önkéntes tűzoltóság finanszírozása teljes mértékben az alapító, tehát az önkormányzat feladata. A jelenlegi jogi szabályzat értelmében [54] a községi önkéntes tűzoltó testületek a besorolásuk szerint éves állami támogatásban részesülnek. Ez jelen esetben az „A” kategória 5.000 €, a „B” kategória 3.000 € és a „C” kategória 1.400 € évi támogatást igényelhet, amit szakképzésre, védőruha és felszerelésre, technikai eszköz megvételére vagy technikai eszköz javítására fordíthat. Az összeget az önkormányzat egyéni felkérése alapján az Önkéntes Tűzoltó Szövetség utalja ki.

Szerbiában az önkéntes tűzoltó egyesületeknek normatív jellegű finanszírozása lényegében nincs. Az önkormányzat – teherbíró képességének függvényében – nyújt támogatást, emellett a működés, fejlesztés költségeit pályázatokból, adományokból, esetenként vállalkozási tevékenységből fedezik.

Lényegesnek tartottam vizsgálni az egyes országokban az önkéntes tűzoltók részére biztosított kedvezmények kérdését, hiszen a mozgalom életben tartása, a motiváció, nem utolsósorban az állomány utánpótlásának kérdése ettől elválaszthatatlan. Közismert, hogy a fejlett önkéntes tűzoltósági rendszert működtető országokban is problémaként jelentkezett az utóbbi években az utánpótlás helyzete. Társadalmi jelenség, hogy az ifjabb generációk csökkenő hajlandóságot mutatnak az önkéntes tűzoltói munkában való részvételre.

A CTIF Nemzetközi Tűzoltószövetség Önkéntes Tűzoltóságok Munkabizottsága legutóbbi, 2017 májusában, Berlinben megtartott soros ülésen tett javaslatomra a 2018. évi ülés napirendjére vette az önkéntes tűzoltók számára nyújtható, jogi szabályozásban is megjelenő kedvezmények kérdését. Ilyen kedvezmények lehetnek például a helyi vagy személyi jövedelemadó kedvezmény, a vásárlási-, a lakhatási kedvezmény, a kedvezményes kölcsön lehetősége, stb. [56]

A kérdőíves kutatásban választ adó országokban jogszabályban rögzített kedvezmények az önkéntes tűzoltók számára nincsenek! Az önkormányzatok jogosultak a helyi adó megfizetésétől eltekinteni, esetleg kedvezményes belépőt biztosítanak a közösségi intézményekbe. Franciaországban nem kedvezményt, hanem pénzügyi kompenzációt kapnak az önkéntes tűzoltók a szolgálat, ill. képzés alatt. Beosztástól függően ez 7-10 €/óra. 55 éves kor felett juttatási csomagban részesülnek, legalább 20 évnyi önkéntes szolgálat esetén.

Szervezeti kérdések. A tűzoltóügy, benne az önkéntes tűzoltó mozgalom jogi szabályozottsága mellett a másik kiemelten fontos, kérdőívemben is vizsgált kérdéskör a tűzvédelmi szervezeti rendszer felépítése az egyes országokban. A szervezeti berendezkedésre ugyanúgy igaz, hogy jelenlegi helyzete nagymértékben függ az adott ország közjogi berendezkedésétől, a történelmi és a tűzoltó hagyományoktól egyaránt.

A mentő tűzvédelem szervezetének legfontosabb ismérvei a hivatásos és önkéntes tűzoltóságok száma, a tűzoltók létszáma, amelyet az alábbiakban ismertetek.

Németország 16 tartományában, a 400 járásban, mintegy 13.000 községben 22.640 önkéntes, 107 hivatásos és 774 létesítményi tűzoltóság működik. A hivatásos tűzoltók száma közel 40.000 fő, az önkéntes tűzoltók száma eléri az 1 milliót! [57] Az önkéntes tűzoltóságok rendszere – minden településen jól kiképzett, fizetés nélküli önkéntes erők – régóta bevált. Az önkéntesek által teljesített óraszám Németországban évente eléri a 260 milliót.

Az Osztrák Szövetségi Köztársaság közigazgatási rendszere ugyancsak tartományi alapú, a 9 tartományban 84 közigazgatási körzettel rendelkezik. Ausztriában mindössze 6 hivatásos tűzoltóság működik, ellenben 4495 önkéntes tűzoltóságot 259.000 (!) taggal, valamint 312 létesítményi tűzoltóságot tartanak nyilván. Az ifjúsági tűzoltók száma jelentős, 25.500 fő. [58]

Franciaországban a 96 Körzeti Tűzoltó és Mentőszolgálatok szervezetében működő un. állomásokon (elsősegély-, sürgősségi-, elsődleges állomás) 40.800 hivatásos és 193.800 önkéntes tűzoltó végzi a sürgősségi mentés és a mentő tűzvédelmi feladatokat. [55]

Horvátországban 66 közbiztonsági hivatásos (önkormányzati) tűzoltóság működik, 2470 hivatásos, főfoglalkozású tűzoltóval. Az országban 1.820 önkéntes tűzoltóság van, 53.016 képzett tűzoltóval, az egyesületek taglétszáma összesen 102.700 fő, beleértve a nem kiképzett tagokat és az ifjúsági tűzoltókat. Egyedi gyakorlat az országban, hogy az erdőtüz veszélyes időszakban önkéntes tűzoltókat, 1100 főt főállásban foglalkoztatnak a reagáló képesség javítása érdekében. [59]

Szlovákiában 115 hivatásos tűzoltóállomás működik mintegy 4000 fő főfoglalkozású tűzoltóval. Az önkéntes tűzoltóságok száma összesen 1622 (A1 besorolás 34, A–205, B– 350, C–1033). Az önkéntesek létszáma eléri a 90.000 főt, ami az ország területét és lakosságszámát tekintve figyelemre méltó. [60]

Szerbiában 157 hivatásos állami tűzoltóság működik, 3100 fős állománnyal. Az önkéntes tűzoltó egyesületek száma 320, a taglétszáma 60 éven felüliekkel és az ifjúsági tűzoltókkal együtt 45.000 fő. Az egyesületek a 94 hivatalosan bejegyzett szövetségbe tömörültek, mintegy 17.000 fős taglétszámot alkotva. [61]

Az önkéntes tűzoltóság fenntartója az önkormányzati tűzoltóságokat működtető országokban azonos a hivatásos tűzoltóságokéval – a település önkormányzata. Szlovákiában a hivatásos tűzoltóságok fenntartásáért a Belügyminisztérium, az önkéntesekért a helyi önkormányzat a felelős. Franciaországban az állam a Körzeti Tűzoltó és Mentőszolgálatok fenntartója, de jellemző gyakorlat, hogy a működéshez az ellátott terület települései is támogatást nyújtanak. Szerbiában a Belügyminisztérium a hivatásos állami tűzoltóság fenntartója, az önkormányzatok támogatással segíti az önkéntes tűzoltó egyesületek működését.

A hivatásos és önkéntes tűzoltóságok közötti kapcsolat jogi és szervezeti értelemben egyaránt változó képet mutat országonként. Általános gyakorlat, hogy a kárhelyszínen végzett közös tevékenység során mindig hivatásos tűzoltó a kárhely-parancsnok. Valamennyi országban van példa arra, hogy adott településen hivatásos és önkéntes tűzoltóság is működik, sőt közös épületben nyert elhelyezést. Általában az önkéntesek állomásoznak a hivatásos laktanyában, de Szerbiában ez pont fordítva alakult. A hivatásosokat telepítette be az állam az önkéntes tűzoltóságok szertáraiba. Szlovákiában, Somorja településen fordult elő ugyanez.

Az önkéntes tűzoltók földrajzi és képletes értelemben is közel állnak az ellátott terület sajátosságaihoz, lakosságához. Joggal merül fel a kérdés, hogy bevonásra kerülnek-e a megelőző tűzvédelmi feladatok ellátásába? Általánosságban elmondható, hogy az önkéntesek minden országban végeznek a lakosság körében tájékoztató, felvilágosító feladatokat a tüzek megelőzése érdekében. Végeznek (Szlovákia) ellenőrzést, illetve részt vesznek tűzvédelmi ellenőrzéseken (Németország), azonban hatósági jogkörrel nem rendelkeznek. Érdekes információ, hogy Horvátországban, ahol az önkénteseknek sok közfeladata van, előkészületben van a bevonásuk a hatósági jogosultságokba.

A gyakorlati működés fontos kérdései a készenlét, riszthatóság, riasztás módja, helyszínre vonulás és annak normaideje egyaránt.

Az önkéntesek tűzörségein nincs állandó készenlét, illetve nem tartózkodnak az állomáson, ezért az önkéntes tűzoltókat egy – a nemzetközi és nemzeti segélyhívó számokat kezelő - integrált vezetési hírközponton keresztül (ez általában körzeti, járási ügyeleti központ) riasztják.

A riasztás módja országonként változó. Jellemző személyi hívón, mobiltelefonon (SMS-ben is), rádiókészüléken leadott riasztás, de Németországban, Ausztriában és Horvátországban a településen megszólaltatott szirénákkal is jelzik a riasztást az önkéntes tűzoltóknak. Szerbiában fejletlennek mondható a riasztás rendszere, a hivatásos tűzoltókhoz befutó segélyhívásokról ritkán értesülnek, mivel a hivatásosoknak nem kötelezettségük az információ továbbadása az önkéntesek számára. A riasztási közleményt valamennyi tűzoltó megkapja, de ügyeleti szolgálat szervezése is gyakorlat a tagok között (például Szlovákia). Szerbiában esetleges, hogy kihez jut el a riasztás ténye, lényegében ismeretségi alapon szólnak egymásnak a tűzoltók, vagy a lakosság értesíti őket. A riasztást követően a tagok a tűzoltó szertárban gyülekeznek és beöltöznek. Az irányító hírközpont által kiadott riasztási feladat alapján töltik fel létszámmal a beavatkozáshoz szükséges szereket és így vonulnak ki. Nem jellemző az a – főleg tengerentúlon tapasztalt – gyakorlat, hogy a tűzoltó védőfelszereléseit otthon tartja, és riasztás esetén saját járművével közvetlenül a kárhelyre vonul. [47]

A laktanyába való beérkezésre, a kivonulásra és helyszínre érkezésre előírt normaidők országonként jelentős szórást mutatnak. A riasztást követő beérkezésre csak a francia gyakorlatban van előírás, ez 5 perc. További 3 perc alatt kell a kivonulást megkezdeni, így ennek normaideje, a riasztástól számított 8 perc.

Horvátországban ez az idő-korlát 5, Szlovákiában 10 perc. A legtöbb ország normaidő előírásai a helyszínre érkezésre vonatkoznak, Szászországban 9 perc, Franciaországban lakott területen 10, azon kívül 20 perc. Horvátországban a kiérkezési normaidő 15 perc. [59]

A helyszínre riasztott minimális erő-eszköz kritériumok ugyancsak változóak. Szászországban nincs előírás, de egy raj (1+5) alatti létszám taktikai okokból nem vonul ki. Szlovákiában a minimális létszám 4 fő, egy raj. Horvátországban nincs előírás 2+1 fővel indul az első beavatkozó egység.

Releváns kérdéseknek tekintetem a felmérés során az önkéntes tűzoltók munkajogi helyzetét, hogy milyen jogviszony alapján végzik a tevékenységüket, van-e főfoglalkozású tűzoltó az önkéntes szervezetekben (például a parancsnok), kapnak-e térítést a tevékenységükért?

Megállapítható, hogy munkajogi jogviszonyt egyik országban sem létesítenek az önkéntes tűzoltóság tagjával. Németországban és Ausztriában, ahol az önkéntes tűzoltóságok önkormányzati intézmények, megbízási jogviszonyt létesít az önkormányzat, azonban ez munkaviszonynak nem minősül. Főfoglalkozású parancsnokot, illetve más beosztású tűzoltót nem foglalkoztatnak az önkéntes tűzoltóságok, illetve a fenntartóik. Az önkéntes tűzoltók tehát a szervezeti tagságukból adódó jogok és kötelezettségek alapján látják el a jogszabályokban rögzített feladataikat.

Térítésben, juttatásban korlátozott mértékben részesülnek az önkéntes tűzoltók a megkérdezett országokban. Megjegyzendő, hogy az anyagi ellenszolgáltatást kizárja az önkéntesség elve, de különböző térítést, így például a költségtérítést nem tiltja meg. Németországban és Ausztriában minden település szabad döntése a költségtérítés megfizetése, amelyet alapszabályban kell rögzíteni.

Franciaországban az önkéntesek pénzügyi kompenzációt kapnak szolgálat, ill. képzés alatt. Beosztástól függően ez 7-10 €/óra. Horvátországban az önkéntes tűzoltók térítése a beavatkozásban eltöltött idő (óraszám) szerint van meghatározva, de a Horvát Tűzoltószövetség a szolgálatteljesítési tarifája is érvényes.

Az, hogy az önkéntes tűzoltó civil munkáltatója köteles-e riasztás esetén elengedni a dolgozót, és ki téríti meg a kiesett munkaidőt a részére, lényegi kérdésnek értékelem. Hazai példák is igazolják, hogy a helyben dolgozók a személyi bázisai napközben az önkéntes tűzoltóságoknak. Jó, ha egyéni vállalkozók, vagy az önkormányzat alkalmazottai, mert így probléma nélkül ki tudnak vonulni riasztás esetén. A választ adó országok közül csak Németországban és Ausztriában kötelesek a munkaadók a munkavállalót riasztáskor és kiképzés idején a munkavégzés alól mentesíteni. Fenn áll továbbá a törvényi bérfizetési kötelezettség is erre az időre, azonban azt a cégek a településsel szemben érvényesíthetik. A település pedig ezt az összeget a tűzoltói költségek címén az okozóval szemben érvényesítheti.

A többi országban a munkáltatót a munkavégzés alóli felmentés kötelezettsége nem terheli, azonban, ha ennek önként eleget tesznek, számíthatnak a kieső bevétel megtérítésére, ami a francia gyakorlat szerint az összeg 60 %-a lehet. Horvátországban és Szerbiában ez a kérdéskör nincs szabályozva.

Az alkalmassági, képezési és képzési követelményekre vonatkozó kérdések is részét képezték a kérdőívnek. Az alkalmasság feltételei valamennyi ország esetében fizikai, egészségügyi, pszichikai követelményekből tevődnek össze. [47]

Meglepő módon még az egészségi követelmények sincsenek Németországban pontosan definiálva, így gyakran a légzésvédelmi eszközök viseléséhez szükséges alkalmassági vizsgálat, mint kritérium a mérvadó. Szigorú a követelmény Franciaországban, a tűzoltóknak meg kell felelniük az orvosi alkalmassági vizsgálaton két évente (38 éves korig, a felett évente). Fizikai állóképességét bizonyítani kell. A vizsgálatokat a horvát gyakorlat is megköveteli.

A képzettség terén az önkéntes tűzoltói tevékenység végzéshez alaptanfolyamot kell végezni, amely 40 és 70 óra időtartam között változik országtól függően. A már állományban lévőknek további szakképesítések megszerzésére van lehetősége, illetve a minősítő vizsga időszakos, ismétlődő letételére kötelezettek. Nem kell ismételni a minősítő vizsgát Szlovákiában, Horvátországban és Szerbiában.

A parancsnoki beosztáshoz további tanfolyami végzettség szükséges Szászországban az „önkéntes tűzoltó rajparancsnoki“ tanfolyamot és a „tűzoltóparancsnoki“ tanfolyamot el kell végezni. Szlovákiában a parancsnoknak a hivatásos tűzoltók által szervezett 24 órás tanfolyamon kell részt vennie.

Ahol időszakos minősítő vizsga követelmény van, a szervezést és lebonyolítást szervezheti maga a tűzoltóság (Németország), a hivatásos tűzoltóság megyei szinten (Szlovákia), illetve szakmai oktatási intézmény (Franciaország). A vizsgafeladat tartalma országosan, illetve tartományonként egységes.

Rendkívül fejlett a képzési rendszer Németországban. Az alaptanfolyamon túl további vizsgák tehetők: csoportvezető, rádiós, légzéstechnikai, motoros láncfűrész-kezelő, stb. Ezeket a járási tűzoltó-technikai centrumokban teszik le az egységes kiképzési szint elérése érdekében. A kiképzések az önkéntes tűzoltóságokon települési szinten, illetve a tartományi tűzoltóiskolákon történnek.

Technikai ellátottság vizsgálata. Az önkéntes tűzoltóságok által készenlétben tartott gépjárművekre a nemzeti normák követelményei az irányadóak. A minimális technikai felszereltséget Szlovákiában az egyes besorolási követelmények határozzák meg, más országokban a helyi sajátosságoknak megfelelő gépjármű és szakfelszerelés kerül készenlétbe állításra. Sajnálatos Szerbia helyzete, ahol a lehetőségek a meghatározóak, a szakmai igények helyett. A készenlétben tartott gépjárművek száma országonként, településenként változó. Minimálisan 1 db gépjármű készenlétben tartása kötelező. Szerbiában erre nincs előírás, gyakori, hogy az önkéntes tűzoltók traktorvontatású, beépített szivattyúval ellátott víztartályról avatkoznak be. [47]

A készenlétben tartott tűzoltó gépjárművek száma függ tehát a besorolási kategóriától, a helyi tűzvédelmi szükségleti tervtől, az ellátott terület méretétől, jellegétől. Szlovákiában az „A” minősítésű testület minimum 2 db víz szállítására alkalmas tűzoltó gépjárművet köteles készenlétben tartani.

Horvátországban 3472 db tűzoltó gépjármű üzemel, vagyis szertáranként legalább kb. 2 db jármű áll készenlétben. A tűzoltó gépjárművek készenlétben tartásának, a szolgálatszervezésnek az egyik legnagyobb nehézsége, a nagy tömegű járművekhez előírt „C” vagy „C1” kategóriájú gépjárművezetői engedély szükségessége. Ehhez további vizsgakötelezettségek járulhatnak, min például: a „kéklámpás jogosítvány”, hazánkban a pályaalkalmassági vizsgálat (PAV).

Jogosítvány kategória a mindenkor maximálisan megengedett gépjármű össztömeg után szükséges, így például „B” kategória 3500 kg-ig, „C1” 3500kg-7500kg össztömegig, „C” 3500 kg felett. Speciális alkalmassági vizsga a megkülönböztető jelzések használatára nincs, de utasítások a különleges gépjárművezetők számára vannak. Ausztriában és Németország egyes tartományaiban alkalmazott az ún. „tűzoltó jogosítvány”, amely – feltételekhez kötve – akár 7,5 t-ig lehetővé teszi a tűzoltó gépjárművek vezetését B kategóriás jogosítvánnyal.

Az, hogy a tűzoltó gépjárműveket szolgáltatási, vállalkozási tevékenységre használhatják-e az önkéntes tűzoltóságok, szorosan kapcsolódik ahhoz, hogy az önkormányzatok részére végeznek-e szolgáltatást? Ezt tükrözik a válaszok is. Kivételnek számít Németország és Ausztria, ahol a vállalkozás általában tilos, de a szolgáltatás az önkormányzatok számára megengedett. Ennek ellenére, ezzel egyik fél sem él szívesen, hiszen a piaci szférába való beavatkozást jelenthet.

Végezhetnek vállalkozást és végeznek szolgáltatást az önkormányzatok számára Szlovákia, Horvátország és Szerbia önkéntes tűzoltói. Talán nem csodálkozhatunk ezen, annak ismeretében, hogy ezen országokban az önkéntes tűzoltóságok az önkormányzatok fenntartói támogatásából, vagy éppen adományaiból működnek a hétköznapiak során.

A tűzoltó gépjárművek és szakfelszerelések vizsgálata a válaszadók szerint alapvetően kettő szemponttól függ. Németországban például a laktanya mérete, járművek száma, szakfelszerelések jellege dönti el, hogy a tűzoltóság maga, vagy külső vállalkozó végzi az időszakos felülvizsgálatokat. A többi országban a szakfelszerelések felülvizsgálatát a tűzoltóság, Szlovákiában és Franciaországban a gépjárművek felülvizsgálatát tanúsított szolgáltatók végzik. [47]

2.3 Az ÖTE-ek tűzoltási és műszaki mentési feladatokba történő bevonásának vizsgálata

2.3.1 Az önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységének szabályozása

Jogszabályok és általános szakmai belső szabályozók

1. 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról. A törvény definiálja a *civil szervezet* fogalmát és egyértelműen ide sorolja a Magyarországon nyilvántartásba vett *egyesületet*. Az egyesület a létesítő okiratában meghatározott cél megvalósítása érdekében vagyonaival önállóan gazdálkodik. [5, 2. §. 6.]

2. 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről. A törvény azért érdemel említést a szabályozói körben, mivel a hatálya kiterjed az önkéntes, illetve létesítményi tűzoltóként végzett tevékenységre. [62, 1. §. (1) b)]

3. 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról. [4] A törvényt a Katasztrófavédelmi tv. módosította, hatályon kívül helyezve egyúttal az önkéntes tűzoltó egyesületekről szóló 2008. évi XXXIII. törvényt. A Ttv. meghatározása szerint jelenleg: *önkéntes tűzoltó egyesület: a tűz megelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő vagy részt vevő olyan egyesület, amely alapszabályában ezt tevékenysége céljaként rögzítette.* [4. 1. § r)]

Mérföldkőnek tekinthető a Ttv. 2013. évi módosítása, melynek révén a törvény 33. §-a megkülönbözteti az önkéntes tűzoltó egyesületekkel kapcsolatos részletes szabályokat, így különösen: [37, 33. §]

A közreműködő önkéntes tűzoltó egyesület. A közreműködő önkéntes tűzoltó egyesület szaktevékenysége során a tűzoltási és műszaki mentési tevékenység körében

a) az általa észlelt segélykérést továbbítja a hivatásos tűzoltósághoz vagy az önkormányzati tűzoltósághoz,

b) a hivatásos tűzoltóság vagy önkormányzati tűzoltóság helyszínre érkezéséig minden tőle elvárhatót megtesz a tűz továbbterjedésének megakadályozására, a tűz oltására, a sérült vagy egyébként veszélyben lévő személyek részére történő segítségnyújtásra, a balesetek megelőzésére,

c) az eseményt észleelőket a helyszínen maradásra, a helyszínen tartózkodókat az általános segítségnyújtási kötelezettség körében a segítségnyújtásban való közreműködésre kérheti fel,

d) a hivatásos tűzoltóság vagy önkormányzati tűzoltóság helyszínre érkezését követően a tűz oltásában, illetve a műszaki mentésben a tűzoltás vezető intézkedésének megfelelően működik közre. [63]

A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület. Kiemelkedő jelentőségű, hogy a Ttv. bevezette a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület fogalmát: a vállalt tevékenységi területen a hivatásos katasztrófavédelmi szervvel kötött megállapodás alapján tűzoltási, műszaki mentési feladatokat végző egyesület. A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője jóváhagyásával a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjével kötött megállapodás alapján a vállalt tevékenységi területen önállóan végez tűzoltási, műszaki mentési feladatokat. A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesülettel kötött együttműködési megállapodásban az önállóan ellátott szaktevékenység ellátásának módjáról külön kell rendelkezni. [63]

A Ttv. hivatkozott szakaszai számos előremutató rendelkezést tartalmaznak a hivatásos katasztrófavédelmi szervek és az önkéntes tűzoltó egyesületek szakmai együttműködése, az egyesületek szakmai és gazdasági támogatása tekintetében. Továbbra is rendezetlen marad, hogy a jogalkotó kénytelen jogállása szerint „civil” szervezetként kezelni az ÖTE-t. [62]

4. 239/2011. (XI. 18.) Korm. rendelet az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságokra, fenntartásához valamint a hivatásos tűzoltóság, önkormányzati tűzoltóság és önkéntes tűzoltó egyesület való hozzájárulásra vonatkozó szabályokról. A rendelet 33-34. §-a tartalmazza az önkéntes tűzoltó egyesületekkel kapcsolatos részletes szabályokat, így különösen a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásához történő települési önkormányzati hozzájárulás, támogatás mértékét, a felhasználás céljait, az ennek biztosítására irányuló megállapodás tartalmát. [6, 33-34. §]

5. 4/2015. (VI. 25.) BM OKF utasítás az önkormányzati tűzoltóságok, az önkéntes tűzoltó egyesületek, valamint az önkéntes mentőszervezetek költségvetési támogatásának szabályozásáról. [61] Az utasítás rögzíti egyebek között, hogy a BM OKF az önkéntes tűzoltó egyesületek támogatását:

a) a helyi szervei technikaeszköz-állományának átszervezése során vagy a rendszerből kivonással felszabaduló gépjárművekre, eszközökre, felszerelésekre, valamint

b) a Belügyminisztérium fejezetében, a fejezeti kezelésű előirányzatok között részükre biztosított költségvetési támogatás terhére, annak felhasználására irányuló pályázat kiírása, valamint egyedi elbírálás útján valósítja meg.

A pályázatok szakmai előkészítésben közreműködőként a Magyar Tűzoltó Szövetség is részt vehet. A pályázatok lebonyolításában konkrét feladatokat határoz meg a katasztrófavédelem területi és helyi szervei részére egyaránt.

6. *A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 2/2013. (V. 17.) számú utasítása az önkéntes tűzoltó egyesületek támogatásának, tűzoltó szakmai irányításának és felügyeletének katasztrófavédelmi feladatairól.* [65] Az Utasítás jó példája annak a szándéknak, hogy a szakmai részletek megjelenítése a „rugalmatlan” jogszabályok helyett, a gyakorlati tapasztalatok gyors lekövetésére alkalmas szakirányítói utasításban, intézkedésben jelenjenek meg. Az Utasítás rendelkezik elsősorban:

- Az ÖTE-k jogállásáról, szerepéről és a végezhető szakmai tevékenység köréről.
- Az ÖTE-k munkájának segítéséről (HTP, MTSZ, stb.).
- Az egyenruházat, igazolvány és a megkülönböztető jelzés használatáról.
- A pályázati lehetőségek igénybevételének szabályairól.
- Az ÖTE szakmai felügyeletéről, tevékenységének értékeléséről a hivatásos katasztrófavédelmi szervek által.
- A közös szakmai munka, a pályázati támogatás alapvető feltételét képező az ÖTE és a HTP közötti Együttműködési Megállapodásról. Az Utasítás melléklete tartalmazza a megállapodás minta dokumentumait.
- Az együttműködési megállapodás kategóriáját az ÖTE rendelkezésre álló erő- eszköz állománya határozza meg.
 - o I. kategória: az ÖTE rendelkezik megkülönböztető jelzéssel ellátott tűzoltó gépjárművel és szaktevékenységét rendszeresített, bevizsgált szakfelszerelésekkel látja el.
 - o II. kategória: az ÖTE rendelkezik tűzoltó gépjárművel, vagy olyan megkülönböztető jelzés nélküli gépjárművel, ami alkalmas tűzoltáshoz és műszaki-mentéshez szükséges szakfelszerelések, oltóanyag, tűzoltó személyzet szállítására, illetve a szaktevékenységét nem rendszeresített és bevizsgált szakfelszerelésekkel látja el.
 - o III. kategória: az ÖTE tűzoltó gépjárművel és a II. kategóriának megfelelő gépjárművel nem rendelkezik és a szaktevékenységét nem rendszeresített és bevizsgált szakfelszerelésekkel látja el.

- o IV. kategória: az ÖTE szaktevékenységet nem végez, ifjúságnevelő és hagyományörző tevékenységét aktívan látja el.
- Az ÖTE Pajzs rendszeren keresztül történő értesítését a vállalt tevékenységi területén, tűzoltói beavatkozást igénylő eseményről.
- Az SMS értesítés tartalmát, így a káreset címét, az esemény rövid leírását, a riasztási fokozatot, a riasztott egységek hívónevét. [65]

Az utasítást időközben az azonos tárgyú 7/2018. (VIII. 23.) BM OKF utasítás helyezte hatályon kívül. A lényegi változás, hogy immár I-III. kategóriába sorolja az EMŰ-eket, melyek kötelező újrakötése jelenleg is folyamatban van.

Kijelenthető, hogy az önkéntes tűzoltó egyesületekkel kapcsolatos szabályozás alapjaiban nem tér el az elmúlt évek gyakorlatától, ugyanakkor beépíti és egyúttal országos szinten is kiterjeszti azokat a jól bevált elemeket (együtműködés a feladatvállalásra, automatikus SMS értesítés) [66], amelyeket korábban, már 2004-ben a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság kidolgozott és alkalmazott. [21] Jóval továbblép ugyanakkor az egységesítés (egyenruházat, igazolvány, stb.) tekintetében, a támogatás igénybevételenek, a védőfelszerelés, kötelező élet- és balesetbiztosítás vonatkozásában, mutatva ezzel a további szakmai fejlesztés igényét és szándékát.

A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületekre vonatkozó különös szabályok

1. A *BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 2/2014. (I. 17.) számú utasítása a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület (önkéntes tűzoltóság) tevékenységéről.* [67]

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerv vezetője (katasztrófavédelmi igazgató) tűzoltási és műszaki mentési feladatok önálló ellátására megállapodást köthet az önkéntes tűzoltó egyesülettel az általa vállalt területen, ha:

- teljesíti a rendszerbeállító gyakorlatot;
- a működési terület szerinti hivatásos tűzoltósággal I. kategóriájú együtműködési megállapodással rendelkezik;
- vállalja az éves minimális készenléti óraszámot;
- az önálló beavatkozási tevékenység két kategóriában végezhető:
 - a) beavatkozó I. : a vállalt éves minimális készenléti óraszám 4500 óra
 - b) beavatkozó II.: a vállalt éves minimális készenléti óraszám 3000 óra

- a vállalt készenléti időszakban a készenlétben tartott tűzoltó gépjármű és legalább 4 fő beavatkozó önkéntes tűzoltó vonultatásáról gondoskodik (a vonuló állomány tagjai közül legalább 1 fő rendelkezzen tűzoltás vezetésre jogosító végzettséggel és a gépjármű vezetője rendelkezzen érvényes PAV-I vizsgával és az adott tűzoltó gépjárműre érvényes kezelői típusvizsgával);
- rendelkezik az előírt minimum egyéni védőeszközökkel és szakfelszerelésekkel.

2. A 3/2015. (VI. 8.) BM OKF utasítás a tűzoltóságok Szerelési Szabályzatáról [68]

Az utasítás hatálya a hivatásos katasztrófavédelmi szervekre és a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 3. §-ában meghatározott tűzoltóságra terjed ki, vagyis a hivatásos tűzoltóság, az önkormányzati tűzoltóság, a létesítményi tűzoltóság mellett a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületre is. Ezzel a normaalkotó a beavatkozó ÖTE-ket, egyben a velük szemben támasztott követelményeket is magasabb szintre emeli.

3. A 3/2014. BM OKF Intézkedés a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületek (önkéntes tűzoltóságok) tevékenységét támogató mentori rendszerről beavatkozó egyesületek tevékenységének támogatására, szakmai, szervezési feladatainak segítésére a BM OKF mentorálási rendszert vezetett be. A mentorok a hivatásos katasztrófavédelmi állományban szolgálatot teljesítő tűzoltók, akik az ÖTE állományában, vagy külső segítőként működve támogatják a szakmai tevékenységet, tanácsaikkal, illetve aktív közreműködéssel. Fontos a kapcsolattartó szerepük az ÖTE és a vele együttműködési megállapodást kötő hivatásos tűzoltó-parancsnokság között. [63]

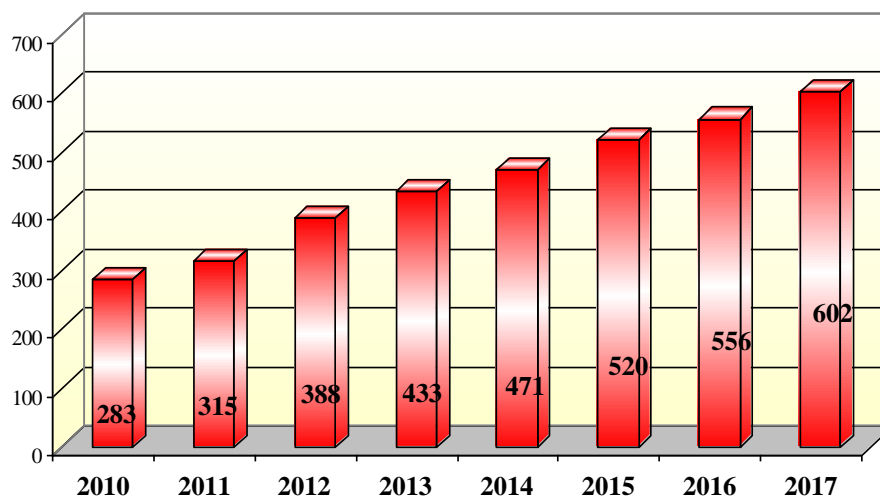
2.3.2 A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületeket érintő szabályozás gyakorlati megvalósulásának elemzése

Az együttműködési megállapodások helyzete

Azon önkéntes tűzoltó egyesületek, amelyek tűzoltási, műszaki mentési szaktevékenységet végeznek, rendelkeznek a munkájukat irányító és felügyelő hivatásos tűzoltósággal kötött együttműködési megállapodással.

A megállapodások száma az elmúlt években folyamatosan nőtt: 2010-ben 283, 2011-ben 315, 2012-ben 388, 2013-ban 435, 2014-ben 471, 2015-ben 520, 2016-ban 556, 2017-re pedig 602-re emelkedett. [63]

Együtműködési megállapodások száma

23. ábra: HTP-ÖTE együttműködési megállapodások száma,

Forrás: BM OKF adatbázis

Az ÖTE-k HTP-vel kötött együttműködési szerződéseinek ÖTE kategóriánkénti változását az alábbi táblázat szemlélteti.

Év	I. kategória	II. kategória	III. kategória	IV. kategória
2013	58	289	88	-
2014	65	299	91	16
2015	82	307	93	38
2016	104	313	109	30
2017	112	332	119	39

4. táblázat: Együtműködési megállapodások mennyisége ÖTE kategóriánként

Készítette a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

A fenti táblázat az önkéntes tűzoltó mozgalom öröndetes élénkülését mutatja. Az 602 együttműködő egyesületen felül 60 működő ÖTE-ről van tudomása a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknek, akik nem kötöttek együttműködési megállapodást. Valamennyi kategóriában növekedés tapasztalható, ennek egyik oka, hogy az ÖTE-k törekednek a magasabb kategória elérésére.

2017. év folyamán öt ÖTE kérte a magasabb, I. kategóriába sorolását. Ők a megelőző időszak készenlét ellátási tapasztalatainak birtokában döntöttek a magasabb készenlét kategória vállalásáról.

2017. február 1-től egy ÖTE kiképzett létszám csökkenése (tartósan beteg gépjárművezető) miatt az alacsonyabb, II. kategóriába lépett vissza. [63]

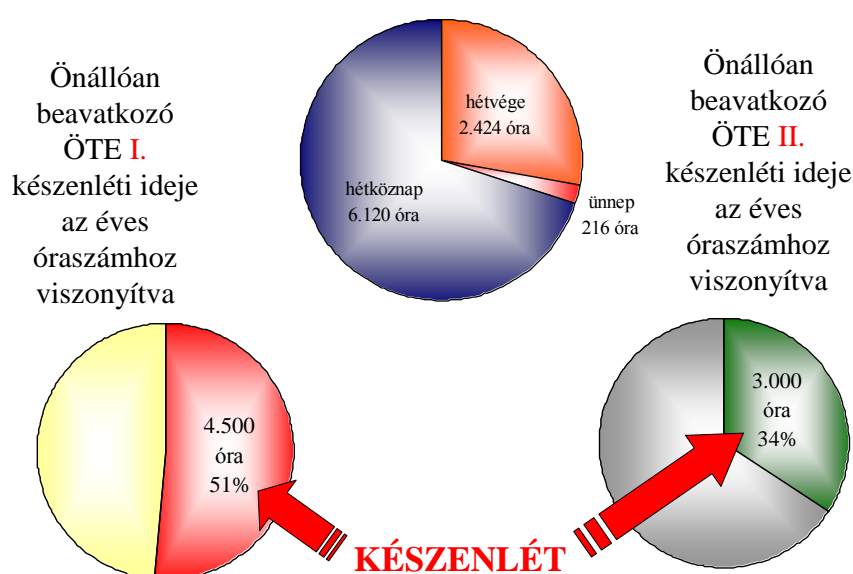
2017-ben újabb 8, 2018-ban további 3 beavatkozó ÖTE (a továbbiakban ÖT) indult el és végez önálló tevékenységet a vállalt területén, 1 ÖT beszüntette működését. Ezzel összességében 39-ről 48-ra nőtt az ÖT-k száma, ami jelentősen hozzájárul a mentő tűzvédelmi lefedettség javításához. Az ÖT-k 141 településen és Budapest 4 kerületében látnak el mentő tűzvédelmi feladatokat, ahol összesen a 4.129 km²-es területén több mint 641 ezer lakos él. [63] Az együttműködési megállapodások jelenlegi szabályozása, gyakorlata sajátos helyzetet idéz elő. A 2/2014. (I. 17.) számú BM OKF utasítás [67] értelmében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerv vezetője az önkéntes tűzoltó egyesülettel az általa vállalt területen tűzoltási és műszaki mentési feladatok önálló ellátására megállapodást köt. A megállapodás egyik feltétele, hogy az ÖTE meghatározott I. kategóriájú együttműködési megállapodással [62] rendelkezzen a működési terület szerinti HTP-vel.

Jelenleg a fővárosi, megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok *illetékességi* területe a közigazgatási területhez igazodik, míg a *működési* terület a mentő védelem diszlokációjához került szabályozásra. Így előfordul, hogy az előírt I. kategóriájú együttműködési megállapodást megkötő, a működési terület szerinti HTP nem az önálló beavatkozó feladatok ellátására megállapodást kötésére jogosult megyei igazgatóság szervezetébe tartozik. Ez a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság Pest megyei működési területén készenlétet ellátó négy ÖT esetén van így. Az ÖT ilyen módon kettős irányítás és felügyelet alá kerül, az ellenőrzésére is mindkét igazgatóság jogosult és kötelezett. Megállapítható, hogy az illetékességi terület szerinti igazgatóság szerepe a formálisabb, hiszen a napi együttműködés, riasztás, közös káreseti munka, gyakorlatok végrehajtása a működési terület szerinti igazgatóság műveletirányítási ügyeletével és helyi szerveivel történik. Az illetékességi terület igazgatósága az éves rendszerbeállító gyakorlatokat szervezi, illetve különböző területeken ellenőrzést végez. A helyzet feloldását a két BM OKF utasítás harmonizálása jelentené, javaslatom szerint a működési terület szerinti katasztrófavédelmi igazgatóságot ruházva fel az önálló beavatkozásra jogosító EMÜ megkötésének jogával. Az általános ÖTE EMÜ kötési gyakorlattal kapcsolatos további javaslat, hogy azt a katasztrófavédelem részéről ne a HTP kösse meg az önálló jogi személyiséggel rendelkező ÖTE-vel, hanem az ugyancsak önálló jogi személynek minősülő igazgatóság. [63]

A készenlét és a beavatkozási mutatók. Az önálló beavatkozás alapvető feltétele a készenlét vállalása, melynek során az ÖT a műveletirányítási ügyelet számára riasztható egységként jelenik meg a PAJZS rendszerben.

Ezzel az ÖT-k a tevékenységükkel az állampolgároknak nyújtott gyorsabb segítségén kívül, csökkentik a hivatásos tűzoltóságok vonulási terheit.

A kezdeti tapasztalatok alapján a BM OKF az önálló beavatkozási jog kiterjesztése érdekében egy új beavatkozó kategóriát hozott létre, mellyel tovább növeli a mentő tűzvédelem hatékonyságát. [66] Az új beavatkozási kategóriában a vállalt készenléti idő csökkent évi 4500 óráról, 3000 órára, így több egyesület képes ellátni az önálló beavatkozást. [63]

24. ábra: A vállalt készenléti idő viszonyítása az éves óraszámhoz. Forrás: BM OKF adatbázis

A jelenlegi, módosított követelményrendszer további előnye az előírt külön nappali és külön éjszakai készenléti idő megszüntetése. Ahhoz, hogy az előírt készenlétet teljesíteni tudják a beavatkozó egyesületek, nem elegendő csak éjszakai időt vállalni, mindenképp szükséges a nappali idő vállalása is. Az eddigi tapasztalatok is azt mutatják, hogy a nappali és az éjszakai időszakban eltöltött készenlét fele-fele arányban oszlik meg, ezért nincs szükség a két időszakban kötelezően eltöltött idő meghatározására, elegendő csak az összes éves óraszámot előírni. A módosítással egyszerűsödik az adminisztrációs és az ellenőrzési tevékenység is. [26] Az új beavatkozó II. kategória bevezetése óta még több ÖTE kapott önálló beavatkozási jogosultságot. 2017-ben beavatkozó I. kategóriában 26, beavatkozó II. kategóriában 20, míg 2018-ban beavatkozó I. kategóriában 26, beavatkozó II. kategóriában 22 ÖTE vállalta a részükre előírt éves minimális készenléti óraszámokat. [63]

A készenlétben töltött idő nagyságát a rendelkezésre álló tűzoltás-vezető, gépjárművezető, beavatkozó létszám alapvetően befolyásolja.

Az ezeket érintő negatív változások például betegség, elköltözés, az ÖTE tagság megszűnése, csökkentik a magasabb készenléti idő teljesítésének a lehetőségét, ugyanis a kiesők pótlása nem mindenütt valósítható meg gyorsan (alkalmas tag megtalálása, szükséges képzettség megszerzése).

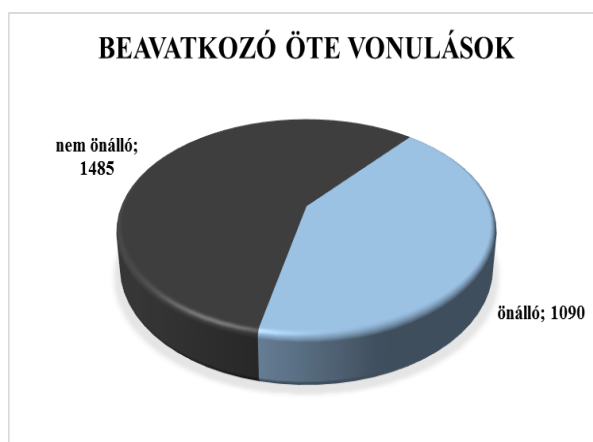
2017. évben minden ÖT eleget tett az előírt minimális készenléti időnek. A 4.500 órát vállalók átlagban az eltelt idő 74 %-át (előírt 51 %), a 3.000 órát vállalók átlagban az eltelt idő 40 %-át (előírt 34 %) teljesítették. [63]

Beavatkozási tevékenység. A hivatásos, önkormányzati, létesítményi tűzoltóságok és az ÖTE-k 2017. évben összesen 77.965 esetben vonultak káreseményhez, ami jelentős mértékű (23 %) emelkedést jelent az előző évi adatokhoz képest. Az ÖTE-k tevékenységének fontos mutatója az éves vonulások száma is, ami a 2011. évi 2.460 esetszámról 2017-ben 7.711-re nőtt. [63]

25. ábra: Az ÖTE-k vonulási számának megoszlása 2017-ben. Forrás: BM OKF adatbázis

Az ÖTE-k a tavalyi évi káresemények 10 %-nál működtek közre. Ez az arány az előző évekhez képest folyamatosan nőtt.

26. ábra: Az ÖT-k vonulási számának megoszlása 2017-ben. Forrás: BM OKF adatbázis

A beavatkozó ÖTE-k 2.575 esetben vonultak káreseményhez, ebből a káreset felszámolását 1.090 esetről végezték önállóan.

A vállalt- és valós riasztási idők összehasonlításakor megállapítható, hogy az ÖT-k a vállalt riasztási időnél lényegesen előbb megkezdik a vonulást. Átlagot tekintve a vállalt riasztási idő 11.57 perc, míg a valós riasztási idő 4.55 perc. Ezzel a tervezési értékhez képest átlagosan 7 perccel hamarabb kezdődött meg a beavatkozás az általuk védett területen, ami a prognosztizálthoz képest további hatékonyság növekedést eredményezett.

Figyelemre méltó, hogy míg 2015. év vonulásaiból a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatósággal együttműködési megállapodást kötött 19 ÖTE 627 vonulást teljesített, ebből 207 önálló beavatkozás volt [70], addig 2017-ben 23 ÖTE 841-et vonult 201 önálló beavatkozás mellett.

2017-ben 30.877 eseményről összesen 177.122 db értesítést kaptak az ÖTE-k. 7.711 eseményhez vonultak – az értesített események 25 %-a -, ami 8.326 szermozgást jelentett. [63]

Az SMS alapú riasztási rendszerben egyesületenként 6 telefonszámra kapnak értesítést. Ez jelentős támogatást nyújt az ÖTE tagok értesítésében, és így rövidül az ÖTE-k reagálási ideje is. Az ÖTE-k a saját értesítési telefonszámukat a Katasztrófavédelmi Adatszolgáltató Programban (a továbbiakban: KAP) folyamatosan - akár naponta is - frissíthetik, változtathatják.

A beavatkozó tevékenységet vállaló ÖT-k riasztását csak a rádió-kommunikációs csatornák biztosításával lehet végrehajtani. Tekintettel arra, hogy az ÖT-nél nincs állandó ügyelet, ezért a megfelelő és állandó kommunikáció elsősorban –a lefedettségétől függően- az Egységes Digitális Rádiórendszeren (a továbbiakban: EDR) keresztül valósul meg.

Esetükben nem elegendő az SMS értesítés, annak bizonytalansági tényezői miatt (megérkezés, észlelés, pontos átvitel, stb.) ezt mindig ki kell egészíteni EDR kommunikációval is, például: riasztás leadása, nyugtázás. Az EDR rádió a riasztási közlemények késedelem nélküli átadása mellett biztosítja a kárhelyszíni kommunikációt, a hivatásos tűzoltó egységekkel is.

Elengedhetetlen, hogy a riasztást elrendelő szervezet megfelelő információval rendelkezzen az adott ÖTE-ről (riaszthatóság, erő-, eszköz állomány, stb.), illetve az ÖTE riasztásával egy időben a HTP értesüljön az eseményről. Ezt a korszerű, folyamatos fejlesztés alatt álló riasztási, káreseti kommunikációs és adatszolgáltató rendszerek (KAP Online, PAJZS, stb. hivatottak biztosítani. [63]

Az ÖTE a Katasztrófavédelmi Adatszolgáltató Programban (KAP) „rádióon riasztható” állapotra állítja a riasztható szert, vagy „nem riasztható” állapotot jelöl meg, amit a műveletirányítási ügyelet azonnal lát. Ennek megfelelően EDR-en riasztható az ÖTE „mobil ügyeletese”, a HTP értesítése mellett. Az ÖTE-n belül a vonuló állomány riasztása saját rendszeren történik (SMS, telefon, személyi hívó, stb.)

Az ÖTE-k egységes irányításához elengedhetetlen a naprakész információ megléte a személyi- erő- és eszköz állományról. Az ÖTE-k KAP hozzáférést igényelhetnek, illetve az adatbázisban az ÖTE gépjárművek szerepelnek. Az ÖTE vonulás esetén önmaga, vagy a HTP tölti ki a Szer adatlapokat, ami alapján visszakereshetők egy-egy ÖTE vonulási adatai. Egységes, elektronikus, dinamikus adatbázissal a hivatásos szervek naprakész információval rendelkeznének, míg az önkéntesek hatékony segítséget kapnak a tagság és az eszközök nyilvántartásához. Az ÖTE-k és köztük a beavatkozó ÖTE-k integrálása az egységes riasztási és döntéstámogatási rendszerbe, valamint a KAP-ba, az önkéntes tűzoltók tevékenységének hatékonyságának növelése mellett, a szerepük, jelentőségük elismerését is jelenti egyben. [63]

Képesítések, képzés, gyakorlatok. Az önálló beavatkozás alapvető feltétele, hogy az ÖTE rendelkezik-e a káreset felszámolásához szükséges eszköz állománnyal, illetve az arra vonatkozó képesítéssel. A tűzoltó egyesületek szaktevékenységet végző tagjai számára olyan képzést kell szervezni, mely biztosítja számukra a szakmai kompetenciák megszerzését. Ezért szükséges egységesen meghatározni minden, a tűzoltásban, műszaki mentésekben részt vevő személy számára a szakmai követelményeket. [71]

Az ÖT esetében annak a feltétele, hogy az egyesület tagja káresetnél önálló beavatkozásban részt vehessen beosztott tűzoltóként, a 40 órás tűzoltó alaptanfolyami végzettség és 5 év ÖTE tagság, továbbá személyes részvétele a rendszerbeállító gyakorlaton.

Az önkéntes tűzoltóság működésének egyik feltétele, hogy a mindenkori készenlét vállaló tagok közül, legalább 1 fő tűzoltás-vezetői jogosultsággal rendelkezzen. A képesítés megszerzését a beavatkozási állomány számára kétféle képzési program biztosítja. A tűzoltásvezető tanfolyam elvégzése után, a sikeres vizsgázók jogosulttá válnak az önkéntes tűzoltóságnál az önálló beavatkozások irányítására tűzoltás-vezetői jogkörrel.

Önkéntes tűzoltásvezető I. tanfolyam: bemeneti feltétele: a tűzoltó szakképesítés megléte, valamint 5 év ÖTE, vagy 3 év HTP, ÖTP, főfoglalkozású LTP gyakorlat. A tanfolyam ideje 36 óra + vizsga. [60]

Önkéntes tűzoltásvezető II. tanfolyam bemeneti feltétele: a tűzoltó alaptanfolyam megléte, valamint az 5 év ÖTP, LTP, ÖTE gyakorlat. A tanfolyam ideje 144 óra + vizsga.

Fontos kiemelni a tűzoltó-technika kezelői képzéseket, amelyek többek között a tűzoltó gépjárműfecskenők, a benzinmotoros láncfűrész, korongos forgótárcsás vágóberendezés, hidraulikus mentőeszköz, pneumatikus emelő, tömítő párna készletek kezeléséhez szükségesek. A képzéseket a Katasztrófavédelmi Oktatási Központon kívül a megyei igazgatóságok is jogosultak szervezni, illetve lebonyolítani.

Tűzoltótechnika kezelői alaptanfolyam, és az ahhoz kötött gépkezelői képzések elvégzése előírás a létrás tűzoltó gépjárművek, tűzoltódaruk, illetve daruval felszerelt tűzoltó gépjárművek, 10 KVA és az feletti teljesítményű áramfejlesztők kezeléséhez.

A megkülönböztető jelzéssel ellátott tűzoltó gépjárművek vezetéséhez PAV-I. vizsga, a 3,5 t össztömeget meghaladó tehergépjárművek esetében „C” kategóriás jogosítvány szükséges.

Az önálló beavatkozás feltételeként az ÖTE-nek teljesíteni kell a rendszerbeállító gyakorlatot. A rendszerbeállító gyakorlat végrehajtásának feltétele, hogy az ÖTE I. kategóriájú együttműködési megállapodással rendelkezzen a működési terület szerinti HTP-vel. A rendszerbeállító gyakorlat az ÖTE székhelye szerint illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség (a továbbiakban: KvK) által szervezett és vezetett olyan tűzoltási és műszaki mentési ellenőrző gyakorlat melyből megállapítható az ÖTE állományának szakmai felkészültsége, eszközeinek, felszereléseinek bevethetősége, valamint a beavatkozást irányító személyek tűzoltás vezetési feladatok ellátására vonatkozó alkalmassága. [44]

A rendszerbeállító gyakorlatot az ÖTE székhelye szerint illetékes megyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóság (a továbbiakban: KI) ellenőrzi, értékeli és sikeres végrehajtását követően igazolást bocsát ki az ÖTE részére, melynek érvényességi ideje a kiállítástól számított 1 év.

A minősítés fenntartása érdekében, évente egy alkalommal az ÖTE köteles sikeresen végrehajtani a KvK által szervezett és vezetett minősítő gyakorlatot, melyet a KI ellenőrzi, értékeli. A minősítő gyakorlat végrehajtásának módszere megegyezik a rendszerbeállító gyakorlattal. A sikeres minősítő gyakorlatról a KI igazolást ad ki.

A fenti gyakorlatokat az ÖT résztvevő állománya az esetek túlnyomó részében 1 gépjárműfecskendővel, 1 teljes rajjal (6 fő) hajtja végre. [60] A feltételezett káresemény felszámolása érdekében alapvezeték- és sugárszerelés, táplálásszerelés szükséges, emellett a légzőkészülék használatának ismeretéről is meggyőződnek az ellenőrzők. Fontos vizsgálati szempont a tűzoltásvezető felkészültségének kontrolja.

Kívánatos, hogy az ÖT-k a minősítő gyakorlatok között bevonásra kerüljenek a hivatásos tűzoltóság által szervezett gyakorlatokba, tapasztalataik bővítése, rutinjuk fejlesztése érdekében. Elterjedt megoldás még, hogy az ÖT-k tagjai a HTP II-es fecskendőjén adnak alkalmanként szolgálatot, ami a személyes kapcsolatok építését is jól szolgálja.

A finanszírozás és a támogatások helyzete. Az ÖTE-k, köztük az ÖT-k tevékenységének finanszírozása a következő forrásokból valósul meg:

- települési önkormányzat támogatása,
- BM OKF pályázati támogatás,
- egyéb pályázatokon (például: Nemzeti Együttműködési Alap) elnyert támogatás,
- gazdálkodó szervezetek, magánszemélyek adományai,
- saját bevételek.

Az önkormányzati támogatás mértéke elsődlegesen az adott önkormányzat teherbíró képességén múlik, emellett fontos szerepe van az ÖTE tevékenysége megítélésének is. Ebben az ÖTE-nek meghatározó szerepe van. Nem csak a helyhatóság vezetőivel, hanem a lakossággal is szükséges jó, élő kapcsolat kialakítása. Mivel a legtöbb ÖTE a saját településén közösségépítő szerepet lát el, ez a gyakorlatban megvalósul.

Az önkormányzati támogatás mértéke átlagosan 1-3 millió Ft körül alakul, ami jelentős fejlesztést, beruházást nem tesz lehetővé. Láthatunk azonban jó példákat, amikor az önkormányzat akár szertár, vagy tűzoltólaktanya felépítését is vállalja.

Az adományok részaránya az éves bevételek között általában csekély, egyre több ÖTE számol be arról, hogy csökken az adakozókedv a gazdálkodó szervezetek részéről. A lakossági adományok jellemzően rendezvények (tűzoltó majális, bál) alkalmával kerülnek gyűjtésre.

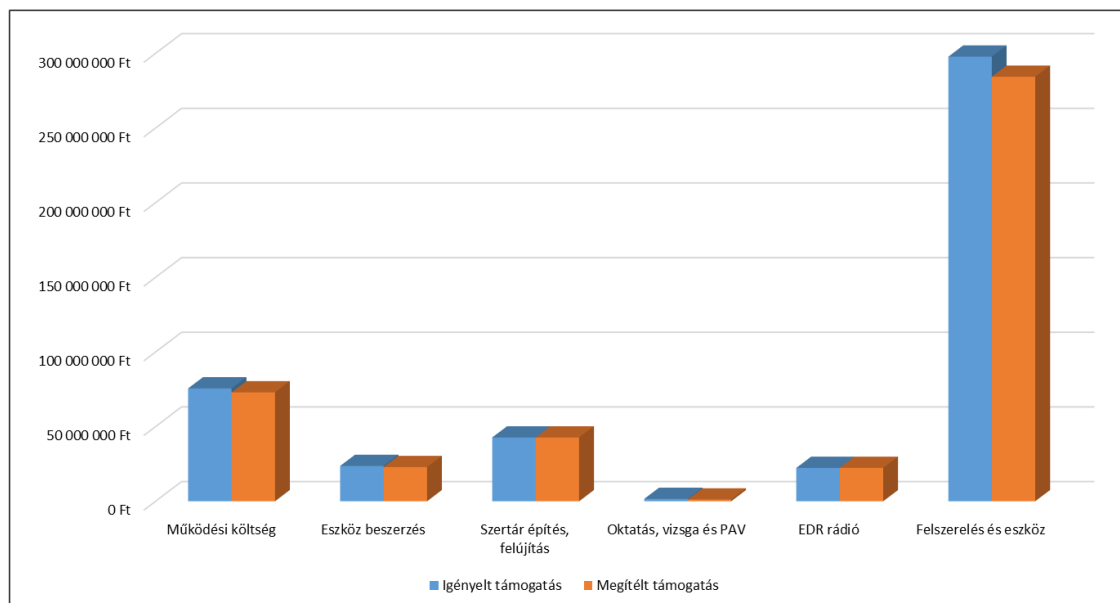
A saját bevételteremtésre nem minden ÖTE-nek van lehetősége, az ehhez optimális eszközök, járművek hiányában. A leggyakoribb vállalkozási tevékenységek a favágás, vízszállítás, ipari alpinista munkák. Egyes ÖTE-k kommunális szolgáltatást is vállalnak, például: útlocsolás, hótolás, amit az önkormányzat ellentételez. [63]

BM OKF által kiírt pályázat az egyik legkiszámíthatóbb forrás. Az önkéntes tűzoltó egyesületek és önkéntes mentőszervezetek együttes támogatására a Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről szóló 2017. évi C. törvény összesen 700 millió Ft-ot biztosított. A BM OKF döntése alapján a fenti keretösszezből 600 millió Ft az önkéntes tűzoltó egyesületek, míg 100 millió Ft az önkéntes mentőszervezetek pályázati és egyedi döntésen alapuló támogatására kerülhetett felhasználásra. Az ÖTE-k egy része mentőszervezetként is működik, ezáltal lehetősége van mindkét keretre pályázatot benyújtani.

2018. évben a BM OKF a Magyar Tűzoltó Szövetséggel közösen 442 millió Ft keretösszegű pályázatot írt ki az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzoltási, műszaki mentési, ifjúságnevelési és hagyományörző tevékenységéhez kapcsolódó működési és falhalmozási költségek finanszírozására, műszaki-technikai és informatikai fejlesztésére, valamint az önkéntes tűzoltók oktatásának támogatására. A fennmaradó 158 millió Ft támogatás egyedi elbírálás alapján adható, az önállóan beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületeknek, gépjármű felújításokra, szertárépítés támogatásokra.

A bíráló bizottság javaslata alapján 575 egyesület több pályázati kategóriában is részesülhetett támogatásban, átlagosan 661.844 Ft értékben. A 2018. évi pályázaton a legalacsonyabb támogatás összege 250.000 Ft, míg a legmagasabb 1.100.000 Ft volt.

A működési költségek, eszközbeszerzés és a szertárépítés, felújítás, bővítés pénzbeli támogatás (támogatási előleg és/vagy elszámolást követő utófinanszírozás), míg az oktatás, PAV vizsgáztatás, az EDR rádió, a védőeszköz, a tűzoltó technikai eszköz, a szívó- és nyomóoldali szakfelszerelések, valamint a kéziszerszámok és egyéb szakfelszerelések központi lebonyolítással, természetbeni támogatás formájában valósul meg.

27. ábra: Pályázati kategóriák megoszlása 2018-ban, forrás: BM OKF adatbázis

Az oktatásokkal és PÁV vizsgákkal kapcsolatos vizsgadíjak fedezete is biztosításra került. Az oktatások a területi szervek és a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ koordinálásával folyamatosan zajlanak.

Egyedi támogatás alapján 2018-ban – 2017-hoz hasonlóan - újabb 4 db Steyr-Bronto TLF 2000, a hivatásos tűzoltóságok használatából kivont gépjárműfecskendő felújítása valósult meg az ÖTE-k 2018. évi támogatásának terhére. Az elosztásuknál elsődleges szempont volt a már működő beavatkozó ÖT-k meglévő, a jelenleginél korszerűbb gépjárműveinek cseréje, valamint az olyan ÖTE gépjármű támogatása, mely fehér folton van és tervezi az önálló beavatkozást. [63]

4. kép: BM OKF által központi forrásból felújított gépjárműfecskendők ünnepélyes átadása beavatkozó ÖTE-k részére

Forrás: www.katasztrofavedelem.hu

Az önkéntes tűzoltó egyesületek támogatására rendelkezésre álló 2018. évi keretösszezből a BM OKF külön támogatást biztosít azon egyesületek részére, melyek önálló beavatkozó tevékenység végzését vállalják.

Az önálló beavatkozást végző ÖT-k részére a BM OKF által egyedi döntés alapján havonta, előleg formájában biztosított támogatás az alábbiak szerint használható fel:

- működési célú kifizetések, valamint
- beruházási, felújítási célú kifizetések.

A támogatás mértéke az ÖTE által vállalt éves készenléti óraszám függvénye.

A jelenlegi szabályok értelmében az évi 3.000 óra készenlétet vállaló ÖTE-k (22) havi 100.000 Ft, míg az évi 4.500 óra készenlétet vállaló ÖTE-k (26 db) havi 170.000 Ft támogatásban részesülnek.

Az önállóan beavatkozó ÖTE-k támogatására elkülönített 2018. évi keretösszeg 90 millió Ft volt. Annak érdekében, hogy az önállóan beavatkozó ÖTE-k folyamatos működése biztosított legyen, az éves keretösszeg nem a naptári év szerint, hanem tárgyév április 1. és tárgyévet követő év március 31. között kerül folyósításra. A havi támogatások részletes felhasználásról az egyesületek negyedévente beszámolnak az együttműködés szerinti katasztrófavédelmi igazgatóság felé.

Összességében elmondható, hogy az ÖTE-k működési és fejlesztési forrásai heterogén képet mutatnak. Sok ÖTE küzd pénzügyi gondokkal. Ebben a helyzetben kiszámítható bevételnek számít az ÖT-k részére a BM OKF által nyújtott, a vállalt készenléti időnek megfelelő normatív támogatás. Több, jelenleg I. kategóriába sorolt közreműködő ÖTE számára jelent vonzó perspektívát a normatív támogatás, a készenléti vállalásával, az ÖT-vé válás által. Célszerűnek tartom ezen törekvések helyi és központi támogatását, felkarolását. [63]

2.4 Részkövetkeztetések – 2 fejezet

Az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzvédelmi tevékenységbe történő bevonásával kapcsolatosan végzett nemzetközi felmérés következtetési az alábbiakban összegezhetők:

Kérdőíves kutatásom során a válaszokat kiértékelve számos tapasztalatot szereztem a válaszadó országok tűzvédelmének részleteiről. Emellett a válaszok összehasonlítása további elemzéseket tett lehetővé.

A szabályozási környezet vizsgálata a választ adó országokban erősen heterogén gyakorlatra mutatott rá. Számos szempont determinálja az önkéntes tűzoltóügy helyzetét, a közjogi berendezkedéstől, a tűzoltósági szervezeti rendszeren át, a helyi kezdeményezések jelentőségéig, csak hogy a legfontosabbakat említsem. Általános szabályok láthatóan nincsenek, de vannak olyan elemek, amelyek tapasztalatcsere útján, esetleg a CTIF Önkéntes Tűzoltóságok Munkabizottsága révén széles körűen megismertethetők, azok alkalmazása, továbbfejlesztése érdekében.

A szervezeti kérdésekre adott válaszok arra világítanak rá, hogy számos hasonlóság mellett többféle eltérő gyakorlatot alkalmaznak az országok. Ezek egy része szorosan összefügg a nemzeti önkéntes mozgalom preferáltságával, nem különben a fejlettség szintjével.

Az önkéntes tűzoltóságoknak az országok tűzvédelmi rendszerében betöltött szerepe a következőkben összegezhető.

1. A lakosság mentő tűzvédelmi biztonsága érdekében első beavatkozóként alkalmasak arra, hogy rövid időn belül megkezdjék az életmentés szempontjából szükséges teendők ellátását; a tűzoltást, illetve műszaki mentést.
2. A nagyobb helyismeret révén pontos és szakszerű információkkal látják el már a tűzjelzés és vonulás időszakában is a hivatásos tűzoltóság egységeit; illetve kiérkezésük után a kárhelyen közreműködnek a tűzoltásban, műszaki mentésben, vagy egyéb módon segítik a hivatásos tűzoltó egységek tevékenységét.
3. Technikai eszközeik, megfelelő szakmai ismeretekkel rendelkező tagságuk révén a mentő tűzvédelemben való közreműködés mellett alkalmasak a tűzmelegelőzési tevékenységben való közreműködésre, valamint katasztrófavédelmi, környezet- és természetvédelmi, az ár- és belvíz elleni védekezési feladatok ellátásában.
4. Az önkéntes tűzoltó egyesületek működése gazdaságos. A tűzoltói feladatot ellátó egyesületi tagok tevékenységükért bér, illetve bérjellegű juttatásban nem részesülnek.
5. Az önkéntes tűzoltó egyesületek tradicionálisan közösségépítő tényezőként vesznek részt a helyi lakosság közösségi életében, így egyebek mellett jelentős szerepet vállalhatnak az ifjúság nevelésében.

Az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzoltási és műszaki mentési tevékenységbe való bevonásával kapcsolatban végzett kutatásaim alapján az alábbi következtetésekre jutottam:

A fentiekben végzett elemzésem alapján kijelenthető, hogy az ÖTE-k a vizsgált időszakban jelentős szerepet töltek be a mentő tűzvédelmi feladatok ellátásában. Mind a közreműködő, mind a beavatkozó ÖTE-k száma és aktivitása nőtt. A beavatkozó ÖT-k által védett területen jelentősen csökkent a kárfelszámolás megkezdésének ideje, illetve az önállóan felszámolt eseményeknél a hivatásos egységeknek nem kellett kivonulniuk. A közös beavatkozásoknál tervezhető, plusz erő-eszközt jelentettek a helyszínen, amit nem a hivatásos állományból kellett biztosítani.

2017-ben a hivatásos egységek vonulási költsége (1 fecskendő, 6 fő, 81 perc esemény idő, 15,6 km vonulási távolság) átlagosan 30.000 Ft/eset költséget jelentett.

Ezt figyelembe véve az ÖTE-k közel 8000 esemény felszámolásban való részvétele mintegy 240 millió Ft-os megtakarítást jelent katasztrófavédelem részére. Emellett megjelennek a gyorsabb kiérkezésből adódóan, az emberéletmentésnél és a károk minimalizálásánál jelentkező előnyök is.

A beavatkozó ÖT-k számának emelkedése tovább fogja növelni az ÖTE-k beavatkozási esetszámát és ezen belül az önállóan végrehajtott beavatkozások számát is. Így a korábban működő és a 2018-ban indult beavatkozó ÖTE-k működési támogatásának mintegy 14 millió Ft-os emelkedése megtérülő költségnek tekinthető.

Ahhoz, hogy a jelenlegi elégséges működésen túl, további fejlesztési eredményeket lehessen elérni, mindenképp szükség van az ÖT-k számára biztosított normatív állami támogatás megemelésére.

A támogatás megemelésén túl elengedhetetlen az ÖT-k szakmai fejlesztése és minél magasabb szintű bevonásuk a mentő tűzvédelembe. Ennek érdekében célszerű megvizsgálni az önálló beavatkozási felkészültségi szintet elérő ÖTE-k esetében az egyedileg szükséges támogatás lehetőségét az *önállóan beavatkozó* státusz elérése elősegítése érdekében. Különösen igaz ez a diszlokáció szempontjából ún. „fehér folton” működő ÖTE-k tekintetében.

A fenti, szakmai fejlesztésekhez elengedhetetlen a vonatkozó jogszabályok és belső normák módosítása is.

3. A TŰZOLTÓSZÖVETSÉG SZEREPE AZ ÖNKÉNTES TŰZOLTÓEGYESÜLETEK EREDMÉNYES FELADATELLÁTÁSÁNAK NÖVELÉSÉBEN

3.1 A Magyar Tűzoltó Szövetség szervezeti fejlődéstörténetének áttekintése

3.1.1 Az MTSZ szerepe a tűzvédelem fejlesztésében

A Magyar Tűzoltó Szövetség elődszervezete, a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség 1870-ben alakult meg. Európában úttörő módon először 1834-ben Aradon alakult önkéntes tűzoltó testület, Aradi Polgári Önkényes Tűzoltókar néven. [7, p. 171] A német tűzoltótestületek már a XIX. század közepén 1853-ban szövetségekké tömörültek. [48, p. 15] Magyarországon az önkéntes tűzoltó egyletek fejlődésében meghatározó volt gróf Széchenyi Ödön munkássága. Rösch Frigyes a soproni önkéntes tűzoltó egylet parancsnoka 1870-ben tett javaslatot országos tűzoltószövetség megalakítására. [49, p. 11] Az MOTSZ alapításától 1945-ben történt megszüntetéséig a hazai tűzoltó társadalom integrálásán tevékenykedett. A szervezet tagsága 17 és 7130(!) tűzoltó egylet, illetve tűzoltótestület között változott fennállása alatt.

5. kép: gróf Széchenyi Ödön és Rösch Frigyes, koruk meghatározó tűzoltó vezetői
Forrás: Védelem online www.vedelem.hu

Tevékenysége során számos eredményt ért el, többek között a jogalkotás terén, kezdeményezésére került kiadásra az első tűzvédelmi törvény, az 1936. évi X. törvénycikk. Emellett fontos szerepe volt a tűzoltó technikai fejlesztés, az egységes szolgálati szabályzat megalkotása, az oktatás és képzés, az egyenruházat egységesítése, elismerések alapítása és adományozása, és a tűzoltóversenyek rendezése terén is. [72]

Mintegy fél évszázados kényszerszünet után 1990-ben alakult újjá az országos szövetség, Magyar Tűzoltó Szövetség néven, magát az MOTSZ jogutódjának tekintve, s működik azóta is, megalakításának 150. évfordulójához közeledve. Az MTSZ szerepe napjainkban új értelmet nyer, az önkéntes tűzoltó mozgalom – kormányzat által is támogatott – erősödésével. A történelem során ismét lehetőség nyílik arra, hogy a tűzvédelem szereplőinek összefogásával, szakmai önkormányzatként képviselje a hazai tűzoltóügyet. Ehhez azonban nem elég az elhatározás, az MTSZ jelenlegi eszközrendszere, lehetőségei felülvizsgálatra és fejlesztésre szorulnak. Jelen dolgozat erre is javaslatot kíván tenni. [72]

A Magyar Tűzoltó Szövetség és elődszervezete, a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség történetének bemutatása nem öncélú, és különösen nem a terjedelem növelésére szolgál, sokkal inkább az eredmények, és azok elérésére tett erőfeszítések ismertetését kísérel meg.

Meglátásom szerint a Magyar Tűzoltó Szövetség ma ugyanúgy válaszút előtt áll, mint 1995-ben, amikor megalakulása 125. évfordulóját ünnepelte. A jubileumi kiadványban az akkori belügyminiszter a következőt írja köszöntőjében: *„Miközben meg akarjuk határozni az utat, amelyen a szűkös gazdasági feltételek között a tűzoltóságok működjenek, a várt biztonságot adva az embereknek, össze kell fognunk. Az állami szervezeteknek, az önkormányzatoknak, a tűzoltóknak és a polgároknak egyaránt. Ebben, mint egy és negyed százada, ma is meghatározó szerepe van a Magyar Tűzoltó Szövetségnek. Kívánom, hogy legyen hozzá erejük és kitartásuk.”* [8, p.3]

3.1.2 Az MTSZ történeti fejlődésének hatása az önkéntes tűzoltómozgalomra

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség története 1870-1945. Gróf Széchenyi Ödön 1862-ben angliai tanulmányútról hazatérve a Pesti Naplóban osztotta meg nézeteit *„A tűzoltó intézetek hasznosságáról”* címmel. Megállapítása, hogy az önkéntes tűzoltóság formája tökéletesen illik a hazai körülményekhez:

- az önkéntes tűzoltóság fenntartása összességében olcsóbb a hivatásos tűzoltóságnál;
- az önkéntes szervezetekben arányaiban több költség fordítható a tűzoltó eszközök fenntartására, mint a hivatásosoknál;
- az önkénteseket „nemes ambíció”, „lelki buzgalom” motiválja.

Másik fontos művében azon meggyőződéséről ír, hogy *„Ha hazánk fővárosában sikerülend egy önkénytes tűzoltó egyletet jelen mintáját létesíteni”,* az hatást gyakorol a vidéki hasonló egyletek megalakítására. [73]

Ne tekintsük Széchenyi elvei feladásának, sokkal inkább felismerésnek, hogy végül az ő nevéhez kötődik az ország első hivatásos tűzoltóságának megalakítása, 1870-ben, a fővárosban. Végül mégsem a fővárosból indul a tűzoltószövetség létrehozása iránti kezdeményezés. A korszak másik meghatározó személyisége Rösch Frigyes, aki 1866-ban alapítja meg a soproni önkéntes tűzoltó egyletet, és annak első főparancsnoka is egyben. Rösch linzi tapasztalatai alapján 1870-ben tett javaslatot országos tűzoltószövetség megalakítására. [8, p. 9]

A magyar nyelv értelmező szótára 1862-ben a szövetséget ekként definiálja: *”Általán, két vagy több, fél között bizonyos célra kötött egyesség. Különösen akár egyes személyek, akár egész testületek és államok egyesülése, viszonyos öszvetartás, és közös védelem, vagy támadás végett.”* [74]

Németországi példa alapján Rösch azt látta, hogy az ilyen jellegű szövetségek jelentős (lobbi)erőt képviselnek, így amennyiben a magyar tűzoltómozgalmat sikerre akarják vinni, egy ilyen szervezkedés léte, mondhatni, *elengedhetetlen*.

A soproniak már 1869-ben beadvánnyal fordultak a belügyminisztériumhoz, amelyben a következőkhöz kértek támogatást:

- egy országos tűzoltószövetség létrehozása,
- önkéntes tűzoltó testületek létrehozása országszerte, valamint ebben segítségnyújtás a hatóságok részéről,
- a tűzkárbiztosító társaságokat kötelezzék az ilyen egyletek támogatására. [72]

Végül Pesten, 1870. december 5-én, délután 3 órakor, 17 tűzoltóság 52 képviselőjének részvételével hivatalosan is megalakult a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség. Az elnök gróf Széchenyi Ödön, de a szövetségi bizottmány tagja többek között Rösch Frigyes, továbbá Follmann Alajos, a budapesti önkéntesek képviselője, Széchenyi jobbkeze. Említést érdemel Grahor János, a zágrábi tűzoltóság küldötte, hiszen alig 4 év elteltével a horvátok már nem képviseltették magukat az MOTSZ-ben, hanem külön szövetségbe tömörültek. Az MOTSZ megalakítása a tűzoltóság szempontjából nagy jelentőségű esemény volt. Rösch Frigyes és társai kezdeményezésére az erőtlen és még zsenge tűzoltóságok önálló küzdelmét egyesítette a sok akadállyal és időnként kishitűséggel vívódó, de egyre számottevőbb, az erőket a közös cél érdekében egyesítő szövetségben. Már az első nagygyűlésen azt tartották a legfontosabbnak, hogy a tűzoltók szakismereteinek megszilárdítására és gyarapítására módot nyújtsanak.

Ezt tűzoltószerek-kiállítás, egyúttal nagyszabású gyakorlat rendezésével vélték elérhetőnek. 1871. szeptember 17-én, a király által megtekintett díszgyakorlat mintájára a gyakorlatokat közel két évtizeden át ennek megfelelően hajtották végre. Javasolták az egységes síp és trombita jelek, az egységes csavarpár bevezetését, a biztosító vállalatok megadóztatását a tűzvédelem anyagi támogatása végett, a balesetet szenvedett tűzoltók segélyezését, tűzoltó szövetségi tűzkárbiztosító társaság létesítését, bérmentes levelezés biztosítását, a tűzoltó szerek ingyenes szállítását, ezekért a célkitűzésekért azután komoly erőfeszítéseket tettek, amíg végre ezt hosszabb-rövidebb idő alatt sikerült megvalósítaniuk. [72]

Az MOTSZ szervezetében számos változás történt, tisztségeket hoztak létre (alelnöki, pénztárosi), a központi választmány tagjainak számát változtatták, 1896-ban 5 fős felügyelő bizottságot hoztak létre. Az 1900. december 6-i ülésen a nagygyűlés szakosztályokat alakított, azonban ezek működésére nem volt pénzfedezet.

Az 1920-as nagygyűlés a szakosztályok helyébe 15 előadó tisztelet szervezett, illetve az egyik alelnöki tisztelet alapszabályba foglaltan a budapesti hivatásos tűzoltó főparancsnok részére biztosította. Ezt a szervezetet azután az 1936. évi 10. tc., illetve végrehajtási utasítása a 180000.000/1936 BM sz. rendelet változtatta meg, melynek alapján az Országos Tűzoltó Szövetség elnöke az országos tűzrendészeti felügyelő lett. [8, p. 19]

A vármegyei tűzoltó szövetségek megalakítására több ízben is történt kísérlet, 1886-ban meg is alakították a Sopronvármegyei Tűzoltó Szövetséget, de a továbbiakban a vármegyei szövetségek megalakítása lassan haladt előre. A szövetségek 36 vármegyében alakultak meg 1904-ig, de csak 21 működött ténylegesen, így továbbra is több tagtestület közvetlenül az MOTSZ-hez tartozott. Az MOTSZ tagsága 1942-re 7130-ra növekedett. 1936. évi 10. tc. előírta, hogy a szervezett tűzoltóságokat törvény hatósági tűzoltó szövetségekbe, ezeket pedig Országos Tűzoltó Szövetsége kell tömöríteni. A szövetségi tagsági díjakról a városok és községek költségvetésében kell gondoskodni [8, p. 21]. A tagsági díj 50%-át a törvényhatóság, 50%-át pedig az MOTSZ kapta. A vármegyei törvényhatósági tűzoltó szövetségek a működésük során keletkező nehézségeket és akadályokat végül sikeresen leküzdötték.

Az egységes gyakorlati szabályzat kialakításának egységesítése, már 1871-ben, az első nagygyűlésen felvetődött. Az első gyakorlati szabályzatot a szövetség megbízása alapján 1891-ben Breuer Szilárd budapesti tűzoltótiszt készítette el. Később a szövetség bizottságot jelölt ki a szabályzat elkészítésére, ez a folyamatos műszaki fejlődés miatt többször is szükségessé vált az elkövetkező évtizedekben.

Az MOTSZ érdeme az egységes fecskendő szabványának kidolgozása, amely a nyomótömlők és a csavarpárok egységesítésével vette kezdetét. Az egységes fecskendők kialakítását először 1889-ben kezdeményezték részletesen meghatározva a kialakítás műszaki követelményeit. Később a technika fejlődésével, a robbanómotorok elterjedésével hazánkban a szabványosítási folyamat folytatódott, a szabvány javaslatokat a Tűzrendészeti közlönyben ismertették. [8, p. 26]

Az MOTSZ több kiadványt is megjelentetett fennállása alatt a tűzoltói közvélemény támogatása érdekében. Megjelent a Tűzoltók Lapja, majd a Tűzoltó Közlöny, a Tűzrendészeti Lapok, a Tűzrendészeti Felügyelő és több hasonló elnevezésű kiadvány is. [8, p. 27]

Az első egységes gyakorlati szabályzat megjelenése (1893) után az első országos tűzoltóversenyt 1893-ban tartották meg Szabadkán. A versenyszámok között kocsifecskendő szerelés, mozdonyfecskendő szerelés, horoglétra mászás szerepelt. A versenyek tapasztalatai nem mindig voltak kedvezőek, ezért az országos versenyen indulást a vármegyei szövetség ajánlásához kötötték. A második világháború előtti időszak utolsó országos versenyét 1935-ban rendezték meg, ahol már a kismotorfecskendő-szerelés is fontos versenyszám volt. A versenyek fontos szerepet játszottak a tűzoltó versenyszellem éber tartásában.

Az MOTSZ ugyancsak jelentős eredményeket mutatott fel az egységes szolgálati szabályzat, a tűzoltói rangok egységesítése, szolgálati érmek és díszjelvények terén is. Már az 1878-ban rendezett negyedik nagygyűlés felismerte, hogy érem adományozásával a *„tűzoltók ügybuzgalma fokoztathatik s a valódi érdem az őt megillető kitüntetésben részesül”* [49, p. 61]. Az első szolgálati érmeket az Óbudai Hajógyár Önkéntes Tűzoltóság tagjai kapták 1886-ban.

Az MOTSZ talán legnagyobb érdemének a tűzrendészeti törvény létrehozásában játszott szerepe tekinthető. Rösch Frigyes már 1870-ben így ír: *„nekünk teljes tűzrendészeti törvényre van szükségünk”*. [8, p. 55] A megvalósulásig azonban több mint ötven év küzdelmén, előkészítő munkákon, a törvény helyett kiadott kormány- és belügyminiszteri rendeleteken át vezetett az út. Végül az ország első tűzvédelmi törvényét [17] az országgyűlés képviselőháza 1936. február 20-án fogadta el, a hatálybalépésre május 19-én került sor.

A II. világháború súlyos károkat okozott az országnak, benne az önkéntes tűzoltóságoknak. Az MOTSZ azonban már nem vehetett részt az újjáépítésben mivel 75 év alatt szerzett érdemei ellenére, az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. október 30-án kiadott 10280/1945. ME rendeletével a Magyar Országos Tűzoltó Szövetséget és a megyei szövetségeket megszüntette, egyben feloszlatta az önkéntestűzoltó-testületeket is. [8, p.71]

Meggyőződésem, hogy a döntés következményeit a magyar tűzoltó társadalom a mai napig nem heverte ki.

A Magyar Országos Tűzoltó története 1990-től napjainkig. A szocialista állami rendszer Magyarországon az állami tűzoltóságok működtetésével biztosította a megelőző- és mentő tűzvédelmet. Az önkéntes tűzoltókról a legjobb szándékkal sem mondható, hogy azt az öntevékenység, a virágzó mozgalmi élet jellemezte volna szerte az országban. Lehetőségeiket lényegében az a jogszabály rendszer határozta meg, amely szerint a tűzvédelem alapvetően állami feladat. Így inkább csak az állami tűzoltóság fejlesztésére, működtetésére jutott az államkasszából. Az önkéntestűzoltó-egyesületek fenntartását s itt-ott a fejlesztését a tanácsok költségvetéséből kiperéselt és a gazdálkodó szervezetektől kikönyörgött többé-kevésbé szerény összegek biztosították. [72]

Azokban a megyékben, ahol az állami tűzoltóság nem sokat törődött az egyesületekkel, az önkéntes mozgalom gyökerei sem táplálkozhattak gazdag hagyományokból, külhoni baráti kapcsolatok sem inspiráltak, bizony ott az önkéntes tűzoltóságok már-már csak a statisztikában léteztek. [75]

A politikai rendszerváltással együtt sok más dolog is megváltozott – többek között elhárult az akadály egy országos tűzoltó szövetség megalakítása elől. Az igény természetesen régóta megvolt, a megvalósítás a megyei tűzoltó szövetségek újjáalakulásával vette kezdetét – 1990. február 16-án például Győr-Moson-Sopron, március 10-én pedig Csongrád megyében. Felhívásukkal a megyei szövetségek megalakulását szorgalmazták, alapszabály tervezetet is nyilvánossá téve. [76]

Döntő körülmény, hogy egyidejűleg a BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság vezetése belátta: az állami tűzoltóság az ország tűzvédelmét egyedül, teljes egészében nem képes megoldani. Az állami egységektől távol eső települések, hacsak nem tartanak fenn jól működő önkéntes tűzoltó egyesületeket, gyakorlatilag védtelenek, ezért az állami tűzoltóságnak minden lehetséges módon támogatnia kell az önkéntesek mozgalmát.

Történelmi lehetőség nyílt országos tűzoltószövetség megalakítására, hiszen a tanácsok megszűnésével gazdájukat veszített, az egyesülési törvény [34] elhibázott értelmezéséből adódóan kényszerűségből civil szervezetté alakult önkéntes tűzoltó egyesületek összefogására a szövetség volt a megfelelő szervezeti forma.

A Magyar Tűzoltó Szövetség alapító küldöttgyűlésre a megyei szövetségek küldöttei, érdeklődők és meghívottak, közel háromszázan, a balatonfüredi Füred szálló kongresszusi termében gyűltek össze 1990. október 21-én.

A szövetségi képviselőkkel együtt, dr. Bleszity János ezredes, az állami tűzoltóság akkori megbízott országos tűzoltó parancsnoka is hitet tett a megalakítás mellett beszédében:

„[...] Egy országos szövetség csak akkor lesz életképes, akkor működhet hatékonyan, ha alulról szerveződő, széles tömegbázisra támaszkodó, a tűzvédelemért felelősséget érzők olyan tömörülése, amely végső soron az ország tűzvédelmének jobb ellátásáért dolgozik. [...] Arra képtelen az ország, hogy valamennyi település megnyugtató tűzvédelmét a hivatásos tűzoltókra bízza. Jól képzett és a szükséges eszközökkel felszerelt állami, önkéntes és vállalati tűzoltóságok hatékony együttműködésére van szükség: csak így lehet az ország jobb tűzvédelmét biztosítani, hisz minden állampolgárnak joga van a megfelelő biztonságra.” [77]

Ahogy az országos parancsnoknak, az ülést megnyitó dr. Horváth Balázs belügyminiszternek a szavai sem veszítették el aktualitásukat mára, 27 évvel később sem:

„Azért is nehéz a dolga e szövetségnek, mert annyira újat, annyira mást, az elmúlt évtizedekben az emberek fejéből kitörölt gondolkodásmódot, viselkedésformát hoz vissza, amely még sok akadályba ütközik.” [77]

Végül a közgyűlés kimondta a Magyar Tűzoltó Szövetség megalakulását, elnöknek pedig Csereklei Lászlót, a Bács-Kiskun Megyei Tűzoltó Szövetség elnökét választották meg. Az MTSZ ideiglenesen az országos parancsnokságtól kapott helyiséget a Budapest, Izabella u. 62-64. szám alatt. [8, p.120]

Az újjáalakult Magyar Tűzoltó Szövetség első évei jóindulattal sem nevezhetők sikertörténetnek. Munkáját viták és ellentétek, gyakori vezetőváltások jellemezték. Nehéz helyzetet eredményezett a tűzvédelem területét több ponton érintő, erőltetett ütemű törvényalkotás, az ellentmondásokkal terhelt jogszabályi környezet is.

Megoldatlan volt a fenntartó nélküli önkéntes-tűzoltó egyesületek működésének finanszírozása, ezért az MTSZ normatív állami hozzájárulást kezdeményezett. Ennek eredményeként több lépcsőben 50 millió forint pályázati úton szétosztható működési támogatást sikerült elérni, ami csak egyharmada volt a jelentkező igényeknek. 1993-ban az önkéntesek is pályázhattak az országos gépjármű fejlesztési program keretében.

Az önkéntes tűzoltó mozgalom helyzete ennek ellenére elkésérítő, 1994-ben ugyanis még mindig csupán 27 önkéntes egység rendelkezett híradó-ügyeleti szolgálattal, és összességében 63 volt alkalmas arra, hogy riasztható legyen egy káresethez. A többi önkéntes tűzoltóság nem volt képes ilyesmire. Továbbra is hiányzott a megfelelő szakfelszerelés, védőeszköz, a híradási lehetőségeik hiányosak voltak (tehát nem lehetett őket megbízhatóan riasztani, mert nem volt mivel). Az önkéntes tulajdonban lévő gépjárműfecskekendők kilencven százaléka öregebb volt tíz évesnél, sőt, sok jármű életkora a harminc évet is meghaladta. Az egyesületek több mint fele még járművel sem rendelkezett.

A Magyar Tűzoltó Szövetség egyik feladatákként igyekezett erősíteni tűzoltás elismertségét, és helyreállítani a kapcsolatot a múlt örökségével. 1993-ban létrejött a Széchenyi Ödön emléklakett, melyet azok a hivatásos, önkéntes és létesítményi tűzoltók, tűzvédelmi szakemberek, illetve a tűzvédelem ügyét segítők kaphattak meg, akik a cselekedeteikkkel kiérdemlik az elismerést. [72]

1995 mérőföldkő a hazai tűzvédelem történetében: az állami tűzoltóság helyi szervezetei, száztizenkét tűzoltó-parancsnokság önkormányzati tulajdonba kerül át, ezzel hivatásos önkormányzati tűzoltósággá válva. Az átalakulással járó nehézségek egy időre elterelték a figyelmet az önkéntes tűzoltóságokról, egyúttal megnyílt annak lehetősége, hogy a helyi szintre került felelősség révén a hivatásosok felismerjék az önkéntesekkel való együttműködés szükségességét.

A Magyar Tűzoltó Szövetség ebben a folyamatban egyszerre töltött be koordináló és érdekvédő szerepet. 1995-re a tizenkilenc megyében működött már területi szervezete, vagyis a legnagyobb bázissal rendelkező, tűzvédelem területén tevékeny magyar társadalmi szervezetté vált. A taglétszám a húszezer főt is meghaladta.

1995-ben az alapításának 125. évfordulójáról az MTSZ nagyszabású ünnepséggel és jubileumi kiadvánnyal emlékezett meg. [29]

Alig egy évvel később, 1996. április 23-án az Országgyűlés elfogadta Magyarország második tűzvédelmi törvényét, így mintegy hatvan év után ismét törvény szabályozta az ország tűzvédelmét és a tűzoltóság működését. A törvény rendkívül időszerű volt, de messze nem bizonyult tökéletesnek. A korabeli beszámolók szerint, bár az MTSZ illetékesei igyekeztek a véleményező munkában részt venni, kevés helyen tartottak igényt a munkájukra. A szövetség kifogásolta, hogy a törvény hátrányosan fogja érinteni az önkéntes, és a létesítményi tűzoltókat, és mindent igyekezett megtenni a törvény szövegének pontosítása érdekében.

A törvény különbséget tett az önkéntes tűzoltó egyesület és az önkéntes tűzoltóság között. A definíció szerint az a társadalmi szervezet volt önkéntes tűzoltó egyesület, amely az adott településen közreműködött a tűzmelegelőzési, tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában. Ezzel szemben az önkéntes tűzoltóság az a közttestület, amelyet a települési önkormányzat és a tűzoltó egyesület közösen alapított tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátására; folyamatos készenléti szolgálatot lát el és egy önálló működési területen tevékenykedik.

Az MTSZ által képviselt létesítményi és önkéntes tűzoltók az évek múlásával egyre több esetben avatkoztak be. Az önkéntes mozgalom társadalmi elfogadottsága egyre nőtt, a támogatottság azonban jó esetben is egyenlőtlennek bizonyult. Az önkéntes tűzoltó egyesületek léte továbbra is a helyi önkormányzatok anyagi helyzetétől és támogatási szándékától, vagy éppen az adakozó kedvű helyi vállalkozásoktól függ. Az új helyzethez az MTSZ-nek is idomulnia kellett. Önálló feladatként szervezték meg az egyes tagozatok működését, és képviselték a tűzoltókat. Az elnökség tevékenységét elnökségi iroda segítette. [72]

Az 1996. november 5-i tisztújítón dr. Száray Zoltán tű. dandártábornok fővárosi tűzoltó parancsnok lett az elnök. Az alapszabály megváltozásával is igyekeztek igazodni az új idők szavához: lehetővé tették például, hogy az állampolgárok felajánlhassák adójuk 1%-át a szövetségnek. A sporttagozat 1997-es megalakulásával egyre inkább előtérbe kerültek a versenyek is, amelyek jótékony hatással voltak a tűzoltó mozgalom kohéziójára.

Eközben tovább folyt az a szakmai munka, amelynek célja többek között az önkéntes tűzoltók helyzetének javítása volt, többek között háromszázötvenegy egyesületet sikerült százmillió forint értékben védőruházathoz, eszközökhöz, valamint műszaki felszerelésekhez juttatni. Több egyesület és önkéntes tűzoltóság élt azzal a lehetőséggel, melynek keretében a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok gépjárműfecskendő-fejlesztési programja miatt leadott IFA típusú járműveket és más típusú fecskendőket kedvezményes áron megvásárolhatták. Sok gépjárműfecskendő került be német tűzoltóságoktól is.

A tűzvédelmi törvény módosítása kapcsán a biztosítók vagyonbiztosításából befolyt összeg is felhasználható lett, illetve a tűzvédelmi bírságok összegeit is erre fordították.

A jobb szakmai koordináció érdekében az MTSZ együttműködési megállapodást kötött két „testvérszervezettel”, a Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóságok Országos Szövetségével, valamint a Létesítményi és Önkéntes Tűzoltóságok Országos Szövetségével. [72]

Megítélésem szerint a szövetségek szövetkezése ebben a formában az MTSZ gyengeségét mutatja, hiszen kézenfekvő lett volna a szakmai szövetségek MTSZ-be integrálása, az együttműködés formája helyett. Ugyanakkor az együttműködés révén az MTSZ ernyője alá kerültek a hivatásos tűzoltóságok, ezzel az MTSZ újra a hazai tűzoltó társadalom egészének képviselőjévé vált.

A szövetség munkája a kétezres években az építkezés, a bővülés jegyében telt. A szakmai munka egyik legjelentősebb eredménye mégis a 2008. évi XXXIII. törvény, amely az MTSZ szorgalmazására jött létre, s amely az önkéntes tűzoltó egyesületekre vonatkozott. [78] A törvény rendelkezései alapján ugyanis a tűzoltó egyesületek – együttműködési megállapodás megkötése után – aktívan közreműködhetnek a tűzvédelemben.

Az MTSZ elnöke ezekben az években dr. Bende Péter tű. vezérőrnagy, fővárosi tűzoltóparancsnok, a tűzoltóságok önkormányzatiságának meggyőződéses híve. Vezetése alatt az Fővárosi Tűzoltóparancsnokság mintaértékű együttműködést kötött a működési területe ÖTE-ivel, bevezetve az SMS-ben történő riasztást, a közös URH rádióforgalmazást, ingyenes tanfolyamok, képzések, gyakorlatok szervezését az önkéntesek számára. [21, p.20] A Fővárosi Önkormányzat, javaslatára évi hat millió forinttal támogatta az önkéntes tűzoltó egyesületeket. A 2004-ben hivatalossá vált együttműködés számos eleme napjainkban országosan alkalmazottá vált.

A hazai tűzvédelemben újabb fordulópontot jelentett 2012. január 1., amikor a 2000-ben - a tűzoltóság és a polgári védelem megyei és országos szerveiből megalakított - *katasztrófavédelem* szervezeti változása. A katasztrófavédelmi törvénnyel létrehozott országos egységes katasztrófavédelem integrálta a hivatásos tűzoltóságokat, állami tűzoltóságokká alakítva azokat. A hazai tűzvédelem megváltozott helyzete a Magyar Tűzoltó Szövetség részéről is paradigmaváltást követelt, amelynek folyamata napjainkig vezet.

3.2 A Magyar Tűzoltó Szövetség működésének elemzése

A Magyar Tűzoltó Szövetség jogállását, célját és feladatait, felépítését és tevékenységét, valamint a tagsági viszony részletes szabályait az 2016. április 9-én hatályba lépett Alapszabálya tartalmazza, a következők szerint: [79] A Magyar Tűzoltó Szövetség a vonatkozó, a rá irányadó jogszabályok alapján létrehozott, a tűz elleni védekezéssel és a műszaki mentéssel foglalkozó, a katasztrófa elhárításban közreműködő és azt segítő civil szervezetek demokratikus önkormányzattal rendelkező országos szakmai és képviseleti szervezete – civil szervezetek szövetsége, mely *egyesületi* formában tevékenykedik.

A Szövetség alapítási éve: 1990. A Szövetség az 1870-ben alakult Magyar Országos Tűzoltószövetség eszmei jogutódjának tartja magát. A Szövetség székhelye: Budapest, a Szövetség címe: 1081 Budapest, Dologház u. 1. A Szövetség közhasznú jogállású szervezet, mely jogosult használni a közhasznú megjelölést. A Szövetség – tagegyesületein keresztül, azok munkájának megszervezésével, koordinálásával – az alábbi *közfeladatokat látja el együttműködőként, közreműködőként*, mint közhasznú tevékenységeket:

- tűzmelegelőzési, tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátása;
- a katasztrófákra való felkészülés;
- a katasztrófák elleni védekezés és helyreállítás, újjáépítés;
- a polgári védelmi szervezetek tevékenységének segítése;
- a környezet veszélyeztetésének, károsításának megelőzésében és elhárításában következményeinek felszámolásában való részvétel;
- baleset megelőzési tevékenység;
- a helyi közrend, a közbiztonság védelme;
- áldozatvédelmi tevékenység;
- közlekedésbiztonsági tevékenység;
- állat-, környezet-, és természetvédelmi tevékenység;
- a polgárok és javaik védelme;
- az állami és önkormányzati vagyon megóvásában való részvétel. [72]

A Szövetség a céljainak elérése érdekében az alapszabályában, valamint a legfelsőbb döntéshozó szerve által meghatározott feladatokat látja el, illetve ezt elősegítő tevékenységet végez. A Szövetség feladatai, különösen:

- A Szövetség tagszervezeteinek és a célban meghatározott tevékenységet végző más szakmai szervezetek társadalmi szakmai képviselője az állami, az önkormányzati szervek és más társadalmi civil szervezetek előtt. Jogi és érdekképviselő ellátása.
- A tűzvédelemre, a tűzoltóságokra vonatkozó, illetve azokat érintő jogszabályok végrehajtásával kapcsolatos tapasztalatok gyűjtése, elemzése, új jogszabálytervezetek véleményezése, szükség esetén a hatályos jogszabályok módosításának, vagy új rendelkezések kiadásának kezdeményezése.

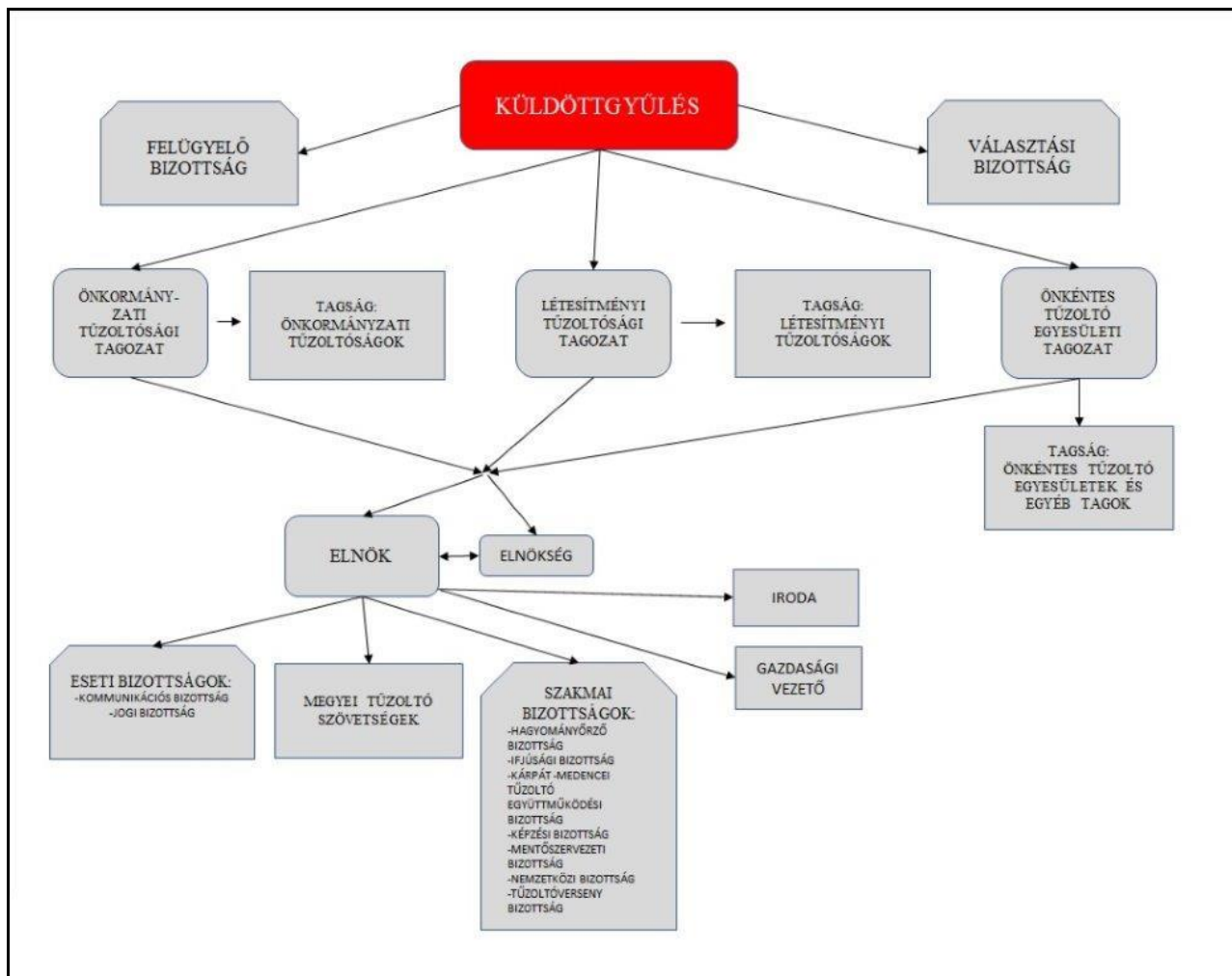
- Javaslattétel és közreműködés a tűzoltóságok anyagi, technikai feltételrendszerének kidolgozásában, a fejlesztés és az anyagi-technikai eszközök elosztása terén.
- A tagszervezetek tevékenységének folyamatos figyelemmel kísérése, segítése, az ezzel kapcsolatos tapasztalatok összegzése alapján javaslatok kidolgozása az állami és az önkormányzati szervek részére.
- Tagjai részére szakmai képzést, továbbképzést, konferenciákat, egyéb rendezvényeket szervez, és a hasonló külföldi kezdeményezések esetén a részvételt támogatja.
- Országos, nemzeti és nemzetközi tűzoltó rendezvényeket, versenyeket szervez, illetve közreműködik az országos szakmai rendezvények megszervezésében és lebonyolításában. Támogatja a tagszervezetek által szervezett nemzetközi, nemzeti, megyei vagy regionális rendezvényeket, versenyeket.
- Közreműködik szakfolyóiratok szerkesztésében és kiadásában, illetve ilyeneket ad ki, szakanyagokat, kiadványokat készít, terjeszt, illetve forgalmaz.
- Elismeréseket kezdeményez, elismerést alapít és adományoz.
- Nemzetközi kapcsolatokat épít ki és tart fenn, támogatja a tagszervezetek ez irányú tevékenységét. Részt vesz a Nemzetközi Tűzoltó Szövetség tevékenységében, a CTIF Magyar Nemzeti Bizottság munkájában.
- Közreműködik a gyermek és fiatalok tűzoltó szervezetekbe történő bevonásában, a kapcsolatos szakmai képző- és szervezeti programok kidolgozásában, végrehajtásában.
- Tűzvédelmi felvilágosítás, tájékoztatás, propaganda végzése, közreműködés az ezzel összefüggő társadalmi tevékenység koordinálásában. A társadalmi segítők tevékenységének népszerűsítése az országos médiánál.
- A tűz elleni védekezés hagyományainak ápolása, történeti emlékek gyűjtése, megőrzése.
- Gazdálkodik a szövetség vagyonával és bevételeivel úgy, hogy az a leghatékonyabban segítse a kitűzött célok megvalósítását, és a meghatározott feladatok végrehajtását. [69]

A Szövetség tagjai teljes jogú (rendes) és pártoló tagok lehetnek. A szövetség tagságát jelenleg a következő szervezetek alkotják:

- A Budapesti és a 19 megyei Tűzoltó Szövetség.
- Az Önkormányzati Tűzoltóságok Országos Szövetsége (önálló tagozatként).

- A Létesítményi Tűzoltóságok Szövetsége (önálló tagozatként). [72]

A Budapesti és a 19 megyei Tűzoltó Szövetség tagságát az önkéntes tűzoltó egyesületek, az önkormányzati tűzoltóságok, a létesítményi tűzoltóságok (a továbbiakban: LTP), valamint a tűzvédelemmel kapcsolatban álló gazdálkodó szervezetek (például: tűzvédelmi szolgáltatók) alkotják *önkéntes* csatlakozás alapján.

28. ábra: A Magyar Tűzoltó Szövetség szervezete 2018-ban,
forrás: MTSZ adatbázis

A szakmai szövetségek (Önkormányzati Tűzoltóságok Országos Szövetkezése, ÖTOSZ; Létesítményi Tűzoltóságok Szövetsége, LTSZ) önálló MTSZ tagságával furcsa helyzet áll elő. A hatályos alapszabály változása azonossá tette a tagozatokat, magukkal a tagozatot alkotó szakmai szövetségekkel. A változtatás célja valószínűsíthetően a kettős tagság elkerülése volt, vagyis, hogy a tagesület a szakmai szövetség tagjaként, továbbá a megyei tűzoltó szövetségben létesített tagsági viszonya alapján is képviseltesse magát az MTSZ-ben. [72]

Így például a 60 ÖTP-ből csak 30 tagja az ÖTOSZ-nak, a többiek tagságuk hiányában kizárják magukat a tagozat munkájából, akkor is, ha tagjai a megyei tűzoltó szövetségnek. Ez nem az integrálás irányába mutató folyamat. A megoldást a kötelező tagság mellett (erről később még lesz szó) egy mátrix típusú szervezet kialakítása jelentené, ahol a különböző tűzoltóságok (ÖTE, ÖTP, LTP) megyei szinten kapcsolódnak a Szövetséghez, így a megyei küldöttek révén képviseltetik magukat az MTSZ fórumain.

A Szövetség szervei a küldöttgyűlés; a létesítményi tűzoltósági, önkormányzati tűzoltósági, valamint önkéntes tűzoltó egyesületi tagozatok; az elnökség; a felügyelő bizottság; választási bizottság; a szakmai bizottság(ok); az eseti bizottság(ok). A Szövetség legfőbb döntéshozó szerve a 60 tagú küldöttgyűlés, amely a tagozatok küldötteiből áll. A tagozatok a küldöttközgyűlésbe 20 fő küldöttet delegálhatnak szavazati joggal. A küldötteket a tagozatok maguk jelölik ki, delegálják, vagy választják meg.

A jelenlegi, tagozatonkénti képviselet megítélésem szerint aránytalan, mert a 646 ÖTE, 60 ÖTP és 66 LTP egyenlő számú képviselővel vehet részt a döntéshozatalban. Ez ugyancsak a megyei képviselet szükségességét veti fel.

Az országos küldöttgyűlés szükség szerint, de évente legalább egy, míg a tagozat legalább két alkalommal ülésezik.

A Szövetség ügyvezetését az *elnökség* látja el. Az elnökség az országos küldöttgyűlés ülései között irányítja a Szövetséget, intézi ügyeit. Az országos elnökség hét főből álló testület, tagjai az elnök, három tagozatvezető alelnök és három tagozatvezető-helyettes elnökségi tag. A Szövetség elnökét és elnökség tagjait a küldöttközgyűlés választja meg, a tagozatvezető alelnököket és a tagozatvezető-helyettes elnökségi tagokat a tagozatok választják meg öt év időtartamra. Az elnökség tevékenységét a Szövetség elnöke irányítja. Az elnököt a küldöttgyűlés határozott időre, öt évre választja. Az elnökség üléseit szükség szerint, de legalább évi négy alkalommal össze kell hívni.

A *szakmai bizottságokat*– igény esetén – a küldöttgyűlés hozza létre, és egyszerű szótöbbséggel, nyílt szavazással megválasztja annak vezetőjét öt év időtartamra. A szakmai bizottságok tevékenységük során a szakterületükre vonatkozóan ajánlásokat, koncepciókat dolgozhatnak ki, javaslatokat tehetnek, véleményt nyilváníthatnak; szakterületük vonatkozásában és tagjaik érdekében képviseleti tevékenységet láthatnak el, szükség szerint a Szövetség szerveihez fordulhatnak. [72]

A Szövetség a működéséhez és céljai eléréséhez szükséges anyagi eszközeit az alábbi bevételekből fedezi: tagdíjak; pártoló tagi támogatások, hozzájárulások; költségvetési támogatások (közvetlen és közvetett); egyéb támogatások, adományok; közérdekű kötelezettségvállalásból származó bevétel; szolgáltatásból és egyéb tevékenységből származó bevétel; rendezvények bevételei; pályázati bevételek; személyi jövedelemadó 1 %-nak az adózó rendelkezése szerint kiutalt összeg; lapkiadás bevételei; egyedi döntéssel kapott költségvetési támogatás; az Európai Unió strukturális alapjaiból, illetve a Kohéziós Alapból származó, a költségvetésből juttatott támogatás; az államháztartás alrendszeréből közszolgáltatási szerződés alapján szerzett bevétel. [72]

A Szövetség a működését elsődlegesen a központi költségvetésből biztosított évi 50 millió forint támogatásra alapozhatja. Ebből 500-500 ezer forint jut a megyei szövetségeknek, melyek tagdíj- és egyéb bevételeik révén összesen 1-3 millió forintból gazdálkodhatnak.

Míg korábban az MOTSZ a budapesti Aradi utcában reprezentatív székházzal rendelkezett, ma a Szövetség tulajdonában ingatlan nincs, irodáit bérlő, így például a székhelyén, a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság központi épületében. Vidéken az irodák jellemzően valamelyik tűzoltóságon, esetleg magáningatlanban vannak.

A költségvetés apparátus működtetését nem teszi lehetővé, az elnökség munkáját 1 fő főállású ügyintéző és 1 fő részmunkaidős főtitkár segíti. A megyei szövetségeknél összesen 4-8 fő részmunkaidős adminisztratív munkatársat találunk. A költségvetés a működési költségek mellett (rezi és ügyviteli költség, bérköltség, jutalomtárgyak, elismerések előállítás, stb.) szerény összeg áll rendelkezésre központi és megyei rendezvények támogatására.

Kijelenthető, hogy a jelenlegi finanszírozás nem biztosítja az MTSZ céljainak megvalósítását, a feladatok színvonalas végrehajtását, a korlátozott mozgástér nem teszi lehetővé a kívánatos fejlődést annak érdekében, hogy az MTSZ integráló szerepe a hazai tűzoltó társadalomban növekedjen. [72]

3.3 Tűzoltó szövetségek Ausztriában és Németországban

Európába kitekintve érdemes megvizsgálni azon országok tűzvédelmi szervezeti rendszerét, és természetesen a Tűzoltó Szövetség szerepét, amelyek hasonló fejlődési utat jártak be hazánkéhoz. Külön dolgozat témáját képezhetné annak elemzése, hogy az eltérő társadalmi és gazdasági adottságú, különböző politikai múlttal bíró országok milyen elvek mentén alakították ki mai formáját a tűz elleni védekezésnek. Itt és most arra van lehetőség, hogy minta jelleggel kerüljön bemutatásra 1-1 ország tűzoltószövetségi működése.

Általánosságban kijelenthető azonban, hogy a nemzeti tűzoltó szövetségek szerepe hangsúlyosabb azokban az országokban, ahol az önkéntes mozgalom nagyobb szerepet játszik a mentő tűzvédelem területén.

Nem meglepő tendencia ez, hiszen a korábbi fejezetek is igazolták, hogy a tűzoltó szövetség eredendően önkéntes szerveződés, melynek gyökerei az első, jellemzően önkéntes szervezett tűzoltóságok kezdeményezésére jöttek létre. Figyelemre méltó, hogy olyan országokban, melyek hazánkhoz hasonlóan átérték a szocializmus időszakát, de a mentő tűzvédelmet elsődlegesen az önkéntes tűzoltóságokra építik, erős, széles jogosultságokkal rendelkező tűzoltó szövetséget, illetve szövetségeket találunk. Ilyen országok különösen a volt Jugoszlávia utódállamai, Horvátország és Szlovénia.

Kisebbség a tűzoltó szövetségek szerepe azokban az országokban, ahol a tűz elleni védekezést állami tűzoltóságokkal biztosítják, az önkéntesség nagyságrendje elenyésző, ezáltal a tűzvédelem szereplőinek száma is lényegesen alacsonyabb.

Említést érdemel még, hogy egyes országokban a tűzoltó szövetség – dicséretes módon – egyaránt tömöríti a hivatásos, az önkéntes és az üzemi/létesítményi tűzoltóságokat is, ilyen módon integrálva a tűzoltó társadalmat.

Az értekezésben bemutatásra kerülő két ország, Ausztria és Németország – hasonlóságuk ellenére – tudatos választás. Ausztriával közös történelmi gyökereink kötnék össze, valószínűsíthetjük, hogyha a II. világháború után hazánk is a „nyugati” úton halad, de legalábbis nem sorvad el az önkéntes tűzoltó mozgalom, ma leginkább az osztrák mintát követnénk.

Németország, mondhatnánk így, riválisa volt Magyarországnak a szervezett tűzoltóságok alakulásánál. Egyes nézetek szerint, volt időszak, amikor számos jó mintát sikerült szolgáltatnunk a német tűzoltók számára. Ezt a kölesönt, ha valóban így volt, a rendszerváltás után igyekeztünk visszavenni, és meggyőződésem, hogy a németországi tűzvédelmi modell ma is számos, átvételre érdemes elemet tartalmaz.

3.3.1 Tűzoltószövetség Ausztriában

Az Osztrák Szövetségi Köztársaság közigazgatási rendszere tartományi alapú, a 9 tartományban 84 közigazgatási körzettel rendelkezik. A tartományi jelleg számunkra leginkább a jogi szabályozás szempontjából releváns, hiszen a Szövetségi Alkotmány alapján a tűzvédelemről és a tűzoltóságról való jogszabályalkotás a tartományok hatáskörébe tartozik. A tartományi tűzvédelmi törvény tartományonként eltérő lehet. [80]

Ausztriában mindössze 6 hivatásos tűzoltóság működik, ellenben 4495 önkéntes tűzoltóságot 259.000 (!) taggal, valamint 312 létesítményi tűzoltóságot tartanak nyilván. Az ifjúsági tűzoltók száma is jelentős, 25.500 fő. [81]

A települési tűzoltóságok létrehozója és fenntartója a helyi önkormányzat. A fenntartói finanszírozás mellett a működtetést a következő források is biztosítják:

- a települések transzferfizetései, egymás közti térítései a beavatkozások után (az összeg a tűzoltóságokhoz folyik be);
- térítéses beavatkozásokból befolyt összegek;
- tartományi támogatások (tűzvédelmi adó, amely a tűzkár biztosítási összegek 8 %-a)
- szövetségi támogatások (katasztrófa alap);
- adományok / gyűjtések (lakossági);
- tűzoltói rendezvényi bevételek (önkéntes tűzoltóságok ünnepeiből). [81]

Az Osztrák Tűzoltószövetség (Österreichische Bundesfeuerwehrverband, rövidítve: ÖBFV) a Tartományi Tűzoltó Szövetségek és a hivatásos tűzoltóságokkal ellátott városok csúcyszervezete. Az ÖBFV székhelye: Bécs.

6. kép: Az Osztrák Tűzoltószövetség székháza Bécsben
Készítette: a szerző

A Tartományi Tűzoltó Szövetségek egymástól független szervezetek (közjogi testületek) és saját, tartomány specifikus jelleggel bírnak.

Az Osztrák Tűzoltószövetség céljai és feladatai:

- A teljes osztrák tűzoltóügy (hivatásos, önkéntes, létesítményi) koordinálása a szervezet, kiképzés, technika stb. területén.

- A tűzoltóságokat és a tűzvédelmet érintő törvényi előírások gyakorlati végrehajtásának elősegítése az egyes tartományokban.
- Javaslatok, előírások kidolgozása törvényi szabályozásokhoz.
- Tűzoltói jogviszonyok tisztázása, amelyek nem tartoznak tartományi illetékességbe.
- A tűzvédelmet és katasztrófavédelmet érintő törvény- és rendelettervezetek véleményezése.
- A tűzoltóságok finanszírozásával kapcsolatos képviselet, tanácsadás a tartományi tűzoltóságok pénzügyi kérdéseihez.
- A tűzoltóiskolák szaktantervi füzeteinek, könyveinek összeállítása, kiadása, árusítása.
- A tűzoltó műszaki kérdések, szakfelszerelések és normásítások kezelése a szükséges egységesítés és gazdaságosság érdekében.
- A tűzoltással és mentéssel kapcsolatos kísérletekről, tesztekéről, próbákról készült szakvélemények, tanulmányok összeállítása.
- A tűzoltó szakfelszerelések vizsgálata, próbája.
- Részvétel a privát és kereskedelmi jogú társaságokban és vállalkozásokban a szövetségi célok érvényesítése érdekében.
- A Szövetségi Kormányzat részére egységes álláspont képviselete, szaktanácsadás a tűzoltóságot és tűzvédelmet érintő kérdésekben.
- A katasztrófavédelem, a katasztrófa-elhárítási segítségnyújtás és a polgárvédelem területén oktatási és tananyagok kidolgozása a tűzoltóság és a civil lakosság képzéséhez, alapelvek kidolgozása a katasztrófa-segélyszolgálat egységes szervezete és felszerelése kialakításához, több települést, vagy tartományt érintő gyakorlatok előkészítésének és végrehajtásának koordinálása.
- Az Osztrák Tűzvédelmi Központok segítségével (műszaki) irányelveket (Technischen Richtlinien Vorbeugender Brandschutz, rövidítve: TRVB) dolgoz ki a megelőző tűzvédelem területén.
- Az Ifjúsági tűzoltóság területén az utánpótlás és az aktív szolgálat előkészítése érdekében tűzvédelmi tűzoltói alapismeretek, tananyagok kidolgozása, ifjúsági versenyek, nemzetközi találkozók szervezése, a tűzoltóifjúság képviselete a nemzetközi szervezetekben, PR ifjúsági munka.

- A szolgálat közben elszenvedett anyagi és egészségügyi károk enyhítésére intézkedések kidolgozása.
- Tűzoltószolgálat érdekében végzett munka elismerése.
- Nemzetközi kapcsolatok ápolása, együttműködés, részvétel és tagság a nemzetközi tűzoltó szervezetekben.
 - o Az Osztrák Szövetségi Köztársaságtól a tűzoltóságok kiépítésére, fejlesztésére a szükséges pénzügyi támogatások megszerzése (tűzvédelmi adók, katasztrófa alapok stb. formájában).
 - o Katasztrófaelhárító szolgálatok felállítása az egész Köztársaság területén.
 - o Részvétel a CTIF Osztrák Nemzeti Bizottsága munkájában. [81]

Az ÖBFV szervei:

- határozathozó testületek: a szövetségi tűzoltó közgyűlés, a szövetségi tűzoltó bizottság, az elnökség,
- tanácsadó testületek: a szakbizottságok és a referátumok,
- végrehajtó: elnök, alelnökök (3),

A Tűzoltószövetség tagjai: (rendes tagok, delegált tagok, támogató tagok, tiszteletbeli tagok):

- A Tartományi Tűzoltószövetségek.
- A hivatásos tűzoltóságokkal rendelkező városok tűzoltóságai.
- Természetes és jogi személyek, köz- és privátjogi társaságok és testületek.
- Az Osztrák Ifjúsági Tűzoltóságot alkotó ifjúsági tűzoltóságok.
- Tűzoltómúzeumok.

Az Osztrák Tűzoltó Szövetségek finanszírozása tagdíjakból, állami támogatásból, önkéntes adományokból történik. [72]

3.3.2 Tűzoltószövetség Németországban

A Német Szövetségi Köztársaság közigazgatása Ausztriához hasonlóan a tartományi rendszerre épül, a jogi szabályozás és a tűzoltószövetségi működés is eszerint történik.

Németország 16 tartományában 22.640 önkéntes, 105 hivatásos és 774 létesítményi tűzoltóság működik. Az önkéntes tűzoltók száma eléri az 1 milliót! [82] A tartományi törvényi előírások szerint minden település köteles a helyi viszonyoknak megfelelő közszolgálati tűzoltóságot létrehozni és működtetni. 100 ezernél nagyobb lakosságú városokban hivatásos tűzoltóságot is kell működtetni.

Az önkéntes tűzoltóságok rendszere – minden településen jól kiképzett fizetés nélküli önkéntes erők – régóta bevált. Az önkéntesek tűzörségein nincs állandó készenlét, az önkéntes tűzoltókat egy integrált vezetési hírközponton keresztül (ez általában járási ügyeleti központ) személyi hívón riasztják, akik ezt követően azonnal a tűzoltószertárhoz mennek, majd onnan a személyi védőfelszerelésükbe öltözve az elsőnek induló gépjárművel a kárhelyre vonulnak. Ez a rendszer az önkénteseknél éjjel nappal működik. Az önkéntesek által teljesített óraszám Németországban évente eléri a 260 milliót. [82]

A Német Tűzoltószövetség szakmai szövetség, amely egyesíti valamennyi önkéntes, hivatásos és létesítményi tűzoltóságot a Német Szövetségi Köztársaságban. Székhelye: Bonn. [20] A Német Tűzoltószövetséget 1853-ban alapították, 1938-ban feloszlatták, majd 1953-ban Fuldában újra alapították. A Német Tűzoltószövetség, illetve a Tartományi Szövetségek bejegyzett jogi személyiséggel rendelkező testületek. [83]

A járási, tartományi és köztársasági szövetségi szinten a tűzoltóságok tagjai tűzoltó szövetségekbe tömörülnek, és együttesen alkotják a Német Tűzoltó Szövetséget amely:

- közhasznú célokat valósít meg;
- szakmai álláspontot és a tűzoltóságok érdekeit képviseli Köztársasági szinten;
- biztosítja a demokratikus egyensúlyt fentről lefelé működő felügyeleti rendszer és az alulról felfelé működő beleszólási és közös felelősségi rendszer között;
- alapvető feladatai, közé tartozik a tűzvédelem, a környezetvédelem, a katasztrófavédelem fejlesztése, a műszaki mentőszolgálatok és egyéb szervezetek között, valamint a hazai és a külföldi tűzoltóságok közötti együttműködés elősegítése;
- PR tevékenységet végez;
- támogatja az ifjúsági tűzoltói tevékenységet, valamint a tűzvédelmi nevelést és felvilágosító munkát, a tűzvédelmi kutatásokat;
- patronálja a tűzoltózenekarokat, a tűzoltósport a tűzoltó kulturális rendezvényeket;

- támogatja a szakmai kiképzéseket és továbbképzéseket;
- koordinálja a szakmai munkát a szövetségen belül és kívül;
- gyűjti és archiválja a szakmai információkat;
- természetes és jogi személyeket elismerésben részesít.

A Tűzoltószövetség tagjai:

- A 16 Tartományi Tűzoltószövetség.
- Az ifjúsági tűzoltóságok a Német Tűzoltószövetségen belül alkotják a Német Ifjúsági Tűzoltóságot.
- A Szövetségen belül működő, a Hivatásos Tűzoltóságok vezetőinek munkacsoportja.
- A Létesítményi Tűzoltóságok munkacsoportja.
- A Tűzoltómúzeumok munkacsoportja.
- Tagjai lehetnek továbbá természetes és jogi személyek, köz- és privátjogi társaságok és testületek. [83]

A Német Tűzoltószövetség többek között tagja az 1994-ben alakult Európai Unió Tűzoltószövetségei Föderációjának (Federation of the European Union Fire Officer Associations, rövidítve: FFU), valamint a CTIF-nek is. A Német Tűzoltószövetség és a Német Tűzvédelem Fejlesztéséért Egyesülés közösen alkotja a CTIF Német Nemzeti Bizottságát. A tudományos és kutatómunkát a tűzvédelem területén a Német Tűzvédelem Fejlesztéséért Egyesülés végzi.

A Tartományi Tűzoltószövetség a tartományon belüli tűzoltóságok szövetsége, melynek feladatai, közé tartozik a tartományon belüli tűzoltóságok támogatása, a tartományi belügyminiszter és a Tartományi Tűzoltószaktanács tűzoltósági és tűzvédelmi kérdésekben szaktanáccsal való ellátása, a bajtársi kapcsolatok ápolása információcserével, az ifjúsági munka támogatása, a tűzoltói szociális létesítmények (például: tűzoltó-vendégházak) támogatása.

A Német Tűzoltószövetség elismertségét tükrözi, hogy együttműködik különösen a Szövetségi Parlament (Bundestag) képviselőivel, szakbizottságokkal; a Szövetségi Kormánnyal – különösen a Szövetségi Belügyminisztériummal; a tartományi Belügyminisztériumokkal; miniszterekkel, minisztériumokkal, amennyiben a szakterületet érintően problémát lát (például: megkülönböztető jelzéssel ellátott gépjárművezetői, forgalomba helyezési engedélyek szabályozása); települések csúcsszervezeteivel; a segélyszervezetekkel; a szabványosítási testületekkel és a balesetbiztosítók szövetségével. [83]

A Tűzoltószövetség szervei:

- Küldöttközgyűlés - taglétszám szerint megállapítva.
- Elnökség - elnök, 5 alelnök és a Szövetségi Ifjúsági tűzoltóság vezetője.
- Elnökségi Tanács - a tartományi szövetségek 16 elnöke, a Hivatásos, az Önkéntes és a Létesítményi tűzoltó szövetségi munkacsoportok 1-1 képviselője.

A Tűzoltószövetség szakterületei:

1. Szakmai Bizottságok: női tűzoltótagok; technika; beavatkozások, oltóanyagok, környezetvédelem; szociális ügyek; zenekarok; versenyek és sport
2. Szakmai Bizottságok: tűzvédelmi nevelés; tűzmegeelőzés; kommunikáció; mentőszolgálat; katasztrófavédelem; kiképzés; nem közszolgálati tűzoltóságok;
3. Szakmai Bizottságok: sajtó és PR munka

A Tűzoltó Szövetségek finanszírozása az alábbi forrásokból történik:

- a tagdíj bevételekből;
- a települések befizetéseiből;
- a tartományi támogatásból;
- a biztosítók támogatásaiból;
- szponzorálás kizárólag tűzvédelmi szakmai projektek megvalósítására, rendezvények megtartására, általában a tűzvédelmi ipar részéről;
- tűzvédelmi adó: az építmények tűzvédelmi biztosításának 8 %-a. Összbevétel Szövetségi Köztársasági szinten történik. Szétosztás a tartományok között, a tartományokban a települések között, illetve a tartományi tűzoltóiskolának. [83]

3.3.3 Nemzetközi Tűzoltó Szövetség (CTIF) tevékenységének bemutatása

A – magyar szóhasználat szerinti – Nemzetközi Tűzoltó Szövetség 1900-ban a Világkiállítás alkalmával alakult Párizsban a tűzoltó szakma és szakemberek összefogása céljából. Magyarország is az alapító tagok között volt. A magyar küldöttséget Gróf Széchenyi Viktor, a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnöke vezette. [7, p. 222] A szervezet 1946-tól 2005-ig a *Comité Technique International de Prévention et d'Extinction du Feu* – vagyis a Nemzetközi Tűzmegeelőzési és Tűzoltási Műszaki Bizottság elnevezést használta.

2005-ben a szervezet elnevezése: *International Association of Fire and Rescue Services* – vagyis Tűzoltóságok és Mentést Végző Szervezetek Nemzetközi Szövetsége lett, a CTIF rövidítés meghagyása mellett. 2010-től az Alapszabály szerint a szervezet jogi formája nem szövetség, hanem egyesület, vagyis Tűzoltóságok és Mentést Végző Szervezetek Nemzetközi Egyesülete, a CTIF rövidítést továbbra is meghagyták. [7, p. 223]

A CTIF jogilag hivatalosan bejegyzett, az ENSZ-nél nyilvántartott nemzetközi szervezet, tevékenységét Alapszabálya és Ügyrendje alapján végzi. A szervezet Alapszabályban rögzített célja, hogy tagjai a tűzvédelem, katasztrófa-elhárítás és mentés terén szerzett tapasztalataikat kicseréeljék.

A CTIF állandó székhelye az alapszabály szerint *Párizs*, a főtitkárság székhelye jelenleg Stockholmban van. A szervezet tanácskozásain hivatalos nyelvként az angol, német, francia és az orosz nyelvet használják.

A CTIF-nek rendes tagjai, pártoló tagjai és tiszteletbeli tagjai vannak. Rendes tagjai csak országok lehetnek, ezek Nemzeti Bizottságukkal képviseltetik magukat a szervezetben. A pártoló tagok magánszemélyek, intézmények, gazdálkodó szervezetek, egyesületek lehetnek, akik, illetve amelyek elsődlegesen anyagilag támogatják a CTIF-et. A tiszteletbeli tagságot a Küldöttértekezlet szavazhatja meg azoknak, akik a CTIF-nek különleges érdemeket szereztek, többségük korábban a szervezet vezetésében töltött be valamilyen funkciót. [84]

2017-ben 38 rendes tagja és több mint 40 pártoló tagja van a szervezetnek. A tiszteletbeli tagok között megtalálhatók a korábbi magyar alelnökök is. A rendes és a pártoló tagok tagdíjat fizetnek, a rendes tagok az ország lakossága szerinti arányban. A Magyar Nemzeti Bizottság tagdíja jelenleg 1.350.- EUR, melyet a BM OKF és a Magyar Tűzoltó Szövetségek arányosan megosztva fizetnek.

A CTIF szervezetei: a Küldöttértekezlet, a Végrehajtó Bizottság és az Elnök. A CTIF munkáját a Végrehajtó Bizottság koordinálja. A Végrehajtó Bizottság tagja az elnök, a főtitkár, a főpénztáros és (jelenleg) hat alelnök, egyikük pártoló tagokat is képviseli. Az elnököt a Küldöttértekezlet választja négy évre, az elnök is egyszer újraválasztható. A főtitkárt és a főpénztárost a Küldöttértekezlet választja 4 évre, egy alkalommal a hosszabbítás megengedett. Az alelnököket a Küldöttértekezlet választja 4 éves időtartamra az elnökválasztás évét követő második évben, és évente erősíti meg őket tisztségükben; újraválasztásuk egyszer megengedett.

A Végrehajtó Bizottság tagja csak tűzoltói, mentési szervezetben aktív szolgálatot ellátó vagy ilyen jellegű szövetség tagja, 65. életévét be nem töltött tűzoltó lehet. A Végrehajtó Bizottság évente 3 alkalommal ül össze.

A Végrehajtó Bizottság legfontosabb feladatai különösen: a Küldöttértekezlet határozatainak végrehajtása, a képviselők kijelölése más nemzetközi szervezetekbe, a tagfelvételi kérelmek, kizárási ügyek megvizsgálása. A Küldöttértekezlet az elnökből és a tagországok nemzeti bizottságainak küldötteiből áll. Évente egyszer ülésezik. Egyik legfontosabb feladata például azon szakterületek meghatározása, amelyekkel a tagság, illetve a megalakult bizottságok behatóbban foglalkoznak.

A CTIF kétévente szimpóziumot rendez, ahol a legaktuálisabb témákat tárgyalják meg a résztvevők. A CTIF kétévente ifjúsági tűzoltó versenyt szervez a hagyományok ápolása céljából, négyévente pedig felnőtt tűzoltó versenyt rendeznek. [84]

A CTIF a legfontosabb szakterületeivel kapcsolatos feladatokra bizottságokat, vagy munkacsoportokat hoz létre. Jelenleg az alábbi bizottságok és munkacsoportok tevékenykednek (zárójelben a nemzeti felelős szervezet rövidítése található):

1. CTIF Tűzmegelezési Bizottság (BM OKF és MTSZ).
2. CTIF Erdőtűzek Bizottság (BM OKF).
3. CTIF Repülőterek Tűzoltóságai és Műszaki Mentési szolgálatai Bizottság (BM OKF).
4. CTIF Veszélyes Anyagok Bizottság (BM OKF és LTSZ).
5. CTIF Műszaki Mentés és Új Technológiák Bizottsága (BM OKF).
6. CTIF Nemzetközi Versenybizottság (MTSZ és ÖTOSZ).
7. CTIF Ifjúsági Vezetők Bizottsága (ÖTOSZ).
8. CTIF Tűzoltóságok és CTIF Történeti, Múzeumi és Dokumentációs Bizottság (BM OKF).
9. CTIF Duna-menti Országok Bizottság (BM OKF).
10. CTIF Európa Bizottság (BM OKF).
11. CTIF Tűzoltóságok Orvosi Szolgálata Bizottság (BM OKF).
12. CTIF Nők a Tűzoltást és Mentést végző Szervezeteknél Bizottság (BM OKF).

13. CTIF Önkéntes Tűzoltók Bizottság (MTSZ).
14. CTIF Oktatás és Kiképzés Munkacsoport (BM OKF).
15. CTIF Tűzvizsgálati Munkacsoport (BM OKF).
16. CTFI Statisztikai Központ Munkacsoport (BM OKF). [84]

Ezek a bizottságok ajánlásokat fogalmaznak meg a tagországok részére, amelyek nagyon fontosak a tűz- és katasztrófavédelem világviszonylatban egységes kezelése érdekében. Hazánk ezért arra törekszik, hogy a legtöbb bizottság munkájában aktívan részt vegyen.

7. kép: A CTIF Önkéntes Tűzoltók Bizottság soros ülése Berlinben (2017)
és a Dunamenti Országok Bizottság ülése Bécsben (2018)
Készítette: a szerző

A CTIF Magyar Nemzeti Bizottsága (a továbbiakban: CTIF MNB) 2011-ben alakult újjá, tagjai: BM OKF, Magyar Tűzoltó Szövetség, Önkéntes Tűzoltóságok Országos Szövetsége, Létesítményi Tűzoltók Szövetsége. [85] A CTIF MNB évente ülésezik. A CTIF MNB-on belül biztosított az információ-áramlás; a bizottsági ülésekről a küldöttek beszámolnak. [72]

Jómagam a CTIF MNB által az CTIF Önkéntes Tűzoltók Bizottságba delegált képviselőként veszek részt a bizottság tevékenységében. Tapasztalatom szerint a tagországokban az önkéntes tűzoltó mozgalom és mellette a tűzoltószövetségek helyzete eltérő.

Jellemző, hogy az önkéntességre építő országokban a tűzoltószövetségek szerepe erős, a bizottságba is a szövetségek delegálnak képviselőt. Az állami tűzoltóságokat preferáló országok küldöttei hivatásos katasztrófavédelmi, tűzoltó szervezetek tagjai. Ennek ellenére az önkéntes mozgalom fejlesztésére irányuló törekvések valamennyi résztvevő ország részéről megjelennek, melynek igazolása az egyhangúlag elfogadott állásfoglalás *„Keretfeltételek a tiszteletbeli és önkéntes tűzoltóügy kialakításához és fenntartásához”* címmel. [72]

3.4 A Magyar Tűzoltó Szövetség szerepének erősítési lehetőségei

Kiindulási alapnak tekintem – kérve mindazok elnézését, akik napjainkban önkéntesen, társadalmi munkában dolgoznak a Szövetségben és a Szövetségért – hogy az MTSZ jelenlegi formájában nem tölti, nem tudja betölteni a hazai tűzoltó társadalom vezető, integráló szerepét. Ad absurdum, alapszabály szerinti feladatainak színvonalas ellátása is kérdéses. Mindez jórészt a működési feltételek hiányának róható fel, a kilátástalanság pedig determinálja az emberi tényezőt, a lelkesedést és a passzivitást egyaránt.

1. A jelenlegi helyzetből való továbblépés számos teendője közül a szervezet jelenlegi, *egyesületi* jogállásának megváltoztatását, a *köztestületté* alakulást tartom legfontosabbnak. A német és osztrák példa is mutatja, hogy az országos szövetségek közjogi testületek. A fő különbség, hogy az egyesület társadalmi szervezet, melyet a tagok az egyesülési szabadság alapján alapítottak. Köztestületet törvény közfeladat ellátására, közérdekű tevékenység folytatására hozhat létre és írhatja elő a kötelező köztestületi tagságot. A köztestület célját és feladatait törvény határozza meg, és törvényi felhatalmazás alapján közhatalmi jogosítványokkal rendelkezik. [86, 8/A. §] Az MTSZ köztestületté alakítását önálló törvény helyett a tűzvédelmi törvényben, annak módosításával látom célszerűnek. Ez a megoldás nem csak megteremti az MTSZ jogi beágyazódását (ma egyetlen jogszabály sem nevesíti az MTSZ-t!), hanem egyúttal kodifikálja a tűzvédelem jogi rendszerébe. A köztestületté alakulástól, a sokat vitatott kötelező tagság megoldása mellett, leginkább a legitimitás, a szakmai, társadalmi, politikai ismertség és elismertség növekedése várható reálisan, ahogy ez történt az Országos Polgárőr Szövetség esetében is. [72]

2. A fejlődés második fontos lépése az országos szervezet kialakítása, amely központi irodát, megyénként szövetségi irodát jelent, főállású, de legalább állandó alkalmazottakkal. A szervezet társadalmi jellege ebben kellő szerénységet indokol, és nem választható el a finanszírozás kérdésétől. Ugyanakkor feladatai ellátásához, a tagszervezetek számára nyújtott szolgáltatáshoz ez a fejlesztés elengedhetetlen.

3. Az MTSZ alulfinanszírozott, ahogy korábban erről esett már szó. A finanszírozás mértéke alapvetően meghatározza az ellátható feladatok mennyiségét és minőségét egyaránt. Az MTSZ-től azt várjuk, ahogy alapszabálya is tartalmazza, hogy önkormányzata legyen a tűzoltó szervezeteknek, szolgáltatást nyújtson számukra, a működés, fejlesztés és a hagyományörzés területén egyaránt. Ehhez egyaránt kell szervezet és rendelkezésre álló pénzeszköz.

4. Megítélésem szerint az MTSZ számára juttatott többletforrás jól hasznosul, hiszen a tagszervezetek maguk is finanszírozási gondokkal küzdenek. Így a Szövetség például helyi hagyományörző rendezvények költségeinek támogatásával is hasznos és népszerű lehet, ami az elismertségét növeli a tagság részéről.

5. Az MTSZ hatáskörének szélesítése a Szövetség szakmai súlyának záloga. A kérdés szenzitív, de nem hatáskörök vindikálásáról beszélünk, hanem a feladatok megosztásáról.

Jelenleg az egységes katasztrófavédelem szerveihez kapcsolódnak az MTSZ tagságát képviselő tűzoltó szervezetek. Az ÖTÉ-k a hivatásos tűzoltóparancsnokságokkal, a beavatkozó ÖTE-k a katasztrófavédelmi igazgatóságokkal kötnek együttműködési megállapodást. Az ÖTP-k és a beavatkozó ÖTÉ-k a normatív finanszírozását a BM OKF alakítja, az ÖTÉ-knek a BM OKF folyósítja. Pályázataikat a BM OKF írja ki (az MTSZ-el egyeztetve), és bírálja el (az MTSZ képviselőinek bevonásával). A pályázati pénzek felhasználásáról a támogatottak a hivatásos katasztrófavédelmi szervek felé számolnak el, az erre irányuló ellenőrzést is innen kapják. Az ÖTE pályázatok kezelése – saját tapasztalat – jelentős erőforrást igényel a hivatásos katasztrófavédelem szervei részéről. Az ÖTÉ-k erősödésével, számuk növekedésével, a források remélhető bővülésével, ez a terhelés nem fog csökkenni. A kérdés másik oldala, hogy az ÖTE, mivel az éltető forintokat a BM OKF-től kapja, és számára ez a leglényegesebb, megkérdőjelezi az MTSZ szükségességét, szerepét protokollárisnak tartja.

Véleményem szerint az ÖTÉ-k pályáztatásával kapcsolatos feladatokat – különösen köztestületté válása esetén – az MTSZ részére át lehetne adni. Természetesen ebben az esetben is a BM OKF formálná a pályáztatás szabályait, keretfeltételeit, de a lebonyolítást az MTSZ végezné. Ezzel az MTSZ súlya növekedne, a tagszervezetek közvetlen érdeket és hasznot látnának a tagsági viszonyuk tekintetében. A feladat átvételével csökkenne a hivatásos szervek leterheltsége is. [72]

3.5 Részkövetkeztetések–3 fejezet

Jelen fejezetben a Magyar Tűzoltó Szövetség helyzetének ismertetésére törekedtem, a történeti előzmények bemutatásával, felidézve a szervezet virágkorát és a nehézségeket egyaránt. Külföldi példákon igyekeztem igazolni, hogy milyen fejlődési irányok tekinthetők alternatívának az MTSZ számára. Több helyen tettem értékelő, esetenként kritikai észrevételeket. Megkíséreltem, hogy saját véleményem és tapasztalataim alapján egy lehetséges fejlődési pályára tegyek javaslatot, az ehhez szükséges feltételek vázolásával.

Az elemzés nívója az előző fejezetben került ismertetésre, természetesen a részletszabályok kidolgozása terjedelmi okokból nem lehetséges. Javaslataimat, a címben foglalt célkitűzésnek megfelelően az alábbiakban foglalom össze:

Magyarországon az önkéntes tűzoltó mozgalom fejlődőben van. Egyúttal elérkezett az idő, hogy a Magyar Tűzoltó Szövetség, történelmi hagyományaihoz méltóan, a hazai önkéntes tűzoltó társadalom önkormányzati és érdekképviselői szerveként funkcionáljon. Ehhez változásra, előrelépésre van szükség, melynek kulcskérdései az alábbiak:

1. az MTSZ jogi státuszának megváltoztatása, köztestületté válás;
2. a feladatok ellátását biztosító apparátus, irodahálózat létrehozása;
3. az MTSZ finanszírozásának feladatarányossá tétele;
4. az MTSZ hatáskörének bővítése a tagság irányába, a feladatmegosztás jegyében.

Természetesen a javasolt lépések egymástól elválaszthatatlanok. A köztestületté alakuló, megfelelően finanszírozott MTSZ képes azt a szervezetet működtetni, amely el tudja látni a kibővített feladat- és hatáskörét. Bármelyik elem hiánya, a többi érvényesülést veszélyeztetheti.

A javasolt lépések nagy horderejűek (például: törvényhozói döntést igényelnek), sok szervezetet, személyt érintenek, de meggyőződésem, hogy megvalósításuk nagyban szolgálná a hazai tűzvédelem ügyét.

4. AZ ÖNKÉNTES TŰZOLTÓSÁGOK BEAVATKOZÓ MŰSZAKI ESZKÖZRENDSZERE FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEINEK VIZSGÁLATA

4.1 Az önkéntes tűzoltóságok feladatrendszerének műszaki vonatkozásai

Magyarországon napjainkban az önkéntes tűzoltó mozgalom örvendetes fejlődése figyelhető meg. Ezt a megállapítást statisztikai adatok támasztják alá. A munkájukat irányító és felügyelő hivatásos tűzoltósággal kötött együttműködési megállapodással rendelkező önkéntes tűzoltó egyesületek száma 2010 óta duplájára, 283-ról 602-re emelkedett. Évről évre több ÖTE kéri a legmagasabb, I-es közreműködő kategóriába a minősítését. A 2013-ban, a tűzvédelmi törvény módosításával létrehozott önállóan beavatkozó kategóriában immár 48 ÖTE végzi a mentő tűzvédelmi feladatokat. [87]

Az ÖTE-k 2017-ben 7711 vonulást hajtottak végre, ezzel a részvételi arányuk a tűz- és kárestek felszámolásában a 2011. évi 4%-ról 10 %-ra emelkedett. [88] Fentiek alapján kijelenthető, hogy az ÖTE-k a vizsgált időszakban jelentős szerepet töltek be a mentő tűzvédelmi feladatok ellátásában. Mind a közreműködő, mind a beavatkozó ÖTE-k száma és aktivitása nőtt. A beavatkozó ÖT-k által védett területen jelentősen csökkent a kárfelszámolás megkezdésének ideje, illetve az önállóan felszámolt eseményeknél a hivatásos egységeknek nem kellett kivonulniuk. Nem elhanyagolható, hogy az ÖTE-k közel 8000 esemény felszámolásban való részvétele mintegy 240 millió Ft-os megtakarítást jelent katasztrófavédelem számára. [89]

A értékeléskor azonban szólni kell arról is, hogy a ÖTE-k helyzete a működés finanszírozása, a műszaki fejlesztés szempontjából nem fejlődött számottevő mértékben. Bár a BM OKF által kiírt pályázat támogatási keretösszege évről évre emelkedik (2012-ben 120, 2018-ban már 600 millió Ft), 2017-ben az egy pályázóra jutó támogatás átlagosan 662.000 Ft volt, a legmagasabb megítélt támogatás pedig 1 millió forint. A pályázat népszerűsége ellenére könnyű belátni, hogy az elnyerhető támogatás az ÖTE éves kiadásainak kis részét fedezi. A pályázat útján kapható átlag 2-3 védőfelszerelés, 3-5 db nyomóömlő pedig az amortizációs pótlásra alkalmas. [87]

Az ÖTE-k tevékenysége magas költségigényű a működés, de különösen a beruházás, a műszaki fejlesztés tekintetében. Az ÖTE-k nagy része nem rendelkezik szertárral, gépjárműveik korszerűtlenek, magas az átlag életkoruk. Többségük léte a helyi önkormányzat hozzáállásától és anyagi helyzetétől függ.

A probléma elsősorban az ÖTE-k jogi státuszára, a szabályozási környezetre vezethető vissza. A tűzoltóság 1948-ban végrehajtott államosítása óta a mentő tűzvédelem állami feladat, ezáltal a települések nem kötelezettek a helyi tűzvédelemről való gondoskodásra. Az államosítás után ugyan jogszabályok kötelezték a helyi tanácsokat önkéntes tűzoltótestületek fenntartására, az előírások csak a tűzoltói létszámra vonatkoztak, a lakosságszámtól függően. Műszaki fejlesztésükre utoljára 1958-ban történt központi intézkedés, melynek révén 1962-re a 3140 tűzoltótestület 182 gépjárművel és 1382 kismotorfecskeendővel rendelkezett. [13] A járművek jellemzően UAZ és Zuk típusú zárt dobozos felépítményű kisteherautók voltak, a kismotorfecskeendő és a szakfelszerelések szállítására.

A rendszerváltozáskor lényegében ezt az állapotot örökölték meg az időközben kötelezően önkéntes tűzoltó egyesületté átalakított, majd a tanácsok megszűnésével fenntartójukról leválasztott tűzoltótestületek. Így jöttek létre, a lényegében ma is „civil” szervezetnek minősülő ÖTE-k. [21, p. 17] A rendszerváltozás után, a hivatásos tűzoltóság önkormányzati tűzoltósággá alakítása, az addigra erőteljesen amortizálódott hivatásos gépjárműpark fejlesztése mellett az ÖTE-kre kevés figyelem és még kevesebb forrás jutott. Az ÖTE-k az 1990-es évek végén kezdtek újjászerveződni, 2004-ben született meg az első együttműködési megállapodás a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság és hat Pilisi-medencei ÖTE között. A Fővárosi Önkormányzat évente 6 millió forinttal támogatta a működésüket, amelyhez a helyi önkormányzatok is hozzájárultak.

2010-től országosan is megkezdődött az együttműködési megállapodások kötése, a BM OKF partnerként tekintett az ÖTE-kre, megindulhatott a máig töretlen lendület az önkéntes tűzoltó mozgalomban. Annak érdekében, hogy ez a lendület fennmaradjon, átfogó koncepció kidolgozására, az alapokig ható változásokra van szükség. Elodázhatatlan az ÖTE-k jogi státuszának rendezése, ami helyi önkormányzattal való szorosabb szervezeti kapcsolat megteremtését célozza. Halaszthatatlan nagy léptékű műszaki fejlesztés végrehajtása az ÖTE-k vonatkozásában. Erre jó példa Szlovákia, ahol uniós forrásból az ÖTE-k többségét új, korszerű gépjárművel (700 db) látták el.

Jelen fejezetben az ÖTE-k jelenlegi műszaki eszközrendszerének vizsgálatát tűztem ki célul, egyúttal ismertetve a fejlesztés lehetséges irányait.

4.2 A tűzoltás eszközei történeti fejlődésének áttekintése

A tűzoltás eszközeinek fejlődése a kezdetektől követte a tűzoltás mai is alkalmazott alapelveit, így a tűz eloltását, a tűz továbbterjedésének megakadályozását, illetve a tűzoltás feltételeinek biztosítását.

A tűz elhárításának fejlődésében a szakirodalom a következő 4 korszakot különböztette meg: [7, p. 5]

1. A fecskendő feltalálás előtti időszak.
2. A fecskendő feltalálása utáni időszak, annak tömlővel történő kiegészítéséig (1672).
3. A tömlő feltalálásától a hivatásos tűzoltóság létrehozásáig terjedő időszak.
4. A modern technika korszaka.

Már Egyiptomban 4 évezreddel ezelőtt előírták az oltóvedrek készenlétben tartását, a kákából font vödröket szurok bevonattal vízhatlanították.

Az ősi Kínában bambuszlétrák, fejszék, villák és falbontó eszközök álltak a tűzoltók rendelkezésére. A tűzvész megfékezésére, terjedésének megakadályozására a szomszédok épületek tetőit, sőt falait is egyszerűen lebontották.

A római birodalomban a vízzel oltás mellett más módszert is alkalmaztak, a centó nevű, ecetbe és vízbe áztatott posztódarab leterítésével a kezdődő tüzek oltását tudták megoldani.

A Corpus Iuris Civilis (polgárjog gyűjteménye) egyik pontja felsorolja a tűzoltás eszközöket, pl. ecet, létra, gyékények, szivacsok, csákányok és hasonló eszközök tartandók készenlétben.

A középkorban nem készítettek különleges létrákat a tűzoltáshoz. A földszintes épületek tetőzetére egyszerű, készen kapható támasztó létrákat használtak. A XIX. század során kezdték mechanikai szerkezetekkel az emeletes házakhoz szükséges méretekben hosszabbíthatóvá, rövidíthetővé és könnyen szállíthatóvá alakítani a létrákat.

A víz, mint elsődleges oltóanyag tűzbe juttatása, az ehhez alkalmas eszközök fejlődése külön említést érdemel.

Kezdetben erre a célra cserépedényeket, fából, szalmából esetleg fémből készült vödröket használtak. A bőrvödrök XV. század folyamán váltak általánosan alkalmazottá. Előnyük elsősorban törhetetlenségük, tartósságuk és könnyebb tárolhatóságuk volt. [7, p. 10]

A tűzivíz tárolására már az ókorban medencék létesítését írták elő, a középkorban a faszervezetű épületek védelmére meghatározott méretű fa dézsákat használtak, ez időben általánosan megvalósult az ún. „kapitányvíz” tárolásának kötelezettsége.

Kézi fecskendőről első ízben 1439-ben történik említés. A kézi fecskendő egyszerű, egyik végén lövőkében végződő sárgarézcső volt, amibe tömítetten tolták be a dugattyút. 1,5-2 liter vizet fogadtak be, oltóhatásuk a csekély oltási távolságot is tekintve, nem volt számottevő.

Hihetetlennek tűnhet, de a mai szivattyú elődjének feltalálása már 2100 évvel ezelőtt, az egyiptomi Alexandriában Ktesibios nevéhez fűződik, aki az első víz-emelő készüléket fejlesztette. Tanítványa Héron ie. 150 körül már két nyomószivattyú hengert kapcsolt egybe és a leírás szerint nyomórúddal is ellátta. Héron elfordítható elvezető csövet. ún. gólyanyakat szerelt szerkezetére. A találmány azonban feledésbe merült és Európában csak a XVII. évszázad vége felé szerkesztettek ismét fecskendőket. [7, p.29]

A 15. század kezdetén feltalált ún. nürnbergi fecskendő már jelentős méretű, amelyet kétkerekű szekértengelyre szereltek, dugattyúját csavarorsóval mozgatták. A légüstöt 1655-ban alkalmazták először tűzfecskendőn. A légüst a vízszugár egyenletességét biztosította. 1671-ben két holland fivér Heyde János és Miklós nyomótömlős kígyónyakú fecskendőt alkalmazott. Ennek előnye, hogy a régi típusú, gólyanyakú fecskendővel csak messziről célozhatták a lángokat, a tömlős fecskendővel, a tűz ajtókon, lépcsőkön keresztül is támadható volt.

Szívótömlőt először 1724-ben készítettek. A nyomótömlőt kezdetben még bőrből készítették, fonállal, varrva vagy réz szegeccseléssel. A merev és drága bőr tömlő a kenderből szőtt tömlő feltalálásával vált olcsóbbá és hajlékonyabbá. A tömlő gumírozását Hannoverben kezdték meg 1847-ben, ez vezetett a mai tömlő formájához. [7, p.76]

A kézi működtetésű fecskendőkhez képest kiemelkedő jelentőségű a magyar Szabó Pál által feltalált gőz erejű fecskendő szerkesztése. A találmány kezdetben mégsem aratott osztatlan sikert, mert csak 12-20 perc elteltével érte el a működéshez szükséges gőznyomást. Két-három évtizeddel később mégis általánosan elterjedt, a drága, de a kézi erővel működtetett fecskendőkhez képest lényegesen hatékonyabb gőzfecskendő.

A hazai tűzoltószer gyártás európai híré volt. A magyar tömlőgyártás a 19. század második felében indult meg. A Geittner és Rausch cég 1865-től készítette fecskendőit, de Köhler István – cégnéven vált ismertté. A fecskendők készítésében Walser Ferenc pesti gyára tűnt ki 1865-től. Az első hazai gyártmányú Walser gőzfecskendőt 1867-ben próbálták ki látványos keretek között, vízszugara 57 méter távolságra hatolt el. [7, p. 343]

A tűzoltó technika fejlődésében is nagy mérföldkő a német Otto által szerkesztett négyütemű benzinmotor. Nem kellően megbízható működése miatt a tűzoltóságok kezdetben csak a szivattyúk hajtására alkalmazták. Kísérleteztek még a villamos, majd petróleum motor hajtóerejével is a tűzoltófecskendők hatásfokának emelésére. Az első villanymotoros fecskendőket még lófogattal vontatták és ott lehetett alkalmazni ahol villamosvezeték is rendelkezésre állt. A gőzfecskendőkhöz hasonlóan az első benzinmotoros fecskendőket is lovak vontatták. [7, p. 288]

Az Magyar Országos Tűzoltó Szövetség javaslata alapján a Belügyminisztérium 1903-ban megállapította az egységes (kézi működésű) fecskendő típusát. [8, p.25]

Az ulmi Magirus-gyár 1903-ban szállította le a budapesti önkéntes tűzoltó testületnek a megrendelt benzinmotoros, önjáró autófecskendőt, ezt tekintjük a világ első tűzoltói gyakorlatban bevált gépjárműfecskendőjének. A kézi hajtású szivattyúval ellátott kocsifecskendők által biztosított 200-400liter/perc szivattyúteljesítménnyel és 3-5 bar nyomással szemben az 1900-as évek elején készült, belső égésű motorral hajtott gépjárműfecskendők, már 800-1000 liter/perc teljesítményre és 6-10 bar nyomásra voltak képesek. Ezen túl a lóvontatású kocsifecskendőkhöz képest nagyobb sebességet tudtak elérni.[90]

Centrifugál szivattyús fecskendőt 1912-ben készítettek először szintén az ulmi Magirus gyárban. [90]

Magyarországon a 230.000/1925 BM sz. rendelet konkrétan írta elő a tűzoltói felszerelés követelményeit az ország településeit nagyság szerint csoportosítva. Így az ötven háznál kisebb helységekre 1 db szívó-nyomó fecskendőt (1 db hengerrel), az 50-300 közötti házak száma esetén legalább 1 db két hengeres szívó-nyomó fecskendő, a három és hétszáz házból álló helységekből egy második szívó-nyomó fecskendő, megfelelő tartozékaival, az ennél nagyobb helységekre számára a rendelet átlag háromszáz házanként írt elő további 1-1 db szívó-nyomó fecskendőt. [87]

1936. évi tűzrendészeti kódex rendelkezése alapján megkezdődött a kismotorfecskendők, a gépjárműfecskendők és további fecskendőfajták (puttony, kerek tartályfecskendő) szabványosítása.

A tűzoltószer ipar fejlődését elősegítették a MOTSZ által rendezett tűzoltószer kiállítások. További vállalatok is bekapcsolódtak a tűzoltószer gyártásába és 1943-ra a hazai gyárak kapacitása 513 db kismotorfecskendő volt. [8, p.26]

A háború után megkezdődött a tűzoltó gépjárművek hazai gyártása 1946-47-ben Rába típusú gépjárművel, melyet MÁVAG gyártmányú 1000 l/p teljesítményű szivattyúval szereltek. A Csepel autógyár 1952-ben kezdte meg a gépjárműfecskendők gyártását, elsőként CSD350-es tartályos gépjárműfecskendő kialakításával. 1957-ben a CSD420-as, majd 1959-ben a CSD710-es gépjárműfecskendők kerültek ki a gyárból, ez utóbbi 4800 literes víztartállyal és 1500l/p-s beépített szivattyúval rendelkezett. 1960-ban készült el a községi tűzoltóságok mintagépjárműfecskendője, Csepel alvázra épített és 2500 literes víztartállyal ellátott szer. Szivattyúként egy 800l/p-s kismotorfecskendőt közvetlenül a tartályra kapcsoltak. A kismotorfecskendővel szükség esetén más vízforrásról is dolgozhattak. [7, p. 324]

Mérföldkő a hazai tűzoltó gépjárműgyártásban, hogy 1972-ben a Labor Műszeripari Művek esztergomi gyárában elkészült a TŰ gépjárműcsalád első tagja a TŰ-1-es gépjárműfecskendő. A jármű 2000 literes víztartállyal és 200 liter habképző anyag tartállyal rendelkezett, beépített centrifugál szivattyúja 1500l-p-s teljesítményű volt. [91]

Újdonság hogy mindkét oldalán 1-1 előre szerelt sugárral és kombinált sugárcsővel rendelkezett. A jármű porral oltásra is alkalmas volt.

1969 elején adták át az első CSD-344 alvázra szerelt P-1500-as porral oltó gépjárművet. 1975-ben mutatták be a Rába-MAN-Rosenbauer habbal oltó gépjárműfecskendőt.

1975 végén a TŰ család újabb tagja TŰ-2-es, nehéz terepre tervezett gépjárműfecskendő került gyártásba. Beépített csörlője által műszaki mentési feladatokra is alkalmas volt.

1976-ban mutatta be a Labor MIM a TŰ-5-ös UAZ-452 zárt felépítményű gépjárművét, ami kismotorfecskendők és tartozékaik szállítására alkalmas. A jármű elsődlegesen az önkéntes tűzoltóságoknál került használatba. [91]

TŰ-3-as nehézkategóriájú gépjárműfecskendő és a TŰ-4-es habbal oltó tűzoltó gépjármű alkotta a gépjárműcsalád többi tagját. Mindkettő Rába-MAN típusú három tengelyes összkerekhajtású változatban készült.

1981-ben megkezdődött a TŰ-1-es fecskendőket kiváltó TŰ-1.1-es gépjárműfecskendő tervezése. A gépjármű 1983. május 24-én mutatkozott be. A korának korszerű gépjárműfecskendője magasnyomású gyorsbeavatkozájával és hab-víz ágyújával az eddiginél is szélesebb körben volt alkalmazható. [91]

1990 után a tűzoltó gépjárművek pótlása, beszerzése jellemzően pályázat útján történt, melyre külföldi gyártók szállítottak járműveket, azonban 1995-től az ausztriai Rosenbauer céggel jelentős együttműködés vette kezdetét, melynek az eredménye napjainkban is kézzel fogható.

2001-ben létrejött a BM Heros Zrt., amely korszerű tűzoltó gépjárművek hazai gyártását tűzte ki célul. Ilyenek voltak a ma is készenlétben álló Renault Kerax vízszállító gépjármű, majd az Aquarius, illetve a Aquarex vízszállító járművek.

Említést érdemel az 1000 literes víztartállyal rendelkező Ictus könnyű kategóriájú gépjárműfecskendő, és az Aquadux 2000 4x4 gépjárműfecskendő is. [91]

A hazai gépjárműfecskendő gyártás kiteljesedése napjainkban zajlik. Kiemelten a Rába R16 Heros Aquadux 4000 típusú gépjárműfecskendő gyártásával, amelyből összesen 108 db került átadásra a hivatásos tűzoltóságok számára. A gépjárműpark korszerűsítésén túl ennek jelentősége abban is megmutatkozik, hogy lehetővé vált, hogy a hivatásos tűzoltóságok immár a készenlétbe tartásra alkalmas állapotú gépjárműfecskendőt adjanak át üzemeltetésre az önkéntes tűzoltó egyesületek számára. [87]

8. kép: Az FKI-tól átvett selejtes, a Pilisvörösvár ÖTE által felújított, valamint a Pilisszentiván ÖTE részére átadott készenlétre alkalmas STEYR-Rosenbauer TLF 4000 gépjárműfecskendők
Készítette: a szerző

4.3 A napjainkban alkalmazott tűzoltó járművek és szakfelszerelések általános értékelése

Tűzoltó járművek

A tűzoltó járművek csoportosítását és műszaki követelményeit a vonatkozó európai szabvánnyal teljesen megegyező MSZ EN 1846-1:2000 jelzetű nemzeti szabványunk tartalmazza. A szabvány [92] meghatározása szerint:

Tűzoltó gépjármű: tűzoltásra és/vagy mentésre használt hordozó gépjármű.

A szabvány a tűzoltó járműveket az alábbiak szerint csoportosítja:

1. Gépjármű tömegosztályok (gépjárművet össztömegétől függően)

- Könnyű (L) : $2 t < T \leq 7,5 t$,
- Közepes (M) : $7,5 t < T \leq 14 t$,
- Nehéz (S) : $T > 14 t$.

2. Gépjármű-kategóriák (terepjáró képességtől függően)

- 1. kategória: Közúti - általában szilárd burkolatú úton használt gépjármű.
- 2. kategória: Félterep - képes mindenféle úton és korlátozottan terepen haladni.
- 3. kategória: Terep - képes mindenféle út- és terepviszonyok között haladni.

3. Gépjárműcsoportok (alkalmazástól függően)

- oltó gépjármű,
- gépjárműfecskendő,
- különleges oltó gépjármű,
- magasból mentő gépjármű: létrás gépjármű, emelőkosaras gépjármű,
- műszaki mentő gépjármű,
- bevetésirányító gépjármű,
- személyzetszállító gépjármű,
- ellátó gépjármű,
- egyéb különleges gépjármű. [92]

Az ÖTE-k által üzemeltetett tűzoltó gépjárművek számát és jellegét az alábbi táblázat szemlélteti.

Gépjárművek típusa\száma	Összesen	I. kategória	II. kategória	III. kategória	IV. kategória
Gépjárműfecskendő	359	145	222	15	2
Vízszállító	19	18	8	1	-
Gyorsbeavatkozó	126	23	88	13	2
Műszaki mentőszer	39	14	22	3	-
Magasból mentő	15	10	4	1	-

5. táblázat: Az ÖTE-k tűzoltó gépjárművei EMŰ kategória szerint

Készítette a szerző, forrás: BM OKF KAP Online rendszer adatbázis

Értekezésem témáját tekintve a felsorolt gépjárműcsoportok közül kiemelés érdemel a gépjárműfecskendő, amely definíciója szerint: *tűzoltó szivattyúval, rendszerint víztartállyal és más, a tűzoltáshoz szükséges felszereléssel ellátott tűzoltó gépjármű.* A gépjárműfecskendő a tűzoltóságok, köztük az ÖTE-k általános felhasználású gépjárműve, ami a tűzoltói feladatok végrehajtását biztosítja.

Az oltó gépjárművek között fontos szerepet töltenek be a vízszállító járművek. A jármű 2-3 fő szállítására méretezett, nagy teljesítményű (2400-4000 l/p) szivattyúval ellátott tűzoltó gépjármű, amelynek elsődleges rendeltetése a nagyméretű víztartálya (4000-12000 l) révén az oltóvíz helyszínre szállítása és átadása az oltást végző járművek részére. Tűzoltói felhasználása mellett az ÖTE-k bevételteremtésre is felhasználják, vízszállítás vagy kommunális szolgáltatás az önkormányzat számára, pl. útlocsolás a beépített avaroltó rendszer segítségével.

Gépjárművek vízszállító kapacitása	I. kategória	II. kategória	III. kategória	IV. kategória
≥ 1000 l	21	42	2	2
≥ 2000 l	69	106	8	3
≥ 3000 l	44	67	5	1
≥ 4000 l	10	7	0	1
≥ 6000 l	1	0	0	0
Összesen: (db)	145	222	15	7

6. táblázat: Az ÖTE-k tűzoltó gépjárművei vízszállító kapacitása EMÜ kategória szerint

Készítette: a szerző, forrás: BM OKF KAP Online rendszer adatbázis

A műszaki mentő gépjármű elsődlegesen műszaki balesetek (például gépjárművek balesetei) felszámolását biztosítja, de a gyakorlatban tapasztalható, hogy kisebb, például pick-up gépjárműből kialakított könnyű változatait, oltóképesseggel ellátva un. gyorsbeavatkozó járműként alkalmazzák. [92]

Magasból mentő gépjárművet az ÖTE-k kis száma tart készenlétben, ezek közül is a gépezetes tolólétra használatos. Gyakorlati felhasználása kevésbé tüzeseteknél, jellemzően inkább viharkárok elhárításánál jellemző. Ugyanakkor favágási tevékenységre, ezzel bevétel teremtésére, az ÖTE-k számára eredményesen használható a jármű.

Tűzoltó felszerelések

A tűzoltóságok által használt speciális kialakítású és felépítésű, így a tűzoltási és műszaki, mentési tevékenység során szükséges általános és különleges feladatok elvégzését biztosító felszereléseket és eszközöket *szakfelszereléseknek* nevezzük. *Kiegészítő felszerelések azok*, melyek az eredeti és általános felhasználási lehetőségeiken túl a tűzoltói feladatok elvégzésénél is segítséget nyújtanak. Ilyenek például az ásó, villa, lapát, stb.

A tűzoltás oltóvízellátását szolgáló szakfelszerelések között megkülönböztetjük, az un. *szívóoldali* felszereléseket, amelyek a gépjárműfecskendő, illetve a szivattyú vízellátását szolgálják. Ezek a teljesség igénye nélkül: lábszelepes szűrő, szívótömlő, szívótömlő kötél és szelepkötél, áttéti darabok, kapcsok, egyetemes kapocspárkulcs.

A tűzcsapról történő táplálás eszközei: tűzcsapkulcs, állványcső földalatti tűzcsaphoz, áttétkapocs (pót-állványcső), táplálótömlő, gyűjtő tűzoltótömlőhöz.

Az un. *nyomóoldali* felszerelések a szivattyútól a tűzfelületre való oltóanyag továbbítás céljára szolgálnak: tűzoltó nyomótömlők (méretei: „A” jelű 110 mm, „B” 75 mm, „C” 52 mm, „D” 25 mm, „E” 38 mm); osztó tűzoltótömlőhöz (3 vagy 4 ágú), tűzoltó-sugárcső (kivitelei: egyszerű, egyszerű elzárható, kombinált, mérő); magasnyomású sugárcsövek; vízagyúk. [84]

A sugárcsövek kivitele, képességei meghatározó a tűzoltás eredményessége szempontjából, ami egyben a rendelkezésre álló oltóvíz hatékonyságát és a keletkező vízkár mértékét is befolyásolja.

Már az 1980-as évektől a tűzoltóság rendszeresített olyan sugárcsöveket, amelyek az eddigiektől eltérő jellegzetességekkel is bírnak. Ezek a nagynyomású sugárcsövek ködszerű sugár (ködsugár) képzésére is alkalmasak. A sugárcsövek fejlesztése napjainkban is folyamatos, melynek célja, hogy a víz minél nagyobb mértékű porlasztásával növeljék a hőelvonás mértékét, ezzel az oltás hatásfokát. [87]

Kézi szerelésű tűzoltó létrák

A kézi szerelésű létrák a tűzoltó szakfelszerelések mászó eszközei közé tartoznak. Az eszköz rendeltetése elsődlegesen a magasba történő felhatolás munkavégzés (tűzoltás, mentés) céljából. A létra ezen kívül alkalmas egyéb célokra is, például sérült személy szállítása, felhúzása, vízszintes távolság áthidalása, stb.

Kialakításánál alapvető követelmény, hogy a szállítási hossza a lehető legkisebb, ugyanakkor az elérhető munkamagasság minél nagyobb legyen. Az alkalmazott tűzoltólétrák jelenleg:

- Négyrészes alumínium dugólétra (4 tag hossza: 6,6 m, tömege 4x8 kg)).
- Kétrészes alumínium kihúzó létra (teljes hossza: 10 m, tömege 41 kg).
- Horoglétra (speciális, versenyfeladatokra készült létra).

A tűzoltólétrákat 3 évente terhelési próbának kell alávetni, működésüket, állapotukat karbantartáskor ellenőrizni kell.

A tűzoltó készülékek

A kézi tűzoltó készülékek kis- és kezdődő tüzek oltására készített tűzoltó eszközök.

Bár készenlében tartásuk elsődlegesen helyben (létesítményben, épületben, helyiségben) történik, nélkülözhetetlen részét képezik a tűzoltó gépjármű málhafelszerelésének.

Ennek oka elsősorban a gyors beavatkozás lehetősége, de különösen fontos, hogy a bennük tárolt speciális oltóanyag (por, hab, oltógáz) révén biztosítják az oltás lehetőségét azokban az esetekben, amikor a víz oltóanyagként nem alkalmazható (feszültség alatti berendezések tüze), vagy az oltás nem lenne hatékony (éghető folyadékok tüzei), esetleg a vízzel oltás nagy kárral járna (elektronikai berendezések). [87]

A tűzoltó készülékek általános előírásaival, működési időtartamukkal, a készülékek vizsgálata során alkalmazott vizsgálati tüzekkel, azok oltási követelményeivel, felépítésükkel, az MSZ EN 3 szabvány (1-6 rész) előírásai foglalkoznak. A tűzoltó készülékek legfontosabb paraméterei az oltóanyag fajtája, a töltettömeg, a működési idő és az oltási teljesítmény. Ez utóbbit szabványos vizsgálatokkal állapítják meg, és a készenlében tartás követelménye is ennek alapján előírt.

A porraloltó a legelterjedtebb, a legnagyobb választékkal rendelkező tűzoltó készülék típus a hazai tűzvédelemben. Az oltóanyagotöltet a különböző tűzosztályokra speciálisan készül. Leggyakrabban „B” - „C” ill. „A”-„B” – „C” tűzosztályokra alkalmas tűzoltóporokat alkalmaznak. Mindkét típus megfelelő biztonsága használható feszültség alatti berendezések tüzeinek oltására 1000 V feszültségig.

A tűzoltó gépjárműveken málházott kézi tűzoltó készülékek jellemzően 6 és 12 kg töltettömegű porraloltó készülékek. [87]

Légzésvédelmi felszerelések

A tűz- és káreseteknél felszabaduló égéstermék, füst, gázok vagy vegyi anyagok gőzei ellen hatékony védelemre van szüksége a beavatkozást végző tűzoltónak. Ennek érdekében légzésvédelmi eszköz, röviden légzőkészülék viselése szükséges.

A napjainkban használt korszerű sűrítettlevegős légzésvédő készülék a környezeti légtértől függetlenül működik. A belélegzett levegő a felhasználó igényei szerint a légzőpalackból, egy nyomáscsökkentőn, majd egy légzésvezérelt adagolóberendezésen (az EN 137 szabványnak megfelelő tudóautomatán) keresztül jut a légzőálarcba, onnan pedig a felhasználó tüdejébe. A kilélegzett levegő az álarc kilégzőszelepén át közvetlenül a külső légtérbe kerül. A rendszer zárt, az álarc túlnyomás alatt van, így a káros anyag a légutaktól biztonsággal távol tartható.

Az ÖTE-k beavatkozásainál a légzőkészülék használatára kis számban kerül sor (2017-ben 151 eset). Kötelező málfelszerelésként kizárólag az önállóan beavatkozó ÖTE-knél van előírva. [67]

Ugyanakkor számos ÖTE rendelkezik légzőkészülékkel, amelyek különböző forrásból származnak, különböző típusúak és állapotuk is eltérő. Jellemző a hivatásos tűzoltóságoknál készenlétből kivont, korábbi típus például AGA Spiromatic 316 típusjelű készülék, vagy külföldi testvérvárostól a járművel kapott régi légzőkészülék is. Mivel a légzőkészülék életvédelmi eszköz, ezért felülvizsgálatát kötelező az előírt időszakonként elvégeztetni. Ez jelentős költség, ezért a légzőkészülék készenlétként tartása nem csak fokozott felelősséget, hanem anyagi ráfordítást is igényel.

A híradás, kommunikáció készülékei

A tűzoltóságok stabil (híradóügyeletek, műveletirányítási ügyelet), mobil (készenléti szerek és egyéb járművek) és kézi (kárhely) rádiókészülékeket alkalmaznak. Ezek az állomások szabad rádióhálót alkotnak egymással, vagyis a tagállomások a vezetőállomás engedélye nélkül is forgalmazhatnak egymással.

Az elmúlt években megtörtént az átállás a korábbi URH rendszerről az Egységes Digitális Rádiórendszerre (továbbiakban: EDR). Az ÖTE-k részben pályázati forrásból, részben önálló beszerzésből vásárolták meg a szükséges rádiókészülékeket. Az EDR rádió megléte az önállóan beavatkozó ÖTE-knél nélkülözhetetlen, mivel riasztásuk nem SMS-ben történik, hanem rádión. [63]

Egyéni védőeszközök- és felszerelések

A tűzoltó a beavatkozás során fokozott veszélynek van kitéve, ilyenek különösen a magas hőmérséklet, a szúrás, vágás, ütés hatása. Ezek a veszélyeztető hatások nem csak esetleges baleset során, hanem a beavatkozás „normális” körülményei között is előfordulhatnak, pl. hulló törmelék, üvegszilánkon taposás, stb. Ezért különösen fontos a testfelület védelme és az egyéni védőeszközök előírászerű használata.

A test védelmére szolgáló eszközök:

- Tűzoltó védőkabát és védónadrág,
- Tűzoltó védőcsizma,
- Tűzoltó védősisak,
- Tűzoltó védőkesztyű,
- Hővédő arc-és fejmaszk.

Az ÖTE-knek az egyéni védőeszközök biztosítása – magas árak miatt – tagjaik számára nehezen megoldható teljes körűen. Sajnos kevés ÖTE-nél találunk egységes védőruházatot, a beszerzés gyakran 2-3 garnitúránként történik, pályázaton is csak erre van lehetőség. Nem ritka, hogy az ÖTE tag saját pénzén vásárol csizmát vagy sisakot, esetleg a hivatásosok leselejtezett védőruháit veszik át és javíttatják meg az ÖTE-k. Előfordul, hogy külföldről kapnak, vagy vásárolnak használt védőruházatot. [87]

Fontos felhívni a figyelmet, hogy csak tanúsítvánnyal rendelkező, bevizsgált vagy szakműhely által javított ruházat garantál megfelelő védőképességet. A bevizsgált védőruházat jelenleg az önállóan beavatkozó és az I. kategóriás ÖTE-k számára előírt.[65]

Megoldást jelentene jelenlegi kedvezőtlen helyzetre nagy darabszámú, ezáltal kedvezőbb árú központi beszerzés az ÖTE-k számára, illetve állandó beszerzési csatorna kialakítása külföldi használt, de jó állapotú védőruházatra.

4.4 Az önkéntes tűzoltó egyesületek műszaki feltételrendszerének fejlesztési lehetőségei

4.4.1 Tűzoltó vezetői engedély bevezetése

Az ÖTE-k működését, a készenlét biztosítását jelentősen nehezíti, hogy *a közúti járművezetők és a közúti közlekedési szakemberek képzésének és vizsgáztatásáról* szóló rendelet a 3,5 tonnánál nagyobb össztömegű gépjárművek vezetéséhez C kategóriás jogosítvány megszerzését írja elő. [94]

Márpedig a tartályos gépjárműfecskeendők mindegyike meghaladja ezt a tömeghatárt. A korábbi kedvező lehetőségek a C kategóriás jogosítvány megszerzésére (sorkatonai szolgálat, Magyar Honvédelmi Szövetség) mára megszűntek, így kevesen rendelkeznek ilyen jogosítvánnyal. A jogosítvány megszerzése jelentős összeg, ennek támogatására az ÖTE-k nem képesek.

Ugyanakkor az ÖTE-k számára optimális gépjárműtípus fejlesztését is megnehezíti a 3,5 t tömeghatár, hiszen megfelelő oltóképességet biztosító, az előírt málfelszerelést és minimum 4 fő tűzoltót szállítani képes gépjárműfecskeendő csak nagyobb össztömeggel valósítható meg.

A problémára a megoldás már létezik a nemzetközi gyakorlatban, az Ausztriában és Németország egyes tartományaiban bevezetett ún. „tűzoltó jogosítvány” (Feuerwehrführerschein), amely – megfelelő feltételekhez kötve – akár 7,5 t-ig lehetővé teszi a tűzoltó gépjárművek vezetését B kategóriás jogosítvánnyal. A tűzoltó jogosítvány kérdése korábban már hazai publikációban is megjelent [95], de nem váltott ki visszhangot.

A Német Szövetségi Tanács 2011-ben a közúti közlekedésről szóló törvény változtatását hagyta jóvá. A törvényváltoztatás által, amely összhangban van a vonatkozó 2006/126/EK uniós irányelvvel [96], lehetővé vált, hogy a tartományi kormányok az önkéntes tűzoltóságok, a mentőszolgálatok, a műszaki segélyszolgálat és a katasztrófavédelemben résztvevő egyéb szervezetek tagjai részére speciális vezetői engedély kiadását engedélyezzék a beavatkozó gépjárművek vezetéséhez 7,5 tonna összsúlyig. [97]

A tartományok egy része élt a lehetőséggel és tartományi rendeletet alkotott a bevetési járművek vezetésére jogosító vezetői engedélyről. Baden-Württemberg tartomány rendelete szerint: *Az önkéntes tűzoltóságok, a tartományi jog szerint elismert mentőszolgálatok, a műszaki mentő szervezet és egyéb katasztrófavédelmi egységek társadalmi munkában tevékenykedő tagjainak kérelemre 4,75 tonna megengedett össztömegig, a járműszerelvénylegfeljebb 4,75 tonnányi össztömege esetén akár pótkocsival is érvényes, bevetési járművek vezetésére feljogosító vezetői engedély adható.* [98]

Az engedély feltételei:

- a pályázó legalább 2 éve rendelkezik érvényes B kategóriájú vezetői engedéllyel,
- elvégezte a megfelelő oktatást 4,75 tonnáig terjedő megengedett össztömegű bevetési járművek vezetéséről,
- gyakorlati vizsgán igazolta alkalmasságát.

Az engedély azonos feltételek mellett, megadható 7,5 t össztömegig, amennyiben a képzés és a gyakorlati vizsga ilyen járművel történik. Az oktatót a szervezetek maguk jelölik ki, 30 évet betöltött, legalább 5 éve C1 kategóriás jogosítvánnyal rendelkező tagjaik közül. Az oktatás legalább 45 perces foglalkozás, hat alkalommal. A vizsga kizárólag gyakorlati, forgalmi körülmények között teljesítendő. A vizsgabiztost szintén a szervezet jelöli ki. A vizsgaigazolás alapján a vezetői engedélyt az illetékes első fokú közigazgatási hatóság adja ki.

Németországban a tűzoltó gépjármű kategóriák tömeghatárai összhangban vannak a tűzoltó jogosítvány által lehetővé tett össztömeg értékeivel. Így a DIN 14530-24 szabvány szerinti KLF (Kleinlöschfahrzeug) könnyű kategóriájú gépjárműfecskendő összsúlya 3,0-4,75t, 500 l-es víztartállyal, 1+3, vagy 1+5 fő szállító képességgel. A DIN 14530-25 szabvány szerinti MLF (Mittlere Löschfahrzeug) közepkategóriájú gépjárműfecskendő összsúlya 4,75-7,5 t, 600-1000 l-es víztartállyal, 1+3, vagy 1+5 fő szállító képességgel. Az európai tűzoltó gépjármű gyártók számos kivitel forgalmaznak az ilyen kategóriájú gépjárműfecskendők közül.

9. kép: MERCEDES-Rosenbauer gyártmányú KLF könnyű kategóriájú és IVECO-Magirus gyártmányú MLF közepkategóriájú gépjárműfecskendők
 Forrás: www.feuerwehrmagazin.de

Ausztria szabályozása a tűzoltó jogosítvány vonatkozásában némiképp eltér az ismertetett németországi gyakorlattól. A tűzoltói vezetői engedélyeknek két típusa van:

1. *Tűzoltó vezetői engedély* – a B kategóriás jogosítvánnyal rendelkezők a tartományi tűzoltóiskolán tizenkét oktatási egységből álló gyakorlati képzést kapnak. A vizsgavezetést erősen forgalmas utakon, legalább 45 percen keresztül kell teljesíteni tűzoltó gépjárművel, amelynek legnagyobb megengedett össztömege meghaladja a 7,5 tonnát. Az eredményes vizsga után vörös színű kiegészítő dokumentum kerül kiállításra, amellyel C, D és C1 kategóriában csak tűzoltó gépjármű vezethető.

2. *A vezetői engedély kiterjesztése* – a jelentkező rendelkezik B kategóriás jogosítvánnyal, amelyhez egy három oktatási egységből álló elméleti és öt oktatási egységből álló gyakorlati képzésen vesz részt. Az eredményes elméleti és gyakorlati vizsgát követően a tartományi tűzoltóparancsnok igazolást állít ki arról, hogy a vizsgát tett személy alkalmas a készenléti tűzoltó gépjármű vezetésére maximum 5,5 tonna össztömegig. Az igazolás csak a B kategóriás vezetői engedéllyel együtt érvényes.

Természetesen a tűzoltó vezetői engedély intézményét Ausztriában is magas szintű jogi szabályozás teremti meg. A vezetői engedélyről szóló 94/1998 számú szövetségi törvény 32a. §-a tartalmazza, egyúttal a (3) bekezdése alapján a *Szövetségi Tudományos és Közlekedési Miniszter rendelete a tűzoltó vezetői engedélyről* határozza meg a részletes szabályokat. [99]

A tűzoltó jogosítvány hazai bevezetése rövidtávon számottevően megnövelné az ÖTE-k beavatkozási képességét, egyúttal zöld utat adna a hazai tűzoltó gépjárműgyártás részére az önkéntesek számára optimális, egységes típus kifejlesztésére.

4.4.2 Tűzoltó szertárak építése

A tűzoltó szertár alapvető rendeltetése a készenlétkben tartott jármű(vek) biztonságos elhelyezése, időjárás elleni védelme. A szertár fűtése, temperálása szükséges a víztartállyal ellátott tűzoltó gépjárművek esetén, a fagy elleni védelem érdekében.

A szertár szolgál az egyéni védőfelszerelések elhelyezésére, olyan módon, hogy azok riasztás esetén könnyen hozzáférhetőek legyenek. Itt valósul meg a tartalék szakfelszerelések, egyéb, a működéshez szükséges technikai eszközök tárolása. Indokolt külön helyiség a híradástechnikai és informatikai berendezések (pl. a KAP Online rendszer elérését biztosító számítógép) üzemeltetésére. A beavatkozó ÖTE-k esetében a fenti követelmények feltételnek tekinthetők. [67]

A szertárban történik a tűzoltó technikai eszközök rendszeres karbantartása, időszakos próbája. Kedvezőtlen időjárási körülmények között a gyakorlati felkészülés is itt zajlik.

Emellett a tűzoltószertár épülete közösségi funkciót is betölt. Ideális esetben van olyan helyisége, amelyik oktató teremként használható, egyúttal a kötetlen bajtársi találkozók helyszíne. Nyugatra tekintve azt látjuk, hogy az önkéntes tűzoltók laktanyáiban jól felszerelt konyhával rendelkező termet alakítanak ki, ahol a tűzoltók heti rendszerességgel tartanak találkozót, kisebb rendezvényeket. A termet a tagok családi rendezvényekre is igénybe vehetik, emellett bérbeadással bevételteremtésre is hasznosítják.

Az ÖTE-k nagy része nem rendelkezik a szakmai elvárásoknak megfelelő tűzoltó szertárral. Számos ÖTE-nél egyáltalán nem megoldott a tűzoltó gépjármű tárolása, esetenként valamelyik ÖTE tag magán garázsában, rosszabb esetben a szabad ég alatt állnak a járművek.

A régi építésű községi szertárak többségét már lebontották, vagy méretük, állapotuk miatt nem felelnek meg a funkció betöltésére. Saját források hiányában az ÖTE-k kizárólag a települési önkormányzat támogatásával tudják megoldani tűzoltó szertár kialakítását, egyáltalán a gépjárművek elhelyezését.

Számos megoldással találkozunk napjainkban. Van, ahol az önkormányzat a községgazdálkodás épületében biztosít helyet az ÖTE járművének. Máshol a polgárőrség számára korábban biztosított bázison, „társbérlő”-ként kapnak helyet a tűzoltók. Könnyűszerkezetes, vagy mobil garázsok elhelyezése is jellemző megoldás. Önálló tűzoltó laktanya felépítését kevés önkormányzat teheti meg a rendelkezésére álló forrásokból, de szerencsére erre is akad példa.

A települési önkormányzatnak a helyi tűzoltóügy iránti elkötelezettségét jól példázza a Budapest melletti Solymár település önkormányzata által, az önálló beavatkozó ÖTE számára felépített, a napokban átadásra kerülő tűzoltó laktanya.

Tűlzás nélkül állítható, hogy az ország legkorszerűbb, minden igényt kielégítő laktanya épült meg az önkormányzat önálló beruházásában, mintegy 130 millió Ft költséggel. A beruházást a helyi gazdálkodó szervezetek közel 30 millió forinttal támogatták. A koncepció megalkotásában és a tervezés folyamatában az önkéntes tűzoltók is részt vettek.

10. kép: A solymári ÖTE új tűzoltó laktanyája. Forrás: Solymár ÖTE

A laktanyaépület 3 gépjármű szerállást, híradó-ügyeleti helyiséget, műhelyt, szociális helyiségeket, valamint tömlőszárító tornyot foglal magába. A beépített tetőtérben egy 300 m² alapterületű terem került kialakításra, konyhával egybekapcsolva. [87]

A technikai berendezések sora imponáló: kipufogógáz-elszívó; indítás-segítő un. starter berendezés; tömlőmosó gép; mosó-szárító berendezés a védőruházat számára; kompresszor légzőpalackok töltésére; ultrahangos légzőálarc tisztító. Az épületben wifi, valamint biztonsági kamerahálózat és riasztórendszer került kiépítésre.

11. kép: Korszerű berendezések a laktanyában Készítette: a szerző

Igazi kuriózum az un. „egygombos” épületautomatika, ami távvezérelhető. A riasztáskor a laktanyába bevonuló tűzoltókat így felnyíló szertárkapu, felkapcsolt világítás, üzemelő kipufogógáz elszívás fogadja. A starter berendezés állandó hőfokon tartja a motor hűtővizét, ugyancsak nyomás alatt a fék levegőrendszert, tölti az akkumulátort, így a gyors kivonulás biztosított.

A szertárt elhagyó gépjárműveket szenzor figyeli, a kivonulás után a vezérlő rendszer lezárja a kapukat, lekapcsolja a világítást, a kipufogógáz elszívást és élesíti az épület riasztórendszerét. Minderről SMS-ben értesítést is küld a rendszer.

A solymárihoz hasonló ÖTE laktanyák tömeges elterjedése nem valószínű, de az önkéntes mozgalom fejlesztéséhez a szertárépítés központi támogatása szükséges. A jelenlegi BM OKF pályázat ezt a célt nem tudja szolgálni. Hiába pályázható szertárépítési támogatás, az odaítélhető maximális összeg 1 millió Ft, a teljes keretösszeg sem számottevő a beruházási igények volumenéhez. Szükséges lenne központi pályázati forrás megnyitása, amelyre az ÖTE-k és a települések önkormányzatai önrésszel pályázhatnak. A pályázat elbírálásánál előnyben kell részesíteni a diszlokáció szempontjából fontos ÖTE-ket, illetve figyelembe venni az aktivitásukat, működési mutatóikat. [87]

4.4.3 Tűzoltó gépjármű fejlesztése az ÖTE-k számára

Az ÖTE-k a hivatásos tűzoltóságokhoz képest más volumenű feladatokat végeznek, a riasztási-, így az esetszámuk is kisebb. A nagyobb, vagy speciális esetekhez vonulnak a hivatásos tűzoltók, megfelelő erővel, különleges szerekkel. Ezért az ÖTE-k tűzoltó gépjárműveit működésükhöz, tényleges feladataikhoz kell specializálni. Ezzel kifejleszhető egy kisebb kategóriájú, gazdaságosan használható és fenntartható tűzoltó szer.

Magyarországon a közelmúltban megkezdődött egy kifejezetten ÖTE-k számára tervezett gépjármű fejlesztése, melynek prototípusát a hazai tűzoltó gépjárműgyártó, a BM HEROS Zrt. elkészítette. A Mahindra GOA DC Heros gyorsbeavatkozó gépjármű alapkoncepciója, hogy súlycsökkentéssel, egyúttal az alap gépjármű megerősítésével, 4 fő szállítására alkalmas, megfelelő oltóképességgel rendelkező járművet készítsen, 3,5 t össztömeg határon belül. [87]

12. kép: Mahindra GOA DC Heros gyorsbeavatkozó gépjármű. Forrás: BM HEROS Zrt.

A Mahindra GOA DC Heros gyorsbeavatkozó gépjármű főbb műszaki adatai:

Járműalváz:	Mahindra GOA.
Hosszúság:	5360 mm.
Szélesség:	1820 mm.
Magasság:	2200 mm.
Megengedett össztömeg:	3450 kg.
Szállítható személyek:	4 fő.

A hasznos tömeg növelése és a kedvezőbb térkihasználás érdekében változások történtek az alap járműhöz képest, így a plató leszerelésre került, járóképes alvzásként felépítményezik. Az üzemanyag tartály csökkentése 40 literrel, a 4 személyesre csökkentett utastér ugyanezt a célt szolgálja. A jármű megerősített falú gumiabroncsokat és haspáncélt kapott, valamint csörlő került beépítésre.

A felépítmény anyaga alumínium zártszelvény váz, ragasztott, csavarozott alumínium lemezburkolat, könnyű, korrózióálló segédkeret a terepi viszonyok elviselése érdekében. A víztartály 400 l űrtartalmú, polipropilén anyagú.

13. kép: A szivattyú és málhatér kialakítás Forrás: BM HEROS Zrt.

A vizsgált két lehetőség közül, hogy magasnyomású oltóberendezés vagy kismotorfecskenő legyen a tűzoltástechnikai rendszer alapja, az érvek a kismotorfecskenő alkalmazása mellett szóltak. A kismotorfecskenő alkalmas a járműtől független alkalmazásra, pl. nyílt vízforrásból való oltóvíz nyelésre, vagy vízeltávolításra is.

A járműbe ezért egy Rosenbauer OTTER kismotorfecskenő került elhelyezésre, a víztartállyal összekapcsolva. A szivattyú vízszállító kapacitása 500 l/perc/6 bar, 800 l/perc/5 bar esetén. Tömege 66 kg.

A kismotorfecskenő beindítását követően azonnali beavatkozási lehetőséget biztosít az előre szerelt 30 m „D” tömlővel és sugárcsővel szerelt tömlődob, amely szükség esetén meghosszabbítható a málházott „D” tömlőkkel. [87]

Mivel az ÖTE-k beavatkozásai során kevésbé jellemző a feszítő-vágó szerszámok alkalmazása, vagy ezek az igénye, így a jelentős bekerülési költség, a fenntartás, a megfelelő képzettség és gyakorlottság igénye miatt ezek helyett kombinált kézi mentőszerszám (Force balta) került a gépjárműre.

A főbb málhafelszerelések:

- Légzőkészülék: DRAGER PSS 5000 (2db.), tartalék palack (2db.).
- Nyomótömlők: B-20 (3db.), C-20 (2 db.), D-20 (5 db.).

- Kombinált sugárcsövek: AWG Turbo Spritze 2130 25-D (40-130 l/perc) 1db.
Rosenbauer RB100 (45-200 l/perc) 1 db.
- Hordozható ABC porral oltó készülék (min. 34A 183B, C) 2 db.
- Háti avaroltó készülék 2db.
- Kéziszerszámok: ásó, lapát, kapacs, vasvilla, kézfűrész.
- Kombinált mentőeszköz: Force-balta 1db.
- Benzinmotoros láncfűrész 1db.
- Teleszkópos létra 1db. [84]

Fentiekén túl a málfelszerelés részeit képezik meg szerszámok, világítóberendezések, és a táplálás és a nyomóoldali felszerelések kiegészítő elemei.

Az ismertetett tűzoltó gépjármű a jelenlegi kialakításával alkalmas az I. kategóriás ÖTE-k [11] számára a hatékony beavatkozásra kis- vagy kezdődő tüzek (gépjármű tüzeset, épület egy helyiségének tüze, vegetációtűz) eloltására. Továbbá alkalmas egyszerűbb műszaki mentések végrehajtására. Mintegy 20 millió forintos árával, külön pályázati rendszerben az ÖTE-k számára elérhető perspektívát biztosíthat. [87]

4.4.4 Korszerű oltóberendezések, szakfelszerelések alkalmazása

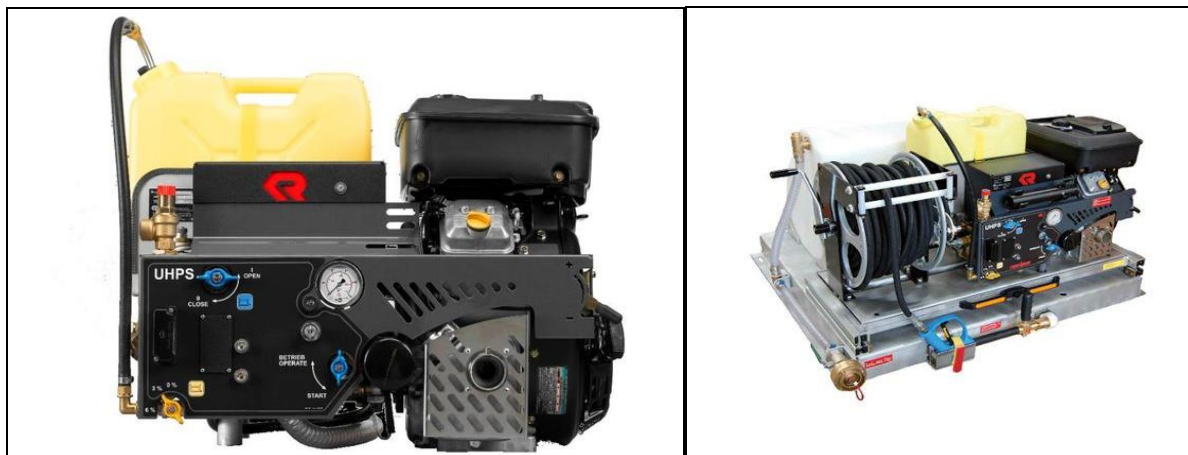
Különösen az alakuló, de a felsőbb közreműködői kategóriába lépést célként kitűző ÖTE-k számára a legnagyobb kihívást oltóképességgel rendelkező gépjármű megteremtése jelenti.

A hivatásos tűzoltóságoktól átvett selejt, esetleg külföldről kapott vagy vásárolt tartályos gépjárműfecskeendők számos nehezítő körülmény miatt (megfelelő szertár hiánya, C kategóriás jogosítvány szükségessége, kezelési képesítések, magas fenntartási költségek, stb.) nem bizonyulnak megoldásnak.

Tapasztalatok szerint, ilyen esetben kisebb méretű gépjárművek (pick-up, zárt dobozos kistehergépjármű, mikrobusz) használtan történő megvásárlása, málfatér kialakítása és a jármű szakfelszereléssel való ellátása lehet járható út. Napjainkra számos, korszerű berendezés, szakfelszerelés áll rendelkezésre, amivel az ilyen csekély, 1-1,5 t terhelhetőségű járművek hatékony beavatkozásra alkalmassá tehetők.

Magasnyomású oltóberendezések

Az ultra magasnyomású oltóberendezés (UHPS) napjaink fejlesztése. A tűzoltási tevékenység fejlődése során felismerték, hogy a víz hőelvonó képességét növelni lehet, ha a zárt víztömeg helyett kisebb vízcseppecskék felhőjét juttatjuk az égő anyagokra. A vízköddel oltó rendszerek az oltást hatékonyabbá teszik, miközben az nem jelent veszélyt az emberre és a környezetre.

14. kép: Rosenbauer gyártmányú UHPS berendezés. Forrás: Hesztia Kft.

Az UHPS hatékonyan felhasználható zárt térbe történő behatolásakor a szúróláng (back draft), valamint tűzoltáskor a tűzátgördülés (roll over) és a teljes lángba borulás (flash over) kialakulásának megelőzésére. [100]

Életmentéshez tartálysugár vagy gyorsbeavatkozó sugár kiváltására lehet alkalmas a könnyű kezelhetőség, kis tömeg, mozgékonyság és a 60 méteres tömlőhossz miatt. Közúti és kötött pályás gépjárművekben keletkezett tüzek oltására jól alkalmazható.

Jellemzői

- Nagy sugárműködési tartomány, a tűzoltó biztonságos távolságból tud hatékonyan beavatkozni (> 10 m) – a hagyományos sugaraknál 5 méteres tartománnyal számolunk.
- 70 m aktív sugár (60 m tömlő, 10 m-es sugár működési tartomány).
- Könnyű tömlőkezelés, a 60 méter hosszú, vízzel teljesen feltöltött tömlő súlya mindössze kb. 7 kg.
- Kiváló hűtőhatás, kolloidális szemcseméretre porlasztott oltóvíz.
- Integrált habrendszer és habtoldat, amely különálló rendszer a gépjárműbe beépített hagyományos szivattyú mellett.
- Könnyű működés – indítás után a rendszer nem igényel további figyelmet. [100]

Az UHPS rendszer illeszthető beépített fém, vagy – a súlycsökkentés érdekében polipropilén anyagú, műanyag – víztartályhoz. A 100 bar nyomáson maximális 38 l/p vízszállításra képes szivattyút figyelembe véve, valamint az oltási hatékonyságot minimális, 1%-os habbekeveréssel kombinálva, már kisebb űrtartalmú víztartállyal (100-250 l) is hatékony oltásteljesítmény érhető el. A gyártó az UHPS rendszert saját, 100 literes fém víztartállyal egybeépítve is forgalmazza.

Az UHPS rendszer kis összsúlyát (feltöltve kb. 300 kg) tekintve alkalmas kisteher gépjárművek rakterében való elhelyezésre, ezzel az oltási képesség megvalósítására. A kompakt egység teleszkóposan kihúzható, a málfatérből kiemelhető, ezzel lehetővé teszi mobil málházást, a málfafelszerelés igény szerinti cseréjét.

A piacon jelenleg több gyártó UHPS berendezései megjelentek. Meggyőződésem, hogy a rendszer jól használható az ÖTE-k első oltójárművének kialakításához, a későbbiekben esetleg második, gyorsbeavatkozó jármű oltóberendezéseként. [87]

15. kép: MERCEDES VITO kistehergépjármű Powerjet magasnyomású mobil oltóberendezéssel, 90 literes integrált víztartállyal ellátva.
Készítette: a szerző

Korszerű kombinált sugárcsővek

Az ÖTE-k a beavatkozásaik során átlag 20%-ban használnak oltóvizet. 2017-ben ez az arány 18.82 % volt. 1587 esetben avatkoztak be sugarakkal, a felhasznált oltóvíz mennyisége 4500 m³ volt. A bevetett vízugarak típusát vizsgálva azt láthatjuk, hogy a kisebb méretű, D és H sugarak alkalmazása gyakoribb, mint a hagyományos C sugáré. 2017-ben ez szám szerint D sugár alkalmazását jelenti 713, H sugár 355 esetben, míg C sugár 572 esetben került bevetésre.

A kisebb méretű sugarak bevetése a gyorsbeavatkozó berendezések használatát feltételezi, egyúttal azt, hogy a tüzek nagy arányban ezzel elolthatók voltak.

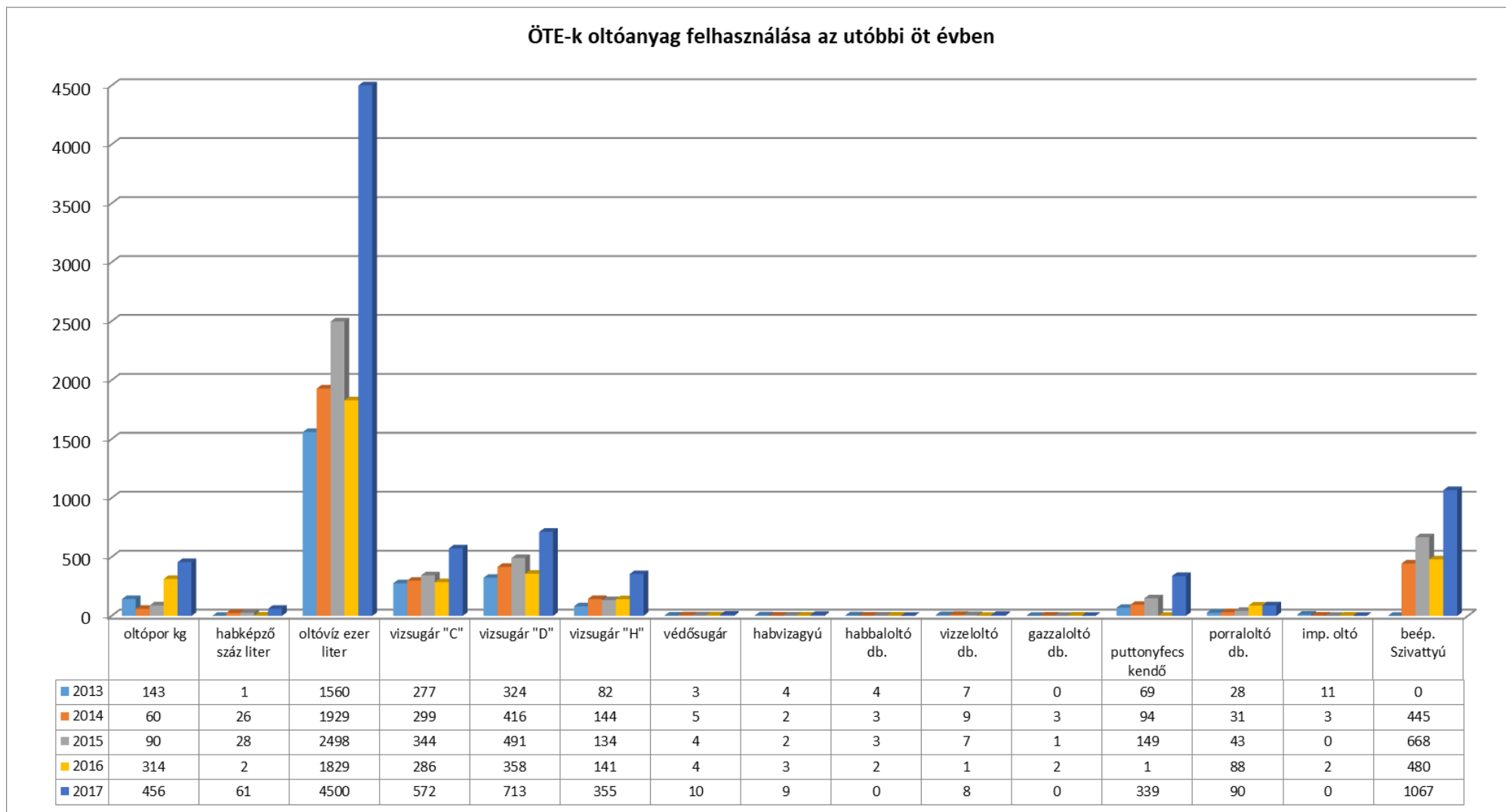
Az okok között nem csak a tűzoltás taktikai szempontok játszanak szerepet, hanem az is, hogy az ÖTE-k nagyobb számban ilyen méretű nyomóoldali felszerelésekkel rendelkeznek.

A kisméretű sugarak előnye a könnyű szerelhetőség, mozgathatóság, de fontos szempont a víztakarékos oltás és a kisebb mértékű vízkár okozása is. Emellett a kisebb átmérőjű nyomóvezeték kevesebb vízzel feltölthető, ami különösen a kisebb víztartályú gépjárműveknél kedvező.

Annak érdekében, hogy a kisebb oltóvíz intenzitással is hatékony legyen az oltás, korszerű, a víz nagymértékű porlasztását végző sugárcsővek használata szükséges (lásd: 7. számú táblázat).

Sugárforma:	Szemcseméret: (mm)	Alkalmazási távolság (m)	Cseppátmérő (mm)	Cseppek száma	1 liter vízre eső aktív felület (m ²)
Kötött sugár	1-10	25-25	10	$1,9 \times 10^3$	0,6
Szórt sugár	0,1-1	5-15	1	$1,9 \times 10^6$	6
Porlasztott sugár	0,01-0,1	2-5	0,1	$1,9 \times 10^9$	60
Ködsugár	0,001-0,01	0-2	0,01	$1,9 \times 10^{12}$	600

7. táblázat: Sugárképek víz porlasztási értékei és a sugár alkalmazási távolság
Összeállította: a szerző. Forrás: [101] [102]

29. ábra: Az ÖTE-k oltóanyag- és eszközök felhasználása az elmúlt öt évvizsgálati statisztikája szerint
Készítette: a szerző, forrás: BM OKF adatbázis

Napjainkban a gyártók számos, korszerű sugárcsövet kínálnak termékeik között, amelyek normál (6-7 bar) nyomáson is képesek porlasztott, illetve ködsugar képzésére, emellett több fokozatban víztakarékosan használhatók.

16. kép: Korszerű, víztakarékos sugárcsövek Forrás: Gyártói katalógusok [103] [104] [105]

A képeken látható sugárcsövek (1. POK Turbokador, 2. LEADER MultiFlow 150, 3. Rosenbauer RB 99 EN) közös jellemzői, hogy D tömlőre csatlakoztathatóak. Több fokozatban állíthatóak, ezzel 15-150 liter/perc vízszállítás érhető el már 6 bar nyomáson. Sugárkép kötött sugártól 174 fokos ködsugarig alakítható ki. Tömegük csak 1,3-1,5 kg.

A korszerű, víztakarékos sugárcsövek a napi gyakorlatban nagy előnyt jelentek, ezért indokolt a BM OKF pályázati rendszerben a választható felszerelések között szerepeltetni. A sugárcsövek további előnye, hogy illeszkednek az ÖTE-k számára fejleszthető, kisebb, kompaktabb jármű tervezési koncepciójába.

Kompakt akkumulátoros mentőfelszerelések

A tűzoltó gépjárművek össztömeg csökkentése – mint az előbbieken láthattuk – általános igényként fogalmazódik meg, különösen így van ez az ÖTE-k esetében. Annak érdekében, hogy ez ne a málházott eszközök mennyiségének rovására történjen, érdemes a kisebb tömegű, kompakt berendezéseket előnyben részesíteni.

A technika általános fejlődésével megjelentek a kínálatban az akkumulátoros felszerelések, melyek kisebb súlyuk mellett további előnyös tulajdonságokkal rendelkeznek. Ez mindenekelőtt a mobilitásban, a kárhelyszínen való egyszerű mozgásban, a könnyű bevezethetőségben jelenik meg.

Ugyancsak fontos a minimális karbantartási igény, például egy benzinmotoros tápegységgel kialakított, hidraulikus tömlőkkel ellátott feszítő-vágó berendezéshez hasonlítva. Az akkumulátoros berendezések előnye a kisebb üzemeltetési költség és az amortizációs ráfordítás alacsonyabb mértéke is.

17. kép: Holmatro gyártmányú akkumulátoros mentő eszközök.

Forrás: SziFire Kft. gyártmánykatalógus

A példaként bemutatásra kerülő Holmatro GCT 4150 EVO 3 akkumulátoros szerszám akkumulátorral működtetett kombinált szerszám, feszítéshez, vágáshoz, szorításhoz (összenyomáshoz) és (kiegészítő tartozékokkal) húzáshoz alkalmas. A szerszám rendelkezik a korábban ismertetett előnyökkel, kezelése egyszerű, tömege mindössze 19,6 kg, a vágási teljesítménye (az EN 13204 szabványnak megfelelően) 32 mm-es acélrúd átvágását teszi lehetővé.

Az akkumulátor kapacitása biztosítja, hogy pl. közúti balesetnél a roncsvágás átlagos esetben akkumulátor csere nélkül végrehajtható legyen. A szerszám kiválóan alkalmas kisebb műszaki feladatokra, pl. ajtó, biztonsági rács felnyitására is.

Az akkumulátoros eszközökre még számos példa bemutatható lenne, így pl. szablyafűrész, magassági ágvágó, gallyazó láncfűrész, stb. Ezek a termékek viszonylag magas árszínvonalat képviselnek, de véleményem szerint az ismertetett előnyeik miatt mindenképpen érdemes ezeket a szakfelszerelések beszerzésekor megfontolni.

4.5 Részkövetkeztetések – 4. fejezet

Az önkéntes tűzoltó mozgalom a hazai mentő tűzvédelem számára jelentős erőforrást képvisel. A rendszerben lévő tartalékok kiaknázása, a hatékonyság növelése azonban csak központi intézkedésekkel valósítható meg. A továbblépéshez a jogi szabályozás, a szervezeti és műszaki fejlesztés területén is van tennivaló, amelyhez átfogó koncepció kidolgozása szükséges. A különböző területeken rendszerszintű változások indokoltak, amelyek egymás hatását képesek erősíteni.

Halaszthatatlan nagy léptékű műszaki fejlesztés végrehajtása az ÖTE-k vonatkozásában. Az elmúlt években a pályázatok keretében juttatott összesen mintegy 3 milliárd Ft jelentős összegnek tűnhet, de a mentő tűzvédelem területén a technikai fejlesztés ennél nagyságrendekkel nagyobb investíciót igényelne.

Az ÖTE-k önerőből nem képesek a működésük műszaki feltételrendszerét megteremteni, ehhez forrásokkal nem rendelkeznek. A települési önkormányzatok jogi eszközökkel való bevonása a helyi tűzvédelemről való gondoskodásba, ehhez pl. normatív alapon források biztosítása javítana az ÖTE-k kilátásain. Ugyancsak megoldást jelentene uniós forrásból történő fejlesztés, akár önrészt előíró pályázatok formájában.

A hazai tűzoltógépjármű gyártás számára évekre biztosítana megrendelést az ÖTE-k egységes gépjárműparkjának előállítására. Az értekezésemben ismertetett, a bevetési gépjárművek vezetésére jogosító vezetői engedély, a tűzoltó jogosítvány bevezetése a fejlesztés teljesen új dimenzióját tenné lehetővé a B kategória esetében akár 7,5 tonnára emelt tömeghatárral.

A napjainkban újdonságnak számító korszerű műszaki berendezésekkel, szakfelszerelésekkel kifejezetten az ÖTE-k számára tervezett univerzális könnyű kategóriás oltó gépjármű gyártása valósulhat meg nagy szériában, ami a jelenlegi koros, heterogén és műszakilag elavult gépjárműpark teljes átalakulását eredményezheti.

A kisméretű, könnyű kategóriás ÖTE fecskendő elhelyezésére tűzoltószertár kialakítása is kevésbé költségigényes, ott, ahol jelenleg ezzel nem rendelkeznek.

A központi források felhasználása során a műszaki fejlesztésnél előnyben kell részesíteni azokat az ÖTE-eket, amelyek ún. „fehér folton”, vagyis a mentő tűzvédelem optimális diszlokációja szempontjából kiemelten fontos területen működnek, illetve vállalnak szaktevékenységet. Ugyancsak előnyt jelent az ÖTE aktivitása, a készenlét vállalása és a működési mutatók egyaránt.

Az egységes, elsődleges beavatkozásra alkalmas ÖTE gépjárművekkel megvalósítható a települések un. alapvédelme, amely a gyors kiérkezéssel, hatékony beavatkozással a tüzeseteket még kezdeti stádiumában képes kezelni, eloltani. A beavatkozás sikerességét a napjainkra kifejlesztett számos korszerű, nagy oltási hatékonyságú tűzoltó berendezés és szakfelszerelés biztosítja.

Az un. fedő védelmet a hivatásos, vagy - nagy, víztartályos gépjárműfecskenővel és speciális szerekkel rendelkező - önkéntes tűzoltóságok, ÖTE-k biztosítják, nagyobb erőeszközt igénylő káreseteknél. A középkategóriás gépjárműfecskenő és vízszállító járművek hazai gyártása jelenleg is zajlik, ezzel a hazai tűzoltó gépjárműpark utánpótlása biztosított.

Összegezve: az ÖTE-k műszaki fejlesztése rövid- és középtávon kiemelt jelentőségű, ennek elmaradása esetén a reagáló képesség csökken, esetleg teljes megszűnésével kell számolni. Ezzel ellentétben egy koncepció mentén végrehajtott, irányított műszaki fejlesztés a diszlokáció javulását, a kiérkezési idő csökkenését, a mentő tűzvédelem színvonalának javulását eredményezi.

BEFEJEZÉS

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

Kutatási célkitűzésemnek megfelelően kutatási területenként a következő főbb megállapításokra és következtetésekre jutottam:

I. A mentő tűzvédelem optimális diszlokációjának területi és szervezeti szintű elemzése és értékelése területén

1. A mentő tűzvédelem diszlokációja javításának megoldását egyértelműen az önkéntes tűzoltóságok fejlesztésében látom. Az önkéntes tűzoltóságok spontán alakulása helyett, a célzott, irányított létrehozást kell támogatni, központi források bevonásával.

2. Javaslatot tettem új tűzoltósági kategória, az *önkéntes tűzoltóság* életre hívására, amelyet a mai önkormányzati tűzoltóságok (ÖTP) és a jelenlegi „beavatkozó” ÖTE-k alkotnának. Szükségesnek tartom az önkéntes tűzoltóság jogi és szervezeti szintű kapcsolatának erősítését a települési önkormányzattal.

3. Statisztikai szempontú, részletes elemzéssel kidolgoztam a mentő tűzvédelem valamennyi szereplőjének tevékenységi mutatói és az ellátott terület jellemzői közötti kapcsolat releváns szempontjait.

4. A diszlokációt meghatározó szempontok szerinti informatikai alapú alkalmazást dolgoztam ki, amely képes az ország bármely települését vizsgálva, a szükséges és elégséges védelmi szint biztosításhoz szükséges tűzoltósági szervezet meghatározására.

Az előzőekben leírtak alapján igazoltnak látom az 1. célkitűzésemben foglaltak teljesülését, amellyel megalapoztam az 1. számú tudományos eredményt.

II. Az önkéntes tűzoltói tevékenység egységes katasztrófavédelem szervezetében történő fejlesztése területén

1. Nemzetközi kérdőíves kutatás elvégzésével igazoltam, hogy az önkéntes tűzoltó mozgalmat minden országban értékékként, erőforrásként, fejlesztendő területként tekintik, amely gazdaságossága mellett, a tevékenység gyakorlati hasznán túl, közösségépítő szerepet is játszik.

2. A hazai jogi és ágazati szakmai szabályozók feldolgozásával bemutattam, hogy az önkéntes tűzoltói tevékenység a katasztrófavédelem szervezetéhez integránsan illeszkedik.

3. Az ÖTE-k tevékenységi mutatóinak elemzésével bizonyítottam, hogy jelentős szerepet töltenek be a mentő tűzvédelmi feladatok ellátásában, számuk, aktivitásuk nőtt az elmúlt időszakban. A beavatkozó ÖTE-k által védett területen jelentősen csökkent a kárfelszámolás megkezdésének ideje, ezzel javult a diszlokáció.

4. Rámutattam, hogy az ÖTE-k működése költséghatékony, szakmai tevékenységük számszerűsíthető megtakarítást jelent a katasztrófavédelem számára. Ezért az ÖTE-k támogatási rendszerének felülvizsgálata, további központi források bevonása indokolt, amely jól hasznosuló, egyben megtérülő kiadásnak tekinthető.

A fentiekben foglaltak alapján igazoltnak látom a 2. célkitűzésemben foglaltak teljesülését, amellyel a 2. számú tudományos eredményt megalapoztam.

III. A tűzoltószövetség szerepének az önkéntes tűzoltó egyesületek eredményes feladatellátásának növelése területén

1. A Magyar Tűzoltó Szövetség történeti bemutatásával ismertettem, hogy a Szövetség az egyes korszakokban meghatározó szerepet töltött be a hazai tűzoltó mozgalom életében, fejlődésében. Nemzetközi példákkal igazoltam, hogy a jól működő szövetségi forma erős kohéziót teremt, jelentős szervező erőt képvisel az önkéntes tűzoltó társadalomban.

2. A Magyar Tűzoltó Szövetség jelenlegi helyzetének elemzésével rámutattam, hogy a közreműködők aktivitása ellenére, a szükséges feltételek hiányában, az MTSZ jelenlegi formájában nem tudja betölteni a hazai tűzoltó társadalom vezető, integráló szerepét.

3. A helyzetértékelés alapján javaslatot tettem azokra a szükséges jogi, szervezeti és finanszírozási megoldásokra, amelyek az MTSZ szakmai súlyát, érdekérvényesítő, támogató szerepét megteremtenék, az önkéntes tűzoltó mozgalom eredményességének javítása érdekében.

A fentiekben leírtak alapján igazoltnak látom a 3. célkitűzésemben foglaltak teljesülését, amellyel megalapoztam a 3. számú tudományos eredményt.

IV. A mentő tűzvédelem eszközrendszerének az önkéntes tűzoltó egyesületek feladataival összhangban történő fejlesztése területén

1. A tűzoltó gépjárművek és szakfelszerelések fejlődéstörténetének bemutatásával érzékeltettem, hogy a technikai ellátottság milyen hatással van a mentő tűzvédelem feladat ellátásának eredményességére. Egyúttal igazoltam, hogy a tűzoltói szaktevékenység komoly és költségigényes műszaki háttérrel, eszközrendszerrel igényel.

2. Bemutattam, egyben értékeltem az önkéntes tűzoltók gépjármű- és eszköz ellátottságát, annak műszaki színvonalát napjainkban. Megállapítottam, hogy a jelenlegi helyzetben, átfogó koncepció alapján végrehajtott központi intézkedések szükségesek az erősödő aktivitást mutató önkéntes ÖTE-k műszaki ellátottságának javítására, tekintettel annak jelentős, az ÖTE-k által vállalhatatlan költségigényére.

3. Ismertettem a hazai tűzoltó gépjárműgyártás koncepcióját az ÖTE-k számára tervezett speciális, a feladatok eredményes ellátását biztosító oltó gépjármű vonatkozásában. Bemutattam azokat a korszerű tűzoltó berendezéseket, kiségeket és szakfelszereléseket, amelyek könnyű kategóriájú, többcélú gépjárműfecskendő tervezési alapjait jelenthetik.

4. Javaslatot tettem az un. „tűzoltó jogosítvány” hazai bevezetésére, Ausztria és Németország mintájára, amely a gyakorlatban azt jelentené, hogy B kategóriás jogosítvánnyal 7,5t össztömegig lehet tűzoltó gépjárművet vezetni, előzetes feltételek teljesítése mellett. A tűzoltó vezetői engedély bevezetése megoldaná a C kategóriás jogosítvány hiánya miatt jelentkező készenlét-szervezési problémákat, rövidtávon számottevően megnövelné az ÖTE-k beavatkozási képességét, egyúttal zöld utat adna a hazai tűzoltó gépjárműgyártás részére az önkéntesek számára optimális, egységes gépjármű típus kifejlesztésére.

A fentiekben leírtak alapján igazoltnak látom a 4. célkitűzésben foglaltak teljesülését, amellyel megalapoztam a 4. számú tudományos eredményt.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

Az értekezés hipotéziseinek és célkitűzéseinek megfelelően végzett kutatómunka alapján **a következő új tudományos eredmények elfogadását javasolom**:

1. A tűzvédelem szervezeti fejlődéstörténetét és jogi szabályozását összefoglalva, a mentő tűzvédelem területi és szervezeti szintű diszlokációjának javítása érdekében **kidolgoztam** egy új korrelációs értékelési szempontrendszert, módszertant és szoftver alkalmazást, amelynek felhasználásával **konkrét javaslatokat tettem** az optimális diszlokációt biztosító szervezeti intézkedések bevezetésére.
2. Nemzetközi összehasonlító elemzésekre és hazai szervezeti fejlődéstörténeti értékelésre alapozva **definiáltam** az önkéntesség hazai tűzvédelemben betöltött szerepét, továbbá **meghatároztam** az önkéntes tűzoltósági tevékenység tűzoltási és mentési feladatokban történő bevonásának feltételrendszerét és megvalósítási lehetőségeit.
3. A tűzoltószövetségek tevékenységének hazai és nemzetközi tapasztalatokra épített kritikus értékelését és összevetését követően **azonosítottam** a Magyar Tűzoltó Szövetségnek az önkéntes tűzoltó egyesületek eredményes feladatellátásának növelése érdekében történő szerepvállalásának formáit, tartalmát és korszerűsítési lehetőségeit.
4. A mentő tűzvédelem műszaki eszközrendszerének az önkéntes tűzoltó egyesületekre irányuló átfogó vizsgálatát követően **konkrét javaslatot dolgoztam ki** az önkéntes tűzoltó egyesületek mentő tűzvédelemben történő bevonásához és a kapcsolódó szakfeladatok ellátásához szükséges és feladat-specifikus műszaki technikai eszközrendszer lehetséges továbbfejlesztési megoldásaira, valamint a tűzoltó vezetői engedély bevezetésére.

AZ ÉRTEKEZÉS AJÁNLÁSAI

Az értekezésem következtetéseinek és tudományos eredményeinek felhasználására a jogalkotóknak és a jogszabály-alkalmazóknak az alábbi ajánlásokat teszem:

1. Jelen értekezés javaslatai felhasználhatók a mentő tűzvédelem optimális diszlokációjának kialakításában, a fehér foltok csökkentésében.
2. Az önkéntes tűzoltó egyesületek, a Magyar Tűzoltó Szövetség fontos szerepet kaphatnak a mentő tűzvédelem fejlesztésében, amelyhez a dolgozatomban foglalt javaslatok is alkalmazhatók.
3. Az önkéntes tűzoltó egyesületek műszaki eszközrendszerével foglalkozó kutatásaim eredményeit a tűzvédelmi szakirányítói és a végrehajtói tevékenység további fejlesztéséhez ajánlom felhasználni.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

A kutatómunka kutatási eredményeit az alábbiak szerint javasolom felhasználni:

1. Az értekezés következtetései és eredményei felhasználhatók az önkéntes tűzoltóságok szervezetét, szervezését, szaktevékenységének ellátását meghatározó jogi szabályozás, szabályzatok és utasítások, eljárásrendek kidolgozásához.
2. Értekezésem különböző részei felhasználhatók a tűzvédelmi jegyzetek, segédletek, szakmai leírások összeállítása során felsőfokú tanintézményekben, valamint a hivatásos katasztrófavédelmi szervek képzési rendszerében.
3. Az értekezésem – átszerkesztését követően – alkalmas lehet oktatási segédletként történő felhasználásra a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézet, a Szent István Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Kar Tűz- és Katasztrófavédelmi Intézet, a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ és más felsőfokú tanintézmények, valamint a hivatásos katasztrófavédelem oktatással foglalkozó szakmai intézményeiben.

Budapest, 2018. december 10.

Varga Ferenc tű. dandártábornok

HIVATKOZOTT IRODALOM

Bevezetés

- [1] 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.
URL: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100128.TV (letöltés: 2018. 05. 20.)
- [2] BLESZITY János, FÖLDI László, HAIG Zsolt, NEMESLAKI András, RESTÁS Ágoston: *Műszaki kutatások és hatékony kormányzás*. HADMÉRNÖK 11:(3) pp. 221-242. (2016)
- [3] Magyarország Alaptörvénye. (2011. április 25.).
URL.: https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV. (letöltés: 2018.08.08.)
- [4] 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról.
URL.: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600031.TV>. (letöltés: 2018. 05. 20.)
- [5] 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról.
URL.: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100175.TV> (letöltés: 2018.08.08.)
- [6] 239/2011. (XI. 18.) Korm. rendelet az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságokra, valamint a hivatásos tűzoltóság, önkormányzati tűzoltóság és önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásához való hozzájárulásra vonatkozó szabályokról.
URL.: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100239.kor> (letöltés: 2018.08.08.)
- [7] SZILÁGYI János, SZABÓ Károly: *A tűzrendészet fejlődése – Az őskortól a modern időkig*. BM Könyvkiadó, Bp.: 1986. ISBN: 963-7703-13-6
- [8] MINÁROVICS János, SOLTÉSZ Tamás, CSÖGLEI István: *Fejezetek a magyar tűzoltóság 125 éves történetéből*. Könyv és zeneműkiadó. Budapest, 1995.
- [9] HOFFMANN Imre, NÉMETH Klára: *A tűzoltóság és a polgári védelem együttműködése a lakosságfelkészítési feladatokban: tan486*. VÉDELEM ONLINE: TŰZ- ÉS KATASZTRÓFAVÉDELMI SZAKKÖNYVTÁR Paper: tan40 , 20 p. (2010)
URL.: <http://www.vedelem.hu/letoltes/anyagok/653-a-tuzoltosag-es-a-polgari-vedelem-egyuttmukodese-a-lakossagfelkeszitesi-feladatokban.pdf> (letöltve: 2018.10.14.)

- [10] SOLYMOSI József: *A katonai műszaki tudományok legújabb kutatási eredményei.* HADTUDOMÁNY: A MAGYAR HADTUDOMÁNYI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA XIX. évfolyam: 3-4 pp. 3-14. (2009)
- [11] BÉRCZI László *Az extrém körülmények közötti tűzoltói beavatkozások biztonságát növelő eszközrendszer fejlesztések az integrált katasztrófavédelem rendszerében* Doktori (PhD) értekezés, NKE Budapest, 2014.

1. fejezet

- [12] Kislexikon. *Diszlokáció fogalma.*
URL.: <http://www.kislexikon.hu/diszlokacio.html>. (letöltés:2018.04.03.)
- [13] VARGA Ferenc: *A mentő tűzvédelem optimális diszlokációjának területi és szervezeti szintű kidolgozása, a meghatározó szempontok elemzése* MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXVIII.:(3.) pp. 15-40. (2018)
- [14] Az 1888. évi 53.888/11. belügyminiszteri körrendelet – TŰZOLTÓ-KÖZLÖNY 1888. augusztus hó.
- [15] LEIDINGER Kitti: *Az önkéntes tűzoltóságok helye és szerepe a közigazgatásban a mentő tűzvédelem perspektívájából.* Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, 2016.
- [16] FÜLEP Zoltán: *A települések tűzvédelmi besorolása figyelemmel a mentő tűzvédelem erő és eszköz diszlokációjának meghatározására.* Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katasztrófavédelmi Intézet, 2015.
- [17] 1936. évi X. törvénycikk a tűzrendészet fejlesztéséről
- [18] 180.000/1936. B.M. rendelet második rész I. fejezet /Tűzoltói intézmények/
- [19] 1973. évi 13. számú törvényerejű rendelet a tűzvédelemről és a tűzoltóságról. *A tűzvédelemről szóló jogszabályok.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1983. ISBN 963 221 343 X
- [20] VARGA Ferenc: *Önkéntes tűzoltó egyesületek napjainkig.* VÉDELEM - Katasztrófavédelmi Szemle 22: (6) pp. 13-15. (2015)
- [21] VARGA Ferenc: *Az önkéntesség szerepe és jelentősége a katasztrófavédelemben.* Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Budapest, 2013.
- [22] Peller Bálint: *20 önállóan beavatkozó ÖTE – félmillió lakos.* VÉDELEM - KATASZTRÓFA- TŰZ- ÉS POLGÁRI VÉDELMI SZEMLE 22:(5) pp. 53. (2015) ISSN: 1218-2958
URL.:<http://www.vedelem.hu/folyoirat> (letöltés: 2017. 11. 15.)

- [23] TÓTH Mihály: *Az önállóan beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületek helye, szerepe a mentő tűzvédelemben, különös tekintettel a vas megyei katasztrófavédelmi igazgatóság illetékességi területén.* Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katasztrófavédelmi Intézet, 2017.
- [24] FÜLEP Zoltán: *2012 mentő tűzvédelme a számok tükrében.* Katasztrófavédelmi szemle 2013. XX. évfolyam 2. szám,
- [25] VARGA Ferenc, FÜLEP Zoltán: *2014 mentő tűzvédelme a számok tükrében.* Katasztrófavédelmi szemle 22. évfolyam 2. szám (2015).
- [26] BÉRCZI László: *Az önkéntes tűzoltó egyesületek működési körülményei és feladatai* VÉDELEM TUDOMÁNY - Katasztrófavédelmi Online Tudományos Folyóirat I:(1) pp. 65-81. (2016)
- [27] 48/2011. (XII. 15.) BM rendelet az önkormányzati tűzoltóság legkisebb létszámáról, létesítményei és felszereléseinek minimális mennyiségéről, minőségéről és a szolgálat ellátásáról
URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100048.bm> (letöltés: 2017. 11. 15.)
- [28] Magyar Tűzoltó Szövetség hivatalos honlapja
URL: <http://www.tuzoltoszovetseg.hu/hirek/533>
<file:///C:/Users/otthoni/AppData/Local/Temp/312-magyar-tuzolto-szovetseg-javaslat-a-katasztrofa-es-tuzvedelmi-beavatkozasok-fejlesztesere-2017-december-3.pdf>
(letöltés: 2018. 05. 06.)
- [29] ILLÉS István: *125 éves a MTSZ. TŰZVÉDELEM-A Tűzoltóság folyóirata*, CXIX. évfolyam 1. szám, 1996. január. pp. 20-21. ISSN: 0230-1415

2. fejezet

- [30] ZÁVODSZKY László: *A Szent István, Szent László es Kálmán korabeli törvények es zsinati határozatok forrásai.* Bp. 1904.
- [31] BÉRCZI László, VARGA Ferenc: *Az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzoltási és műszaki mentési feladatai.* BOLYAI SZEMLE XXV.:(2) pp. 78-89. (2016) ISSN 1416-1443
- [32] VARGA Ferenc: *A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületek szervezeti és működési modelljének kialakítása.* MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXVIII.:(1.) pp. 175-208. (2018)
- [33] HABERMAS Jürgen: *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása;* Osiris, Budapest, 1999.

- [34] 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról
URL: <http://net.jogtar.hu/jr/gen/getdoc2.cgi?docid=98900002.TV> (letöltés: 2016. 12. 21.)
- [35] Központi Statisztikai Hivatal: *Önkéntes munka Magyarországon (Munkaerő-felmérés, 2011. III. negyedév)* Budapest, 2012. december, ISBN 978-963-235-392-0
- [36] Európai Parlament. *Az önkéntesség európai éve.*
URL: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/20150201PVL00072/2011-Az-önkéntesség-európai-éve>
- [37] 2013. évi CXCV. törvény egyes törvényeknek a katasztrófák elleni védekezés hatékonyságának növelésével összefüggő módosításáról
URL: <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1300192.TV> (letöltés: 2016. 12. 21.)
- [38] BÉRCZI László: *Jelentés a közreműködő és beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységéről.* BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Tűzoltósági Főfelügyelőség, 2017. Budapest
- [39] KOZÁK Attila, HORNYACSEK Júlia: *A polgári védelem kialakulása, szerepe a katasztrófavédelem egységes rendszerében. / The development of civil protection, its role in the uniform system of disaster management.*
URL: <http://portal.zmne.hu/download/bjkmk/bsz/bszemle2012/2/10.pdf> (letöltés: 2013.04.20)
- [40] TAKÁCS Árpád: *Körös Mentőcsoport - Területi polgári védelmi szervezet megalakítása és felkészítése.* Békés-megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, Békéscsaba, 2011.
- [41] BÉRCZI László, VARGA Ferenc: *Az önkéntes tűzoltóegyesületek tűzoltási és műszaki mentési feladatai.* In: *Önkéntesség a katasztrófavédelemben.* Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2014.11.13 (Nemzeti Közszolgálati Egyetem) BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
- [42] SÁFÁR Brigitta: *A humanitárius segítségnyújtás elméleti és gyakorlati kérdései a Vöröskereszt nemzetközi tevékenységének tükrében című Doktori (PhD) értekezés.* NKE., Budapest, 2018.
- [43] VARGA Ferenc: *Az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzoltási és műszaki mentési feladatai. Történelmi áttekintés.* 2015. április 14.
URL: <http://tuzoltoszovetseg.hu/letoltes/document/95-az-onkent-es-tuzolto-egyesuletek-tuzoltasi-es-muszaki-mentesi-feladatai-tortenelmi-attekintes-varga-ferenc-eloadasa.pdf> (letöltés: 2016. 05. 21.)

- [44] VARGA Ferenc: *A hazai mentő tűzvédelem szervezeti és technikai fejlesztési lehetőségeinek kutatása, különös tekintettel az önkéntes tűzoltóságok növekvő szerepére.* MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXVII.:(2) pp. 157-186. (2017)
- [45] A Fővárosi Tűzoltóparancsnokság hivatalos honlapja. *Önkéntes hírek.*
URL: <http://tuzoltosagbp.hu/onkenteshirek.php> (letöltés: 2012. 10. 06.)
- [46] Pilisvörösvár Önkéntes Tűzoltó Egyesület. *Pilisvörösvári önkéntes tűzoltók közötti balesetnél.* 2009. URL.: <http://www.vorosvartuzi.hu/kareseteink/category/17-2009.html> (letöltés: 2012. 10. 06.)
- [47] VARGA Ferenc: *Internationale Erfahrungen der freiwilligen Feuerwehren.* HADMÉRNÖK XIII. Évf.:(I. különszám KÖFOP) pp. 160-176. (2018)
- [48] RONCSIK Jenő: *A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hatvanéves története.* Debrecen, 1935.
- [49] MARKUSOVSKY Béla: *A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség története – Az első két évtized (1870-1890) története.*, Budapest, 1911.
- [50] Kreatív Európa Program 2014-2020. 2011. *Az önkéntesség Európai Éve.*
URL.: http://kultura.kreativeuropa.hu/content.php?hle_id=28683 (letöltés: 2018. 10. 06.)
- [51] Európai Parlament hivatalos honlapja.
URL: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/20150201PVL00072/2011-Az-onkentességnéesség-európai_éve (letöltés: 2017.09.16.)
- [52] A Német Szövetségi Köztársaság Alaptörvénye - Das Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland URL: <https://www.bundestag.de/grundgesetz> (letöltés: 2017.09.16.)
- [53] Szász Törvény a tűzvédelemről, mentőszolgálatról és katasztrófavédelemről - Sächsisches Gesetz über den Brandschutz, Rettungsdienst und Katastrophenschutz vom 24. Juni 2004 (SächsGVBl. S. 245, 647)
URL: <http://www.feuerwehr.sachsen.de/20230.htm> (letöltés: 2017.09.16.)
- [54] Zákon o Dobrovoľnej požiarnej ochrane Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov – Törvény a Szlovák Köztársaság önkéntes tűzoltóságairól
URL: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2014-37> (letöltés: 2017.09.16.)
- [55] Franciaország Tűzoltósága –hivatalos honlap. Francia tűzoltóság szervezése.
URL: <http://www.pompiers.fr/> (letöltés: 2017.09.16.)
- [56] Volunteer Firefighters Commission CTIF
URL: <https://www.ctif.org/commissions-and-groups/volunteer-firefighters-commission> (letöltés: 2018.09.16.)

- [57] Deutscher Feuerwehrband: Feuerwehr-Statistik.
URL: <http://www.feuerwehrverband.de/statistik.html> (letöltés: 2017.09.16.)
- [58] ÖBFV Der Österreichischer Bundesfeuerwehrband
URL: http://www.bundesfeuerwehrverband.at/fileadmin/user_upload/Downloads/Statistik/en/STATISTIK_2016_Kurzversion_v2.pdf (letöltés: 2017.09.16.)
- [59] Croatian firefighting association. URL: <http://www.hvz.hr/en/> (letöltés: 2017.09.16.)
- [60] DPO SR – A szlovák önkéntes tűzoltók hivatalos honlapja
URL: <https://www.dposr.sk/index.php/organizacna-struktura/dhz> (letöltés: 2017.09.16.)
- [61] Zakon o zaštiti od požara ("Sl. glasnik RS", br. 111/2009 i 20/2015) – törvény a tűzvédelemről („Szerb hivatali közlöny” 111/2009 és 20/2015 számai)
URL: http://paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_od_pozara.html. (letöltés: 2017.09.16.)
- [62] 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről. Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye
URL: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0500088.TV (letöltés: 2017.09.25.)
- [63] VARGA Ferenc: *A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületek szervezeti és működési modelljének kialakítása*. MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXVIII.:(1.) (2018) pp. 175-208.
- [64] A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 4/2015. (VI. 25.) számú utasítása az önkormányzati tűzoltóságok, az önkéntes tűzoltó egyesületek, valamint az önkéntes mentőszervezetek költségvetési támogatásának szabályozásáról
URL: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_jogszabaly (letöltés: 2017. 11. 15.)
- [65] A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 2/2013. (V. 17.) számú utasítása az önkéntes tűzoltó egyesületek támogatásának, tűzoltó szakmai irányításának és felügyeletének katasztrófavédelmi feladatairól
URL: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_jogszabaly (letöltés: 2016. 11. 15.)
- [66] BÉRCZI László, FÜLEP Zoltán: *Szervezeti változások a hazai mentő tűzvédelemben* VÉDELEM - Katasztrófa- Tűz- és Polgári Védelmi Szemle XXI:(2) (2014) pp. 19-20.
- [67] A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 2/2014. (I. 17.) számú utasítása a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület (önkéntes tűzoltóság) tevékenységéről
URL: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_jogszabaly (letöltés: 2016. 11. 15.)

- [68] A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 3/2015. (VI. 8.) számú utasítása a tűzoltóságok Szerelési Szabályzatáról
URL: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=176020 (letöltés: 2016. 11. 15.)
- [69] BÉRCZI László: *Az önkéntes tűzoltó egyesületek működési körülményei és feladatai* VÉDELEM TUDOMÁNY - Katasztrófavédelmi Online Tudományos Folyóirat I:(1) (2016) pp. 65-81.
- [70] BÉRCZI László: *A mentő tűzvédelem aktuális kérdései*. In: Restás Ágoston, Urbán Anett (szerk.) *Katasztrófavédelem 2015*. 192 p. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2015.11.26 (Nemzeti Közszolgálati Egyetem) Budapest: BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, 2015. pp. 7-16. (ISBN:978-963-87837-9-0)
- [71] MUHORAY Árpád, SCHWEICKHARDT Gotthilf: *Beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületek képzésének egyes kérdései* BOLYAI SZEMLE, XXIII. évfolyam, 3. szám pp. 43-50. (2014)
- 3. fejezet**
- [72] VARGA Ferenc: *A Magyar Tűzoltószövetség helyének és szerepének meghatározása az ÖTE-k eredményes feladatellátásának növelésében*. BOLYAI SZEMLE XXVI.:(3) (2017) pp. 47-71.
- [73] SZÉCHENYI Ödön: *Tűzoltás körül tett általános tapasztalatok*. Pest, 1864. pp.1-45.
- [74] CZUCZOR Gergely, FOGARASI János: *A magyar nyelv szótára*. 1862.
URL: <http://osnyelv.hu/czuczor/> (letöltés: 2017. 06. 06.)
- [75] GLÁZER Izabella: *Újjá alakulóban az önkéntesek szövetsége*. TŰZVÉDELEM-A Tűzoltóság folyóirata, 1990. 4. szám. p. 12
- [76] FELHÍVÁS! *Az önkéntestűzoltó-mozgalom fellendítéséért*. TŰZVÉDELEM-A Tűzoltóság folyóirata, 1990. 6. szám, pp.26.
- [77] GLÁZER Izabella: *Megalakult a Magyar Tűzoltó Szövetség*. TŰZVÉDELEM-A Tűzoltóság folyóirata, 1990. 11. szám pp. 6-8.
- [78] 2008. évi XXXIII. törvény az önkéntes tűzoltó egyesületekről.
URL: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A0800033.TV> (letöltés: 2017. 06. 06.)
- [79] TŰZOLTÓSZÖVETSÉG. Magyar Tűzoltó Szövetség hivatalos honlapja.
URL: <http://www.tuzoltoszovetseg.hu/letoltes/document/221-mtsz-alapszabaly-2016.pdf> (letöltés: 2017. 06. 06.)
- [80] ÖBFV Der Österreichische Bundesfeuerwehrverband.
URL: <http://www.bundesfeuerwehrverband.at/oebfv/?fsize=> (letöltés: 2016.10.05)

- [81] BUNDESFEUERWEHRBAND. Österreichischer Bundesfeuerwehrband.
URL: http://www.bundesfeuerwehrverband.at/fileadmin/user_upload/Downloads/Statistik/en/STATISTIK_2016_Kurzversion_v2.pdf (letöltés: 2017. 06. 06.)
- [82] FEUERWEHRBAND. Deutscher Feuerwehrband: Feuerwehr-Statistik.
URL: <http://www.feuerwehrverband.de/statistik.html> (letöltés: 2017. 06. 06.)
- [83] FEUERWEHRBAND. Deutscher Feuerwehrband.
URL <http://www.feuerwehrverband.de/>(letöltés: 2017. 06. 06.)
- [84] A CTIF honlapja URL: www.ctif.org (letöltés: 2017. 07. 10.)
- [85] SZENT FLÓRIÁN. A CTIF Magyar Nemzeti Bizottság felépítése, tevékenysége.
URL: http://www.szentflorian.hu/?pageid=egyeb_ctif&menuid=egyeb (letöltés: 2017. 06. 06.)
- [86] 2006. évi LXV. törvény az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról, Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye
URL: https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0600065.TV (letöltés: 2017. 06. 06.)

4 fejezet

- [87] VARGA Ferenc: *Az önkéntes tűzoltóságok beavatkozó műszaki eszközrendszeréhez tartozó fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata.* MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXVIII.:(4.) pp. 1-20. (2018) pp. 157-186.
- [88] FÜLEP Zoltán: *Önkéntesek, a beavatkozó ÖTE-k fejlesztési tapasztalatai.* VÉDELEM - Katasztrófavédelmi Szemle XXV:(4) (2018) pp. 43-46.
- [89] VARGA Ferenc: *Structural and operational model for volunteer fire brigades.* (Az önkéntes tűzoltó egyesületek szervezeti és működési modellje) HADMÉRNÖK XIII:(2) (2018) pp. 345-359.
- [90] SZEMPLITS Gyula: *Tűzoltó gépjármű beszerzés kérdésének műszaki és gazdasági vizsgálata* Debreceni Egyetem Műszaki Kar. Debrecen 2014.
URL: <http://www.vedelem.hu/tanulmany/84> (letöltés: 2018. 07. 12.)
- [91] MÉLYKÚTI Sándor: *A hazai tűzoltógépjármű gyártás múltja, jelene, jövője.* In: 10 éves a BM HEROS Zrt. Jubileumi kiadvány, Florian Press Kiadó, Budapest 2001.

- [92] MSZ EN 1846-1:2000 Tűzoltójárművek. 1. rész: Szakkifejezés és megjelölés
URL.:
http://www.mszt.hu/web/guest/webaruhaz;jsessionid=6B96E5D4A5C2749C2B8630AB55A5F96D?p_p_id=msztwebshop_WAR_MsztWAportlet&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=2&msztwebshop_WAR_MsztWAportlet_ref=073425&msztwebshop_WAR_MsztWAportlet_javax.portlet.action=search
(letöltés: 2018. 09.25.)
- [93] A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 7/2018. (VIII. 23.) számú utasítása az önkéntes tűzoltó egyesületek támogatásának, tűzoltó szakmai ellenőrzésének katasztrófavédelmi feladatairól
URL: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_jogszabaly
(letöltés: 2018. 08. 25.)
- [94] 24/2005. (IV. 21.) GKM rendelet a közúti járművezetők és a közúti közlekedési szakemberek képzésének és vizsgáztatásának részletes szabályairól
URL: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=93579.349422 (letöltés: 2018. 07. 15.)
- [95] SZEMPLITS Gyula: *Tűzoltó jogosítvány. Követendő példa?! VÉDELEM ONLINE* Tűz és katasztrófavédelmi szakkönyvtár
URL: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=93579.349422 (letöltés: 2018. 07. 18.)
- [96] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2006/126/EK IRÁNYELVE (2006. december 20.) a vezetői engedélyekről
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0126>
(letöltés: 2018. 07. 15.)
- [97] Grünes Licht für Feuerwehrführerschein. (Zöld az út a tűzoltó jogosítványnak)
Bundesrat Presse.
URL: https://web.archive.org/web/20110613102533/http://www.bundesrat.de/cln_152/nn_8396/DE/presse/pm/2011/070-2011.html (letöltés: 2018. 07. 15.)
- [98] Verordnung der Landesregierung und des Verkehrsministeriums über Fahrberechtigungen zum Führen von Einsatzfahrzeugen für die ehrenamtlich tätigen Angehöriger der Freiwilligen Feuerwehren, der nach Landesrecht anerkannten Rettungsdienste, des Technischen Hilfswerks und sonstiger Einheiten des Katastrophenschutzes 3. Oktober 2012

- (A baden-württembergi tartományi kormány és a közlekedési minisztérium rendelete az önkéntes tűzoltóságok, a tartományi jog szerint elismert mentőszolgálatok, a műszaki mentő szervezet és egyéb katasztrófavédelmi egységek társadalmi munkában tevékenykedő tagjainak bevetési járművek vezetésére feljogosító vezetői engedélyekről)
 URL:<http://www.landesrecht-bw.de/jportal/?quelle=jlink&query=FFeuerwFberV+BW&psml=bsbawueprod.psml&max=true&aiz=true#jlr-FFeuerwFberVBW2pELS> (letöltés: 2018. 07. 15.)
- [99] Führerscheingesetz-Feuerwehrverordnung (FSG-FV) (Vezetői engedélyekről szóló törvény – Tűzoltósági rendelet FSG-FV) Bundesministerium für Verkehr, Innovation und Technologie
 URL:<https://www.bmvit.gv.at/include/funktionen/drucken/drucken.jsp?pfad=/bmvit/verkehr/strasse/recht/fsg/verordnungen/index.html> (letöltés: 2018. 11. 27.)
- [100] KANYÓ Ferenc: *UHPS – Ultra magasnyomású oltóberendezés*. VÉDELEM - Katasztrófa- Tűz- és Polgári Védelmi Szemle XXII:(5) pp. 21-23. (2015)
- [101] KUTI Rajmund: *Vízköddel oltó berendezések speciális felhasználási lehetőségei és hatékonyságuk vizsgálata a tűzoltás és kárfelszámolás területén*. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola. Budapest, 2009. pp. 15.
- [102] RÁCZ Sándor: *Döntéstámogatás nagy kiterjedésű raktártűzek esetén*. VÉDELEM TUDOMÁNY - Katasztrófavédelmi Online Tudományos Folyóirat I:(1) (2016) pp. 30-43.
- [103] FEUMOTECH. POK *Turbokador 150*.
 URL.: <https://www.feumotech.ch/shop/pok-turbokador-150/> (letöltés: 2018. 07. 12.)
- [104] 98 LEADERNORTHAMERICA. Compact MultiFlow 150 l/min - Selectable flow nozzle
 URL.: <http://www.leadernorthamerica.com/fire-fighting-equipment/nozzles/selectable-flow-nozzles/compact-multiflow-150-l-min-selectable-flow-nozzle-1629-c424.html>
 (letöltés: 2018. 08. 12.)
- [105] ROSENBAUER *Select Flow*
 URL.: <https://www.rosenbauer.com/de/int/world/produkte/loeschsysteme/strahlrohre-und-monitore/select-flow> (letöltés: 2018. 08. 12.)

A TÉMAKÖRBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓIM

LEKTORÁLT SZAKMAI FOLYÓIRATCIKKEK (ON-LINE IS)

Magyarországon megjelenő idegen nyelvű folyóiratban

- [1] Cimer Zsolt; Varga Ferenc: Application of Special Risk Reduction Protective Measures in Combiterminals for Dangerous Goods. Academic and Applied Research in Public Management Science 14:(2) pp. 209-218. (2015) ISSN 1588-8789

Magyar nyelvű mértékadó folyóiratban idegen nyelven

- [2] Varga Ferenc: Internationale Erfahrungen der freiwilligen Feuerwehren HADMÉRNÖK XIII. Évf.:(I. különszám KÖFOP) pp. 160-176. (2018)
- [3] Varga Ferenc: Structural and Operational Model for the Voluntary Fire Protection Associations. HADMÉRNÖK XIII. Évf. 2. szám pp. 345-359. (2018)
- [4] Varga Ferenc: Assessment of the procedural and technical conditions for the hungarian fire investigation system in line with international experiences. HADMÉRNÖK XIII. Évf.: 4. szám. pp. 1-17 (2018) Megjelenés alatt.

Magyar nyelvű mértékadó folyóiratban magyar nyelven

- [5] Varga Ferenc: Önkéntes tűzoltó egyesületek napjainkig. VÉDELEM - KATASZTRÓFA- TŰZ- ÉS POLGÁRI VÉDELMI SZEMLE 22:(6) pp. 13-15. (2015) ISSN: 1218-2958
- [6] Kanyó Ferenc, Varga Ferenc: Sportsarnoktűz a Testnevelési Egyetemen. VÉDELEM KATASZTRÓFAVÉDELMI SZEMLE 23.(1): pp. 48-50. (2016) ISSN: 1218-2958
- [7] Varga Ferenc, Nagy László Zoltán: Sportsarnoktűz vizsgálata a Testnevelési Egyetemen. VÉDELEM KATASZTRÓFAVÉDELMI SZEMLE 23:(3) pp. 46-49. (2016)
- [8] Fentor László – Varga Ferenc: Magyarországi tűzvizsgálati rendszer és fejlesztési lehetőségeinek értékelése. MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXVI.:(3) pp. 66-73. (2016)
- [9] Varga Ferenc – Bérczi László: Nemzetközi tűzvizsgálati gyakorlat elemzése. VÉDELEM TUDOMÁNY: KATASZTRÓFAVÉDELMI ONLINE TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT 1:(3) pp. 28-45. (2016) ISSN 2498-6194

- [10] Bérczi László – Varga Ferenc: Az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzoltási és műszaki mentési feladatai. BOLYAI SZEMLE XXV.:(2) pp. 78-89. (2016) ISSN 1416-1443
- [11] Varga Ferenc: A hazai mentő tűzvédelem szervezeti és technikai fejlesztési lehetőségeinek kutatása, különös tekintettel az önkéntes tűzoltóságok növekvő szerepére. MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXVII.:(2) pp. 157-186. (2017)
- [12] Varga Ferenc: Az önkéntes közreműködés a katasztrófavédelemben. VÉDELEM TUDOMÁNY: KATASZTRÓFAVÉDELMI ONLINE TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT 2:(2) pp. 199-207. (2017) ISSN 2498-6194
- [13] Varga Ferenc: A beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületek szervezeti és működési modelljének kialakítása. MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXVIII.:(1.) pp. 175-208. (2018)
- [14] Varga Ferenc: A Magyar Tűzoltószövetség helyének és szerepének meghatározása az ÖTE-k eredményes feladatellátásának növelésében. BOLYAI SZEMLE XXVI.:(3) pp. 47-71. (2017) ISSN 1416-1443
- [15] Varga Ferenc: Az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek tűzoltási és mentési feladatai végrehajtásának értékelése. BOLYAI SZEMLE XXV. (2): pp. 1-10. (2018) ISSN 1416-1443. Megjelenés alatt.
- [16] Varga Ferenc: A mentő tűzvédelem optimális diszlokációjának területi és szervezeti szintű kidolgozása, a meghatározó szempontok elemzése MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXVIII.:(3.) pp. 15-40. (2018)
- [17] Varga Ferenc: A önkéntes tűzoltóságok beavatkozó műszaki eszközrendszeréhez tartozó fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata. MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXVIII.:(4.) pp. 184-186. (2018)

Nem lektorált szakmai folyóiratcikkek (on-line is)

Magyar nyelvű cikk

- [18] Bérczi László, Varga Ferenc: Az önkéntes tűzoltó egyesületek 2013. évi pályázatai. VÉDELEM - KATASZTRÓFA- TŰZ- ÉS POLGÁRI VÉDELMI SZEMLE 20:(6) pp. 19-20. (2013) ISSN: 1218-2958

- [19] Bérczi László, Varga Ferenc: Önkéntes tűzoltó egyesületek: támogatás, kategóriák, önálló szaktevékenység. VÉDELEM - KATASZTRÓFA- TŰZ- ÉS POLGÁRI VÉDELMI SZEMLE 21:(4) pp. 27-28. (2014) ISSN: 1218-2958
- [20] Varga Ferenc, Fülep Zoltán: Magyarország mentő tűzvédelme – javult a területi lefedettség. VÉDELEM - KATASZTRÓFA- TŰZ- ÉS POLGÁRI VÉDELMI SZEMLE 21:(2) pp. 41-42. (2015) ISSN: 1218-2958
- [21] Varga Ferenc, Fülep Zoltán: 2014. mentő tűzvédelme a számok tükrében. VÉDELEM - KATASZTRÓFA- TŰZ- ÉS POLGÁRI VÉDELMI SZEMLE 21:(2) pp. 43-44. (2015) ISSN: 1218-2958

HAZAI SZAKMAI KONFERENCIA KIADVÁNYBAN MEGJELENT (ON-LINE IS)

Magyar nyelvű előadás

- [22] Bérczi László, Varga Ferenc: Az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzoltási és műszaki mentési feladatai. In: Önkéntesség a katasztrófavédelemben. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2014.11.13 (NKE Szolgáltató Kft.) BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, pp. 125-140. ISBN 978-615-5527-11-1

Idegen nyelvű abstract

- [23] Varga Ferenc: A tűzvizsgálat gyakorlata Magyarországon. Fire investigation in the system of fire protection. in: Tűzvizsgálat Európában és a tengerentúlon. 2016. május 25-26. Budapest.

URL.: [http://www.vedelemtudomany.hu/?pageid=article_abstract&szerzo=Varga Ferenc&cim=A tűzvizsgálat gyakorlata magyarországon](http://www.vedelemtudomany.hu/?pageid=article_abstract&szerzo=Varga_Ferenc&cim=A_tuzvizsgalat_gyakorlata_magyarorszagon)

Magyar nyelvű kivonat

- [24] Varga Ferenc: A tűzvédelem szervezeti fejlődése. In: Tűzvédelmi Konferencia a 120 éves fővárosi tűzoltólaktanyában. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2015.11.17 Budapest: Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, 2015. pp. 1-35.

URL.: <http://www.vedelem.hu/files/UserFiles/File/aktualis/20151126/varga.pdf>

MELLÉKLETEK

1. Témához kapcsolódó fontosabb jogszabályok és belső szabályozó eszközök jegyzéke
2. Alkalmazott rövidítések jegyzéke
3. Fogalomjegyzék
4. Diszlokációs informatikai alkalmazás műszaki leírása
5. Kutatási kérdőív
 - 5.1. Magyar nyelvű kérdőív
 - 5.2. Német nyelvű kérdőív
 - 5.3. Angol nyelvű kérdőív

1. melléklet**1. A kutatási témához kapcsolódó fontosabb jogszabályok és belső szabályozó eszközök jegyzéke**

1. 2011. évi CXXVIII. törvény 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.
2. 1996. évi XXXI. törvény a műszaki mentésről és a tűzoltóságról.
3. 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről.
4. 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról.
5. 239/2011. (XI. 18.) Korm. rendelet az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságokra, valamint a hivatásos tűzoltóság, önkormányzati tűzoltóság és önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásához való hozzájárulásra vonatkozó szabályokról.
6. 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról.
7. 44/2011. (XII. 5.) BM rendelet a tüzesetek vizsgálatára vonatkozó szabályokról.
8. 47/2011. (XII. 15.) BM rendelet a tűzvédelmi szakértői tevékenység szabályairól.
9. 48/2011. (XII. 15.) BM rendeletben az önkormányzati tűzoltóság legkisebb létszámáról, létesítményei és felszereléseinek minimális mennyiségéről, minőségéről és a szolgálat ellátásáról.
10. 4/2015. (VI. 25.) BM OKF utasítás az önkormányzati tűzoltóságok, az önkéntes tűzoltó egyesületek, valamint az önkéntes mentőszervezetek költségvetési támogatásának szabályozásáról.
11. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 2/2013. (V. 17.) számú utasítása az önkéntes tűzoltó egyesületek támogatásának, tűzoltó szakmai irányításának és felügyeletének katasztrófavédelmi feladatairól.
12. BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 2/2014. (I. 17.) számú utasítása a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület (önkéntes tűzoltóság) tevékenységéről.
13. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 3/2015. (VI. 8.) számú utasítása a tűzoltóságok Szerelési Szabályzatáról.

14. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 7/2018. (VIII. 23.) számú utasítása az önkéntes tűzoltó egyesületek támogatásának, tűzoltó szakmai ellenőrzésének katasztrófavédelmi feladatairól

2. melléklet

2. Alkalmazott rövidítések jegyzéke

ÁKR	2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról
BM OKF	BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
BM OTF	BM OKF Országos Tűzvédelmi Főfelügyelőség
BMSZ	Budapest Önkéntes Mentőszervezet
CTIF	Nemzetközi Tűzoltószövetség (International Firefighters' Association)
CTIF MNB	CTIF Magyar Nemzeti Bizottsága
DÖMI	Döntéstámogató Térinformatikai Rendszer
EMÜ	együtműködési megállapodás
EDR	Egységes Digitális Rádiórendszer
FFU	Európai Unió Tűzoltószövetségei Föderációjának (Federation of the European Union Fire Officer Associations)
FTP	Fővárosi Tűzoltóparancsnokság
FKRMSZ	Fővárosi Központi Rendeltetésű Mentőszervezet
FKI	Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság
HTP	hivatásos tűzoltóparancsnokság
ILEA	Nemzetközi Oktatási Központban működő International Law Enforcement Academy
KAP	Katasztrófavédelmi Adatszolgáltató Program
KMSZ	Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat
KI	megyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóság
KvK	katasztrófavédelmi kirendeltség
KŐ	katasztrófavédelmi őrs
LTSZ	Létesítményei Tűzoltóságok Szövetsége

MTSZ	Magyar Tűzoltó Szövetség
MOTSZ	Magyar Országos Tűzoltó Szövetség
MT	Műveletirányító Terv
DFV	Német Tűzoltószövetség (Bundesfeuerwehrverband)
NFPA	National Fire Protection Association
NKE	Nemzeti Közszerológati Egyetem
NKE KMDI	NKE Katonai Műszaki Doktori Iskola
OMT	országos műveletirányító terv
ÖBFV	Osztrák Tűzoltószövetség (Österreichische Bundesfeuerwehrverband)
ÖT	beavatkozó ÖTE
ÖTP	önkormányzati tűzoltóság
ÖTE	önkéntes tűzoltó egyesület
ÖTOSZ	Önkormányzati Tűzoltóságok Országos Szövetkezése
ÖTE tv.	Az önkéntes tűzoltó egyesületekről szóló 2008. évi XXXIII. törvény
SMS	short message service
Ttv.	a tűzvédelemről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény
TMMA	Tűzeseti/Műszaki Mentési Adatlap
TMMT	Tűzoltási Műszaki Mentési Terv
TRVB	osztrák tűzvédelmi (műszaki) irányelvek (Technischen Richtlinien Vorbeugender Brandschutz)

3. Fogalomjegyzék

1. Tűz elleni védekezés (a továbbiakban: tűzvédelem): a tüzesetek megelőzése, a tűzoltási feladatok ellátása, a tűzvizsgálat, valamint ezek feltételeinek biztosítása.
2. Tűzmeelőzés: a tüzek keletkezésének megelőzésére, továbbterjedésének megakadályozására, illetőleg a tűzoltás alapvető feltételeinek biztosítására vonatkozó, a létesítés és a használat során megtartandó tűzvédelmi jogszabályok, szabványok, hatósági előírások rendszere és az azok érvényesítésére irányuló tevékenység.
3. Tűzoltási feladat: a veszélyeztetett személyek mentése, a tűz terjedésének megakadályozása, az anyagi javak védelme, a tűz eloltása és a szükséges biztonsági intézkedések megtétele, továbbá a tűz közvetlen veszélyének elhárítása.
4. Tűzvizsgálat: a tűz keletkezési idejének, helyének és okának felderítésére irányuló hatósági tevékenység, amelynek célja olyan tűzmeelőzési, tűzoltási beavatkozási tapasztalatok megszerzése, következtetések levonása, amelyek alkalmasak a tűzmeelőzési ismeretek bővítésére és a mentési beavatkozási feltételek javítására.
5. Műszaki mentés: természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a tűzoltóság részéről - a rendelkezésére álló, illetőleg az általa igénybe vett eszközökkel - végzett elsődleges beavatkozási tevékenység.
6. Hivatásos tűzoltóság: tűzoltási és műszaki mentési, tűzmeelőzési feladatok elvégzésére létrehozott, önálló működési területtel rendelkező hivatásos tűzoltóság.
7. Katasztrófavédelmi őrs: a hivatásos tűzoltóság elsődleges tűzoltási és műszaki mentési, tűzmeelőzési feladatok elvégzésére létrehozott szervezeti egysége.
8. Önkormányzati tűzoltóság: tűzoltási és műszaki mentési feladatok elvégzésére létrehozott, elsődleges műveleti körzettel rendelkező önkéntes tűzoltóság.
9. Létesítményi tűzoltóság: tűzoltási és műszaki mentési feladatok elvégzésére, gazdálkodó szervezet által létrehozott, önálló működési területtel nem rendelkező tűzoltóság.

10. Önkéntes tűzoltó egyesület: a tűz megelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő vagy részt vevő olyan egyesület, amely alapszabályában ezt tevékenysége céljaként rögzítette.
11. Közreműködő önkéntes tűzoltó egyesület: a vállalt tevékenységi területen tűzoltási, műszaki mentési feladatokban közreműködő egyesület.
12. Beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület: a vállalt tevékenységi területen a hivatásos katasztrófavédelmi szervvel kötött megállapodás alapján tűzoltási, műszaki mentési feladatokat végző egyesület.

3. melléklet

4. Diszlokációs informatikai alkalmazás műszaki leírása

Az alkalmazás, program használatával lehetővé válik a mentő-tűzvédelmi adatok egzakt elemzésével, az egyes településeken szükséges mentő- tűzvédelem erő-eszköz szintjének meghatározása.

A program MS Excel alapú alkalmazás, az adatbázisba migrált, illetve manuálisan bevitt bemenő adatokkal, logikai függvényrendszerek együttes alkalmazásával állítja elő az eredményt.

Bemenő adatok	Adatforrás	Súlyozási érték	Argumentumok
Lakosságszám	KSH	2-es szorzó	1-2000=2 2001-5000=4 5001-10000=6 10001-20000=8 20001<=10
5 év káreseteinek átlaga	KAP	1-es szorzó	1-50=1 51-100=2 101-150=3 151-250=4 251<=5 -
TMMT-s létesítmények száma	KAP	1-es szorzó	0=1 1-2=2 3-5=3 6-9=4 10<=5

1. táblázat: A program által alkalmazott bemenő adatok és argumentumok
Készítette: a szerző

A program adatbázisait a vonulási statisztikák tekintetében az KAP Online rendszer statisztikai adatbázisából nyert adatokkal töltjük fel. Az adott településhez legközelebbi, készenléti egységgel rendelkező tűzoltóság vonulási idejének kiválasztása, az KAP Online rendszer MT adatlapjaiból kinyert, MS Excel táblázatba átültetett adatokkal történik.

A településen található TMMT-vel rendelkező létesítmények számát az OKF DÖMI programból kikeresve, manuálisan kell rögzíteni a programmezőbe, mivel ezek a létesítmények a településeken időszakosan változnak, ezért nem alkalmazható a megállapításnál az éves adatbázisok használata.

A lakossági adatokat a KSH statisztikai adatbázisából exportált, az MS Excel programba átültetett adatbázisból nyeri a program.

A program keresőmezője tartalmazza az ország valamennyi települését, amelyet legördülő menüből választhatunk ki. A program automatikusan megjeleníti, hogy az adott település melyik HTP működési területéhez tartozik

1. ábra: Település kiválasztása a kezelő felületen

A következő lépésben a BM OKF DÖMI rendszerből nyert adat alapján meghatározzuk a településen lévő, TMMT-vel rendelkező létesítmények számát.

2. ábra: TMMT-re kötelezett létesítmények számának rögzítése a kezelő felülettel.

A település kiválasztása és a TMMT-re kötelezett létesítmények számának rögzítését követően a program az MS Excel adatbázisból automatikusan hozzárendeli a meghatározáshoz szükséges további adatokat:

- A település lakosságszámát,
- A működési terület szerinti HTP vonulási idejét,
- A területre korábban végrehajtott vonulások számának 5 éves átlagértékét.

3. ábra: Input adatok automatikus hozzárendelése, elsődleges eredmény megjelenítése.

A logikai függvény szintaxisa a lakosságszámot súlyozva veszi figyelembe az argumentumok kiterjesztésénél, míg egyéb befolyásoló tényezőket (az elmúlt öt év káreseteinek átlaga a településen, a TMMT-vel rendelkező létesítmények száma a településen) szimplán, súlyozás nélkül.

Az alkalmazott logikai függvény:

$f = (\text{lookup_value}, \text{table_array}, \text{col_index_num}, [\text{range_lookup}])$

Első lépésként a program a logikai függvény alapján meghatározza az adott településen szükséges mentő-tűzvédelem szintjét, vagyis az *alapvédelmet*, amelyhez a függvény egy értéket rendel 1-23-ig. Az alapvédelmet biztosító tűzoltóság szervezeti formája lehet: beavatkozó ÖTE, ÖTP, KŐ vagy HTP.

A program által, az input adatok alapján szükséges és elégséges mentő tűzvédelmi szintet biztosító szervezet a *Mentő tűzvédelem* mezőben jelenik meg.

Második lépésben a program a legközelebbi állandó készenléti egységgel rendelkező, vagyis a fedővédelmet biztosító tűzoltóság vonulási idejét figyelembe véve (a logikai függvény szintaxisába beágyazott argumentummal) módosítja, módosíthatja az első lépésben meghatározott, az alapvédelmet ellátó tűzoltóság szervezeti szintjét.

Az alkalmazott logikai függvény:

$f=(\text{logical_test}, [\text{value_if_true}], [\text{value_if_false}])$

A település alapvédelmének szintjéhez a függvény szintaxisában egy további argumentumot rendelünk hozzá (az elsőnek kiérkező, állandó készenléttel rendelkező tűzoltó raj vonulási idejét, fedővédelem), amely módosító tényezőként (rontó vagy javító) hat az alapvédelem szintjére.

The screenshot shows a window titled "Párbeszédpanelcím" with a close button (X) in the top right corner. The interface contains several input fields and labels:

- Vonulási idő:** Input field with value "14".
- lakosság/népsűrűség:** Input field with value "12759".
- Mentő tűzvédelem:** Input field with value "Önk Tűzoltóság".
- Vonulási idővel:** Input field with value "Beav. ÖTE".
- KERESŐ:** A search dropdown menu showing "Sárospatak, Vonuló HTP:Sátoraljaújhely HTP".
- Település (közigazgatási egység):** Input field with value "Sárospatak".
- Vonuló_HTP:** Input field with value "Sátoraljaújhely HTP".
- TMMT-s létesítmények:** Input field with value "4".
- káresetek száma (előző öt év átlaga):** Input field with value "67".
- Buttons:** "OK" and "Mégse" buttons are located at the bottom right.

4. ábra: A program által megjelenített végeredmény

A 4. számú ábrán látható példa szerint Sárospatak település Sátoraljaújhely HTP működési területén fekszik. A 12759 fős lakosságszám, a TMMT-re kötelezett létesítmények száma (4), és az átlagos vonulás szám (67) alapján a program ÖTP működtetését hozza eredményként az *alapvédelem* céljára. Tekintettel azonban arra, hogy a *fedővédelmet* ellátó Sátoraljaújhely HTP 15 percen belül kiérkezik Sárospatak településre, az alapvédelem szintje, egy fokozattal alacsonyabb szervezeti szinten, beavatkozó ÖTE-vel biztosítható.

Az eredmény a *Vonulási idővel* elnevezésű mezőben jelenik meg. A fedővédelem távolsága, mint módosító tényező, az alábbiak szerint jelenik meg a program argumentumaiban:

alpvédelem értéke az adatok alapján	alpvédelem, tűzoltóság típusa	fedővédelem kiérkezési idő	módosított alpvédelem a településen
1	Nem kell/ÖTE	HTP \leq 5'	Nem kell
2	Nem kell/ÖTE	HTP \leq 10'	Nem kell
3	Nem kell/ÖTE	HTP \leq 15'	Beav. ÖTE
4	Nem kell/ÖTE	HTP \leq 20'	ÖTP
5	Nem kell/ÖTE	HTP \leq 25'	KÖRS
6	Beav. ÖTE	HTP \leq 10'	Beav. ÖTE
7	Beav. ÖTE	HTP \leq 15'	Beav. ÖTE
8	Beav. ÖTE	HTP \leq 20'	ÖTP
9	Beav. ÖTE	HTP \leq 25'	ÖTP
10	Önk. Tűzoltóság	HTP \leq 10'	Beav. ÖTE
11	Önk. Tűzoltóság	HTP \leq 15'	ÖTP
12	Önk. Tűzoltóság	HTP \leq 20'	ÖTP
13	Önk. Tűzoltóság	HTP \leq 25'	KÖRS
14	KÖRS	HTP \leq 10'	ÖTP
15	KÖRS	HTP \leq 15'	KÖRS
16	KÖRS	HTP \leq 20'	KÖRS
17	KÖRS	HTP \leq 25'	KÖRS
18	HTP	HTP \leq 10'	KÖRS
19	HTP	HTP \leq 15'	HTP
20	HTP	HTP \leq 20'	HTP
21	HTP	HTP \leq 25'	HTP
22	HTP	HTP \leq 10'	HTP
23	HTP	HTP \leq 10'	HTP

2. táblázat: A program által alkalmazott módosító argumentumok
Készítette: a szerző

A táblázatból lekövethető a tendencia, hogy a fedővédelem közelsége alacsonyabb, míg a növekvő távolsága magasabb szintű tűzoltósági szervezet működtetését indokolja. Az alkalmazás további fejlesztése tervezett, elsősorban abba az irányba, hogy adatmigrációval, on-line módon, előzetes adatfeltöltés nélkül is használható legyen.

5. Kutatási kérdőív – magyar nyelvű

KÉRDŐÍV

tudományos kutatáshoz

Kitöltő:

Szervezet:

Ország:

Cím:

Kitöltő neve, elérhetősége (tel., e-mail)

1. Szabályozási kérdések

- 1.1. Az Ön országában mi a tűzvédelem fogalma? Honnan ismerhető meg e fogalom?
- 1.2. Mi a legmagasabb jogszabályi szint, amely rendelkezéseket tartalmaz a tűzvédelemmel kapcsolatban? Milyen további jogszabályok vonatkoznak a tűzvédelemre? (alkotmány, törvény, rendelet; szövetségi, tartományi, egyéb)
- 1.3. Mi a mentő tűzvédelem fogalma? Honnan ismerhető meg e fogalom?
- 1.4. Kinek a feladata a mentő tűzvédelem biztosítása? (állam, önkormányzat, egyéb) Miként történik a feladatellátás? (szervezet biztosítása, pénzbeli/tárgyi működési/fenntartási/fejlesztési támogatás, egyéb)
- 1.5. Milyen típusú tűzoltóságok működnek az Ön országában? (hivatásos tűzoltóság, önkéntes tűzoltóság, önkéntes tűzoltó egyesület, létesítményi tűzoltóság, köteles tűzoltóság, egyéb) Létezik-e önálló jogszabályi fogalom a tűzoltóságok típusaira nézve, ha igen, mik ezek a definíciók és milyen jogszabály tartalmazza e fogalmakat? Ki a hivatásos tűzoltóság fenntartója, mi alapján döntenek el, hogy hol létesül hivatásos tűzoltóság? A hivatásos tűzoltóság szervezete, vagy a hivatásos tűzoltó jogállása mutat-e azonosságot, vagy azonos-e más egyenruhás szervezethez (pl. katonaság, rendőrség)
- 1.6. Az önkéntes tűzoltóság működésére milyen szintű jogszabályok vonatkoznak?
- 1.7. Mi az önkéntes tűzoltóság jogállása? (közjogi testület, önkormányzat szerve, egyesület, egyéb)
- 1.8. Rendelkezik-e önálló jogi személyiséggel az önkéntes tűzoltóság?
- 1.9. Ki nevezi ki az önkéntes tűzoltóság parancsnokát?
- 1.10. Hogyan épül fel a tűzoltóság szervrendszere? Van-e országos illetékességgel rendelkező szerv?
- 1.11. Ki a szakmai irányítás gyakorlója? (tűzoltó szövetség, hivatásos tűzoltóság, egyéb)
- 1.12. Ki a törvényességi felügyelet gyakorlója? (szövetség, fenntartó, ügyészség, egyéb)

- 1.13. Mi az önkéntes tűzoltóság létrehozásának alapja? (törvényi kötelezettség, önkormányzati szándék, szövetségi szakmai döntés, magánszemélyek kezdeményezése, egyéb)
- 1.14. Részt vehetnek-e társadalmi szervezetek a tűzoltás és műszaki mentés ellátásában? Ha igen, milyen feltételekkel, milyen jogszabályok vonatkoznak a szakmai tevékenységükre?
- 1.15. Létezik-e egységes mintaalapszabály az önkéntes tűzoltóságok részére, vagy belső szervezetüket, (a tűzoltáson és műszaki mentésen kívüli) tevékenységeik körét önállóan alakíthatják/határozhatják meg? Ha van egységes mintaalapszabály, azt ki/melyik szerv adja ki?
- 1.16. Besorolási rendszer van-e, milyen elemekből áll? (pl. lakosságszám, település veszélyeztetettsége, más tűzoltóságtól való távolság, egyéb)
- 1.17. Mi alapján határozzák meg az önkéntes tűzoltóság vonulási területét?
- 1.18. Hogyan történik az önkéntes tűzoltóság finanszírozása? Milyen bevételeik lehetnek? (pl. központi költségvetésből, települési önkormányzatok költségvetéséből, esetlegesen végezhető gazdasági tevékenységből, adományokból, rendezvényekből stb.)
- 1.19. Vannak-e jogszabály által biztosított kedvezmények az önkéntes tűzoltó számára, mi a mértéke? (pl. személyi jövedelemadó kedvezmény, helyi adó kedvezmény, vásárlási kedvezmény, egyéb)

2. Szervezeti kérdések

- 2.1. Hivatásos tűzoltóságok száma és létszáma az országban?
- 2.2. Önkéntes tűzoltóságok száma és létszáma az országban?
- 2.3. Ki a hivatásos tűzoltóság fenntartója?
- 2.4. Ki az önkéntes tűzoltóság fenntartója?
- 2.5. Az önkéntes tűzoltóság végez-e tűzmegelezési és/vagy tűzvizsgálati tevékenységet? Vannak-e hatósági jogkörei? Ha igen, mire jogosult?
- 2.6. Az önkéntes és hivatásos tűzoltók között van-e jogi kapcsolat? (pl. felügyeleti jog, együttműködési megállapodás, stb.)
- 2.7. Van-e olyan tűzoltóság, ahol hivatásosok és önkéntesek együtt állomásoznak?
- 2.8. Az önkéntes tűzoltóságok a tűzjelzést honnan kapják? (segélyhívó telefonon, körzeti segélyhívó központból, hivatásos tűzoltóságtól, egyéb)
- 2.9. Az önkéntes tűzoltók riasztása milyen módon történik? (személyi hívó, telefon, rádiókészülék, egyéb)
- 2.10. Az önkéntes tűzoltók készenléti szolgálatot szerveznek, vagy minden tűzoltó kapja a riasztást?
- 2.11. Mi az előírt normaidő és az mire vonatkozik? (a laktanyából a helyszínre történő elindulásra, helyszínre kiérkezés)
- 2.12. Hány fő az elsőként kivonuló egység előírt létszáma?

- 2.13. A gyülekezés az állomáshelyen történik, vagy közvetlenül a kárhelyre is vonulnak tartózkodási helyükről az önkéntesek?
- 2.14. Van-e 0-24 órában foglalkoztatott tűzoltó az állomáson? Ha igen, milyen jogszabály és mi alapján határozza meg a minimális létszámot, mi a főfoglalkozású tűzoltó feladata?
- 2.15. Milyen jogviszony alapján végzik az önkéntes tűzoltók a tűzoltósággal kapcsolatos tevékenységüket? (munkajogviszony, egyéb jogviszony)
- 2.16. A tűzoltóparancsnok főfoglalkozású-e az önkéntes tűzoltóságokon?
- 2.17. Térítésben részesülnek-e az önkéntes tűzoltók? (Milyen juttatásokban részesülnek az önkéntes tűzoltók?)
- 2.18. Az önkéntes tűzoltó munkáltatója köteles-e riasztás esetén a dolgozót elengedni, megtérítik-e számára a kiesett munkaidőt? Ha igen, ki?
- 2.19. Milyen személyi, minimális képzési feltételei vannak annak, hogy valaki önkéntes tűzoltó legyen? Eltérőek-e a feltételek a tűzoltóparancsnok esetében?
- 2.20. Szükséges-e időszakos minősítő szakmai vizsga letétele?
- 2.21. A minősítő vizsgát ki szervezi meg?
- 2.22. Mi a vizsgafeladat tartalma?
- 2.23. Az önkéntes tűzoltóság minden tagja köteles-e egyéni vizsgát tenni?
- 2.24. A minősítő vizsgakövetelmény egységes-e országosan?

3. Technikai ellátottság

- 3.1. Mi az előírt minimális követelmény a készenlétben tartott gépjárműre? (pl.: gépjárműfecskendő víztartállyal és beépített szivattyúval, feszítő vágó berendezés, kárhely világító eszközök, egyéb)
- 3.2. Átlagosan hány db. gépjárművet tart készenlétben az önkéntes tűzoltóság?
- 3.3. „C” kategóriás jogosítvány szükséges-e a tűzoltó gépjármű vezetéséhez, milyen össztömegtől, szükséges-e külön alkalmassági vizsgálaton részt venni a megkülönböztető jelzés használata miatt?
- 3.4. A tűzoltó gépjárműveket szolgáltatási, vállalkozási tevékenységre használhatják-e az önkéntes tűzoltóságok?
- 3.5. Az önkormányzatok részére végeznek-e szolgáltatást?
- 3.6. A szakfelszerelések időszakos felülvizsgálatát saját maguk vagy külső vállalkozó végzi?

Kérem, hogy szíveskedjék néhány olyan szakirodalmat, folyóiratot, jogszabályt, internetes weboldalt megnevezni, amely a fenti témakörökkel foglalkozik!

Köszönöm, hogy a kérdések megválaszolásával segítette a kutató munkámat!

ferenc.varga@katved.gov.hu

5. Kutatási kérdőív – német nyelvű

FRAGEBOGEN

zur wissenschaftlichen Forschung

Befragte Person:

Organisation:

Land:

Adresse:

Name und Erreichbarkeit der befragten Person: (Tel, e-mail)

1. Fragen zu Regelungen und Vorschriften

- 1.1. Was verstehen Sie in Ihrem Land unter dem Begriff Brandschutz? Wodurch wird dieser Begriff definiert?
- 1.2. Was ist die höchste Gesetzesebene, auf der Bestimmungen bezüglich Brandschutz existieren? Welche weiteren gesetzlichen Regelungen beziehen sich auf den Brandschutz? (z.B. Grundgesetz, Gesetze, Verordnungen, Regelungen auf Bundes- oder Landesebene usw.)
- 1.3. Was verstehen Sie unter abwehrenden Brandschutz ? Wodurch wird dieser Begriff definiert?
- 1.4. Wer ist verantwortlich für die Absicherung des abwehrenden Brandschutzes? (Staat, Selbstverwaltung, sonstige) Wie wird diese Aufgabe ausgeführt? (Absicherung der Organisation, finanzielle/sachliche/ betriebliche/ Unterhaltungs- und Entwicklungskosten, sonstiges)
- 1.5. Welche Arten von Feuerwehren arbeiten in Ihrem Land? (Berufsfeuerwehr, Freiwillige Feuerwehr, freiwillige Feuerwehrvereine, Betriebsfeuerwehr, Pflichtfeuerwehr, sonstiges). Gibt es separate juristische Begriffe für die Arten der Feuerwehren, wenn ja, wie sind sie definiert und welche Rechtsvorschrift enthält diese Begriffe? Wer ist der Unterhalter von Berufsfeuerwehren? Mit welcher Begründung wird entschieden, wo eine Berufsfeuerwehr gegründet wird? Zeigt die Organisation der Berufsfeuerwehr oder die Rechtsstellung eines Feuerwehrmannes Identität mit anderen uniformierten Kräften (z.B. Armee, Polizei)?
Welche Rechtsregelungen gelten für den Betrieb der Freiwilligen Feuerwehr?
- 1.6. Was ist die Rechtsstellung der freiwilligen Feuerwehr? (eine öffentliche Einrichtung, Institution der Selbstverwaltung, Verein, sonstiges)
- 1.7. Verfügt die Freiwillige Feuerwehr über eine eigene Rechtspersönlichkeit?
- 1.8. Wer ernennt den Kommandanten der Freiwilligen Feuerwehr?
- 1.9. Wie ist das Organsationssystem der Feuerwehr aufgebaut? Gibt es eine Organ mit landesweiter Zuständigkeit?

- 1.10. Wer übt die fachliche Aufsicht aus? (Feuerwehrband, Berufsfeuerwehr, sonstiges)
- 1.11. Durch wen wird die Gesetzesaufsicht ausgeübt? (Verband, unterhaltendes Organ, Staatsanwaltschaft, sonstiges)
- 1.12. Was ist die Grundlage für die Gründung einer freiwilliger Feuerwehr? (gesetzliche Vorschrift, Absicht der Selbstverwaltung, fachliche Entscheidung des Verbandes, Initiative von Einzelpersonen, sonstiges)
- 1.13. Können sich gesellschaftliche Organisationen an der Ausführung von Brandbekämpfung und Rettung beteiligen? Wenn ja, welche Bedingungen und Gesetzesregelungen beziehen sich auf deren fachliche Tätigkeit?
- 1.14. Gibt es ein einheitliches Musterstatut für die Freiwilligen Feuerwehren oder können sie ihre interne Organisation (ausser der Brandbekämpfung und technischen Rettung) und den Umfang ihrer Aktivitäten selbstständig bestimmen? Wenn ein einziges Musterstatut existiert, von wem oder von welchem Organ wird dieses herausgegeben?
- 1.15. Gibt es eine Einstufungs- oder Klassifizierungssystem der Feuerwehren? Welches sind die Elemente? (z. B. Einwohnerzahl, Gefährdungsgrad der Gemeinde, Entfernung zu anderen Feuerwehren?)
- 1.16. Wodurch wird das Ausrückungsgebiet der Freiwillige Feuerwehr festgelegt?
- 1.17. Wie erfolgt die Finanzierung der Freiwilligen Feuerwehr? Welche Einnahmen kann es geben? (z. B. vom zentralen Haushalt, vom Gemeindehaushalt, aus eventuell durchgeführte Wirtschaftstätigkeiten, Spenden, Veranstaltungen, usw.)
- 1.18. Gibt es gesetzlich gesicherte Vergünstigungen für freiwillige Feuerwehrmann und wie groß sind diese? (zB. Einkommensteuerermäßigung, lokale Steuervorteile, Einkaufsrabatte, sonstiges)

2. Fragen zur Organisationsstruktur

- 2.1. Wie ist die Anzahl der Berufsfeuerwehren im Land und Zahl der Mitglieder?
- 2.2. Wie ist die Anzahl der Freiwilligen Feuerwehren im Land und Zahl der Mitglieder?
- 2.3. Was ist das unterhaltende Organ der Berufsfeuerwehren?
- 2.4. Was ist das unterhaltende Organ der Freiwilligen Feuerwehren?
- 2.5. Wird durch die Freiwillige Feuerwehr vorbeugende Brandschutzfähigkeit und/oder Brandursachenermittlung ausgeübt? Haben sie eine amtliche Rechtsbefugnis? Wenn ja, welche?
- 2.6. Existieren gesetzlich festgelegte Beziehungen zwischen der Freiwilligen und Berufsfeuerwehr? (z. B. Aufsichtsrecht, Vereinbarung über die Zusammenarbeit, usw.)
- 2.7. Gibt es Feuerwachen, wo Berufs- und freiwillige Feuerwehrleute zusammen stationiert sind?
- 2.8. Von wo aus werden die Freiwilligen Feuerwehren alarmiert? (über Notruftelefon, regionale Notfallzentren, über die Berufsfeuerwehren, sonstiges)
- 2.9. Auf welche Weise erfolgt die Alarmierung? (Funkrufempfänger, Telefon, Radiofunk, sonstiges)

- 2.10. Organisieren die freiwilligen Feuerwehrleute den Bereitschaftsdienst selbst oder wird jeder Feuerwehrmann einzeln alarmiert?
- 2.11. Was ist die erforderliche Standardzeit und worauf bezieht sie sich? (Zeit für das Ausrücken aus der Feuerwache und Eintreffen am Einsatzort)
- 2.12. Wie gross ist die vorgeschriebene Stärke der als erste ausrückenden Einheit?
- 2.13. Versammeln sich die freiwilligen Feuerwehrleute erst in der Feuerwache oder rücken sie von ihrem jeweiligen Aufenthalt direkt an den Einsatzort aus?
- 2.14. Gibt es auf den Feuerwachen Feuerwehrleute, die in einem 24 Stunden-Dienst beschäftigt sind? Wenn ja, durch welche Rechtsvorschrift wird dies festgelegt und auf welcher Grundlage wird die Mindestanzahl der Belegschaft bestimmt? Was ist die konkrete Aufgabe eines hauptberuflich angestellten Feuerwehrmannes?
- 2.15. Auf welcher rechtlichen Grundlage führen die freiwilligen Feuerwehrleute ihre mit der Feuerwehr verbundenen freiwilligen Aktivitäten aus? (arbeitsrechtliche Verhältnisse, sonstige Rechtsverhältnisse)
- 2.16. Ist der Feuerwehrkommandant der Freiwilligen Feuerwehr dort hauptberuflich beschäftigt?
- 2.17. Werden die freiwilligen Feuerwehrleute in irgendeiner Form bezahlt? (Welche Zuteilungen bekommen die freiwilligen Feuerwehrleute?)
- 2.18. Ist der Arbeitgeber der freiwilligen Feuerwehrleute verpflichtet, bei Alarm seine Mitarbeiter gehen lassen? Wird deren ausgefallene Arbeitszeit erstattet? Wenn ja, von wem?
- 2.19. Was sind die Mindestanforderungen an einen freiwilligen Feuerwehrmann bezüglich seiner Person und Ausbildung? Werden andere Bedingungen für den Feuerwehrkommandanten vorausgesetzt?
- 2.20. Ist es erforderlich, regelmäßige fachliche Qualifizierungsprüfungen abzulegen?
- 2.21. Von wem wird diese Prüfung organisiert?
- 2.22. Was ist der Inhalt der Prüfungsaufgabe?
- 2.23. Ist jedes Mitglied der Freiwilligen Feuerwehr verpflichtet individuelle Prüfungen abzulegen?
- 2.24. Sind die Anforderungen der Qualifizierungsprüfungen landesweit einheitlich?

3. Technisches Niveau

- 3.1. Was ist die Mindestanforderung an ein Einsatzfahrzeug? (z.B. Löschfahrzeug mit Löschtank und eingebauter Pumpe, Spreitz- und Schneidgeräte, Einsatzortsbeleuchtung, sonstiges)
- 3.2. Wieviele Fahrzeuge werden im Durchschnitt an einer Freiwilligen Feuerwehr bereitgehalten?
- 3.3. Ist für den Fahrer eines Einsatzfahrzeuges der Führerschein Kategorie „B“ und „C1“ erforderlich? Ab welcher Gesamtlast ist dies notwendig? Ist es erforderlich, wegen der Verwendung von Sondersignale (Blaulicht) an einem speziellen Eignungstest teilzunehmen?

- 3.4. Dürfen Feuerwehrfahrzeuge der Freiwilligen Feuerwehren für Dienstleistungs- oder unternehmerischer Tätigkeit verwendet werden?
- 3.5. Werden Dienstleistungen für die Selbstverwaltung durchgeführt?
- 3.6. Werden die regelmäßige fachspezifische Überprüfungen der Spezialausrüstungen selbst von eigenen Mitarbeitern oder von einem externen Auftragnehmer durchgeführt?

Bitte einige solcher Fachliteratur, Zeitschriften, Rechtsvorschrift, Online-Website zu benennen, die mit dem obigen Themenkreisen zu tun haben! ((Autor, Titel, Benennung der Veröffentlichung, Jahr der Veröffentlichung, Identifizierungsnummer der Veröffentlichung).

Vielen Dank, daß Sie mit der Beantwortung der Fragen meine Forschungsarbeit hilfreich unterstützt haben!

Oberbrandrat Varga Ferenc
Brigadegeneral der Feuerwehr
Direktor

ferenc.varga@katved.gov.hu

5. Kutatási kérdőív – angol nyelvű

QUESTIONNAIRE for scientific research

Completed by:

Organisation:

Country:

Address:

Name and contact details of respondent (phone, e-mail):

1. Regulatory Questions

- 1.1. What is the definition of fire protection in Your country? Where is this definition set forth?
- 1.2. What is the highest level of legal regulations specifying provisions related to fire protection? What additional legal regulations pertain to fire protection? (constitution, act, decree, federal or county/district, other)
- 1.3. What is the definition of rescue fire protection? Where is this definition set forth?
- 1.4. Who is responsible for ensuring rescue fire protection (state, municipality, other)? How is this task fulfilled? (provision of organisation, financial/material operating/maintaining/development support, other)
- 1.5. What type of fire brigades operate in Your country? (career fire brigade, volunteer fire brigade, volunteer fire association, industrial fire brigade, mandatory fire brigade, other) Is there a standalone legislative definition of the types of fire brigades; if yes, what are these definitions and in what legal regulation are they set forth? Who is the financier of a career fire brigade, what is the basis for decision on setting up a career fire brigade? Does the organisation of a career fire brigade or legal status of a career firefighter show any similarity or identity with other uniform organisations (e.g. military, police, etc.)?
- 1.6. What legal regulations pertain to the operation of volunteer fire brigades?
- 1.7. What is the legal status of volunteer fire brigades? (public body, branch unit of a municipality, NGO, other)
- 1.8. Do volunteer fire brigades have independent legal entities?
- 1.9. Who appoints the commander of a volunteer fire brigade?
- 1.10. How is the fire brigade organisational structure set up? Is there an entity with nation-wide jurisdiction?
- 1.11. Who exercises technical/specialist control? (firefighter's federation, career fire brigade, other)
- 1.12. Who exercises statutory control? (federation, financier, public prosecutor, other)

- 1.13. What is the basis for setting up a volunteer fire brigade? (statutory obligation, municipality intention, federation's specialist decision, initiative of private individuals, other)
- 1.14. May NGOs take part in fulfilling firefighting and technical rescue? If yes, under what terms and conditions and what legislation concern their specialist activities?
- 1.15. Is there a uniform statute template for volunteer fire brigades or are they allowed to shape/determine their internal organisation and scopes of activities (beyond firefighting and technical rescue) independently? If there is a uniform statute template, who/what entity issues it?
- 1.16. Is there any classification system? If yes, what components does it rely on? (e.g. population, risks pertaining to particular town or village, distance from other fire brigades, other)
- 1.17. On what basis is the deployment area of a volunteer fire brigade determined?
- 1.18. How are volunteer fire brigades financed? What sources of income they may have? (e.g. central budget, local municipality budgets, economic activities they may possibly conduct, grants, events, etc.)
- 1.19. Are there any benefits provided for volunteer firefighters by legislation? If yes, what is the extent thereof? (e.g. personal income tax allowance, local tax allowance, purchase discounts, other)

2. Organisational Questions

- 2.1. Number and headcount of career fire brigades in Your country?
- 2.2. Number and headcount of volunteer fire brigades in Your country?
- 2.3. Financier of career fire brigade?
- 2.4. Financier of volunteer fire brigade?
- 2.5. Do volunteer fire brigades conduct fire prevention and/or fire investigation activities? Do they have official powers? If yes, what powers?
- 2.6. Is there any legal relationship between volunteer és career firefighters? (e.g. supervisory powers, agreement on cooperation, etc.)
- 2.7. Is there any fire brigade where career and volunteer firefighters co-stationed?
- 2.8. Where do volunteer fire brigades receive fire alarms? (emergency call centre, district emergency call centre, career fire brigade, other)
- 2.9. How are volunteer firefighters alerted? (pager, telephone, radio receiver, other)
- 2.10. Do volunteer firefighters organise standby duty or do all firefighters receive alerts?
- 2.11. What is the prescribed norm response time and what does it concern? (leaving the fire house for a scene, arrival on a scene)
- 2.12. What is the prescribe headcount for first responder units?
- 2.13. Do volunteer firefighters gather at the station or go right away to the scene of intervention from their places of stay?
- 2.14. Is there any firefighter employed 24-7 at the fire station? If yes, what piece of legislation and on what basis does it specify the minimum headcount and what are the responsibilities of such full-time firefighter(s)?

- 2.15. On the basis of what legal relationship do volunteer firefighters conduct their activities pertaining to the fire brigade? (employment or other legal relationship)
- 2.16. Are fire chiefs full-time employed at volunteer fire brigades?
- 2.17. Do volunteer firefighters receive compensation? (What benefits are provided to volunteer firefighters?)
- 2.18. Are employers of volunteer firefighters obliged to relieve employees in case of an alert, are they compensated for work hours lost? If yes, who?
- 2.19. What personal minimum training requirements are prescribed for volunteer firefighters? Do requirements differ for fire chiefs?
- 2.20. Are there any periodic qualification specialist examinations?
- 2.21. What entity organises such qualification examinations, if any?
- 2.22. What is the scope of such qualification examinations?
- 2.23. Are all members of a volunteer fire brigade obliged to take individual qualification examinations?
- 2.24. Are qualification examination requirements uniform through Your country?

3. Technical Conditions

- 3.1. What is the minimum requirement for vehicles standing by? (e.g.: engine with water tank and built-in pump, spreader-cutter equipment, intervention site lighting equipment, other)
- 3.2. How many vehicles are kept on standby by volunteer fire brigades on average?
- 3.3. Is truck-driver licence required for firefighting vehicles? If yes, from what combined weight, are drivers required to take a special aptitude test for driving vehicles with “blue lights”, sirens?
- 3.4. Are volunteer fire brigades allowed to use their firefighting vehicles in the course of their service providing, undertaking activities?
- 3.5. Do they provide services for municipalities?
- 3.6. Do they perform period reviews of their specialist equipment or are they required to outsource this?

You are kindly asked to name a few pieces of technical literature, periodicals, legislation and web sites on the above subject areas.

Thank you for your contribution to my research efforts by answering the questions!

ferenc.varga@katved.gov.hu